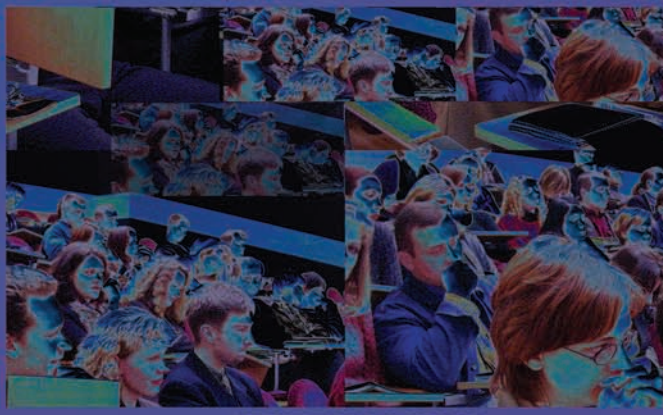
MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS

Genovaitė BABACHINAITĖ

TEISĖJŲ IR PROKURORŲ PROFESIJOS VIKTIMOLOGINIS ASPEKTAS

VICTIMOLOGICAL ASPECT OF JUDGES' AND PROSECUTORS' PROFESSION

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS

Genovaitė Babachinaitė

TEISĖJŲ IR PROKURORŲ PROFESIJOS VIKTIMOLOGINIS ASPEKTAS

Monografija

VICTIMOLOGICAL ASPECT OF JUDGES' AND PROSECUTORS' PROFESSION

Monograph

Vilnius 2004

UDK 347.96(474.5)
Ba-04

R e c e n z a v o :
Mykolo Romerio universiteto Socialinio darbo fakulteto Socialinės politikos katedros prof. habil. dr. **Rimantas Tidikis**
Prancūzijos Jeano Pinatelio baudžiamosios teisės mokslų draugijos vykdomasis direktorius, Pau universiteto Viktimologijos magistrantūros studijų direktorius prof. dr. **Robertas Cario**

Monografija svarstyta Lietuvos teisės universiteto Teisės fakulteto Kriminologijos katedros 2004 m. vasario 19 d. posėdyje (protokolo išrašas Nr. 1KLK-6) ir rekomenduota spausdinti

Lietuvos teisės universiteto vadovėlių, monografijų, mokslinių, mokomųjų, metodinių bei kitų leidinių aprobavimo spaudai komisija 2004 m. gegužės 5 d. posėdyje (protokolas Nr. 2L-5) leidinį patvirtino spausdinti

Visos leidinio leidybos teisės saugomos. Šis leidinys arba kuri nors jo dalis negali būti dauginami, taisomi ar kitu būdu platinami be leidėjo sutikimo.

ISBN 9955-563-83-4 © Mykolo Romerio universitetas, 2004

TURINYS

Pratarmė..... 5
Tyrimo prielaidos, definicijos, tiriamieji ir tyrimo metodai..... 6
Empiriniai anketinio tyrimo rezultatai ir jų interpretacija..... 12
Teisėjai..... 12
Prokurorai..... 39
Kokybinių interviu rezultatai ir jų interpretacija..... 70
Teisėjai..... 70
Prokurorai..... 77
Pagrindinės išvados..... 87
Literatūra..... 208
Priedas (10 diagramų)..... 98

CONTENT

Assumptions and Definitions of the Survey, Respondents and Survey Methods..... 103
Empirical Results of the Questionnaire Survey and Their Interpretation..... 110
Judges..... 110
Prosecutors..... 140
Results of Qualitative Interviews and Their Interpretation..... 175
Judges..... 175
Prosecutors..... 184
Main Conclusions..... 195
References..... 208
Annex (10 diagrams)..... 211

PRATARMĖ

Monografijoje pateikiami teisėjų ir prokurorų profesinės padėties viktimologinio tyrimo, atlikto Lietuvoje, rezultatai. Tyrimo charakteristikos (prielaidos, definicijos, tiriamieji ir tyrimo metodai) aptartos skyriuje „Tyrimo prielaidos, definicijos, tiriamieji ir tyrimo metodai“.

Šio pobūdžio tyrimai yra mokslinė naujiena ne tik Europoje, bet ir platesnėje geografinėje erdvėje. Šis tyrimas yra bendro dviejų šalių (Suomijos ir Lietuvos) tarptautinio viktimologinio tyrimo, kurį finansavo Suomijos užsienio reikalų ministerija, dalis, reprezentuojanti rezultatus, gautus atliekant tyrimą Lietuvoje.

Autorė nuoširdžiai dėkoja Europos nusikalstamumo prevencijos ir kontrolės instituto prie Jungtinių Tautų (Helsinkis) direktoriui, buvusiam Suomijos nacionalinio teisinės politikos tyrimų instituto direktoriui moksliniams tyrimams dr. Kauko Aromaa už leidimą spausdinti šį darbą Mykolo Romerio universitete bei už naudingus patarimus tyrimo metu.

Autorė taip pat nuoširdžiai dėkoja kolegoms mokslininkams, recenzavusiems šią monografiją: Mykolo Romerio universiteto Socialinio darbo fakulteto Socialinės politikos katedros prof. habil. dr. Rimantui Tidikiui ir Prancūzijos Jeano Pinatelio baudžiamosios teisės mokslų draugijos vykdomajam direktoriui, Pau universiteto viktimologijos magistrantūros studijų direktoriui prof. dr. Robertui Cario.

Knyga skirta teisininkams, sociologams, komunikacijų specialistams, socialinės politikos kūrėjams, taip pat visiems, besidomintiems šiuolaikinės visuomenės Lietuvoje socialinėmis problemomis.

TYRIMO PRIELAIDOS, DEFINICIJOS, TIRIAMIEJI IR TYRIMO METODAI

Šiuo metu Europos ir kitose pasaulio šalyse intensyviai tyrinėjamas organizuotas nusikalstamumas, jo prevencija ir poveikis įvairių socialinių grupių veiklai, jos prielaidoms. Daug dėmesio skiriama teisėsaugos institucijų veiklos sąlygoms šiuo aspektu tirti [1; 5; 6; 10; 12; 16; 17; 19; 29; 30; 31; 32].

Suomijos nacionaliniame teisės politikos tyrimų institute, vadovaujant dr. Kauko Aromma, buvo parengta anketa ir formalizuotas interviu neteisėtų bandymų paveikti prokurorų ir teisėjų darbą tyrimui Suomijoje ir Lietuvoje. Šioje monografijoje pateikiami tyrimo Lietuvoje rezultatai. Pagal susitarimą su dr. Kauko Aromaa tyrimo rezultatų Lietuvoje interpretacijos autorė prof. dr. G. Babachinaitė išleidžia monografiją Lietuvoje, o dr. Kauko Aromaa – Suomijoje paskelbia tyrimo Suomijoje rezultatus. Tyrimo koordinatorius ir organizatorius buvo šio instituto direktorius tyrimams dr. Kauko Aromaa, o tyrimą rėmė Suomijos užsienio reikalų ministerija. Suomija, be abejo, domisi kaimyninių Baltijos šalių socialine raida, o Lietuvai tai taip pat aktualu, nes, pvz., organizuotas nusikalstamumas yra tarptautinė problema, korupcija taip pat vyksta ir nacionaliniu, ir tarptautiniu lygmeniu. Taigi formuojasi bendra socialinė erdvė su panašiomis aktualiomis problemomis, kurias geriausia spręsti kartu.

Anketas nuo 1999 m. spalio iki 2000 m. sausio platino Teisės instituto darbuotojai, vadovaujami direktoriaus pavaduotojos V. Valeckaitės ir prof. dr. G. Babachinaitės. Anketavimas apėmė beveik visus Lietuvos teisėjus ir prokurorus, ėjusius šias pareigas 2000 m. tyrimo metu. Anketos per savaitę buvo išsiųstos paštu ir ekspedijavimo būdu. Užpildytos anketos per du mėnesius buvo persiųstos paštu ir surinktos ekspedijavimo būdu. Kiekvienas tiriamasis siuntė atsakymą (užpildytą anketą individualiai; tiriamųjų pageidavimu atsakymus Teisės instituto darbuotojai iš jų surinko tiesiogiai). Visi tiriamieji norėjo, kad būtų kuo geriau užtikrintas tyrimo anonimiškumas, todėl jie kartais nepasiti-

kėdavo ir pašto darbuotojais, ypač gyvenantys nedidelėse vietovėse, kur visi vienas kitą pažįsta. Taigi tyrimo anonimiškumas buvo visiškai užtikrintas: anketos anonimiškai išplatintos, anonimiškai užpildytos ir anonimiškai grąžintos.

Anketavimo metu Lietuvoje dirbo 598 teisėjai ir 790 prokurorų, tad anketos buvo išsiųstos iš viso 1388 asmenims.

Anketas užpildė:

332 teisėjai, arba 55,5 proc. visų teisėjų,

596 prokurorai, arba 75,4 proc. visų prokurorų,

iš viso 928 asmenys, arba 66,8 proc. visų tiriamųjų.

Taigi prokurorai, pildydami anketas, buvo beveik du kartus aktyvesni. Reikalas čia gali būti tas, kad prieš atlikdami tyrimą mes kreipėmės į generalinį prokurorą ir teisingumo ministrą prašydami jų tarpininkauti (atitinkamai prokurorams ir teisėjams). Kadangi prokurorai yra susiję tam tikro pavaldumo santykiais su Generaline prokuratūra, todėl manytume, kad generalinio prokuroro tarpininkavimo raštas paskatino prokurorus būti aktyvesnius tyrimo metu. Tuo tarpu teisingumo ministro tarpininkavimo raštas tokios įtakos neturėjo, nes teisėjai yra nepriklausomi, t. y. nepavaldūs teisingumo ministrui. Be abejo, gali būti ir kitų dalykų, turėjusių įtakos tokiems dideliems tiriamųjų aktyvumo skirtumams.

Tyrimo dalykas buvo teisėjų arba prokurorų vertinimas dėl jų pačių darbo sąlygų, dėl tam tikros galimos patirti prievartos darbe arba dėl atliekamo darbo pobūdžio. Taigi tyrimas apėmė visus galimus neteisėtus bandymus paveikti prokurorų ir teisėjų darbą. Tiesioginė prievarta ir grasinimai teisėjui, prokurorui arba jo šeimos nariams čia papildomi kitais įmanomais būdais, kuriais neteisėta įtaka gali būti daroma arba bandoma daryti: kyšininkavimu, šantažu, priekabiavimu, šmeižimu ir įžeidinėjimu, kitokiomis keršto apraiškomis prieš tiriamąjį arba jo šeimos narius, artimuosius arba kitus asmenis, svarbius tiriamajam, arba prieš jų turtą. Kaip matome, šio tyrimo dalykas yra platesnis negu bendrų prievartos studijų arba vien tik organizuoto nusikalstamumo poveikio prokurorų ir teisėjų darbui tyrimo dalykas. Pastarojo tyrimo tikslas buvo išsiaiškinti neteisėtų bandymų paveikti prokurorų ir teisėjų darbą paplitimą, siejamą su saugumo jausmo darbe problema, šio darbo svarbos pripažinimo problema, palankių darbo sąlygų teisėjams ir prokurorams užtikrinimo problema siekiant maksimaliai apsaugoti teisėjus ir

prokurorus nuo tikimybės patirti ne tik visokiausias organizuoto nusikalstamumo spaudimo jiems apraiškas, bet ir bet kokį kitokį spaudimą (pvz., politinį arba pavaldumo santykių).

Šio mokslinio tyrimo duomenų interpretacijos autorė prof. dr. G. Babachinaitė anketą pritaikė tyrimui Lietuvoje atlikti. Atsižvelgiant į tai, kad įvairių šalių baudžiamojo persekiojimo ir teisminės valdžios sistemos yra skirtingos (Suomijos ir Lietuvos – taip pat), o Lietuvoje reikėjo apklausti skirtingų lygių Lietuvos teismų teisėjus ir skirtingų prokuratūrų prokurorus pagal vienodą unifikuotą anketą, tai anketoje vartojamas santykinis vertinys „tardomasis“ (angl. „*person under prosecution*“) universaliausiai galėtų būti suprantamas kaip fizinis arba juridinis asmuo, suinteresuotas jo interesus, arba jo atstovaujamus interesus atitinkančia nagrinėjamos bylos baigtimi. Minėtas fizinis arba juridinis asmuo gali veikti ir per savo atstovus. Šiuo atveju atstovas suprantamas nebūtinai kaip teisėtas atstovas, o apskritai kaip bet kuris fizinis arba juridinis asmuo, neteisėtai besidomintis, kaip sprendžiamas klausimas. Be to, ir teisėtas suinteresuoto fizinio arba juridinio asmens atstovas gali reikšti neteisėto pobūdžio interesą. Tyrimas apima visus šiuos asmenis. Siauresniame (tik BPK normų) kontekste „tardomąjį“ reikėtų suprasti kaip kvočiamą asmenį, įtariamąjį, kaltinamąjį, teisiamąjį, nuteistąjį.

Unifikuota anketa (klausimynas) pritaikant ją Lietuvai buvo papildyta klausimais apie anksčiau minėto pobūdžio viktimizacijos procesų paplitimą Lietuvoje, t. y. ne konkretaus fizinio arba juridinio asmens atžvilgiu, o apskritai. Iš darbo teisėju arba prokuroru patirties respondentai buvo prašomi įvertinti korupcinių ryšių paplitimą mūsų visuomenėje, kokio pobūdžio bylose jie dažniausi (pvz., ekonominio, finansinio ir pan.). Taigi tiriamieji buvo savo ekspertinės nuomonės šiuo konkrečiu klausimu reiškėjai.

Apskritai abiejuose teisėjų ir prokurorų klausimynuose anksčiau apibrėžto tyrimo dalyko statinė charakteristika (paplitimas ir apimtis), kokybinė tyrimo dalyko charakteristika ir respondentų (tiriamųjų) ekspertinis vertinimas pateikti šiek tiek siauriau negu tyrimo dalykas.

Kaip jau minėta, Lietuva ir Suomija turi nemaža baudžiamųjų ir baudžiamojo proceso įstatymų ypatumų, taip pat yra skirtingos prokuratūros ir teismų santvarkos sistemos, tačiau tyrimo dalykas išdėstytas vienoje unifikuotoje anketoje tam, kad duomenis būtų galima palyginti.

Aktualu aptarti bendras tiriamųjų kontingento Lietuvoje statistines charakteristikas. Statistiniai duomenys analizei paimti iš [28].

Teisėjų ir prokurorų pasiskirstymas pagal darbo vietą ir lytį

Tiriamieji	2000 m. sausio 1 d.		
	Iš viso	Iš jų moterys	
		Abs. sk.	Proc.
Teisėjai	599	299	49,9
Apylinkių teismuose	372	217	58,3
Apygardų teismuose	130	51	39,2
Administraciniuose teismuose	32	15	46,9
Lietuvos apeliaciniame teisme	28	9	32,1
Lietuvos Aukščiausiajame Teisme	37	7	18,9
Prokurorai	808	336	41,6
Apylinkių prokuratūrose	560	242	43,2
Apygardų prokuratūrose	162	63	38,9
Generalinėje prokuratūroje	86	31	36,0

Be to, Lietuvos Konstituciniame Teisme, kurio padėtis teismų sistemoje yra ypatinga, dirbo devyni teisėjai, iš jų – viena moteris.

Kaip matome, didžioji dalis teisėjų dirbo žemiausio lygio – apylinkių teismuose (62,1 proc.). Šiuose teismuose taip pat dirbo didžiausia moterų teisėjų dalis (58,3 proc.). Panaši padėtis yra ir prokuratūros sistemoje: apylinkių prokuratūrose dirbo didžioji dalis (69,3 proc.) prokurorų, apylinkių prokuratūrose taip pat dirbo didžiausia moterų prokurorių dalis (43,2 proc.). Be to, apylinkių prokuratūrose dirbo santykinai mažiau moterų negu apylinkių teismuose.

Teisėjų ir prokurorų pasiskirstymas pagal amžių ir darbo stažą* proc.

Tiriamieji	2000 m. sausio 1 d.			
	Iš viso	Iki 40 metų amžiaus	Darbo stažas teisėsaugos institucijose	
			Iki 3 metų	Daugiau kaip 10 metų
Teisėjai	100	39,2	4,3	57,6
Apylinkių teismuose	100	46,2	6,7	45,4
Apygardų teismuose	100	27,7	-	83,8
Administraciniuose teismuose	100	40,6	3,1	53,1
Lietuvos apeliaciniame teisme	100	32,1	-	46,4
Lietuvos Aukščiausiajame Teisme	100	13,5	-	100,0
Prokurorai	100	59,8	12,7	42,7
Apylinkių prokuratūrose	100	64,6	16,1	34,5
Apygardų prokuratūrose	100	51,9	4,9	58,0
Generalinėje prokuratūroje	100	43,0	5,8	67,4

Kaip matome, teisėjai ir amžiumi, ir darbo stažo trukme labai skiriasi nuo prokurorų. Iki 40 metų amžiaus yra šiek tiek mažiau kaip 40 proc. teisėjų, o prokurorų – net 60 proc. Kita vertus, beveik 60 proc. teisėjų turi didesnį negu 10 metų stažą teisėsaugos institucijose, o prokurorų – tik šiek tiek daugiau kaip 40 proc. Taigi jų santykis yra atvirkštinis. Be to, Lietuvos apygardų teismuose dirba beveik 85 proc. teisėjų, kurių darbo stažas teisėsaugos institucijose didesnis nei 10 metų; Lietuvos Aukščiausiajame Teisme visi teisėjai turi didesnį negu 10 metų stažą. Tačiau Lietuvos apeliaciniame teisme, kuris buvo vėliau įkurtas, tik 46,4 proc. teisėjų turėjo didesnį negu 10 metų darbo teisėsaugos institucijose stažą; administraciniuose teismuose – atitinkamai šiek tiek daugiau negu pusė.

Bendra tendencija yra tokia: kuo aukštesnio lygio teismas arba prokuratūra, tuo vyresnio amžiaus ir didesnį darbo teisėsaugos institucijose stažą turintys darbuotojai ten dirba.

* Darbo stažas šiuo atveju reiškia darbo teisėsaugos institucijose trukmę.

Taigi galima teigti, kad prokurorų korpusas yra daug labiau atnaujintas negu teisėjų. Tačiau, matyt, tiesa ir tai, kad daugelis buvusių prokurorų tapo teisėjais, nes teisėjo darbas yra prestižiškesnis.

Tokie yra pagrindiniai statistiniai tiriamųjų bruožai Lietuvoje.

Anketiniu (klausimyno) metodu gauti empiriniai rezultatai apdoroti (paskaičiuoti) pagal SPSS-9 metodiką. Šį darbą atliko Teisės instituto mokslo darbuotojas Vaidas Kalpokas.

Šiame tyrime buvo taikomas ir kitas tyrimo metodas – formalizuotas kokybinis interviu (autorė – prof. dr. Genovaitė Babachinaitė) su teisėjais ir prokurorais, kurie pageidavo susitikti su tiriančiu problemą mokslo darbuotoju, norėdami išsamiau aptarti problemas, susijusias su organizuoto nusikalstamumo, o kartais ir su kitų socialinių galių įtaka teisėjų ir prokurorų darbui. Iš visų tiriamųjų tik šeši asmenys pageidavo susitikti. Tačiau kvalifikuoti interviu gauti iš 4 teisėjų ir 4 prokurorų apklausus pagal šią metodiką dar po vieną teisėją ir prokurorą, kurie turi didelę praktinę patirtį tiriant bylas, susijusias su organizuotu nusikalstamumu. Kokybinius interviu atliko prof. dr. Genovaitė Babachinaitė. Visi apklaustieji pateikė griežtą reikalavimą mokslo darbuotojui užtikrinti respondentų anonimiškumą (tarkime, išorinį), kad jų nuomonės negalima būtų identifikuoti. Todėl surinkti duomenys ir jų interpretacija pateikiami apibendrintai. Šiuose kokybiniuose interviu visiems tiriamiesiems buvo sunku aptarti organizuoto nusikalstamumo sampratą plačiau, negu tai apibrėžta BK. Beje, organizuoto nusikalstamumo apibrėžimo klausimas aktualus visose šalyse. Visose šalyse organizuoto nusikalstamumo definicija turi originalius ypatumus, todėl ypač sunku nagrinėti tarptautinio organizuoto nusikalstamumo problemą [17; 29; 32; 37; 42; 44; 45].

EMPIRINIAI ANKETINIO TYRIMO REZULTATAI IR JŲ INTERPRETACIJA

TEISĖJAI

Šioje monografijos dalyje pateikiami ir interpretuojami duomenys, gauti anketinės teisėjų apklausos metodu. Pirmiausia aktualu aptarti bendrą neteisėtų bandymų paveikti teisėjų darbą padėtį 1995–2000 m. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad bandymus daryti neteisėtą poveikį patyrė tik labai maža dalis teisėjų. Teisėjai, kurie asmeniškai šio poveikio nepatyrė, sudaro nuo 83,4 iki 94,9 proc. pagal įvairias neteisėto poveikio rūšis. Bandymų daryti neteisėtą poveikį teisėjo šeimai, giminėms ir draugams buvo dar mažiau. Nuo 94,6 proc. iki 97,3 proc. teisėjų, užpildžiusių anketas, šio poveikio nepatyrė. Taigi toliau darbe nagrinėjama šio poveikio nepatyrusių teisėjų padėtis. Vidutiniškai jie sudaro apie 7 proc. apklaustųjų (žr. 1 ir 2 lenteles).

Kaip matome, santykinai nedidelė dalis teisėjų patyrė neteisėtus bandymus paveikti jų darbą. Maždaug kas aštuntas teisėjas patyrė dvi labiausiai paplitusias neteisėto poveikio rūšis – grasinimus ir kėsinimąsi papirkti. Antroji neteisėto poveikio rūšis pagal reiškimosi intensyvumą yra patirta fizinė žala. Tačiau šis rodiklis yra nedidelis – per pastaruosius penkerius metus fizinę žalą patyrė tik 8 (2,4 proc.) teisėjai. Šio neteisėto poveikio teisėjams intensyvumas yra penkis kartus mažesnis už pirmųjų dviejų poveikio rūšių reiškimosi intensyvumą. Tokią pačią vietą (antrą) pagal reiškimosi intensyvumą užima ir kita neteisėto poveikio teisėjams rūšis – šantažas. Tiek pat teisėjų, t. y. 8 (2,4 proc.), per pastaruosius penkerius metus buvo šantažuojami. Šio neteisėto poveikio teisėjams intensyvumas yra taip pat penkis kartus mažesnis už pirmųjų dviejų poveikio rūšių reiškimosi intensyvumą.

1 lentelė. **Neteisėtų bandymų paveikti teisėjų darbą bendra charakteristika**

Eil. Nr.	Neteisėto poveikio teisėjui rūšys	Teisėjai			
		Nepatyrę neteisėto poveikio		Patyrę neteisėtą poveikį	
		Abs. skaičius teisėjų, atsakiusių, kad nepatyrė	Proc. nuo bendro užpildžiusiųjų anketas skaičiaus	Abs. skaičius teisėjų, atsakiusių, kad patyrė	Proc. nuo bendro užpildžiusiųjų anketas skaičiaus
1.	Ar kėsinosi tardomieji arba jų atstovai (oficialūs ar kiti) papirkti Jus per pastaruosius penkerius metus?	277	83,4	43	12,9
2.	Ar grasino Jums tardomieji arba jų atstovai (oficialūs ar kiti) per pastaruosius penkerius metus)?	282	84,9	40	12,1
3.	Ar tardomieji arba jų atstovai (oficialūs ar kiti) padarė Jums fizinę žalą per pastaruosius penkerius metus?	315	94,9	8	2,4
4.	Ar kėsinosi tardomieji arba jų atstovai (oficialūs ar kiti) Jus šantažuoti per pastaruosius penkerius metus?	314	94,6	8	2,4
	N = 332				

2 lentelė. **Neteisėtų bandymų paveikti teisėjų darbą per poveikį šeimoms, giminėms arba draugams bendra charakteristika**

Eil. Nr.	Neteisėto poveikio teisėjų šeimoms, giminėms ir draugams rūšys	Teisėjų šeimos, giminės ir draugai			
		Nepatyrę neteisėto poveikio		Patyrę neteisėtą poveikį	
		Abs. skaičius teisėjų, atsakiusių, kad nepatyrė	Proc. nuo bendro užpildžiusiųjų anketas skaičiaus	Abs. skaičius teisėjų, atsakiusių, kad patyrė	Proc. nuo bendro užpildžiusiųjų anketas skaičiaus
1.	Ar kėsinosi tardomieji arba jų atstovai (oficialūs ar kiti) papirkti Jūsų šeimą, gimines arba draugus per pastaruosius penkerius metus?	314	94,6	9	2,7
2.	Ar grasino tardomieji arba jų atstovai (oficialūs ar kiti) Jūsų šeimai, giminėms arba draugams per pastaruosius penkerius metus)?	317	95,5	7	2,1
3.	Ar tardomieji arba jų atstovai (oficialūs ar kiti) padarė fizinės žalos Jūsų šeimai, giminėms arba draugams per pastaruosius penkerius metus?	321	96,7	1	0,3
4.	Ar kėsinosi tardomieji arba jų atstovai (oficialūs ar kiti) šantažuoti Jūsų šeimą, gimines arba draugus per pastaruosius penkerius metus?	323	97,3	0	0
	N = 332				

Taigi neteisėto poveikio teisėjo šeimai, giminėms arba draugams rūšys pagal jų reiškimosi intensyvumo eiliškumą išsidėsto identiškai, tačiau jų reiškimosi intensyvumas yra daug kartų mažesnis negu tiesioginiai neteisėti bandymai paveikti pačius teisėjus. Grasinimų šeimoms, giminėms ir draugams intensyvumas beveik šešis kartus mažesnis negu

tiesioginiai grasinimai teisėjui. Panašiai tą patį galima pasakyti apie kėsinimąsi papirkti teisėjų šeimas, gimines arba draugus. Šie kėsinimaisi maždaug penkis kartus retesni negu kėsinimaisi papirkti pačius teisėjus. Kitos dvi neteisėto poveikio teisėjų šeimoms, giminėms arba draugams rūšys apskritai nepasireiškė (išskyrus vieną fizinės žalos padarymo atvejį (0,3 proc.)).

Taigi palyginę abiejų lentelių duomenis galime padaryti išvadą, kad Lietuvoje neteisėtas poveikis teisėjams per pastaruosius penkerius metus asmeniškai yra beveik šešis kartus dažnesnis negu tokio paties pobūdžio poveikis teisėjų šeimoms, giminėms arba draugams. Lietuvoje stengiamasi paveikti teisėjų darbą iš esmės per neteisėtus bandymus daryti neteisėtą poveikį patiems teisėjams.

Aktualu patyrinėti neteisėto poveikio teisėjams asmeniškai intensyvumą, jo dažnumo duomenis.

3 lentelė. **Neteisėtų bandymų paveikti teisėjus asmeniškai intensyvumas (dažnumas)**

Neteisėto poveikio dažnumas	**Neteisėto poveikio teisėjams rūšys**							
	Kėsinimasis papirkti		Grasinimai		Fizinė žala		Šantažas	
	Abs. skaičius	Proc. nuo bendro skaičiaus	Abs. skaičius	Proc. nuo bendro skaičiaus	Abs. skaičius	Proc. nuo bendro skaičiaus	Abs. skaičius	Proc. nuo bendro skaičiaus
Poveikio nepatyrė	277	83,4	282	84,9	315	94,9	314	94,6
Vieną kartą	12	3,6	21	6,3	6	1,8	4	1,2
2–4 kartus	25	7,5	18	5,4	2	0,6	3	0,9
5–7 kartus	5	1,5						
8–10 kartų			1	0,3			1	0,3
Daugiau negu 10 kartų	1	0,3						
Neatsakė	12	3,6	10	3,0	9	2,7	10	3,0
Iš viso	332	100,0	332	100,0	332	100,0	332	100,0

Kaip matome, didžiausia dalis teisėjų neteisėtą poveikį patyrė tik vieną kartą: trys ketvirtadaliai visų, patyrusių fizinę žalą; pusė visų, patyrusių grasinimus; pusė visų, patyrusių šantažą; šiek tiek mažiau kaip vienas ketvirtadalis visų, kuriuos buvo bandoma papirkti.

Vidutinio intensyvumo (2–4 kartus) neteisėtą poveikį patyrė taip pat gana didelė teisėjų dalis, pusė visų, patyrusių grasinimus; beveik pusė visų, patyrusių šantažą; ketvirtadalis visų, kuriems buvo padaryta fizinė žala.

8 teisėjai (2,4 proc. visų, užpildžiusių anketas) patyrė itin intensyvius bandymus neteisėtais būdais paveikti jų darbą: 6 teisėjus (1,8 proc.) buvo bandoma papirkti daug kartų (5–7 kartus, o 1 – daugiau negu 10 kartų); 1 teisėjas patyrė grasinimus 8–10 kartų; 1 teisėjas buvo šantažuojamas taip pat 8–10 kartų. Atskirai reikėtų aptarti fizinę žalą, padarytą teisėjams. Be abejo, šiuo klausimu buvo tikėtasi gauti duomenų apie fizinę žalą, padarytą teisėjui kaip fiziniam asmeniui. Tačiau pagal teisėjų atsakymus tik keli teisėjai tokią žalą patyrė iš esmės. Čia jie pateikė duomenis apie žalą, padarytą jų nekilnojamajam turtui, automobiliui, arba apie vagystes iš jų butų, automobilių, pačių automobilių vagystes.

Toliau pateikiami duomenys apie neteisėtų bandymų paveikti teisėjo darbą intensyvumą (dažnumą) per poveikį jo šeimai, giminėms arba draugams.

4 lentelė. **Neteisėto poveikio teisėjų šeimoms, giminėms arba draugams intensyvumas (dažnumas)**

Neteisėto poveikio dažnumas	**Neteisėto poveikio teisėjų šeimoms, giminėms arba draugams rūšys**							
	Kėsinimasis papirkti		Grasinimai		Fizinė žala		Šantažas	
	Abs. skaičius	Proc. nuo bendro skaičiaus	Abs. skaičius	Proc. nuo bendro skaičiaus	Abs. skaičius	Proc. nuo bendro skaičiaus	Abs. skaičius	Proc. nuo bendro skaičiaus
Poveikio nepatyrė	314	94,6	317	95,5	321	96,7	323	97,3
Vieną kartą	6	1,8	7	2,1	1	0,3		
2–4 kartus	3	0,9						
5–7 kartus								
8–10 kartų								
Daugiau negu 10 kartų								
Neatsakė	9	2,7	8	2,4	10	3,0	9	2,7
Iš viso	332	100,0	332	100,0	332	100,0	332	100,0

Kadangi neteisėti bandymai paveikti teisėjų darbą per poveikį jų šeimai, giminėms arba draugams apskritai yra reti šiame tyrime, tad ir poveikio intensyvumas (dažnumas) nėra daugiasluoksnis (daugelio gradacijų). Šantažo iš viso nebuvo. Grasinimus ir fizinę žalą teisėjų šeimos, giminės ir draugai patyrė tik po vieną kartą: visų, t. y. 7, teisėjų (2,1 proc.) šeimos patyrė grasinimus, o 1 (0,3 proc.) žmona patyrė fizinę žalą. Ją porą kartų apstumdė (nesumušė) nežinomi asmenys tuo metu, kai teisėjas paskelbė nuosprendį – ilgalaikę laisvės atėmimo bausmę.

Bandymus papirkti šeimas, gimines arba draugus vieną kartą patyrė du trečdaliai teisėjų (šeši, arba 1,8 proc.); vienas trečdalis (trys arba 0,9 proc.) tai patyrė 2–4 kartus.

Apskritai galima daryti išvadą, kad teisėjai asmeniškai arba per poveikį šeimoms, giminėms ir draugams neteisėtus bandymus paveikti jų darbą patyrė dažniausiai tik po vieną kartą – nuo pusės iki trijų ketvirtadalių, o pagal kai kurias poveikio rūšis – visi teisėjai, kurie atsakė teigiamai. Antra išvada yra ta, kad intensyviausias, t. y. daugkartinis yra bandymas papirkti teisėją asmeniškai arba per jo šeimos narius, gimines, draugus.

Dabar konkrečiau aptarsime, kas, kokiais būdais (kur ir kaip), kokių tikslų siekdamas ir dėl kokių priežasčių bandė daryti neteisėtą poveikį teisėjų darbui ir ar apie tai buvo pranešta policijai.

Komentuodami grasinimus teisėjai konkrečiau nurodė, kas taip elgėsi. Kaip matome, didžiausią dalį (apie 90 proc.) grasinusiųjų sudaro tardomieji (kaltinamieji). Be to, jie yra aktyvūs bandydami kitaip paveikti teisėjų darbą: šantažuodami, darydami fizinę žalą arba bandydami papirkti. Tačiau dažniausiai (trečdalis atvejų) teisėjus bando papirkti tardomojo (kaltinamojo) advokatai. Gana aktyviai teisėjus bando papirkti ir tardomojo (kaltinamojo) giminaičiai (taip pat trečdalis atvejų).

Teisėjai, komentuodami neteisėto poveikio jų šeimoms, giminėms ir draugams padėtį, konkrečiai tik dviem atvejais įvardijo, kas tai padarė. Vieną kartą teisėjo šeimai grasino tardomojo (kaltinamojo) draugai (liudytojai) – 0,3 proc. visų anketas užpildžiusių teisėjų. Antras nurodytas atvejis – tardomojo (kaltinamojo) bandymas papirkti teisėjo šeimą – atitinkamai 0,3 proc.

5 lentelė. **Kas bandė daryti neteisėtą poveikį teisėjams**

Kas bandė daryti neteisėtą poveikį	Neteisėto poveikio teisėjams rūšys							
	Kėsinimasis papirkti		Grasinimai		Fizinė žala		Šantažas	
	Abs. skaičius	Proc. nuo bendro skaičiaus	Abs. skaičius	Proc. nuo bendro skaičiaus	Abs. skaičius	Proc. nuo bendro skaičiaus	Abs. skaičius	Proc. nuo bendro skaičiaus
Tardomieji (kaltinamieji)	3	0,9	22(2)*	6,6 (0,6)	2	0,6	1	0,3
Tardomojo (kaltinamojo) giminaitis	4(1)	1,2 (0,3)	1	0,3			1	0,3
Tardomojo (kaltinamojo) draugai (liudytojai)			2	0,3			(1)	(0,3)
Tardomojo (kaltinamojo) pažįstami	2	0,6	1	0,3				
Tardomojo (kaltinamojo) advokatas	5(3)	1,5(0,9)						
Iš viso	14(4)	4,2(1,2)	26(2)	7,8(0,6)	2	0,6	2(1)	0,6(0,3)

N = 332

Taigi tik maždaug vienas trečdalis iš patyrusių įvairaus pobūdžio bandymus neteisėtai paveikti jų darbą teisėjų konkrečiai įvardijo, kas tai padarė. Kituose aprašymuose poveikio vykdytojų negalima konkrečiai išskirti, nes aprašymai labai neapibrėžto turinio, nekonkretūs.

Taip pat gana skurdūs duomenys apie tai, kaip ir kur tas poveikis bandytas daryti.

Grasinimai teisėjams ir jų šeimoms, giminėms arba draugams:

telefonu (į darbą) – 2(1)*, arba 0,6 (0,3) proc. visų anketas užpildžiusių teisėjų,

* Skliausteliuose įrašyti pakartotiniai bandymai ir jų dalis procentais nuo bendro anketas užpildžiusių teisėjų skaičiaus.

teismo salėje, teisme – 15(1)*, arba 4,5 (0,3) proc. visų anketas užpildžiusių teisėjų,

laišku – 2, arba 0,6 proc. visų anketas užpildžiusių teisėjų,

spaudoje – 1(1), arba 0,3 (0,3) proc. visų anketas užpildžiusių teisėjų,

iš viso – 20(3), arba 6,0 (0,9) proc. visų anketas užpildžiusių teisėjų.

Kėsinimasis papirkti teisėjus, jų šeimas, gimines arba draugus:

telefonu (į darbą) – (1), arba 0,3 proc. visų anketas užpildžiusių teisėjų,

teismo salėje, teisme – 2, arba 0,6 proc. visų anketas užpildžiusių teisėjų,

teisėjo darbo kabinete – 6, arba 1,8 proc. visų anketas užpildžiusių teisėjų,

iš viso – 8(1), arba 2,4 (0,3) proc. visų anketas užpildžiusių teisėjų.

Kėsinimasis šantažuoti teisėjus, jų šeimas, gimines arba draugus:

telefonu (į darbą) – 1, arba 0,3 proc. visų anketas užpildžiusių teisėjų,

telefonu (į namus) – 1, arba 0,3 proc. visų anketas užpildžiusių teisėjų,

spaudoje – (1), arba (0,3) proc. visų anketas užpildžiusių teisėjų,

iš viso – 2(1), arba 0,6(0,3) proc. visų anketas užpildžiusių teisėjų.

N = 332

Fizinė žala vienam teisėjui padaryta namuose (0,3 proc.) ir vieno teisėjo žmonai – gatvėje (0,3 proc.).

Apskritai maždaug ketvirtadalis visų, patyrusių įvairaus pobūdžio bandymus neteisėtai paveikti jų darbą, teisėjų nurodė, kaip ir kur tai įvyko. Daugiau kaip du trečdaliai šių bandymų įvyko teisme, teismo salėje arba net teisėjo darbo kabinete.

Įvairaus poveikio būdų teisėjams, jų šeimoms, giminėms arba draugams charakteristika taip pat nėra išsami, nes teisėjų aprašymai labai lakoniški ir nekonkretūs.

---

* Skliausteliuose įrašyti pakartotiniai bandymai ir jų dalis procentais nuo bendro anketas užpildžiusių teisėjų skaičiaus.

Grasinimų pobūdis:

nužudymas, sprogdinimas, fizinis susidorojimas – 8(1)*, arba 1,8 (0,3)* proc. visų anketas užpildžiusių teisėjų,

nekonkretus grasinimas atkeršyti – 12 (1), arba 3,6 (0,3) proc. visų anketas užpildžiusių teisėjų,

nemalonumai darbe – 1 (1), arba 0,3 (0,3) proc. visų anketas užpildžiusių teisėjų,

iš viso – 21 (3), arba 6,3 (0,9) proc. visų anketas užpildžiusių teisėjų.

Kuo kėsinosi papirkti:

pinigais – 15 (1), arba 4,5 (0,3) proc. visų anketas užpildžiusių teisėjų,

dovanomis, paslaugomis – 2 (1), arba 0,6 (0,3) proc. visų anketas užpildžiusių teisėjų,

iš viso – 17 (2), arba 5,1 (0,6) proc. visų anketas užpildžiusių teisėjų.

Šantažo pobūdis:

nemalonumai darbe – 1, arba 0,3 proc. visų anketas užpildžiusių teisėjų.

Fizinės žalos pobūdis:

apgadintas automobilis – 3 (1), arba 0,9 (0,3) proc. visų anketas užpildžiusių teisėjų,

apgadintas nekilnojamasis turtas – (1), arba 0,3 proc. visų anketas užpildžiusių teisėjų,

vagystė iš automobilio – 1, arba 0,3 proc. visų anketas užpildžiusių teisėjų,

vagystė iš buto – 1, arba 0,3 proc. visų anketas užpildžiusių teisėjų,

automobilio vagystė – 1, arba 0,3 proc. visų anketas užpildžiusių teisėjų,

apstumdyta (bet nesumušta) teisėjo žmona – 1, arba 0,3 proc. visų anketas užpildžiusių teisėjų,

sumuštas teisėjas – 1, arba 0,3 proc. visų anketas užpildžiusių teisėjų,

iš viso – 8 (2), arba 2,4 (0,6) proc. visų anketas užpildžiusių teisėjų.

N = 332

* Skliausteliuose įrašyti pakartotiniai bandymai ir jų dalis procentais nuo bendro anketas užpildžiusių teisėjų skaičiaus.

Kaip matome, grasinimų, šantažo pobūdį, kėsinimosi papirkti būdus konkrečiai aptarė mažiau kaip pusė visų, patyrusių grasinimus asmeniškai arba per šeimą, teisėjų ir vienas trečdalis teisėjų, kuriuos asmeniškai arba per šeimą kėsinosi papirkti. Pusė teisėjų patirtų grasinimų buvo labai rimti: grasinta nužudyti, susidoroti fiziškai, susprogdinti. Kita pusė jų buvo nekonkretūs grasinimai atkeršyti.

Asmenys, kurie kėsinosi papirkti teisėjus asmeniškai arba per šeimą, dažniausiai (90 proc.) siūlė pinigų (JAV dolerių); kiti žadėjo atsilyginti dovanomis arba paslaugomis. Fizinės žalos pobūdis, kurį apibūdino teisėjai, faktiškai neatitinka jos definicijos. Kaip jau minėta, iš esmės čia pateikti faktai apie materialinę žalą ir nusikaltimus, nukreiptus į teisėjų turtą (vagystės). Tačiau teisėjai šias vagystes mano esant padarytas keršijant už nepatikusius teisėjų sprendimus arba siekiant įbauginti. Tik vienas teisėjas nurodė, kad jo žmona gatvėje apstumdyta (bet nesumušta). Taip pat vienas teisėjas nurodė, kad maždaug 1996–1997 m. jis buvo sumuštas ir sužalotas. Būtent šie atvejai ir atitinka fizinės žalos definiciją.

Grasinimų tikslas (priežastis) arba ko siekiant buvo grasinama: nesutiko su nuosprendžiu, kaltinimo pobūdžiu – 13 (3,9 proc.); siekė, kad kardomoji priemonė būtų pakeista – 1 (0,3 proc.); bandė paveikti padėtį teisme – 1 (0,3 proc.). Kiti teisėjai, aprašydami padėtį, nesukonkretino šių dalykų.

Bandymų papirkti tikslas (priežastis) analogiškai buvo: bandymas paveikti padėtį teisme – 13 (3,9 proc.); noras paveikti bylos tyrimo eigą – 1 (0,3 proc.). Kiti teisėjai nesukonkretino šių dalykų.

Šantažo tikslas (priežastis) taip pat buvo bandymas paveikti padėtį teisme – 2 (0,6 proc.). Kiti teisėjai to nepaaiškino.

Taigi dažniausias siekis, būdingas visoms poveikio rūšims, yra bandymas paveikti padėtį teisme. Tačiau daugumos grasinimų priežastis yra ta, kad nuteistieji nesutiko su nuosprendžiu ir su tuo, dėl ko pripažinti kaltais. Taigi laiko, bylos eigos požiūriu šie grasinimai buvo *post factum*.

Apie tai, ar pranešė apie neteisėtą poveikį policijai, teisėjai atsakė:

Teisėjai, patyrę grasinimus tiesiogiai arba per šeimą:

taip (vieną kartą) – 10, arba 3,0 proc. visų anketas užpildžiusių teisėjų,

ne – 20, arba 6,0 proc. visų anketas užpildžiusių teisėjų.

Teisėjai, kuriuos asmeniškai arba per šeimą buvo bandoma papirkti:

taip (vieną kartą) – 2, arba 0,6 proc. visų anketas užpildžiusių teisėjų,

ne – 24, arba 7,2 proc. visų anketas užpildžiusių teisėjų.

Teisėjai, patyrę šantažą:

taip (keletą kartą) – 1, arba 0,3 proc. visų anketas užpildžiusių teisėjų.

Teisėjai, patyrę fizinę žalą:

taip (vieną kartą) – 4, arba 1,2 proc. visų anketas užpildžiusių teisėjų.

taip (keletą kartą) – 1, arba 0,3 proc. visų anketas užpildžiusių teisėjų.

Dažniausiai apie patirtą neteisėtą poveikį policijai pranešė teisėjai, patyrę fizinę žalą – daugiau kaip pusė visų ją patyrusių teisėjų. Tačiau reikia turėti galvoje, kad atvejai, įvardyti „fizine žala“, iš esmės yra turtinio pobūdžio nusikaltimai, apie kuriuos ir patys teisėjai yra suinteresuoti pranešti policijai.

Gana aktyvūs buvo teisėjai, patyrę grasinimus, policijai apie šį neteisėtą poveikį pranešė daugiau kaip penktadalis jų.

Iš 52 teisėjų, kuriuos asmeniškai arba per šeimą buvo bandoma papirkti, tik 2 teisėjai apie tai pranešė policijai. Mat baudžiamosios bylos dėl kyšio davimo ar kyšio ėmimo yra labai kontraversiškos. Matyt, teisėjai nenori veltis į tokio pobūdžio bylas, nes kyla klausimas: o kodėl būtent tave buvo bandoma papirkti? Patys teisėjai įvairiai komentavo nenorą pranešti policijai. Pavyzdžiui: pasiūlymai nebuvo konkretūs, kalbą apie tai nutraukė teisėjas, todėl pranešti policijai nebuvo prasmės; atsisakius teisėjui apie tai kalbėti siūlymai nesikartojo; apskritai tokiais atvejais netikslinga pranešti policijai; policijai pranešti yra beprasmiška, nes policija – ne ta institucija, kuri galėtų ir turėtų spręsti šią problemą; įrodyti bandymus duoti kyšį būtų buvę neįmanoma; kyšį bandė duoti advokatas (t. y. kolega teisininkas). Vienu atveju apie teisiamojo giminių pretenziją, kad švelnesnė bausmė nebuvo paskirta, nors pinigus šiuo tikslu tardytojas paėmė, teisėjas pranešė prokurorui. Taigi teisėjų motyvai, kad neverta pranešti policijai apie kėsinimąsi

papirkti, yra labai įvairūs. Tačiau teisėjų neigiamas požiūris į tai yra akivaizdus.

Teisėjai buvo paprašyti įvertinti, ar visi šie grasinimai, kėsinimaisi papirkti, šantažuoti arba fizinė žala, padaryta tardomųjų arba jų atstovų (oficialių arba kitų) per pastaruosius penkerius metus pačiam teisėjui arba jo šeimai, giminėms arba draugams, buvo organizuoto nusikalstamumo suplanuoti ir apgalvoti būdai daryti įtaką teisėjų darbui. Tik 6, arba 1,8 proc. visų anketas užpildžiusių teisėjų (N = 332), atsakė teigiamai. Tokio pobūdžio poveikio teisėjui intensyvumą (dažnumą) rodo šie duomenys:

vieną kartą	2 (0,6 proc.)
2–4 kartus	4 (1,2 proc.)
neatsakė	18 (5,4 proc.)

Kaip matome, santykinai nemažas skaičius (18) teisėjų į šį klausimą neatsakė. Atsakiusių į šį klausimą teisėjų padėtis nėra optimistiškesnė: teisėjų, kuriems neteisėtas poveikis buvo darytas 2–4 kartus, yra dvigubai daugiau negu tų, kuriems šis poveikis darytas tik vieną kartą. Tačiau apskritai pagal teisėjų vertinimus organizuoto nusikalstamumo indėlis į neteisėtą poveikį teisėjams nėra didelis, palyginti su visa neteisėto poveikio teisėjams apimtimi pagal šio tyrimo rezultatus. Teoriškai jis gali sudaryti maždaug nuo vieno dvidešimtadalio iki vieno septintadalio.

Teisėjai nurodė, kokiu būdu organizuoto nusikalstamumo atstovai bandė daryti neteisėtą poveikį teisėjams:

grasindami telefonu	1 (0,3 proc.)
bandydami paveikti padėtį teisme	1 (0,3 proc.)
bandydami papirkti	2 (0,6 proc.)

Kaip matome, duomenys gana skurdūs. Ne visi teisėjai pateikė ir šiuos duomenis. Galbūt taip yra dėl to, kad pusė teigiamai atsakiusių į šį klausimą pageidavo susitikti su problemą tiriančiu mokslo darbuotoju asmeniškai.

Tačiau svarbu patyrinėti atsakymus į kitus klausimus, susijusius su organizuoto nusikalstamumo veikla Lietuvoje.

Teisėjai įvertino savo praktinę patirtį sprendžiant vien tik civilines bylas (atskirai imant). Kad buvo bandyta daryti neteisėtą poveikį šioje

teisėjų veiklos srityje, nurodė net 47 (14,2 proc.) teisėjai iš bendro anketas užpildžiusių teisėjų skaičiaus (N = 332). Plačiau (konkrečiau) šie duomenys pateikiami 6 ir 7 lentelėse.

6 lentelė. **Bandymai daryti neteisėtą įtaką teisėjams civilinėse bylose**

Atsakymų variantai	Teisėjai		
	Abs. skaičius	Proc. nuo bendro skaičiaus	Atsakiusiųjų į šį klausimą skaičius proc.
Ne	262	78,9	84,8
Taip	47	14,2	15,2
Visi atsakiusieji į šį klausimą	309	93,1	100,0
Neatsakė	23	6,9	
Visi užpildžiusieji anketas	332	100,0	

Kaip įprasta šiame tyrime, nemažai teisėjų iš viso neatsakė į šį klausimą. Jie sudaro 6,9 proc. Teigiamai atsakę teisėjai sudaro didesnę dalį (15,2 proc.) negu tie, kurie atsakė teigiamai (1,8 proc.) apie galimą organizuoto nusikalstamumo poveikį. Palyginus šiuos duomenis su anksčiau tyrinėtais galima daryti išvadą, kad civilinėse bylose neteisėti bandymai paveikti teisėjų darbą pasitaiko daug dažniau negu, pavyzdžiui, baudžiamosiose bylose. Lietuvai, kaip pereinamojo laikotarpio valstybei, matyt, tai buvo objektyviai dėsninga, nes žmogaus laisvė ir kitos su ja susijusios vertybės dar neįgijo tokios svarbos kaip demokratiškesnėse šalyse, o turto ir nuosavybės santykiai turi santykinai didesnę svarbą.

Civilinėse bylose teisėjams neteisėtą įtaką bandoma daryti įvairiais būdais. Tačiau tam tikra dalis atsakymų yra nekonkretūs. 12 (3,6 proc.) teisėjų, teigiamai atsakiusių į šį klausimą, išsamiai nepaaiškino atsakymo. Poveikio teisėjams būdus apibūdina 7 lentelė.

Tyrinėjant išsamiau visus atsakymus į šį klausimą, t. y. vertinant teisėjų bandymus konkrečiau apibūdinti padėtį galima padaryti kelias

išvadas: kadangi Lietuva pagal gyventojų skaičių yra nedidelė šalis, todėl žmonių bendravimo sritys labai plačios. Reikia turėti galvoje ir tai, kad dar iki amžiaus vidurio tradicinis lietuvių tarpusavio bendravimas buvo giminystės santykių pavidalo (netgi ir tarp nepažįstamų žmonių). Teisėjams nekelia nuostabos faktas, kad besibylinėjančios šalys (turima galvoje visų pirma civilinis procesas) bando „prieiti“ prie teisėjo. Ir nebūtinai tas „priėjimas“ siejamas su bandymu papirkti, grasinti, šantažuoti ar pan. Žmogus tikisi pasikalbėti su teisėju, kad šis geriau suvoktų jo padėtį. Jis netgi neprašo teisėjo priimti jam naudingą sprendimą. Jis tiesiog nepasitiki pačiu civiliniu procesu, mano, kad proceso galimybės yra nepakankamos užtikrinti teisingą sprendimą, ir bando tai kompensuoti pokalbiu su teisėju. Savo ruožtu teisėjai stengiasi atsiriboti nuo tokio pobūdžio bendravimo su proceso šalimis arba jų atstovais byloje: jie bendrauja tik bylos nagrinėjimo posėdžio metu.

7 lentelė. **Neteisėto poveikio teisėjams būdai civilinėse bylose**

Neteisėto poveikio būdai	**Teisėjų atsakymų rodikliai**	
	Abs. skaičius	Proc. nuo bendro skaičiaus
Bandymas papirkti	14	4,2
Poveikis per valdžios atstovus (taip pat ir politikus)	6	1,8
Bandymas „prieiti“ prie teisėjo, mėginimas rasti galimybių pabendrauti su teisėju ir taip sudaryti palankią sau nuomonę	4	1,2
Poveikis per žiniasklaidos priemones	3	0,9
Nepagrįsti skundai kitoms valdžios institucijoms, nušalinimai nuo proceso	2	0,6
Poveikis per aukštesnių teismų teisėjus	1	0,3
Specialiųjų tyrimų tarnybos krata teisėjo bute	1	0,3
Poveikio būdai nesukonkretinti	4	1,2
Atsakė teigiamai, bet poveikio būdų neaprašė	12	3,6

(N = 332)

Apie 40 proc. mėginimų užmegzti ryšį su teisėju sudaro bandymas papirkti teisėją. Pirmiausia tai daro proceso šalių atstovai arba pačios to proceso šalys.

Santykinai paplitęs dalykas, kai daromas tam tikras poveikis teisėjui per valdžios atstovus. Čia dažniausiai minimi Seimo nariai (politikai), kurie tarpininkauja kuriai nors proceso šaliai arba kartais net konkrečiai nurodo, kuriuos ekspertus kviesti į teismo posėdį, ir pan.

Teisėjai kritiškai vertina žiniasklaidos vaidmenį teisėsaugoje. Jie mano, kad šalys civilinėse bylose, ypač tose, dėl kurių eigos teiraujasi valdžios atstovai, pasitelkia spaudą ir prieš bylos nagrinėjimą paskelbia tam tikrą nuomonę. Visa tai, teisėjų manymu, daro spaudimą teismui, pasunkina teismo darbą, formuoja neigiamą viešąją nuomonę apie teismų prestižą.

Teisėjų nuomonių turinys rodo, kad žmonės nesugeba suvokti teismo vaidmens, ypač to, kad jis yra nepriklausoma teisminė valdžia, ir rašo nepagrįstus skundus Teisingumo ministerijai, sudaro įvairias darbą „tikrinančias“ komisijas.

Pasitaiko, kad ir aukštesniųjų teismų teisėjai prašo „neskriausti“ vienos arba kitos proceso šalies byloje.

Vienas teisėjas nurodė, kad pirmaisiais jo darbo teisme metais proceso šalys arba jų atstovai keletą kartų kreipėsi prašydami priimti jiems palankius sprendimus, žadėjo atsilyginti. Be abejo, teisėjas atsisakė, todėl antrais, trečiais darbo metais tokių prašymų jau nesulaukė.

Dar vienas teisėjas, kurio bute Specialiųjų tyrimų tarnybos darbuotojai darė kratą, šį faktą suvokė kaip spaudimą jam arba net savotišką kerštą. Tačiau plačiau šio dalyko nepaaiškino.

Teisėjai buvo apklausti (paprašyti atsakyti į klausimą) dėl korupcijos paplitimo visuomenėje pagal jų nagrinėtų baudžiamųjų, civilinių ir administracinių bylų medžiagą, pagal kurią buvo galima numanyti apie buvusius (arba esamus) korupcinius ryšius. Be to, žinome, kad organizuotas nusikalstamumas reiškiasi ir per korupcinius ryšius visuomenėje [7; 10; 12; 22; 23; 27; 36; 41; 42; 43; 47; 49]. Taigi šis teisėjų vertinimas taip pat netiesiogiai nurodo organizuoto nusikalstamumo lygį ir jo galimybes. Atsakinėdami į šį klausimą teisėjai kitaip įvertino padėtį negu atsakinėdami į anksčiau nagrinėtus klausimus, kurie taip pat buvo susiję su organizuoto nusikalstamumo problema.

8 lentelė. **Teisėjų nuomonė: kurioje dalyje jų nagrinėtų baudžiamųjų, civilinių ir administracinių bylų galima numanyti esant korupcinių ryšių visuomenėje**

Korupcinių ryšių visuomenėje paplitimas	Teisėjai		
	Abs. skaičius	Proc. nuo bendro skaičiaus	Proc. nuo atsakiusiųjų į šį klausimą skaičiaus
Nebuvo tokių bylų	204	61,4	65,4
Tik keliose bylose	84	25,3	26,9
Maždaug viename dešimtadalyje	17	5,1	5,4
Viename penktadalyje			
Viename ketvirtadalyje	1	0,3	0,3
Viename trečdalyje	1	0,3	0,3
Maždaug pusėje	1	0,3	0,3
Daugumoje bylų	2	0,6	0,6
Visose tam tikro pobūdžio bylose	2	0,6	0,6
Visi atsakiusieji į klausimą	312	94,0	100,0
Neatsakė	20	6,0	
Visi užpildžiusieji anketas (N)	332	100,0	

8 lentelė rodo šio vertinimo kitoniškumą. Visų pirma santykinai daug teisėjų patvirtino korupcijos paplitimą įvairių jų tirtų bylų srityje. Net 108 teisėjai (32,5 proc.), užpildę anketas, nurodo, jog korupcija paplitusi. Tai sudaro vieną trečdalį minėtų teisėjų. Tiesa, dauguma teigiamai atsakiusių teisėjų nurodė, kad korupcijos atvejus jie pastebėjo tik keliose jų tirtose įvairaus pobūdžio bylose. Taip atsakė 84 teisėjai (25,3 proc.), t. y. vienas ketvirtadalis anketas užpildžiusių teisėjų. 17 teisėjų (5,1 proc.) nurodė, kad korupcijos atvejų galėjo būti net dešimtadalyje jų tirtų įvairaus pobūdžio bylų. 4 teisėjai (1,2 proc.) teigė, kad korupcinių ryšių visuomenėje galima pastebėti daugumoje arba visose tam tikro pobūdžio bylose. Be to, 3 teisėjai nurodė, kad korupciniai ryšiai visuomenėje gali reikštis viename ketvirtadalyje, viename trečdalyje, maždaug pusėje jų tirtų įvairaus pobūdžio bylų. Iš visų, atsakiusių į šį klausimą, jie sudaro apie 1 proc. Žinoma, labai svarbu žinoti, kokio pobūdžio bylose teisėjai dažniausiai pastebėjo korupcinių ryšių visuomenėje faktą. Deja, į šį klausimą atsakė tik nedidelė teisėjų dalis (14, arba 4,2 proc.). Štai šie duomenys:

finansinio-ekonominio pobūdžio	11 (3,3 proc.)
kontrabandos	1 (0,3 proc.)
valstybinio turto privatizavimo bylose	1 (0,3 proc.)
žalos atlyginimo bylose	1 (0,3 proc.)

Kaip matome, dauguma teisėjų (11) atsakė labiau apibendrintai – kad visuomenėje egzistuoja korupciniai ryšiai, galima spręsti iš finansinio ir ekonominio pobūdžio bylų. Keletas teisėjų (apie 1 proc.) sukonkretino finansinį ir ekonominį aspektą ir pažymėjo, kad korupcinių ryšių jie pastebėjo visose kontrabandos, valstybinio turto privatizavimo, žalos atlyginimo bylose. Taigi iš esmės iš teisėjų atsakymų labai sunku spręsti, kokio pobūdžio bylose visos visuomenės (valstybės) mastu pasireiškia korupciniai ryšiai, nes duomenys nėra labai reprezentatyvūs, patikimi.

Tačiau duomenys apie korupcinius ryšius teisėjų tirtose įvairaus pobūdžio bylose apskritai yra patikimi ir gana reprezentatyvūs – vienas trečdalis visų anketas užpildžiusių teisėjų (32,5 proc.), kaip jau minėta, patvirtino esant korupcinių ryšių. Tuo tarpu tik 6 teisėjai (1,8 proc.) jiems ir jų artimiesiems buvusį neteisėtą poveikį įvertino kaip organizuoto nusikalstamumo suplanuotus ir apgalvotus būdus daryti įtaką teisėjų darbui. Palyginę šiuos duomenis matome akivaizdų jų prieštaringumą. Žinoma, ne visi korupciniai ryšiai visuomenėje priklauso organizuoto nusikalstamumo veiklos sričiai, gali būti, kad dauguma jų egzistuoja už organizuoto nusikalstamumo ribų. Be abejo, korumpuoti valstybės tarnautojai gali veikti pavieniui, neorganizuotai. Galbūt tie pavieniai ryšiai sudaro didžiausią korupcinių ryšių visuomenėje dalį. Tačiau taip pat reikia turėti galvoje ir tai, kad valstybėje, kuri gana plačiai, daugiau negu reikėtų rinkos ekonomikai funkcionuoti, reguliuoja šalies ūkio sritį, tam tikra šešėlinių išteklių (piniginių ir kitų) dalis ūkyje perpaskirstoma taip, kad ir tiesiogiai nekuriantys ūkio produkto gautų to šešėlinio pelno dalį. Manyčiau, kad šie procesai nėra stichiniai, neorganizuoti, o reiškiasi kaip tam tikri pastovūs, sistemiški ir dėsningi korupciniai ryšiai visuomenėje. O sistemiškumas visada išreiškia vienokį arba kitokį organizuotumo lygmenį. Taigi galima teigti, kad šio pobūdžio korupciniai ryšiai yra organizuoti, tačiau nebūtinai priklauso organizuoto nusikalstamumo veiklos sričiai. Taigi ypač aktuali tampa organizuoto nusikalstamumo definicijos problema [17; 29; 32; 37; 42; 44; 45]. Svarbu patikslinti tyrimo metu atliekamas šios definicijos ribas. Gali būti, kad dalis organizuotų korupcinių ryšių, kurių mes nepriskiriame organi-

zuoto nusikalstamumo sričiai, realiai jai iš tiesų priklauso. Matyt, galima būtų teigti, kad tam tikra šių organizuotų, sistemiškų ir dėsningų korupcinių ryšių visuomenėje dalis neaplenkia ir teisminės valdžios veiklos srities. Be to, šios apklausos duomenys rodo, kad iš esmės teisėjai santykinai nedaug patiria neteisėtų bandymų paveikti jų darbą. Negalime atmesti tikimybės, kad tam tikra teisėjų dalis gali būti savaime įsivėlusi į šiuos sisteminius korupcinius ryšius be jokių pašalinių neteisėtų pastangų dar ir todėl, kad negalime patikimai teigti priešingai – anketinio tyrimo rezultatai yra prieštaringi.

Toliau reiktų patyrinėti, ar yra tam tikra priklausomybė nuo teisėjų amžiaus, lyties, darbo vietos arba darbo stažo dėl patirtų neteisėtų bandymų paveikti teisėjų darbą. Todėl pirmiausia būtina patyrinėti tiriamųjų teisėjų būtent šias socialines demografines charakteristikas.

9 lentelė. **Anketas užpildžiusių teisėjų pasiskirstymas pagal darbo vietą**

Pagrindinė darbovietė	**Teisėjai**		
	Abs. skaičius	Jų dalis proc.	Dalis proc. nuo atsakiusiųjų į šį klausimą
Apylinkės teismas	211	63,6	64,5
Apygardos teismas	62	18,7	19,0
Apeliacinis teismas	11	3,3	3,4
Aukščiausiasis Teismas	30	9,0	9,2
Konstitucinis Teismas	2	0,6	0,6
Apygardos administracinis teismas	6	1,8	1,8
Aukštesnysis administracinis teismas	5	1,5	1,5
Iš viso atsakiusiųjų	327	98,5	100,0
Neatsakė	5	1,5	
Iš viso	332	100,0	

Didžiausia dalis tiriamųjų (64,5 proc.) dirba apylinkių teismuose, nemaža dalis – apygardų teismuose (19,0 proc.). Aukščiausiajame Teisme dirba 9,2 proc. Šie duomenys maždaug atitinka statistinį teisėjų pasiskirstymą pagal darbo vietą: 62,1 proc. jų pagal statistinius rodiklius dirba apylinkių teismuose, 21,7 proc. – apygardų teismuose, 6,2 proc. – Aukščiausiajame Teisme.

10 lentelė. **Anketas užpildžiusių teisėjų pasiskirstymas pagal amžių**

Amžius	Teisėjai		
	Abs. skaičius	Jų dalis proc.	Atsakiusiųjų į šį klausimą dalis proc.
25–29 metai	9	2,7	2,8
30–39 metai	113	34,0	34,6
40–49 metai	130	39,2	39,8
50–59 metai	55	16,6	16,8
60 metų arba vyresnis	20	6,0	6,1
Iš viso atsakiusiųjų	327	98,5	100,0
Neatsakė	5	1,5	
Iš viso	332	100,0	

Kaip matome, didžioji dauguma teisėjų yra jauno ir kūrybingo amžiaus. 30–49 metų amžiaus teisėjai sudaro tris ketvirtadalius (74,3 proc.) visų tiriamųjų; maždaug vieną šeštadalį teisėjų sudaro 50–59 m. amžiaus asmenys (16,8 proc.) ir tik nedidelę jų dalį sudaro vyresni negu 60 metų amžiaus asmenys (6,1 proc.). Statistinėje Lietuvos apskaitoje tokių išsamių duomenų nėra. Statistiniai duomenys rodo, jog 39,2 proc. teisėjų yra iki 40 metų amžiaus. Mūsų tiriamieji iki 39 metų amžiaus sudaro 37,3 proc. visų atsakiusiųjų į šį klausimą. Taigi tiriamųjų teisėjų pasiskirstymas, matyt, atitinka statistinę padėtį.

Darbo stažą iliustruoja 11 lentelė.

11 lentelė. **Anketas užpildžiusių teisėjų pasiskirstymas pagal darbo stažą**

Darbo stažas	Teisėjai		
	Abs. skaičius	Jų dalis proc.	Atsakiusiųjų į šį klausimą dalis proc.
Mažiau negu 5 metai	109	32,8	33,7
5–9 metai	123	37,0	38,1
10–19 metų	48	14,5	14,9
20–29 metai	31	9,3	9,6
30 ir daugiau metų	12	3,6	3,7
Iš viso atsakiusiųjų	323	97,3	100,0
Neatsakė	9	2,7	
Iš viso	332	100,0	

Vienas trečdalis visų tiriamųjų teisėjų turi mažesnį negu penkerių metų darbo stažą. Vidutinės trukmės (5–9 metų) darbo stažą turi beveik 40 proc. teisėjų. Kiti 28,2 proc., arba šiek tiek daugiau kaip vienas ketvirtadalis, teisėjų turi labai didelį arba didelį darbo stažą – dešimt ir daugiau metų. Deja, šių duomenų negalime palyginti su statistinės apskaitos Lietuvoje duomenimis, nes tokios statistinės atskaitomybės nėra. Statistinės apskaitos duomenimis, teisėjai, turintys didesnį negu 10 metų darbo teisėsaugos institucijose stažą, sudaro 57,6 proc., o ten pat dirbę iki 3 metų – 4,3 proc. Palyginę šiuos duomenis galime teigti, kad prieš tapdami teisėjais tiriamieji turėjo nemažą darbo teisėsaugos institucijose stažą.

Bendrą užpildžiusių anketas teisėjų sudėtį pagal lytį rodo šie duomenys:

moterys	199, arba	47,9 proc.,
vyrai	167, arba	50,3 proc.,
iš viso atsakiusių	326, arba	98,2 proc.,
neatsakė	6, arba	1,8 proc.,
iš viso	332, arba	100,0 proc.

Taigi 48,8 proc. visų atsakiusių į šį klausimą sudaro moterys, 51,2 proc. vyrai. Statistinės apskaitos duomenimis, moterys sudaro 49,9 proc. visų teisėjų. Taigi tiriamųjų pasiskirstymas maždaug atitinka jų statistinį pasiskirstymą.

Minėti socialiniai demografiniai rodikliai, apibūdinantys tiriamuosius teisėjus, gali būti reikšmingi tiriant bandymų daryti neteisėtą poveikį teisėjams pasiskirstymui.

Kadangi teigiami rodikliai (teisėjai, kurie patyrė neteisėtą poveikį) yra maži, geriausiai padėtį gali apibūdinti priešingi rodikliai.

Pagal socialinius demografinius rodiklius pats reikšmingiausias iš tiriamų duomenų yra santykis (koreliacija) pagal lytį. Bendra tendencija pagal visas tiriamo neteisėto poveikio rūšis yra ta, kad moterys teisėjos daug mažiau patiria neteisėtų bandymų paveikti jų darbą. Moterys teisėjos 1,2 karto mažiau negu vyrai patiria grasinimų, 0,6 karto rečiau – fizinę žalą, 2,1 karto rečiau šantažuojamos ir 3,5 karto rečiau jas kėsinamasi papirkti.

Nagrinėjant teisėjų darbo vietos santykį su tyrimo dalyku, t. y. neteisėtais bandymais paveikti teisėjų darbą per pastaruosius penkerius

metus, reikia turėti galvoje, kad per šiuos metus Lietuvos Aukščiausiąjį Teismą, taip pat ir kitus teismus papildė daug naujų teisėjų, pirmiausia – iš žemesnio lygio teismų. Todėl didelės reikšmės koreliacijų objektyviai negali būti.

12 lentelė. **Teisėjai, asmeniškai nepatyrę neteisėto poveikio (vidinis pasiskirstymas pagal lytį ir darbo vietą proc.)**

Lytis ir darbo vieta	Teisėjai, nepatyrę neteisėto poveikio:				
	Grasinimų	Kėsinimosi papirkti	Kėsinimosi šantažuoti	Fizinės žalos	Neteisėtos įtakos civilinėse bylose
Moteris	89,7	93,5* (3,5)	99,4* (2,1)	98,1	88,6
Vyras	85,5	80,1* (-3,5)	95,8* (-2,1)	97,0	81,8
Apylinkės teismas	87,5	85,5	97,6	98,1	82,7
Apygardos teismas	83,9	88,3	96,7	95,1	89,5
Lietuvos apeliacinis teismas	90,9	90,9	100,0	100,0	100,0
Lietuvos Aukščiausiasis Teismas	92,9	89,7	96,6	96,6	88,9
Lietuvos Konstitucinis Teismas	100,0	100,0	100,0	100,0	50,0
Apygardos administracinis teismas	83,3	83,3	100,0	100,0	83,3
Aukštesnysis administracinis teismas	100,0	80,0	100,0	100,0	75,0

Tiriant santykį tarp teisėjo darbo vietos, t. y. kokio lygio teisme jis dirba, ir bandymų daryti neteisėtą poveikį teisėjo darbui, ryškėja bendra tendencija – žemesnių lygių teismų teisėjai patiria mažiau neteisėtų bandymų paveikti jų darbą. Tačiau kartu ryškėja ir tai, kad ne žemiausio lygio (apylinkių) teismų teisėjai, o, tarkime, vidurinio lygio (apygardų) teismų teisėjai dažniausiai patiria neteisėtų bandymų paveikti jų

* Šie rodikliai yra statistiškai reikšmingi; skliausteliuose pateikiami jų reikšmingumo rodikliai.

darbą. Palyginti nemažos apimties neteisėtą poveikį patiria Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjai. Be to, visų lygių teismai (išskyrus Lietuvos Konstitucinį Teismą) patiria nemažai kėsinimųsi papirkti (nuo 9,1 iki 20 proc. atitinkamų teismų teisėjų). Dažniausiai stengiamasi papirkti administracinių teismų teisėjus (maždaug kas penktą), maždaug kas dešimtą – Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, Lietuvos apeliacinio teismo ir apygardos teismo teisėją, kas dvyliktą – apylinkės teismo teisėją.

Iš apklausos rezultatų galime spręsti, kad neteisėta įtaka civilinėse bylose yra dažnesnis reiškinys. Tačiau bendros duomenų tarpusavio santykių tendencijos išlieka tokios pačios: moterys teisėjos 1,7 karto rečiau negu vyrai teisėjai patiria neteisėtą įtaką civilinėse bylose, tačiau neteisėtą įtaką civilinėse bylose patiria nuo 50 proc. iki 17,3 proc. teisėjų visų lygių teismuose. Beje, 50 proc. rodiklis Lietuvos Konstituciniame Teisme yra nepatikimas, nes anketas užpildė tik 2 iš 9 šio teismo teisėjų. Apskritai maždaug kas penktas teisėjas patyrė neteisėtą įtaką civilinėse bylose.

Į klausimą, ar neteisėti bandymai paveikti teisėjus per pastaruosius penkerius metus buvo organizuotų nusikaltėlių suplanuoti ir apgalvoti būdai daryti įtaką jų darbui, visos moterys teisėjos atsakė, kad niekada to nebuvo. Tačiau tik 96,3 proc. teisėjų vyrų atsakė, kad niekada taip nebuvo, 1,2 proc. – kad buvo vieną kartą ir 2,5 proc. – kad tai buvo 2–4 kartus.

Visi Lietuvos apeliacinio teismo, apygardų administracinių teismų, Aukštesniojo administracinio teismo, Lietuvos Konstitucinio Teismo teisėjai, užpildę anketas, atsakė, kad niekada taip nebuvo. Tik 2 proc. apylinkių teismų teisėjų, 1,7 proc. apygardų teismų teisėjų ir 3,6 proc. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų (iš viso 6 teisėjai) atsakė, kad jiems darytas per pastaruosius penkerius metus poveikis buvo suplanuotas organizuoto nusikalstamumo; dažniausiai toks poveikis buvo daromas ne vieną, o 2–4 kartus.

Tyrimo rodiklių santykį su teisėjų amžiumi ir jų darbo stažu rodo 13 lentelė.

Nagrinėjant teisėjų amžiaus galimą įtaką dėl bandymų daryti neteisėtą poveikį teisėjų darbui reikia turėti galvoje statistinį ir šios atrankos teisėjų pasiskirstymą pagal amžių. Statistiniais duomenimis, apie 40 proc. teisėjų yra iki 40 metų amžiaus. Pagal užpildžiusių anketas teisėjų amžiaus pasiskirstymą trys ketvirtadaliai jų yra 30–49 metų amžiaus. Be

to, reikia turėti galvoje, kad labai jaunų (iki 29 metų) amžiaus teisėjų šioje atrankoje yra tik 9, 50–59 metų amžiaus – 55, o vyresnių negu 60 metų amžiaus – 20. Taigi daugumą teisėjų visų lygių teismuose sudaro būtent 30–49 metų amžiaus asmenys, o konkrečiai apylinkių teismuose dirba apie 50 proc. teisėjų iki 40 metų amžiaus. Be to, vidurinio lygio teismų teisėjai dažniau patiria neteisėtus bandymus paveikti jų darbą negu aukštesnių lygių teismų teisėjai. Gana aktyviai (šio tyrimo duomenimis) bandoma papirkti visų lygių teismų teisėjus. Visa tai turint galvoje galima daryti išvadą, kad teisėjų amžius nėra veiksnys, turintis įtakos neteisėtiems bandymams paveikti jų darbą. Tačiau statistiškai reikšmingi yra duomenys apie padarytą fizinę žalą teisėjui asmeniškai (–2,2) ir šio amžiaus teisėjo šeimai (–3,9), nors jų amžiaus grupės yra mažos – atitinkamai 18 ir 19 asmenų. Be to, kaip žinome, labai mažai teisėjų patyrė fizinę žalą, kuri, remiantis tyrimo rezultatais, iš esmės yra ne fizinė, o turtinė.

13 lentelė. **Teisėjai, asmeniškai nepatyrę neteisėto poveikio (vidinis pasiskirstymas pagal amžių ir darbo stažą proc.)**

Amžius ir darbo stažas	**Teisėjai, nepatyrę neteisėto poveikio:**				
	Grasinimų	Kėsinimosi papirkti	Kėsinimosi šantažuoti	Fizinės žalos	Neteisėtos įtakos civilinėse bylose
Amžius					
25–29 metai	100,0	100,0	100,0	100,0	66,7
30–39 metai	89,4	82,9	98,2	99,1	77,8* (-2,5)
40–49 metai	87,7	86,2	97,7	96,9	90,3* (-2,2)
50–59 metai	44,7	90,2	96,2	98,1	86,0
60 metų arba vyresnis	80,0	95,0	95,0	90,0* (-2,2)	94,4
Darbo stažas					
Mažiau negu 5 metai	91,6	90,7	97,2	100,0	83,8
5–9 metai	83,6	81,8	98,3	96,7	84,7
10–19 metų	93,6	85,1	100,0	95,7	81,0
20–29 metai	80,0	93,1	90,0* (-2,8)	96,7	89,7
30 arba daugiau metų	91,7	91,7	100,0	91,7	90,9

* Šie rodikliai yra statistiškai reikšmingi; skliausteliuose pateikiami jų reikšmingumo rodikliai.

Duomenys apie neteisėtą įtaką civilinėse bylose labiau koreliuoja su teisėjų amžiumi. Tačiau statistiškai reikšmingos dviejų amžiaus grupių tarpusavio koreliacijos yra gana prieštaringos. Taigi panašaus amžiaus teisėjų yra labai skirtinga padėtis galimos neteisėtos įtakos civilinėse bylose atžvilgiu: 24 (22,2 proc.) 30–39 metų amžiaus teisėjų patyrė neteisėtą įtaką civilinėse bylose (statistinio reikšmingumo rodiklis (–2,5)); 12 (9,7 proc.) 40–49 metų teisėjų amžiaus patyrė neteisėtą įtaką civilinėse bylose (statistinio reikšmingumo rodiklis (–2,2)). Taigi duomenų koreliacijos yra atvirkštinės.

Apskritai vertinant duomenis apie neteisėtą įtaką civilinėse bylose reikšmingas dalykas gali būti tas, kad Lietuvoje plėtojantis rinkos ekonomikai per pastaruosius penkerius metus (1995–2000) atsirasdavo vis daugiau civilinių bylų (ypač turtinio pobūdžio, ekonominio pobūdžio), o pačios bylos ekonomiškai, finansiškai tapo reikšmingesnės, nes ji reguliuoja vis turtingesnio turinio santykius. Taigi atsiranda ekonominė paskata paveikti bylų sprendimus naudinga besibylinėjančioms šalims linkme.

Į klausimą, ar grasinimai, kėsinimasis papirkti, šantažuoti, fizinė žala, padaryta tardomųjų arba atstovų (oficialių arba kitų) per pastaruosius penkerius metus teisėjui arba jo šeimai, giminėms, draugams, buvo organizuotų nusikaltėlių suplanuoti ir apgalvoti būdai daryti įtaką teisėjo darbui, įvairaus amžiaus teisėjai atsakė, kad taip niekada nebuvo:

25–29 metų	– 8 (100,0 proc.)
30–39 metų	– 107 (99,1 proc.)
40–49 metų	– 124 (98,4 proc.)
50–59 metų	– 50 (96,2 proc.)
60 metų ir vyresni	– 19 (95,0 proc.)

Taigi vyresnio amžiaus teisėjai jiems darytą neteisėtą poveikį dažniau sieja su organizuoto nusikalstamumo veikla. Dauguma jų organizuoto nusikalstamumo poveikį mano esant gana intensyvų – darytą dažniausiai 2–4 kartus.

Lyginant teisėjų darbo stažo trukmės rodiklius su neteisėtais bandymais įvairiais būdais paveikti teisėjų darbą galima daryti bendrą išvadą, kad aiškių sąsajų čia nėra, išskyrus tai, jog didesnė ir statistiškai reikšminga (2,8) tikimybė būti daug kartų šantažuojamiems teisėjams, turintiems 20–29 metų darbo teisme stažą. Apskritai teisėjai, nepatyrę

neteisėto poveikio per pastaruosius penkerius metus, yra maždaug vienodai pasiskirstę į skirtingo darbo stažo grupes, nors, kaip jau minėta, trys ketvirtadaliai teisėjų, užpildžiusių anketas, turi iki 10 metų darbo teisme stažą. Tad, viena vertus, gali būti, kad teisėjai, turintys didesnį darbo stažą, dažniau patiria neteisėtų bandymų paveikti jų darbą. Tačiau, kita vertus, didesnį darbo stažą turintys teisėjai dažniausiai dirba aukštesnio lygio teismuose, kuriuose neteisėti bandymai paveikti teisėjų darbą pasitaiko rečiau.

Apskritai tą patį galima pasakyti apie sąsajas tarp teisėjų darbo teisme stažo ir neteisėtų bandymų paveikti teisėjų darbą per poveikį šeimai. Tačiau pažymėtina keletas įdomių rodiklių: statistiškai reikšmingas rodiklis (3,4) – grasinimai šeimoms teisėjų, turinčių 20–29 metų darbo teisme stažą.

Taip pat statistiškai reikšmingas rodiklis (5,1) – vienkartinė fizinė žala teisėjo, turinčio 30 ir daugiau metų darbo teisme stažą, žmonai (toks atvejis buvo 1 iš 11 teisėjų, pateikusių tokio darbo stažo duomenis).

Duomenys dėl pasikėsinimų daryti neteisėtą įtaką teisėjų darbui civilinėse bylose rodo, kad teisėjai, turintys įvairios trukmės darbo stažą, maždaug vienodai dažnai ir vienoda apimtimi šią įtaką patyrė.

Apie tai, ar teisėjai ir jų šeimos patyrė būtent organizuoto nusikalstamumo suplanuotus ir apgalvotus būdus daryti įtaką jų darbui, teisėjai, turintys skirtingos trukmės darbo stažą, atsakė, kad niekada taip nebuvo:

Darbo stažas:

mažiau negu 5 metai	– 104 (100,0 proc.)
5–9 metai	– 115 (97,5 proc.)
10–19 metų	– 44 (95,7 proc.)
20–29 metai	– 29 (96,7 proc.)
30 ir daugiau metų	– 12 (100,0 proc.)

Taigi iš šių duomenų galima daryti išvadą, kad teisėjai, turintys daugiau kaip penkerių metų darbo stažą, mano turintys reikiamą patirtį spręsti apie organizuoto nusikalstamumo galimus įtakos būdus teisėjų darbui. Tačiau visi jie nurodė panašios apimties ir panašaus intensyvumo organizuoto nusikalstamumo apraiškas (nuo 4,3 proc. iki 2,5 proc. atsakiusių į šį klausimą). Jos, kaip matome pagal teisėjų vertinimą, nėra labai didelės.

Kitokią padėtį rodo teisėjų korupcijos vertinimai.

14 lentelė. **Teisėjų, besiremiančių pačių tirtomis bylomis, nuomonė apie korupcinius ryšius visuomenėje (vidinis pasiskirstymas pagal teisėjų lytį ir darbo vietą proc.)**

Socialinės demografinės teisėjų charakteristikos	Teisėjų nuomonė: kurioje dalyje jų tirtų bylų buvo galima numanyti esant korupcinių ryšių							
	Tokių bylų nebuvo	Tik keliose bylose	Maždaug dešimtadalyje	Maždaug ketvirtadalyje	Maždaug trečdalyje	Maždaug pusėje	Daugumoje bylų	Visose tokio pobūdžio bylose
Lytis								
Moteris	73,3* (2,9)	19,3* (-2,9)	4,7	0,7	0,7			1,3
Vyras	57,8* (-2,9)	34,2* (2,9)	6,2			0,6	1,2	
Darbo vieta								
Apylinkės teismas	68,4	24,8	5,3			0,5	1,0	
Apygardos teismas	60,7	26,8	7,1	1,8* (2,1)	1,8* (2,1)			1,8
Lietuvos apeliacinis teismas	70,0	30,0						
Lietuvos Aukščiausiasis Teismas	57,1	35,7	7,1					
Lietuvos Konstitucinis Teismas	100,0							
Apygardos administracinis teismas	66,7	33,3						
Aukštesnysis administracinis teismas	20,0* (-2,2)	60,0						20,0* (5,5)

* Šie rodikliai yra statistiškai reikšmingi; skliausteliuose pateikiami jų reikšmingumo rodikliai.

15 lentelė. **Teisėjų, besiremiančių savo pačių tirtomis bylomis, nuomonė apie korupcinius ryšius visuomenėje (vidinis pasiskirstymas pagal teisėjų amžių ir darbo stažą proc.)**

Socialinės demografinės teisėjų charakteristikos	Teisėjų nuomonė: kurioje dalyje jų tirtų bylų buvo galima numanyti esant korupcinių ryšių							
	Tokių bylų nebuvo	Tik keliose bylose	Maždaug dešimtadalyje	Maždaug ketvirtadalyje	Maždaug trečdalyje	Maždaug pusėje	Daugumoje bylų	Visose tokio pobūdžio bylose
Amžius								
25–29 metai	66,7	33,3						
30–39 metai	58,9	31,8	7,5	0,9			0,9	
40–49 metai	71,0	21,8	4,8			0,8	0,8	0,8
50–59 metai	62,3	30,2	3,8		1,9* (2,2)			1,9
60 metų arba vyresnis	73,7	21,1	5,3					
Darbo stažas								
Mažiau negu 5 metai	72,6	25,5	0,9* (-2,5)				0,9	
5–9 metai	62,4	26,5	6,8	0,9		0,9	0,9	1,7
10–19 metų	50,0* (-2,3)	36,4	13,6* (2,5)					
20–29 metai	66,7	26,7	3,3		3,3* (3,0)			
30 ir daugiau metų	81,8	9,1	9,1					

Kaip ir anksčiau nagrinėtais klausimais, teisėjų nuomonių šiuo klausimu vidinis pasiskirstymas pagal lytį yra koreliatyviausias. Teisėjų moterų nuomonė, jog bylų, susijusių su korupcija, jos netyrė, maždaug tris kartus dažnesnė negu vyrų. Šis rodiklis yra statistiškai reikšmingas (2,9; –2,9). Taip atsakė trys ketvirtadaliai teisėjų moterų ir daugiau kaip

* Šie rodikliai yra statistiškai reikšmingi; skliausteliuose pateikiami jų reikšmingumo rodikliai.

pusė teisėjų vyrų. Taip pat statistiškai reikšminga yra teisėjų vyrų ir moterų nuomonė, kad tik keliose bylose buvo galima numanyti esant korupcinių ryšių visuomenėje (2,9; –2,9). Tai – dažniausiai pasitaikanti teigiama nuomonė šiuo klausimu: taip atsakė vienas penktadalis moterų ir šiek tiek daugiau kaip vienas trečdalis vyrų.

Visų lygių teismų teisėjų (išskyrus Konstitucinį Teismą) nemaža dalis (nuo daugiau kaip pusės iki vieno trečdalio) nurodė, kad jų tirtose bylose galimos korupcijos visuomenėje apraiškos. Panašiai atsakė visų keturių lygių bendrosios kompetencijos teismų teisėjai – apylinkių, apygardų, Apeliacinio ir Aukščiausiojo, juk dažnai tos pačios bylos „pereina“ proceso metu iš žemesnio į aukštesnį teismą, apeliaciją, kasaciją. Taigi, manyčiau, šie duomenys yra patikimi. O apygardų teismų teisėjų atsakymai yra statistiškai reikšmingi, kai nurodoma, kurioje bylų dalyje (ketvirtadalyje arba trečdalyje) galimi korupciniai ryšiai.

Administraciniuose teismuose padėtis panaši. Svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad net vienas penktadalis Aukštesniojo administracinio teismo teisėjų atsakė, kad korupcinius ryšius visuomenėje numanė esant visose tam tikro pobūdžio bylose (duomenis apie šių bylų pobūdį plačiau žr. p. 27–28).

Teisėjų nuomonė apie korupcijos paplitimą mažai skiriasi priklausomai nuo jų amžiaus ar darbo stažo. Galima teigti, kad teisėjai, turintys didesnį negu penkerių metų darbo stažą, aktyviau reiškia savo nuomonę, nes mano, kad turi ganėtinai patirties apie tai spręsti. Kai kurios koreliacijos, siejamos su teisėjų darbo teismuose stažu, yra statistiškai reikšmingos: pavyzdžiui, teisėjai, turintys 10–19 metų darbo teismuose stažą, į klausimą, ar egzistuoja visuomenėje korupcija, teigiamai atsakė du su puse karto dažniau nei kitų amžiaus grupių teisėjai.

PROKURORAI

Šioje monografijos dalyje pateikiami ir interpretuojami duomenys, gauti anketinės prokurorų apklausos metodu. Pirmiausia svarbu aptarti neteisėtų bandymų paveikti prokurorų darbą bendrą charakteristiką. Anketas užpildžiusių prokurorų skaičius yra beveik dvigubai didesnis negu teisėjų; jas užpildė, kaip jau minėta, trys ketvirtadaliai anketavimo

metu dirbusių Lietuvoje prokurorų. Tyrimo duomenys pateikiami 16 ir 17 lentelėse.

16 lentelė. **Neteisėtų bandymų paveikti prokurorų darbą bendra charakteristika**

Eil. Nr.	Neteisėto poveikio prokurorams rūšys	Prokurorai			
		Nepatyrę neteisėto poveikio		Patyrę neteisėtą poveikį	
		Abs. skaičius atsakiusių, kad nepatyrė	Proc. nuo bendro užpildžiusiųjų anketas skaičiaus	Abs. skaičius atsakiusių, kad patyrė	Proc. nuo bendro užpildžiusiųjų anketas skaičiaus
1.	Ar grasino Jums tardomieji arba jų atstovai (oficialūs ar kiti) per pastaruosius penkerius metus)?	503	84,4	82	14,1
2.	Ar kėsinosi tardomieji arba jų atstovai (oficialūs ar kiti) Jus papirkti per pastaruosius penkerius metus?	516	86,6	66	11,0
3.	Ar kėsinosi tardomieji arba jų atstovai (oficialūs ar kiti) Jus šantažuoti per pastaruosius penkerius metus?	561	94,1	19	3,2
3.	Ar tardomieji arba jų atstovai (oficialūs ar kiti) padarė Jums fizinę žalą per pastaruosius penkerius metus?	573	96,1	8	1,3
	N = 596				

Kaip matome, didžioji dalis anketas užpildžiusių prokurorų (nuo 84,4 iki 96,1 proc.) asmeniškai nepatyrė jokio neteisėto poveikio per pastaruosius penkerius metus (1995–2000). Bandymų daryti neteisėtą poveikį prokurorų šeimoms, giminėms ir draugams buvo patirta dar mažiau. Bandymų daryti neteisėtą poveikį prokuroro šeimai, giminėms ir draugams nepatyrė nuo 96,1 proc. iki 97,0 proc. prokurorų.

Taigi toliau nagrinėjama kitų daugiau kaip 7 proc. visų anketas užpildžiusių prokurorų padėtis.

Populiariausias neteisėtas poveikis, kurį patyrė prokurorai, yra grasinimai. Grasinimus patyrė kas septintas prokuroras. Bandymus papirkti patyrė kas devintas anketas užpildęs prokuroras. Tačiau tik 3,2 proc. prokurorų, arba kas 31, patyrė bandymus juos šantažuoti ir 1,3 proc., arba kas 76, patyrė fizinę žalą. Vadinasi, šantažą prokurorai patyrė keturis kartus rečiau negu grasinimus ir tris kartus rečiau negu bandymus papirkti. O fizinę žalą jie patyrė dar rečiau – maždaug 10 kartų rečiau negu grasinimus arba bandymus papirkti.

Neteisėto poveikio prokuroro šeimai, giminėms arba draugams bendrą padėtį iliustruoja 17 lentelė.

Taigi neteisėto poveikio prokurorų šeimoms, giminėms arba draugams rūšys pagal jų reiškimosi intensyvumo eiliškumą išsidėsto identiškai pagal grasinimus ir bandymus papirkti, tačiau jų reiškimosi intensyvumas yra daug kartų mažesnis negu tiesioginiai grasinimai ir bandymai papirkti pačius prokurorus. Grasinimų šeimoms, giminėms arba draugams intensyvumas dešimt kartų mažesnis negu tiesioginiai grasinimai prokurorui. Panaši ir kėsinimosi papirkti prokurorų šeimas, gimines arba draugus padėtis. Šie kėsinimaisi vienuolika kartų retesni negu kėsinimaisi papirkti patį prokurorą.

Kitos dvi neteisėto poveikio prokurorų šeimoms, giminėms arba draugams rūšys nėra identiškos jų reiškimosi intensyvumo eiliškumu pačių prokurorų atžvilgiu. Prokurorų artimieji, atvirkščiai negu patys prokurorai, dažniau patyrė fizinės žalos negu šantažo. Tačiau ir vienu, ir kitu atveju jų reiškimosi intensyvumas taip pat buvo daug kartų mažesnis negu prokurorų atžvilgiu – maždaug tris kartus mažesnis fizinės žalos atveju ir net šešiolika kartų retesnis šantažo atveju.

Taigi palyginę abiejų lentelių duomenis galime padaryti bendrą išvadą, kad Lietuvoje neteisėtas poveikis prokurorams asmeniškai yra daugiau kaip devynis kartus dažnesnis negu tokio paties pobūdžio poveikis prokurorų šeimoms, giminėms arba draugams per pastaruosius penkerius metus. Todėl galima manyti, kad Lietuvoje stengiamasi paveikti prokurorų darbą iš esmės per bandymus daryti neteisėtą poveikį patiems prokurorams.

17 lentelė. **Neteisėtų bandymų paveikti prokurorų darbą per šeimas, gimines ir draugus bendra charakteristika**

Eil. Nr.	**Neteisėto poveikio prokurorų šeimoms, giminėms ir draugams rūšys**	**Prokurorų šeimos, giminės ir draugai**			
		Nepatyrę neteisėto poveikio		Patyrę neteisėtą poveikį	
		Abs. skaičius atsakiusiųjų, kad nepatyrė	Proc. nuo bendro užpildžiusiųjų anketas skaičiaus	Abs. skaičius atsakiusiųjų, kad patyrė	Proc. nuo bendro užpildžiusiųjų anketas skaičiaus
1.	Ar grasino tardomieji arba jų atstovai (oficialūs ar kiti) Jūsų šeimai, giminėms arba draugams per pastaruosius penkerius metus)?	573	96,1	8	1,4
2.	Ar kėsinosi tardomieji arba jų atstovai (oficialūs ar kiti) papirkti Jūsų šeimą, gimines arba draugus per pastaruosius penkerius metus?	575	96,5	6	1,0
3.	Ar tardomieji arba jų atstovai (oficialūs ar kiti) padarė fizinę žalą Jūsų šeimai, giminėms arba draugams per pastaruosius penkerius metus?	577	96,8	3	0,5
4.	Ar kėsinosi tardomieji arba jų atstovai (oficialūs ar kiti) šantažuoti Jūsų šeimą, gimines arba draugus per pastaruosius penkerius metus?	578	97,0	1	0,2

N = 596

Dabar patyrinėsime neteisėto poveikio prokurorams asmeniškai intensyvumą, jo dažnumo atskiram prokurorui duomenis.

18 lentelė. **Neteisėtų bandymų paveikti prokurorus asmeniškai intensyvumas (dažnumas)**

Neteisėto poveikio dažnumas	**Neteisėto poveikio prokurorams rūšys**							
	Grasinimai		Kėsinimasis papirkti		Šantažas		Fizinė žala	
	Abs. skaičius	Proc. nuo bendro skaičiaus	Abs. skaičius	Proc. nuo bendro skaičiaus	Abs. skaičius	Proc. nuo bendro skaičiaus	Abs. skaičius	Proc. nuo bendro skaičiaus
Poveikio nepatyrė	503	84,4	516	86,6	561	94,1	573	96,1
Vieną kartą	39	6,5	24	4,0	11	1,8	5	0,8
2–4 kartus	38	6,4	37	6,2	6	1,0	2	0,3
5–7 kartus	3	0,5	2	0,3	2	0,3		
8–10 kartų	1	0,2						
Daugiau negu 10 kartų	1	0,2	3	0,5			1	0,2
Neatsakė	11	1,8	14	2,3	16	2,7	15	2,5
Iš viso	596	100,0	596	100,0	596	100,0	596	100,0

Kaip matome, didžiąją prokurorų, patyrusių neteisėtą poveikį, dalį sudaro prokurorai, patyrę šį poveikį gana dažnai, t. y. vidutiniškai intensyviai (2–4 kartus): maždaug pusė visų prokurorų, patyrusių grasinimus; šiek tiek mažiau kaip du trečdaliai visų prokurorų, kuriuos buvo bandoma papirkti; apie vienas trečdalis visų prokurorų, kurie buvo šantažuojami arba kuriems buvo padaryta fizinė žala. Vieną kartą neteisėtus bandymus paveikti prokurorų darbą patyrė panašus prokurorų skaičius: maždaug pusė visų prokurorų, patyrusių grasinimus; daugiau kaip vienas trečdalis, kuriuos buvo kėsinamasi papirkti; dauguma – beveik du trečdaliai – šantažuotųjų ir tų, kuriems buvo padaryta fizinė žala.

Trylika prokurorų (arba 2,2 proc. visų, užpildžiusių anketas) patyrė itin intensyvius bandymus neteisėtais būdais paveikti jų darbą: net 5 (0,9 proc.) prokurorams buvo daug kartų (nuo 5 iki daugiau kaip 10 kartų) grasinama; 5 (0,9 proc.) prokurorus daug kartų (nuo 5 iki daugiau kaip 10 kartų) buvo bandoma papirkti; 2 (0,3 proc.) prokurorai

buvo 5–7 kartus šantažuojami, o vienas prokuroras daugiau negu 10 kartų patyrė fizinę žalą.

Kaip ir teisėjų atsakymuose apie fizinę žalą, prokurorų atsakymuose taip pat pateikti duomenys apie patirtą materialinę žalą, t. y. apie žalą, padarytą jų nekilnojamajam turtui, automobiliui arba apie vagystes iš butų, automobilių ir pan. Taigi prokurorai, kaip ir teisėjai, iš esmės nepatyrė fizinės žalos, nors klausimas suformuluotas norint tiksliai išsiaiškinti būtent fizinę žalą, padarytą jiems. Todėl vertinant duomenis apie padarytą fizinę žalą prokurorams šitai reikia turėti galvoje.

Toliau pateikiami duomenys apie neteisėtų bandymų paveikti prokurorų darbą per jų šeimas, gimines arba draugus intensyvumą (dažnumą).

19 lentelė. **Neteisėto poveikio prokurorų šeimoms, giminėms arba draugams intensyvumas (dažnumas)**

Neteisėto poveikio dažnumas	**Neteisėto poveikio prokurorų šeimoms, giminėms arba draugams rūšys**							
	Grasinimai		Kėsinimasis papirkti		Fizinė žala		Šantažas	
	Abs. skaičius	Proc. nuo bendro skaičiaus	Abs. skaičius	Proc. nuo bendro skaičiaus	Abs. skaičius	Proc. nuo bendro skaičiaus	Abs. skaičius	Proc. nuo bendro skaičiaus
Poveikio nepatyrė	573	96,1	575	96,5	577	96,8	578	97,0
Vieną kartą	4	0,7	2	0,3	1	0,2		
2–4 kartus	3	0,5	3	0,5	2	0,3	1	0,2
5–7 kartus								
8–10 kartų								
Daugiau negu 10 kartų	1	0,2	1	0,2				
Neatsakė	15	2,5	15	2,5	16	2,7	17	2,9
Iš viso	596	100,0	596	100,0	596	100,0	596	100,0

Kadangi neteisėti bandymai paveikti prokurorų darbą per šeimas, gimines arba draugus apskritai yra reti pagal šio tyrimo duomenis, tai ir jų intensyvumo atskiram prokurorui rodikliai nėra daugelio gradacijų. Paveikti prokurorus asmeniškai, taip pat ir per šeimas, gimines arba

draugus dažniausiai buvo bandyta vidutiniškai intensyviai, t. y. 2–4 kartus. Tiek kartų grasinimus ir bandymus papirkti patyrė pusės prokurorų, kurie teigiamai atsakė į šiuos klausimus, šeimos, giminės arba draugai; padarytos fizinės žalos atveju atitinkamai – dviejų trečdalių, o šantažo – visi (1 asmuo, arba 0,2 proc. bendro atsakiusių į anketas prokurorų skaičiaus).

Po vieną kartą prokurorų šeimos, giminės arba draugai patyrė neteisėtą poveikį visais kitais atvejais. Daugiau kaip 10 kartų nukentėjo tik 2 prokurorų šeimos, giminės arba draugai. Be to, gana nemaža prokurorų dalis (apie 3 proc.) iš viso neatsakė į šį klausimą.

Apskritai tik 2,5 proc. prokurorų arba jų artimųjų patyrė itin intensyvius bandymus neteisėtai paveikti prokuroro darbą. Didžiąją dalį (nuo pusės iki dviejų trečdalių) prokurorų ir jų artimųjų buvo bandoma neteisėtai paveikti 2–4 kartus; mažiau kaip pusę teigiamai atsakiusių buvo bandoma neteisėtai paveikti tik 1 kartą.

Kita išvada yra ta, kad intensyviausi buvo daugkartiniai grasinimai prokurorams ir jų šeimoms, giminėms arba draugams.

Svarbu konkrečiau panagrinėti, kas, kokiais būdais (kur ir kaip), kokiais tikslais ir dėl kokių priežasčių bandė daryti neteisėtą poveikį prokuroro darbui ir ar pranešta apie tai policijai (žr. 20 lentelę).

Taigi neteisėtą poveikį prokurorams dažniausiai bando daryti tardomieji (kaltinamieji): apie 90 proc. grasinimų, vienas trečdalis bandymų papirkti ir pusę visų šantažo atvejų susiję būtent su šiais asmenimis. Nedidelei daliai prokurorų neteisėtą poveikį daro ir tardomojo (kaltinamojo) giminaičiai arba draugai. Labai aktyvūs bandydami papirkti prokurorus yra tardomųjų (kalinamųjų) advokatai. Jie padaro vieną trečdalį visų bandymų papirkti prokurorus ir didžiąją dalį visų pakartotinių šio pobūdžio bandymų.

Kartais šantažuojama anonimiškai. Vienas prokuroras aprašė apie padėtį namuose dėl šantažo turinio, nors to gal ir negalima būtų vadinti šantažu. Siekiant atkeršyti prokurorui dėl jo teisėtų procesinių veiksmų anonimiškai būdavo skambinama prokuroro žmonai ir pranešama apie prokuroro neištikimybę. Tai sukeldavo žmonos isteriją, pavydo scenas, galiausiai atsirado nepasitikėjimas vienas kitu, santykiai tapo įtempti.

Apskritai prokurorai gana vangiai aprašinėjo jiems darytą neteisėtą poveikį. Apie 40 proc. prokurorų, patyrusių grasinimus, daugiau kaip pusė tų, kuriuos buvo bandoma papirkti, ir du trečdaliai šantažuotųjų

apskritai neįvardijo, kas tai padarė. Šiuose aprašymuose poveikio vykdytojų negalima konkrečiai išskirti, nes aprašymai labai nekonkretūs.

20 lentelė. **Kas bandė daryti neteisėtą poveikį prokurorams**

Kas bandė daryti neteisėtą poveikį	**Neteisėto poveikio prokurorams rūšys**							
	Grasinimai		Kėsinimasis papirkti		Fizinė žala		Šantažas	
	Abs. skaičius	Proc. nuo bendro skaičiaus	Abs. skaičius	Proc. nuo bendro skaičiaus	Abs. skaičius	Proc. nuo bendro skaičiaus	Abs. skaičius	Proc. nuo bendro skaičiaus
Tardomieji (kaltinamieji)	46 (2)*	7,7 (0,3)*	9 (1)	1,5 (0,2)			3	0,5
Tardomojo (kaltinamojo) giminaičiai	2 (2)	0,3 (0,3)	8 (1)	1,3 (0,2)			2 (1)	0,3 (0,2)
Tardomojo (kaltinamojo) draugai (liudytojai)	2 (1)	0,3 (0,2)	(1)	(0,2)				
Tardomojo (kaltinamojo) pažįstami			3 (2)	0,5 (0,3)				
Tardomojo (kaltinamojo) advokatas	2	0,3	8 (5)	1,3 (0,8)				
Tardomojo (kaltinamojo) bendradarbiai (viršininkas arba kiti bendradarbiai)			1 (1)	0,2 (0,2)				
Anonimas							1	0,2
Iš viso	52 (5)	8,7 (0,8)	29 (11)	4,9 (1,8)			6 (1)	1,0 (0,2)

N = 596

* Skliausteliuose įrašyti pakartotiniai bandymai ir jų dalis procentais nuo bendro anketas užpildžiusių prokurorų skaičiaus.

Panašūs prokurorų aprašymai apie tai, kas bandė daryti neteisėtą poveikį jų šeimai, giminėms ir draugams. Prokuroro šeimą, gimines arba draugus bandė papirkti: 1 (0,2 proc.) – tardomojo giminaitis; 1 (0,2 proc.) – tardomojo advokatas ir 2 – tardomojo (kaltinamojo) pažįstami asmenys. Šie duomenys yra dar skurdesni už pirmuosius, anksčiau komentuotus.

Apie tai, kaip ir kur įvairialypis poveikis bandytas daryti, gauti šie duomenys.

Grasinimai prokurorams ir jų šeimoms, giminėms arba draugams:

telefonu (į darbą) – 4 (1)*, arba 0,6 (0,3) proc. visų anketas užpildžiusių prokurorų,

telefonu (į namus) – 3 (1), arba 0,5 (0,2) proc. visų anketas užpildžiusių prokurorų,

darbo kabinete – 16 (1), arba 2,7 (0,2) proc. visų anketas užpildžiusių prokurorų,

teismo salėje, teisme – 14 (1), arba 2,3 (0,2) proc. visų anketas užpildžiusių prokurorų,

laišku – 1 (1), arba 0,2 (0,2) proc. visų anketas užpildžiusių prokurorų,

iš įkalinimo įstaigos – 4, arba 0,7 proc. visų anketas užpildžiusių prokurorų,

kitur – 2, arba 0,4 proc. visų anketas užpildžiusių prokurorų,

iš viso – 44 (5), arba 7,4 (0,8) proc. visų anketas užpildžiusių prokurorų.

N = 596

Grasinimai prokurorams dažniausiai buvo išsakomi akivaizdžiai, jų darbo kabinete (daugiau kaip trečdalis grasinimų atvejų). Kitą trečdalį sudaro atvejai, kai prokurorui būdavo grasinama pačioje teismo salėje, teisme. Grasinimai prokurorams perduodami ir iš įkalinimo įstaigų. Apskritai prokurorams grasinti į namus nėra populiaru.

Kėsinimasis papirkti prokurorus, jų šeimas, gimines arba draugus:

darbo kabinete – 13 arba 2,2 proc. visų anketas užpildžiusių prokurorų,

* Skliausteliuose įrašyti pakartotiniai bandymai ir jų dalis procentais nuo bendro anketas užpildžiusių prokurorų skaičiaus.

telefonu (į namus) – (1) prokuroras, arba (0,2) proc. visų anketas užpildžiusių prokurorų,

iš viso – 13 (1) prokurorų, arba 2,2 (0,2) proc. visų anketas užpildžiusių prokurorų.

Kėsinimasis šantažuoti prokurorus, jų šeimas, gimines arba draugus:

telefonu (į darbą) – 3, arba 0,5 proc. visų anketas užpildžiusių prokurorų,

telefonu (į namus) – (2), arba (0,3) proc. visų anketas užpildžiusių prokurorų,

darbo kabinete – 1, arba 0,2 proc. visų anketas užpildžiusių prokurorų,

spaudoje – 6, arba 1,0 proc. visų anketas užpildžiusių prokurorų,

iš viso – 10 (2), arba 1,7 (0,3) proc. visų anketas užpildžiusių prokurorų.

Apie aplinkybes, kuriomis buvo padaryta fizinė žala, žinome dar mažiau: 1 prokuroras prislėgtas dvasiškai, nes 1999 m. pradžioje nužudytas jo draugas, taip pat prokuroras.

Apibendrinus pateiktus duomenis galima teigti, kad populiariausia grasinimų, bandymų papirkti prokurorus vieta yra jų darbo kabinetas. Antra pagal populiarumą vieta – teismas, teismo salė, t. y. taip pat oficiali vieta – čia užfiksuota du trečdaliai grasinimų atvejų ir beveik visi bandymų papirkti prokurorą atvejai.

Tačiau populiariausias būdas šantažuoti prokurorus yra pasitelkti spaudą, prokurorų nuomone, papirkti žurnalistus. Pavyzdžiui, tendencingame siužete per nepriklausomą televizijos kanalą nurodoma, kad prokuroras stabdo kai kurių svarbių bylų tyrimą; taip pat – jau apie kitą prokurorą – buvo rašoma spaudoje, kad anksčiau, dirbdamas policijoje, jis dabartiniam kaltinamajam „sufabrikavo“ bylą, žemino jo (t. y. kaltinamojo) garbę ir orumą; spaudoje apskritai skleidžiamas šmeižtas, t. y. skelbiami tikrovės neatitinkantys faktai apie baudžiamosios bylos tyrimą.

Apskritai tik apie pusę visų prokurorų, patyrusių įvairaus pobūdžio bandymus asmeniškai arba per šeimą neteisėtai paveikti jų darbą, nurodė, kur ir kaip tai buvo daroma.

Prokurorų patirto įvairaus poveikio (asmeniškai arba per šeimą, gimines arba draugus) pobūdį apibūdina šie duomenys.

Grasinimų pobūdis:

nužudymas, sprogdinimas, fizinis susidorojimas – 17(3)*, arba 2,9(0,5) proc. visų anketas užpildžiusių prokurorų,

nekonkretus grasinimas atkeršyti – 18(1), arba 3,0(0,2) proc. visų anketas užpildžiusių prokurorų,

nemalonumai darbe – 3(1), arba 0,5 (0,2) proc. visų anketas užpildžiusių prokurorų,

grasinamojo pobūdžio užuominos – 5(1), arba 0,8(0,2) proc. visų anketas užpildžiusių prokurorų,

iš viso – 42(6), arba 7,0 (1,0) proc. visų anketas užpildžiusių prokurorų.

Kuo kėsinosi papirkti:

pinigais – 37(5), arba 6,2 (0,8) proc.,

dovanomis, paslaugomis – 4(1), arba 0,7 (0,2) proc.,

iš viso – 41(6), arba 6,9 (1,0) proc.

Šantažo pobūdis:

nepalankios publikacijos spaudoje – 7, arba 1,2 proc. visų anketas užpildžiusių prokurorų,

nemalonumai darbe – 3, arba 0,5 proc. visų anketas užpildžiusių prokurorų,

nemalonumai šeimoje – 1, arba 0,2 proc. visų anketas užpildžiusių prokurorų,

kompromituojanti informacija – 2, arba 0,3 proc. visų anketas užpildžiusių prokurorų,

emocinis spaudimas – 1, arba 0,2 proc. visų anketas užpildžiusių prokurorų,

iš viso – 14, arba 2,3 proc. visų anketas užpildžiusių prokurorų.

Fizinės žalos pobūdis:

apgadintas automobilis – 2, arba 0,3 proc. visų anketas užpildžiusių prokurorų,

apgadintas nekilnojamas turtas – 1, arba 0,2 proc. visų anketas užpildžiusių prokurorų,

vagystė iš automobilio – 1, arba 0,2 proc. visų anketas užpildžiusių prokurorų,

---

* Skliausteliuose įrašyti pakartotiniai bandymai ir jų dalis procentais nuo bendro anketas užpildžiusių prokurorų skaičiaus.

automobilio vagystė – 1, arba 0,2 proc. visų anketas užpildžiusių prokurorų,

vagystė iš buto – 1(1), arba 0,2 (0,2) proc. visų anketas užpildžiusių prokurorų,

iš viso – 6(1), arba 1,0 (0,2) proc. visų anketas užpildžiusių prokurorų.

N = 596

Kaip matome, grasinimų, šantažo pobūdį, kėsinimosi papirkti būdus konkrečiau aptarė maždaug pusė visų prokurorų, patyrusių grasinimus asmeniškai arba per šeimą; beveik du trečdaliai prokurorų, kuriuos asmeniškai arba kitais nurodytais būdais buvo kėsinamasi papirkti, ir maždaug du trečdaliai šantažuotųjų prokurorų.

Grasinimų pobūdis labai rimtas. Grasinimus nužudyti, kitaip fiziškai žiauriai susidoroti, susprogdinti patyrė apie 40 proc. visų prokurorų, kuriems asmeniškai arba jų šeimoms buvo grasinta. Pusė visų grasinimų buvo išreikšti ne konkrečiai, o kaip bendras grasinimas atkeršyti po tam tikro laiko (pvz., atlikus laisvės atėmimo bausmę) arba pačioje artimiausioje ateityje, t. y. tuojau pat jie turės, pavyzdžiui, nemalonumų darbe. Tam tikra prokurorų dalis patyrė lengvesnį emocinį stresą, nes buvo tik grasinamojo pobūdžio užuominos.

Asmenys, kėsinęsi papirkti prokurorus, dažniausiai (devyniais atvejais iš dešimties) siūlė pinigų. Kai kurie prokurorai nurodė, kad buvo siūlomos „milijoninės sumos“, „apvalios sumos“ ir pan. Tačiau tik vienu atveju prokuroras nurodė, kad buvo siūlomi JAV doleriai; kiti atvejai nesukonkretinti.

Šantažo prokurorams pobūdis įdomus tuo, kad pusė visų, šantažo pobūdį aprašiusių prokurorų, nurodė, kad tam reikalui buvo pasitelkiama spauda, t. y. spausdintos nepalankios publikacijos.

Gana dažnai prokurorai buvo šantažuojami būsimais nemalonumais darbe. Vienas prokuroras nurodė, kad per įtakingus asmenis šantažuotojai pranešdavo jo viršininkams apie jo neva įsigytą kažkokį turtą (menamai iš neteisėtu būdu sukauptų lėšų) ir visa tai pablogindavo santykius su bendradarbiais ir vadovais, o prokuroras turėdavo įrodinėti, kad tai netiesa.

Fizinės žalos pobūdis, kurį aprašė prokurorai, kaip jau minėta, faktiškai neatitinka jos definicijos. Iš pateiktų duomenų matyti, kad tai

iš esmės yra materialinė (turtinė) žala. Tačiau šią žalą, prokurorų manymu, jie patyrė todėl, kad tam tikri asmenys norėjo taip atsikeršyti už atliktus tam tikrus procesinius (baudžiamojoje byloje) veiksmus, pavyzdžiui, po įtariamųjų sulaikymo operatyvinės informacijos pagrindu. Visus nurodytus materialinio pobūdžio praradimus prokurorai sieja su savo pareigomis, t. y. su atliekamo darbo pobūdžiu. Pavyzdžiui, vienas prokuroras nurodė, kad jo žmona nuolat apvaginėjama darbe, ir spėja, kad tai daroma tyčia dėl to, kad jis yra prokuroras. Taigi fizinės žalos nei prokurorai, nei jų šeimos nepatyrė.

Grasinimų tikslas (priežastis), arba tai, ko buvo siekiama grasinant: bandė paveikti padėtį teisme – 2 (0,4 proc.); nesutiko su nuosprendžiu, kaltinimo pobūdžiu – 11 (1,8 proc.); norėjo, kad kardomoji priemonė būtų pakeista – 2 (0,3 proc.); norėjo paveikti bylos tyrimo eigą – 7 (1,2 proc.). Apie šiuos dalykus atsakė 22 prokurorai, kiti šių aplinkybių nesukonkretino.

Bandymų papirkti tikslas (priežastis) labai panašus į grasinimų siekius: norėjo paveikti bylos tyrimo eigą – 20 (3,4 proc.) (siekiant šio tikslo buvo du pakartotiniai bandymai); norėjo, kad kardomoji priemonė būtų pakeista – 4 (0,6 proc.) (siekiant šio tikslo buvo trys pakartotiniai bandymai); norėjo gauti informaciją (1998 m. rugpjūčio mėn. siūlė pinigų sumą už žudiko pavardės paskelbimą) – 1 (0,2 proc.). Taigi bandymų papirkti priežastis, siekius aprašė tik 26, arba 4,4 proc. visų anketas užpildžiusių prokurorų. Jie sudaro tik vieną trečdalį visų prokurorų, kuriuos asmeniškai arba per šeimą buvo bandoma papirkti.

Šantažo tikslai (priežastys): norėjo, kad kardomoji priemonė būtų pakeista švelnesne – 1 (0,2 proc.); nesutiko su nuosprendžiu, kaltinimo pobūdžiu – 1 (0,2 proc.).

Taigi dažniausiai pasikartojantis siekis per visas poveikio rūšis – noras paveikti bylos tyrimo eigą – pasitaiko dviejuose trečdaliuose aprašytų atvejų. Grasinimų atvejais – dar ir tai, kad grasintojai nesutiko su kaltinimo pobūdžiu – pusė grasinimų turėjo šį tikslą. Be to, tarp bandymų neteisėtais būdais paveikti prokuroro darbą buvo ir dar vienas tikslas – noras kardomąją priemonę (suėmimą) pakeisti kita, švelnesne. Taigi nemažos dalies neteisėtų bandymų paveikti prokuroro darbą tikslo proceso eigos požiūriu buvo siekiama laiku, o ne „*post factum*“, kaip buvo poveikio teisėjams atvejais.

Ar pranešta apie neteisėtą poveikį policijai, prokurorai atsakė:

Patyrę grasinimus sau arba šeimai:

taip (vieną kartą) – 11, arba 1,8 proc. visų anketas užpildžiusių prokurorų,

ne – 35, arba 5,8 proc. visų anketas užpildžiusių prokurorų,

iš viso – 46, arba 7,6 proc. visų anketas užpildžiusių prokurorų.

Kuriuos ar kurių šeimą buvo bandoma papirkti:

taip (vieną kartą) – 7, arba 1,2 proc. visų anketas užpildžiusių prokurorų,

taip (keletą kartų) – 2, arba 0,3 proc. visų anketas užpildžiusių prokurorų,

ne – 21, arba 3,6 proc. visų anketas užpildžiusių prokurorų,

iš viso – 30, arba 5,1 proc. visų anketas užpildžiusių prokurorų.

Patyrę šantažą:

ne – 6, arba 1,0 proc. visų anketas užpildžiusių prokurorų.

Patyrę fizinę žalą:

taip (vieną kartą) – 1, arba 0,2 proc. visų anketas užpildžiusių prokurorų,

taip (keletą kartą) – 2, arba 0,4 proc. visų anketas užpildžiusių prokurorų,

ne – 1, arba 0,2 proc. visų anketas užpildžiusių prokurorų,

iš viso – 4, arba 0,8 proc. visų anketas užpildžiusių prokurorų.

Kaip matome, į šį klausimą atsakė nedaug prokurorų, patyrusių įvairų neteisėtą poveikį: apie pusę visų, patyrusių grasinimus asmeniškai arba per savo šeimą; apie pusę visų, kuriuos bandyta papirkti asmeniškai arba per šeimą; maždaug trečdalis visų, kurie buvo šantažuoti ir patyrė fizinę žalą. Todėl sunku pasakyti, ar šie duomenys yra labai patikimi ir ar labai patikima išvada, kad didžioji dauguma prokurorų į policiją nesikreipė. Prokurorų, kaip ir teisėjų, požiūris dėl kreipimosi į policiją yra akivaizdžiai neigiamas. Kai kurie prokurorai savo atsisakymą kreiptis į policiją pagrindė įvairiais argumentais. Kai kurie prokurorai manė, kad, pavyzdžiui, grasinimai nebuvo realūs arba realiai įvykdomi (pvz., kai asmuo grasino nušauti grįžęs iš įkalinimo įstaigos). Kai kurie prokurorai įvairius grasinimus jiems arba jų šeimoms traktuoja kaip neatsiejamą nuo jų profesijos esmės, nes nuolat arba kasdien tenka patirti grasinimus arba moralinį spaudimą. Tam tikra dalis prokurorų grasinimuose neįžvelgia nusikaltimo sudėties.

Dažnai prokurorai, patyrę įvairaus pobūdžio neteisėtą poveikį, apie tai praneša tiesioginiam savo vadovui – vyriausiajam prokurorui arba kreipiasi į generalinį prokurorą. Kai grasinama būdavo rimtai, prokurorui būdavo skiriama apsauga, keliais atvejais policijoje buvo iškeltos baudžiamosios bylos dėl grasinimų prokurorams.

Ypač nenoriai prokurorai informuoja policiją arba savo vadovus apie bandymus papirkti, mano, kad taip elgtis netikslinga, nes sunku įrodyti bandymą duoti kyšį. Prokurorai, kaip ir teisėjai, nenori veltis į tokio pobūdžio procesą, jį laiko labai kontraversišku.

Taigi prokurorų neigiamo požiūrio į šią problemą motyvai yra įvairūs, tačiau esmė yra ta, kad tas neigiamas požiūris yra labiausiai paplitęs ir populiarus.

Prokurorai buvo paprašyti įvertinti, ar visi šie grasinimai, kėsinimaisi papirkti ar šantažuoti arba fizinė žala, padaryta tardomųjų arba jų atstovų (oficialių arba kitų) per pastaruosius penkerius metus pačiam prokurorui, jo šeimai, giminėms arba draugams buvo organizuotų nusikaltėlių suplanuoti ir apgalvoti būdai daryti įtaką prokurorų darbui. Prokurorų vertinimai tokie:

niekada taip nebuvo	547 (91,8 proc.)
vieną kartą	14 (2,3 proc.)
2–4 kartus	6 (1,1 proc.)
5–7 kartus	2 (0,3 proc.)
neatsakė	27 (4,5 proc.)
iš viso	596 (100,0 proc.)

Taigi teigiamai į šį klausimą atsakė 22, arba 3,7 proc. visų anketas užpildžiusių prokurorų. Jų dalis yra dvigubai didesnė negu teisėjų, teigiamai atsakiusių į šį klausimą. Tačiau nemaža dalis prokurorų – 27, arba 4,5 proc., iš viso neatsakė į šį klausimą.

Didžioji dalis prokurorų, teigiamai atsakiusių į klausimą apie galimą organizuoto nusikalstamumo poveikį, nurodė, kad neteisėtą poveikį jie patyrė tik vieną kartą. Jie sudaro beveik du trečdalius visų teigiamai atsakiusių prokurorų. Prokurorų, kuriems neteisėtas poveikis darytas 2–4 kartus, yra tris kartus daugiau negu prokurorų, kurie patyrė daugkartinius (5–7 kartus), jų manymu, organizuotų nusikaltėlių bandymus neteisėtai paveikti jų darbą.

Tačiau remiantis šio tyrimo rezultatais galima teigti, jog apskritai organizuoto nusikalstamumo indėlis į neteisėtą poveikį prokurorams

nėra didelis, palyginti su visa neteisėto poveikio prokurorams apimtimi. Teoriškai jis gali sudaryti nuo vieno dešimtadalio iki vieno ketvirtadalio visų prokurorų, kurie užpildė anketas.

Prokurorai nurodė, kaip organizuoto nusikalstamumo atstovai bandė daryti neteisėtą poveikį prokurorams:

grasino telefonu – 3 (0,5 proc.)

bandė paveikti bylos tyrimo eigą – 4 (0,7 proc.)

bandė papirkti – 2 (0,3 proc.)

įvykdė vagystę (automobilio vagystė ir vagystė iš buto) – 2 (0,3 proc.)

aprašyta nekonkrečiai – 2 (0,3 proc.)

iš viso – 13 (2,2 proc.)

Taigi iš 22 prokurorų, teigiamai atsakiusių apie organizuoto nusikalstamumo atstovų bandymus daryti neteisėtą įtaką prokurorams, tik 13 šiek tiek pakomentavo, kaip tai buvo daroma. Organizuoto nusikalstamumo atstovai dažniausiai bandė paveikti bylos tyrimo eigą arba grasino telefonu.

Kaip jau minėta, tik 3 prokurorai pageidavo susitikti su problemą tiriančiu mokslo darbuotoju asmeniškai.

Apie praktinę prokurorų patirtį darant neteisėtą įtaką jų darbui ne baudžiamosiose bylose, o kituose darbo baruose, atsakė tik 29, arba 4,9 proc., iš 596 prokurorų. 33, arba 5,5 proc., neatsakė, kiti – 534, arba 89,6 proc., atsakė neigiamai. Apie anksčiau minėto pobūdžio praktinę savo patirtį prokurorai rašė labai „miglotai“. Tačiau apibendrinant jų komentarus galima teigti, kad dažniausiai tai daroma per aukštesnio rango prokurorų grandis, kurie kontroliuodami gali duoti žodinius nurodymus, kokia linkme tirti baudžiamąsias bylas. Ši įtaka daroma prokurorui tiriant skundus, kontroliuojant baudžiamosios bylos tyrimą, palaikant valstybinį kaltinimą teisme, ginant valstybės interesus, nagrinėjant turimą medžiagą ir rengiant civilinius ieškinius, kurių sumos yra labai didelės – iki 7 mln. litų ir daugiau. Palaikančių valstybinį kaltinimą prokurorų teisėjai teiraujasi, ar gali priimti teisiamajam palankų sprendimą. Tiriant pranešimus apie nusikaltimus dažnai daromas spaudimas, kad baudžiamoji byla būtų iškelta arba kad būtų atsisakyta iškelti baudžiamąją bylą. Vyksta spaudimas aukštesnio rango autoritetu, valdingu nuomonės reiškimu žodžiu, telefonu (raštu – itin retai). Prokurorai taip

pat nurodė, kad visa tai yra susiję su politinių jėgų santykio pasikeitimu po rinkimų, nes tuomet laimėjusioji politinė partija darė nemažą įtaką, ypač rajonų lygmeniu. Prokurorai pažymėjo taip pat, kad bet kokią įtaką jiems galima daryti pasitelkiant aukštesnio rango prokurorus, žiniasklaidą, valdžios atstovus. Žiniasklaida arba kiti suinteresuoti asmenys siūlo pinigus už rūpimą (reikiamą) informaciją ir nuolat mokėti trigubo tarnybinės algos dydžio atlygį už sistemingai teikiamą informaciją. Įtaką galima daryti bet kurioje byloje, kurioje pilietis arba privati įmonė bylinėjasi su valstybe (muitine, mokesčių inspekcija, Vyriausybe ir pan.). Dar vienas būdas daryti spaudimą prokurorui – rašyti nepagrįstus skundus Teisės departamentui, organizuoti darbo patikrinimus kuriant komisijas tam tikslui ir pan.

Taigi dėl sudėtingų socialinių santykių prokurorų darbo srityje prokurorui labai sunku būti savarankiškam ir principingam.

Apibendrinant galima daryti išvadą, kad prokurorus dažniausiai bandoma paveikti per įvairaus pobūdžio anksčiau išdėstytą spaudimą, o ne papirkinėjant.

Prokurorai buvo paprašyti atsakyti į klausimą dėl korupcijos paplitimo mūsų visuomenėje pagal jų tirtų baudžiamųjų (arba kitokių) bylų medžiagą. Jie buvo klausiami, kurioje dalyje jų tirtų įvairaus pobūdžio bylų buvo galima numanyti apie buvusius (arba esamus) korupcinius ryšius visuomenėje ne prokurorų atžvilgiu, o apskritai pagal šių bylų medžiagą (žr. 21 lentelę).

Taigi prokurorai kitaip įvertino korupcijos paplitimą, palyginti su jų atsakymais apie galimus organizuoto nusikalstamumo suplanuotus būdus daryti prokurorams neteisėtą įtaką. Pastaruoju atveju 91,8 proc. prokurorų atsakė, kad taip niekada nebuvo. Tačiau tik 63,9 proc. prokurorų atsakė, kad nebuvo tokių bylų, iš kurių galima numanyti esant korupcinių ryšių visuomenėje.

Todėl galima numanyti, kad nemažai korupcinių ryšių visuomenėje egzistuoja už organizuoto nusikalstamumo (pagal dabartinę jo sampratą) veiklos srities. Bet taip pat gali būti, kad su organizuotu nusikalstamumu gali būti susiję daugiau korupcinių ryšių, negu iš pirmo žvilgsnio atrodo. Tam reikalingi kokybiškai išsamesni socialiniai tyrimai. Tačiau, kita vertus, kaip jau minėta (p. 28), korupciniai procesai visuomenėje, net jeigu jie reiškiasi ir ne kaip organizuoto nusikalstamumo būdai, vis vien nėra stichiški, neorganizuoti, o nuolatiniai siste-

miški ir dėsningi procesai visuomenėje. Taigi prokurorų vertinimai netiesiogiai nurodo organizuoto nusikalstamumo lygį ir jo galimybes, apskritai sistemiškus ir dėsningus socialinius procesus visuomenėje.

21 lentelė. **Prokurorų nuomonė: kurioje dalyje jų tirtų įvairaus pobūdžio bylų galima numanyti esant korupcinių ryšių visuomenėje**

Korupcinių ryšių visuomenėje paplitimas	Prokurorai		
	Abs. skaičius	Proc. nuo bendro skaičiaus	Proc. nuo atsakiusiųjų į šį klausimą skaičiaus
Tokių bylų nebuvo	381	63,9	67,4
Tik keliose bylose	131	22,0	23,2
Maždaug viename dešimtadalyje	16	2,7	2,8
Viename penktadalyje	3	0,5	0,5
Viename ketvirtadalyje	1	0,2	0,2
Viename trečdalyje	7	1,2	1,2
Maždaug pusėje bylų	9	1,5	1,6
Daugumoje bylų	5	0,8	0,9
Visose tam tikro pobūdžio bylose	12	2,0	2,1
Visi atsakiusieji į klausimą	565	94,8	100,0
Neatsakė	31	5,2	
Visi užpildžiusieji anketas (N)	596	100,0	

Svarbu taip pat aptarti prokurorų atsakymus apie korupcinių ryšių paplitimo visuomenėje intensyvumą. Dauguma prokurorų – 131 iš 565, atsakiusių į šį klausimą, nurodė, kad korupcinių ryšių jie numanė esant tik keliose bylose. Jie sudaro ketvirtadalį visų prokurorų, atsakiusių į minėtą klausimą. Tačiau kiti 53 prokurorai (9,4 proc.), arba beveik kas dešimtas prokuroras, nurodė gana didelę korupcinių ryšių paplitimo visuomenėje tikimybę. Iš jų 17 asmenų, arba 3,0 proc., – kad tai buvo daugumoje arba visose tam tikro pobūdžio jų tirtose bylose (medžiagose). Tačiau šių bylų pobūdį plačiau komentavo tik maždaug kas ketvirtas prokuroras, teigiamai atsakęs į klausimą apie korupcinių ryšių egzistavimą visuomenėje. Šie duomenys yra tokie:

Finansinio-ekonominio pobūdžio – 27(3)*, arba 4,5 (0,5) proc.,
kontrabandos – 10(3), arba 1,7 (0,5) proc.,
susijusiose su organizuotu nusikalstamumu – 3, arba 0,5 proc.,
susijusiose su narkotikais – 2, arba 0,3 proc.,
valstybinio turto privatizavimo bylose – 1 (1), arba 0,2 (0,2) proc.,
pareigūnų, tarnautojų bylose – 6 (1), arba 1,0 (0,2) proc.,
„nelegalų“ gabenimas per valstybinę sieną – 1, arba 0,2 proc.,
iš viso – 50 (8), arba 8,4(1,3) proc.

Taigi daugiau kaip pusė komentavusių bylų pobūdį prokurorų atsakė, kad tai buvo finansinio-ekonominio pobūdžio bylos. Kad tai buvo pareigūnų, tarnautojų arba jų šeimų narių bylose, nurodė kas aštuntas komentavęs bylų pobūdį prokuroras. Kiti prokurorai labiau sukonkretino finansinį ir ekonominį pobūdį ir teigė, kad korupcinių ryšių jie pastebėjo visose kontrabandos (spalvotųjų metalų, cigarečių ir ypač alkoholinių gėrimų) bylose, valstybinio turto privatizavimo, „nelegalų“ gabenimo per valstybinę sieną, susijusiose su narkotikais bylose.

Savo komentaruose prokurorai nurodė finansines bylas, susijusias su paskolos gavimu ir jos negrąžinimu arba paskolos gavimu iš banko žinant, jog grąžinti nebus galimybių (yra žodinis susitarimas tarp skolininko ir banko darbuotojo). Tai pasireiškia turto prievartavimo ir tardomųjų, turinčių giminystės ryšių su aukšto lygio valdininkais, bylose; stambaus masto turto grobimo ir sukčiavimo bylose; bylose, susijusiose su naftos ūkiu; turto iššvaistymo bylose. Kontrabandos bylose dažnai egzistuoja susitarimas tarp vežėjo ir muitininko. Kai kurie prokurorai nurodė, kad kartais galima buvo numanyti esant korupcinių ryšių tarp tardomųjų ir teisėjų, nagrinėjančių jų bylą teisme, kad ekonominio-finansinio pobūdžio bylos apskritai yra viena iš korupcijos apraiškų visuomenėje. Prokurorai taip pat vertino ir bylas, kuriose kaltinamieji, teisiamieji yra finansiškai turtingi ir politiškai įtakingi asmenys.

Kaip žinome, bylos, susijusios su narkotikais, „nelegalų“ gabenimu per sieną Lietuvoje tradiciškai siejamos su organizuoto nusikalstamumo veikla. Tačiau, viena, iš prokurorų atsakymų sunku apibendrintai spręsti, kokio pobūdžio bylose valstybėje pasireiškia korupciniai ryšiai, nes duomenys nėra labai patikimi. Antra, duomenys, gauti tyrimo metu

* Skliausteliuose įrašyti pakartotiniai atsakymų variantai, kai vienas prokuroras nurodė kelis bylų pobūdžio variantus.

apie korupcinius ryšius visuomenėje ir jo intensyvumą yra patikimi ir reprezentatyvūs – kaip jau buvo minėta, 30,9 proc. visų anketas užpildžiusių prokurorų į klausimą atsakė teigiamai (t. y. maždaug trečdalis). Taigi ir šiuo atveju tiriant prokurorų nuomones galima teigti, kad tam tikra prokurorų dalis gali būti šių sisteminių korupcinių ryšių akiratyje, nors tiesiogiai materialinės naudos iš tų ryšių ir neturi – tiesiog priversti juose dalyvauti dėl spaudimo per pavaldumo santykius, per politinio gyvenimo peripetijas. Anketos rezultatai neleidžia teigti priešingai.

Svarbu taip pat patyrinėti, ar yra tam tikra priklausomybė nuo prokurorų amžiaus, lyties, darbo vietos arba darbo stažo dėl jų patirtų neteisėtų bandymų paveikti prokurorų darbą. Galbūt šie duomenys leis nustatyti tam tikrus socialinių procesų šioje srityje dėsningumus.

Todėl pirmiausia būtina patyrinėti tiriamųjų prokurorų būtent šias socialines ir demografines charakteristikas pagal anketinio tyrimo rezultatus. Taip pat svarbu palyginti tas charakteristikas su atitinkamais statistiniais socialiniais demografiniais rodikliais apie prokurorus.

22 lentelė. **Užpildžiusių anketas prokurorų pasiskirstymas pagal darbo vietą**

Pagrindinė darbovietė	**Prokurorai**		
	Abs. skaičius	Jų dalis proc.	Dalis proc. nuo atsakiusiųjų į šį klausimą
Apylinkės prokuratūra	424	71,1	72,1
Apygardos prokuratūra	111	18,6	18,9
Generalinė prokuratūra	53	8,9	9,0
Iš viso atsakiusiųjų	588	98,7	100,0
Neatsakė	8	1,3	
Iš viso	596	100,0	

Didžiausia dalis tiriamųjų prokurorų (72,1 proc.) dirba apylinkių prokuratūrose. Beveik vienas penktadalis visų tiriamųjų prokurorų (18,9 proc.) dirba apygardų prokuratūrose. Beveik kas dešimtas (9,0 proc.) prokuroras dirba Generalinėje prokuratūroje. Šie duomenys maždaug atitinka statistinį prokurorų pasiskirstymą pagal darbo vietą: 69,3 proc. prokurorų pagal statistinius rodiklius dirba apylinkių proku-

ratūrose, vienas penktadalis (20,0 proc.) – apygardų prokuratūrose; 10,6 proc. – Generalinėje prokuratūroje.

23 lentelė. **Anketas užpildžiusių prokurorų pasiskirstymas pagal amžių**

Amžius	**Prokurorai**		
	Abs. skaičius	Jų dalis proc.	Dalis proc. nuo atsakiusiųjų į šį klausimą
25–29 metai	167	28,0	28,5
30–39 metai	193	32,4	32,9
40–49 metai	119	20,0	20,3
50–59 metai	72	12,1	12,3
60 metų arba vyresnis	35	5,9	6,0
Iš viso atsakiusiųjų	586	98,3	100,0
Neatsakė	10	1,7	
Iš viso	596	100,0	

Kaip matome, didžioji dauguma prokurorų yra jauno ir kūrybingo amžiaus žmonės. 25–49 metų amžiaus prokurorai sudaro keturis penktadalius (81,7 proc.) visų tiriamųjų. Maždaug kas dešimtas (12,3 proc.) prokuroras yra 50–59 metų amžiaus. Nedidelę dalį visų prokurorų (6,0 proc.) sudaro vyresnio amžiaus prokurorai. Statistinėje Lietuvos apskaitoje nėra tokių išsamių duomenų. Pagal statistinius duomenis iki 40 metų amžiaus turi 60 proc. visų Lietuvos prokurorų. Lyginant šiuos duomenis galima teigti, kad tiriamųjų prokurorų pasiskirstymas pagal amžių atitinka jų statistinę padėtį. Darbo stažą iliustruoja 24 lentelė.

Net 40,4 proc. prokurorų turi mažesnį negu penkeri metai darbo stažą. Vidutinės trukmės (5–9 metai) darbo stažą turi daugiau negu vienas trečdalis prokurorų. Daugiau kaip penktadalis (22,5 proc.) turi labai didelį arba didelį darbo prokuroru stažą. Deja, šių duomenų negalime palyginti su statistinės apskaitos Lietuvoje duomenimis, nes tokios statistinės atskaitomybės nėra. Statistinės apskaitos duomenimis, prokurorai, turintys didesnį negu 10 metų darbo teisėsaugos institucijose apskritai (ne vien tik prokuratūroje) stažą, sudaro šiek tiek daugiau kaip 40 proc., ten pat dirbę iki 3 metų – apylinkių prokuratūrose sudaro 16,1 proc., o apygardų prokuratūrose ir Generalinėje prokura-

tūroje – tik apie 5 proc. Taigi palyginę šiuos duomenis galime konstatuoti, kad prokurorų korpusas yra daug daugiau atnaujintas negu teisėjų.

24 lentelė. **Anketas užpildžiusių prokurorų pasiskirstymas pagal darbo stažą**

Darbo stažas	Prokurorai		
	Abs. skaičius	Jų dalis proc.	Dalis proc. nuo atsakiusiųjų į šį klausimą
Mažiau negu 5 metai	241	40,4	41,1
5–9 metai	213	35,7	36,3
10–19 metų	61	10,2	10,4
20–29 metai	49	8,2	8,3
30 ir daugiau metų	23	3,9	3,9
Iš viso atsakiusiųjų	587	98,5	100,0
Neatsakė	9	1,5	
Iš viso	596	100,0	

Bendrą užpildžiusių anketas prokurorų sudėtį pagal lytį rodo šie duomenys:

moterys	235 (39,4 proc.)
vyrai	351 (58,9 proc.)
iš viso atsakiusių	586 (98,3 proc.)
neatsakė	10 (1,7 proc.)
iš viso	596 (100,0 proc.)

Pagal statistinės apskaitos rodiklius prokurorėmis dirbančios moterys sudaro 41,6 proc. Taigi tyrimo metu gauti duomenys atitinka statistinį prokurorų pasiskirstymą pagal lytį Lietuvoje.

Minėti socialiniai demografiniai rodikliai, apibūdinantys tiriamuosius prokurorus, gali būti reikšmingi tiriant bandymų daryti neteisėtą poveikį jiems pasiskirstymą.

Kadangi teigiami rodikliai (t. y. prokurorai, kurie patyrė neteisėtą poveikį) yra maži, padėtį geriausiai gali apibūdinti priešingi rodikliai.

25 lentelė. **Prokurorai, asmeniškai nepatyrę neteisėto poveikio (vidinis pasiskirstymas pagal lytį ir darbo vietą proc.)**

Lytis ir darbo vieta	Prokurorai, nepatyrę neteisėto poveikio:				
	Grasinimų	Kėsinimosi papirkti	Kėsinimosi šantažuoti	Fizinės žalos	Neteisėtos įtakos kituose darbo baruose
Moteris	92,3* (3,5)	92,3* (2,3)	98,3	99,1	97,8* (2,6)
Vyras	81,9* (-3,5)	86,1* (-2,3)	95,6	98,3	92,8* (-2,6)
Apylinkės prokuratūra	88,1* (2,4)	89,0	97,4	99,0	94,8
Apygardos prokuratūra	76,6* (-3,2)	86,2	94,5	97,3	95,3
Generalinė prokuratūra	88,7	90,4	96,2	98,1	94,0

Pagal socialinius demografinius rodiklius pats reikšmingiausias tarp tiriamų duomenų yra santykis (koreliacija) pagal lytį. Bendra pasiskirstymo pagal lytį tendencija yra ta, kad moterys prokurorės daug mažiau patiria neteisėtų bandymų paveikti jų darbą. Moterys prokurorės grasinimų patiria tris su puse karto mažiau negu vyrai; jos 2,3 karto rečiau patiria kėsinimąsi papirkti; moterys prokurorės 1,7 karto rečiau šantažuojamos ir 0,9 karto rečiau patiria fizinę žalą. Neteisėtą įtaką kituose darbo baruose moterys prokurorės patiria 2,6 karto rečiau negu prokurorai vyrai.

Pasiskirstymui pagal darbo vietą yra svarbus tas faktas, kad prokurorai apskritai turi mažesnį darbo prokuratūroje stažą; net 12,7 proc. prokuratūrų darbuotojų turi mažesnį negu trejų metų darbo teisėsaugos institucijose stažą (statistinės atskaitomybės duomenimis). Tačiau apygardų prokuratūrose dirba prokurorai, turintys didžiausią darbo prokuratūroje stažą, todėl, matyt, ir grasinimų jie yra patyrę maždaug tris kartus daugiau negu kitose prokuratūrose dirbantys prokurorai. Tuo tarpu apylinkių prokuratūrose dirbantys prokurorai turi mažiausią darbo prokuratūroje stažą, todėl ir neteisėto poveikio jie yra mažiausiai

* Šie rodikliai yra statistiškai reikšmingi; skliausteliuose pateikiami jų reikšmingumo rodikliai.

patyrę. Kaip matome, prokurorų, nepatyrusių grasinimų, nuomonė yra reikšminga statistiškai. Tačiau visais kitais atvejais statistiškai reikšmingų koreliacijų nėra. Apskritai apygardų prokuratūrų prokurorai dažniau patiria bandymų paveikti jų darbą. Tuo tarpu apylinkių prokurorai, panašiai kaip ir Generalinės prokuratūros prokurorai, neteisėtų bandymų paveikti jų darbą patiria mažiau. Bendra visų prokuratūrų prokurorų padėties tendencija yra ta, kad visi prokurorai patiria grasinimų daugiausia, ypač mažai – fizinės žalos ir kėsinimosi šantažuoti. Konkrečiai grasinimus patyrė 11,9 proc. visų tirtųjų apylinkių prokurorų; kėsinimąsi papirkti – 11 proc., kėsinimąsi šantažuoti – tik 2,6 proc., o fizinę žalą – 1 proc. apylinkių prokurorų. Apygardų prokuratūrose grasinimus patyrė net 23,4 proc. prokurorų, 13,8 proc. jų patyrė kėsinimąsi papirkti, 2,7 proc. – fizinę žalą, 4,5 proc. – kėsinimąsi šantažuoti. Generalinės prokuratūros prokurorų, apylinkių prokuratūrų prokurorų padėtis šiuo požiūriu yra panaši. 11,3 proc. jų patyrė grasinimus, 9,6 proc. – kėsinimąsi papirkti, 3,8 proc. – kėsinimąsi šantažuoti, 1,9 proc. – fizinę žalą.

Neteisėtą įtaką kituose darbo baruose visų prokuratūrų prokurorai patyrė maždaug vienodos apimties – nuo 4,7 proc. iki 6,0 proc.

Apibendrinant galima pasakyti, kad maždaug ketvirtadalis visų apygardose dirbančių prokurorų patyrė grasinimus, o maždaug kas septintas – kėsinimąsi papirkti. Tuo tarpu apylinkių prokuratūrose ir Generalinėje prokuratūroje tik kas dešimtas ten dirbantis prokuroras patyrė grasinimus arba kėsinimąsi papirkti.

Apie tai, ar neteisėti bandymai paveikti prokurorus per pastaruosius penkerius metus (1995–2000) buvo organizuoto nusikalstamumo suplanuoti ir apgalvoti būdai daryti įtaką jų darbui, įvairių prokuratūrų prokurorai atsakė, kad niekada taip nebuvo:

apylinkių prokurorai	– 407, arba 97,8* proc. (3,5),
apygardų prokurorai	– 92, arba 89,3* proc. (- 4,0),
Generalinės prokuratūros prokurorai	– 46, arba 95,8 proc.

Taigi tik 2,2 proc. apylinkių prokurorų ir 4,2 proc. Generalinės prokuratūros prokurorų mano kitaip; tačiau net 10,7 proc., prokurorų, arba kas dešimtas apygardų prokuroras, mano, kad minėtas poveikis buvo būtent organizuoto nusikalstamumo struktūrų apgalvotas ir su-

planuotas. Organizuoto nusikalstamumo poveikio intensyvumą rodo šie duomenys:

	1 kartą	**2–4 kartus**	**5–7 kartus**
apylinkių prokurorai	7, arba 1,7* proc. (-2,0),	2, arba 0,5* proc. (-2,2),	–
apygardų prokurorai	5, arba 4,9 proc.,	4, arba 3,9* proc. (3,1),	2, arba 1,9* proc. (3,0),
Generalinės prokuratūros prokurorai	2, arba 4,2 proc.,	–	–

Dauguma teigiamai į šį klausimą atsakiusių prokurorų galimą organizuotų nusikaltėlių poveikį patyrė tik vieną kartą. Tačiau apygardų prokuratūrų prokurorai galimą organizuotų nusikaltėlių poveikį patyrė intensyviausiai – daugiau kaip pusė visų teigiamai atsakiusių į šį klausimą prokurorų – nuo 2 iki 7 kartų.

Prokurorų lyties aspektu atsakymai į minėtą klausimą pasiskirsto taip (apie tai, kad niekada taip nebuvo):

prokurorės moterys	225, arba 99,1* proc. (3,0),
prokurorai vyrai	318, arba 94,1* proc. (-3,0).

Kaip matome, atsakymų pasiskirstymas pagal lyties požymį yra statistiškai reikšmingas. Vyrai kelis kartus dažniau ir intensyviau patyrė galimą organizuoto nusikalstamumo suplanuotą neteisėtą poveikį per pastaruosius penkerius metus: vieną kartą – 13, arba 3,8 proc.; 2–7 kartus – 7, arba 2,1 proc.

Tyrimo rodiklių santykį su prokurorų amžiumi ir jų darbo stažu rodo 26 lentelė.

Nagrinėjant galimą amžiaus įtaką dėl bandymų paveikti prokurorų darbą pravartu kartu patyrinėti ir statistinį prokurorų pasiskirstymą pagal amžių. Statistiniais duomenimis, apie 60 proc. prokurorų yra iki 40 metų amžiaus. Artimiausias vidurkiui yra apylinkių prokurorų amžius –

* Šie rodikliai yra statistiškai reikšmingi; skliausteliuose pateikiami jų reikšmingumo rodikliai.

čia dirba 64,6 proc. prokurorų iki 40 metų amžiaus; apygardų prokuratūrose atitinkamai – 51,9 proc.; Generalinėje prokuratūroje – 43 proc.

26 lentelė. **Prokurorai, asmeniškai nepatyrę neteisėto poveikio (vidinis pasiskirstymas pagal amžių ir darbo stažą proc.)**

Amžius ir darbo stažas	Prokurorai, nepatyrę neteisėto poveikio:				
	Grasinimų	Kėsinimosi papirkti	Kėsinimosi šantažuoti	Fizinės žalos	Neteisėtos įtakos kituose darbo baruose
Amžius					
25–29 metai	85,0	86,2	98,8	98,2	96,3
30–39 metai	85,4	87,5	97,4	98,4	94,1
40–49 metai	84,5	91,3	96,6	99,1	97,2
50–59 metai	90,1	88,7	89,9* (-3,4)	100,0	88,2* (-2,6)
60 metų arba vyresnis	91,4	97,1	97,1	97,1	97,0
Darbo stažas					
Mažiau negu 5 metai	88,4	90,8	98,8* (2,3)	98,8	97,9* (2,8)
5–9 metai	81,0* (-2,5)	82,5* (-3,5)	95,7	98,6	92,7
10–19 metų	86,4	94,8	94,8	98,3	94,6
20–29 metai	91,7	91,7	95,7	100,0	90,9
30 arba daugiau metų	91,3	100,0	90,9	95,5	90,5

Didžioji dalyvavusių anketinėje apklausoje prokurorų dalis yra jauno ir kūrybingo amžiaus žmonės. 25–49 metų amžiaus prokurorai sudaro keturis penktadalius (81,7 proc.) visų tiriamųjų. 25–39 metų prokurorai sudaro 60,4 proc.; 50–59 metų – 12,1 proc. tiriamųjų.

Taigi pirmųjų trijų amžiaus grupių prokurorai, sudarantys, kaip jau minėta, tris ketvirtadalius visų anketas užpildžiusių prokurorų, į pateiktus klausimus atsakė labai panašiai. Taigi galima daryti išvadą, kad prokurorų amžius (šioms amžiaus grupėms) nėra veiksnys, turintis įtakos neteisėtiems bandymams paveikti jų darbą. Nedidelę išimtį sudaro 50–59 metų amžiaus grupė, kurioje yra keletas statistiškai reikšmingų

* Šie rodikliai yra statistiškai reikšmingi; skliausteliuose pateikiami jų reikšmingumo rodikliai.

skirtumų dėl kėsinimosi šantažuoti ir bandymų daryti neteisėtą įtaką kituose darbo baruose.

Tyrinėjant bandymų daryti neteisėtą poveikį galimą koreliaciją su prokurorų darbo stažu reikia turėti galvoje, kad net 40,4 proc. prokurorų turi mažesnį negu penkerių metų darbo stažą. 5–9 metų darbo stažą turi daugiau negu vienas trečdalis prokurorų. Todėl kompleksiškai vertinant prokurorų darbo stažo trukmę su jų atsakymų variantais, pateiktais 26 lentelėje, galima konstatuoti, jog daugiausia neteisėtą poveikį patiria prokurorai, turintys nuo 5 iki 9 metų darbo stažą. Būtent tiek darbo stažo dažniausiai turi apygardų prokuratūrų prokurorai. Tokį darbo stažą turintys prokurorai ypač daug patiria grasinimų (19 proc.) ir kėsinimųsi papirkti (17,5 proc.).

Šie rodikliai yra statistiškai reikšmingi. Tuo tarpu prokurorai, turintys mažesnį negu 5 metų darbo prokuratūroje stažą, mažiausiai patiria įvairių neteisėtų bandymų paveikti jų darbą. Nepatyrusių kėsinimosi šantažuoti ir neteisėtos įtakos kituose darbo baruose prokurorų, turinčių mažesnį negu 5 metų darbo prokuratūroje stažą, tyrimo charakteristikos yra statistiškai reikšmingos.

Visais kitais atvejais statistiškai reikšmingų koreliacijų dėl darbo stažo trukmės nėra.

Į klausimą, ar grasinimai, kėsinamaisi papirkti, šantažuoti arba fizinė žala, padaryta tardomųjų arba atstovų (oficialių arba kitų) per pastaruosius penkerius metus prokurorui, jo šeimai, giminėms arba draugams, buvo organizuoto nusikalstamumo suplanuoti ir apgalvoti būdai daryti įtaką prokuroro darbui, įvairaus amžiaus prokurorai atsakė, kad niekada taip nebuvo:

25–29 metų	– 154, arba 96,3 proc.,
30–39 metų	– 179, arba 95,7 proc.,
40–49 metų	– 110, arba 96,5 proc.,
50–59 metų	– 69, arba 97,2 proc.,
60 metų ir vyresni	– 32, arba 94,1 proc.

Prokurorų pasiskirstymas pagal amžių ir pagal atsakymus į anksčiau minėtą klausimą yra labai panašus, todėl galima teigti, kad prokurorų amžius nesikoreliuoja su organizuotų nusikaltėlių bandymais daryti neteisėtą įtaką prokurorų darbui.

Tačiau 60 metų ir vyresni prokurorai dažniau (5,9 proc.) mano, kad bandymai daryti neteisėtą įtaką jų darbui buvo organizuotų nusikaltėlių

inicijuoti. Kitų amžiaus grupių prokurorų šiek tiek mažesnė dalis (nuo 2,8 proc. iki 4,3 proc.) mano, kad poveikis jiems organizuoto nusikalstamumo buvo suplanuotas. Dauguma atsakiusių į šį klausimą prokurorų mano, kad organizuoto nusikalstamumo poveikis nebuvo labai intensyvus, nes pasireiškė tik po vieną kartą (nuo 1,4 proc. iki 5,9 proc. visų prokurorų, teigiamai atsakiusių į minėtą klausimą).

Atsakydami į klausimą apie galimą organizuoto nusikalstamumo poveikį, pagal darbo stažą prokurorai pasiskirstė taip:

Mažiau negu 5 metai	– 230, arba 98,7* proc. (2,7),
5–9 metai	– 192, arba 93,7* proc. (–2,3),
10–19 metų	– 54, arba 94,7 proc.,
20–29 metai	– 48, arba 100,0 proc.,
30 ir daugiau metų	– 20, arba 87,0* proc. (–2,3).

Kaip matome, pagal darbo prokuratūroje trukmę yra statistiškai reikšmingų koreliacijų. Pirmiausia, prokurorai, dirbantys prokuratūroje mažiau negu 5 metus maždaug du su puse karto dažniau patiria neteisėtus organizuoto nusikalstamumo bandymus, palyginti su prokurorais, kurie prokuratūroje dirba jau 5–9 metus arba 30 ir daugiau metų. Tačiau 20–29 metų darbo prokuratūroje stažą turintys prokurorai nurodė, kad jie visiškai nepatyrė organizuoto nusikalstamumo inspiruotų bandymų paveikti jų darbą. Tuo tarpu net 13 proc. prokurorų, kurie teigiamai atsakė į minėtą klausimą ir yra 30 metų arba vyresni, atvirkščiai, patyrė organizuoto nusikalstamumo neteisėtą poveikį. Dauguma įvairų (nurodytą) darbo stažą turinčių prokurorų organizuoto nusikalstamumo suplanuotą poveikį patyrė tik po vieną kartą.

Didžioji prokurorų dauguma (nuo 90,5 proc. iki 97,9 proc.) nepatyrė neteisėtos įtakos kituose darbo baruose. Statistiškai reikšmingi šie rodikliai yra tik prokurorams, kurių darbo stažas yra mažesnis negu penkeri metai (reikšmingumo rodiklis 2,8).

Taigi galimą organizuoto nusikalstamumo poveikį patyrė tik 9,5 proc. – 2,1 proc. atsakiusių į šį klausimą prokurorų. Tad maždaug kas dešimtas prokuroras, turintis didesnį negu 20 metų darbo stažą, patyrė neteisėtą įtaką kituose atliekamo darbo baruose.

* Šie rodikliai yra statistiškai reikšmingi; skliausteliuose pateikiami jų reikšmingumo rodikliai.

Apskritai turintys didesnį darbo stažą prokurorai, matyt, labiau pasikliauja ekspertine savo patirtimi. Toliau pateikiami korupcijos Lietuvoje vertinimai.

27 lentelė. **Prokurorų, besiremiančių pačių tirtomis bylomis, nuomonė apie korupcinius ryšius visuomenėje (vidinis pasiskirstymas pagal lytį ir darbo vietą proc.)**

Socialinės demografinės prokurorų charakteristikos	Prokurorų nuomonė: kurioje dalyje jų tirtų bylų buvo galima numanyti esant korupcinių ryšių							
	Tokių bylų nebuvo	Tik keliose bylose	Maždaug dešimtadalyje	Maždaug ketvirtadalyje	Maždaug trečdalyje	Maždaug pusėje	Daugumoje bylų	Visose tokio pobūdžio bylose
Lytis								
Moteris	77,7* (4,2)	16,5* (-3,0)	1,8	0,4	1,3	0,0* (-2,5)	0,4	1,8
Vyras	60,7* (-4,2)	27,5* (3,0)	3,6		1,2	2,7* (2,5)	1,2	2,4
Darbo vieta								
Apylinkės prokuratūra	71,1* (3,1)	20,5* (-2,5)	3,2	0,7	0,5* (-2,6)	1,2	0,2* (-2,6)	2,4
Apygardos prokuratūra	56,6* (-2,6)	32,1* (2,4)	2,8	0,9* (2,1)	2,8	1,9	0,9	1,9
Generalinė prokuratūra	59,2	26,5			4,1	4,1	6,1* (4,1)	

Prokurorų pateikti korupcijos vertinimai pagal keturis (lytis, darbo vieta, amžius, darbo stažas) socialinius demografinius rodiklius yra labiau koreliatyvūs negu teisėjų.

Tačiau labiausiai koreliatyvūs yra nuomonės apie korupciją pasiskirstymo pagal prokurorų lytį rodikliai. Ir tai dėsninga, nes prokurorės moterys mažiau patiria bandymų neteisėtai paveikti jų darbą. Matyt, tas faktas tam tikra prasme lemia ir jų nuomonę dėl korupcijos paplitimo visuomenėje. 3 iš 4 prokurorių moterų mano, kad nebuvo jų praktikoje bylų, kuriose buvo galima numanyti esant korupcinių ryšių visuome-

* Šie rodikliai yra statistiškai reikšmingi; skliausteliuose pateikiami jų reikšmingumo rodikliai.

nėje. Tačiau taip mano tik maždaug kas antras prokuroras vyras. Taigi maždaug du kartus dažniau (arba du kartus daugiau prokurorų) prokurorai vyrai konstatuoja esant korupcinių ryšių visuomenėje negu prokurorės moterys.

Korupcinių ryšių visuomenėje paplitimą skirtingų lyčių prokurorai vertina panašiai, t. y. abiejų lyčių prokurorai mano, kad korupcinius ryšius jie konstatavo dažniausiai tik keliose bylose. Tačiau prokurorai vyrai taip nustatė daugiau kaip pusantro karto dažniau. Be to, dvigubai daugiau prokurorų vyrų negu moterų mano, kad korupcinius ryšius visuomenėje galima konstatuoti maždaug dešimtadalyje jų tirtų bylų; tris kartus daugiau – kad daugumoje bylų ir maždaug pusę karto daugiau – visose tokio pobūdžio bylose.

Pagal prokurorų darbo vietą apygardų prokuratūrų prokurorų atsakymuose matyti didžiausia koreliacija. Taigi apygardų prokuratūrų prokurorai daugiau kaip du kartus dažniau negu apylinkių prokuratūrų arba Generalinės prokuratūros prokurorų konstatuoja faktą, kad korupcinius ryšius visuomenėje galima numanyti pagal jų tirtas bylas. Tačiau labai reikšmingas faktas yra tas, kad apie 40 proc. Generalinės prokuratūros prokurorų taip pat įsitikinę, jog visuomenėje korupciniai ryšiai yra gana paplitę. Dauguma arba kas ketvirtas teigiamai į klausimą atsakęs Generalinės prokuratūros prokuroras mano, kad numanyti esant korupcinių ryšių galima tik keliose bylose. Kad korupcinių ryšių yra trečdalyje – daugumoje tirtų bylų, mano kas šeštas teigiamai atsakęs apie korupciją Generalinės prokuratūros prokuroras. Gali būti, kad apylinkių prokuratūrose prokurorai nesugeba arba nelinkę būti ekspertais, t. y. nenori prisiimti šios atsakomybės sau, palyginti su prokurorais, kurie turi didesnį darbo stažą. Apygardų prokuratūrose ir Generalinėje prokuratūroje dirbantys prokurorai turi daug didesnį darbo prokuratūroje stažą negu apylinkių prokuratūrose dirbantys prokurorai.

Prokurorų nuomonė dėl korupcijos paplitimo visuomenėje beveik nepriklauso nuo jų amžiaus. Galbūt 30–49 metų amžiaus prokurorai šiek tiek aktyvesni vertindami korupcijos paplitimą. Gali būti, kad šio amžiaus prokurorai turi nemažą ir ilgainiui vis didėjantį darbo prokuratūroje stažą. Mat darbo stažas nemažai koreliuoja su nuomone apie korupciją – didėjant prokurorų darbo stažui daugėja prokurorų, teigiamai manančių apie korupcijos paplitimą visuomenėje, tačiau tas didėjimas nėra nuoseklus. Mat didžiausias prokurorų, manančių, kad

korupcija visuomenėje yra ganėtinai paplitusi, skaičius yra tarp turinčių 10–19 metų stažą – net 57,1 proc. Kad korupciniai ryšiai gali būti tik keliose bylose, nurodė 35,7 proc. Iš jų, kad maždaug viename dešimtadalyje – 8,9 proc., maždaug pusėje – 5,4 proc., daugumoje arba visose tam tikro pobūdžio bylose – 3,6 proc. Šie rodikliai yra statistiškai reikšmingi. Kitose dviejose prokurorų grupėse, turinčiose nemažą darbo stažą (5–9 metų ir 20–29 metų), padėtis yra panaši.

Apskritai, matyt, yra svarbus šiuo atveju prokurorų profesinės patirties kriterijus.

28 lentelė. **Prokurorų, besiremiančių pačių tirtomis bylomis, nuomonė apie korupcinius ryšius visuomenėje (vidinis pasiskirstymas pagal prokurorų amžių ir darbo stažą proc.)**

Socialinės demografinės prokurorų charakteristikos	Prokurorų nuomonė: kurioje dalyje jų tirtų bylų buvo galima numanyti esant korupcinių ryšių							
	Tokių bylų nebuvo	Tik keliose bylose	Maždaug dešimtadalyje	Maždaug ketvirtadalyje	Maždaug trečdalyje	Maždaug pusėje	Daugumoje bylų	Visose tokio pobūdžio bylose
Amžius								
25–29 metai	70,4	22,2	1,2	0,6	1,9	1,2	0,6	1,9
30–39 metai	62,7	22,7	4,9* (2,0)	1,1	1,1	3,2* (2,2)	1,1	3,2
40–49 metai	63,2	28,9	2,6	0,9	0,9	0,9	1,8	0,9
50–59 metai	73,9	20,3	2,9		1,4			1,4
60 metų arba vyresnis	78,8	18,2						3,0
Darbo stažas								
Mažiau negu 5 metai	78,4* (4,7)	19,0* (-2,0)	0,9* (-2,5)	0,4	0,4	0,4		0,4* (-2,3)
5–9 metai	62,0* (-2,1)	23,1	3,8	1,0	1,9	2,4	1,9* (2,0)	3,8* (2,2)
10–19 metų	42,9* (-4,1)	35,7* (2,3)	8,9* (2,9)	1,8	1,8	5,4* (2,4)	1,8	1,8
20–29 metai	63,8	27,7	2,1		2,1			4,3
30 ir daugiau metų	70,0	30,0						

* Šie rodikliai yra statistiškai reikšmingi; skliausteliuose pateikiami jų reikšmingumo rodikliai.

KOKYBINIŲ INTERVIU REZULTATAI IR JŲ INTERPRETACIJA

TEISĖJAI

Kaip jau minėta, tik trys teisėjai pageidavo susitikti asmeniškai su problemą tiriančiu mokslo darbuotoju. Be to, šie teisėjai nemano arba negali nei patvirtinti, nei paneigti, kad bandymai paveikti juos buvo organizuotų nusikaltėlių suplanuoti ir apgalvoti būdai daryti įtaką jų darbui. Vienai teisėjai, išnagrinėjusiai pirmąją Lietuvoje reketo (turto prievartavimo) bylą, buvo sudegintas sodo namelis. Tačiau tai buvo beveik prieš 13 metų (1991 m.). Šio mokslinio tyrimo kalendorinio laiko ribos – penkeri metai. Todėl buvo apklausta kita teisėja, patyrusi grasinimus prieš kelerius metus, tačiau pati nepareiškusi noro susitikti su problemą tiriančiu mokslo darbuotoju, nors anketą užpildė anksčiau. Su mokslo darbuotoju ji susitiko asmeniškai jo paprašyta, nes savo tapatybės neslėpė. Taigi interviu davė 3 teisėjai, pareiškę norą susitikti su mokslo darbuotoju, ir dar 1 teisėjas, žinomas kaip nagrinėjęs organizuoto nusikalstamumo narių baudžiamąją bylą. Paprašytas jis susitiko su mokslo darbuotoju. Taigi jis sutiko duoti interviu ne kaip nukentėjęs nuo organizuotų nusikaltėlių, o tik kaip tyręs organizuotam nusikalstamumui priskiriamą bylą.

Teisėjai dažniausiai patyrė labai rimtus grasinimus nužudyti (nudurti) civilinėje byloje; vienoje civilinėje byloje išieškotojas grasino telefonu, kad teisėją sušaudys. Kitu atveju vieną kartą buvo pareikštas grasinimas laiške. Vėliau tas laiškas buvo išspausdintas vakariniame Vilniaus laikraštyje. Teisėją nužudyti grasino asmuo, kuris buvo pripažintas kaltu dėl nužudymo. Dar vieną teisėją asmuo, įtariamas narkotinių medžiagų platinimu, ginklų laikymu ir plėšimu grasino nužudyti, kai buvo paleistas po dviejų kardomojo kalinimo mėnesių. Jis labai rimtai grasino telefonu, kad nužudys teisėją.

Kaip jau buvo minėta, teisėjai nemano, kad šie grasinimai buvo iš organizuoto nusikalstamumo atstovų, arba bent nėra tuo įsitikinę. Ta-

čiau dauguma teisėjų kreipėsi į prokuratūrą, kad būtų surinkti operatyviniai duomenys. Vienu atveju buvo iškelta baudžiamoji byla dėl grasinimo pareigūnui. Ši byla buvo iškelta įtariamojo draugui, nes buvo skambinta iš draugo telefono. Buvo prijungta balso įrašymo aparatūra. Teisėja šiuos grasinimus patyrė pirmą kartą po trejų darbo teisėja metų. Apie tai ji kalbėjo su teismo vadovu, su aukštesniojo (apygardos) teismo vadovu, policijai parašė pareiškimą. Apsaugos policija nuolat stebi teisėjos gyvenamąją vietovę. Tačiau kolegos teisėjai jos moraliai nepalaikė. Pasak teisėjos, gal jie „susigūžė ir patys nusigando“. Jie galbūt pradėjo galvoti, kad pati teisėja „kalta“. Tačiau kitais atvejais teisėjai į prokuratūrą nesikreipė ir policijai nepranešė, nes manė, kad neužteks įrodymų kaltei nustatyti.

Visi teisėjai grasinimus laiko rimta problema sau ir savo šeimai. Beveik visi teisėjai mano, kad jų darbas, profesija susijusi su tam tikra rizika, nuolatine įtampa. Prie šios įtampos reikia mokėti prisitaikyti ir su ja „susigyventi“. Kitaip teisėju dirbti būtų sunku.

Teisėjai patys stengiasi užsitikrinti savo saugumą. Kartais pasitaiko, kad asmuo, kurio bylą teisėjas turėtų spręsti, pavyzdžiui, gyvena tame pačiame name. Todėl teismo pirmininkas atiduoda bylą nagrinėti kitam teisėjui. Teisėjai instruktuoja šeimos narius ir ypač savo vaikus, kad iš nepažįstamų žmonių neimtų jokių daikto, net saldainių, kad nesileistų nuviliojami į nuošalesnę vietą, ir pan.

Darbo vietose, t. y. teismuose, teisėjai yra atriboti nuo lankytojų. Visus klausimus teisėjai sprendžia taip, kad netektų tiesiogiai bendrauti su lankytojais. Pavyzdžiui, administraciniame procese jie dirba dalyvaujant policijos darbuotojams. Baudžiamajame procese dalyvauja advokatai, prokurorai ir kiti proceso dalyviai; civiliniame procese dalyvauja besibylinėjantys (vienas kitą sekantys) ir (arba) jų atstovai, advokatai, tretieji suinteresuotieji asmenys ir kt. Galbūt teisėjams dažniau tenka bendrauti su prokurorais.

Kai kurie teisėjai mano, kad dėl savo profesijos turi šiek tiek varžyti savo gyvenimo būdą, nes turi galvoti apie tai, su kuo bendrauti laisvalaikiu, su kuo palaikyti asmeninius ryšius, su kuo draugauti. Lietuva – nedidelė valstybė, todėl artimesnis bendravimas ir artimesni ryšiai yra tam tikra prasme įpareigojantys. Nežinai, kada pažįstamas arba draugas ko nors paprašys, ar tai nebus tam tikras nepatogumas, susijęs su profesine teisėjo veikla. Todėl kai kurie teisėjai, ypač tie, kurių šeimos nariai

taip pat yra teisininkai, apsiriboja bendravimu su darbo kolegomis ir giminėmis, t. y. bendraujama gana uždarame rate. Ypač tai aktualu mažesnėse vietovėse. Čia teisėjams bendrauti „nenaudinga“, nes visi vienas kitą pažįsta. Teisėjai, norėdami save apsaugoti emociškai, stengiasi nenagrinėti savo pažįstamų bylų, tam pasitelkiami kitų rajonų teisėjai. Tačiau didesnių miestų kai kurie teisėjai neturi panašių problemų, nes visiškai neriboja savo asmeninio bendravimo.

Visi teisėjai mano, kad jie yra visiškai nepriklausomi priimdami konkrečius sprendimus konkrečiose bylose. Jiems jokio spaudimo nedaro nei jų teismų vadovai, nei aukštesniųjų teismų vadovai. Tačiau šiame tyrime nustatyta, kad yra tam tikrų bandymų paveikti teisėją kitų (ne teisminės) valdžių iniciatyva, pavyzdžiui, Seimo narių, politikų ir pan. Tarp apklaustųjų nepasitaikė teisėjų, kurie tai patyrė.

Teisėjai teigiamai vertina galiojančią teismų Lietuvoje sistemą, ypač korupcijos visuomenėje prevencijos prasme. Paprastai į bylos nagrinėjimą įtraukiama daug teisėjų (pirmos instancijos, apeliacinės ir kasacinės instancijos teismų teisėjai). Be to, sudėtingas bylas tiria septynių teisėjų kolegija.

Pagal savo kompetenciją Aukščiausiasis Teismas formuoja vienodą teismų praktiką. Aukščiausiojo Teismo senato nutarimai yra metodiniai nurodymai siekiant suvienodinti teismų praktiką šalyje. Teisėjai nemano, kad minėta Aukščiausiojo Teismo veikla kaip nors pažeidžia teisėjų nepriklausomumo ir nešališkumo principą, nelaiko tai pašaliniu spaudimu.

Tačiau visi apklaustieji teisėjai nurodė, kad spauda, kaip „ketvirtoji valdžia“, iš esmės daro spaudimą teisėjams, kartais pati to nesiekdama. Tačiau dažnai spauda siekia tam tikro „efekto“, kartais ji, teisėjų manymu, būna angažuota tam tikrų interesų grupių visuomenėje. Tais atvejais ji tiesiogiai pasitarnauja šių interesų grupių tikslams. Dažnai žiniasklaida sau leidžia išspręsti tą arba kitą bylą už teisėjus. Ypač dažnai (arba netgi visais atvejais) taip pasitaiko, kai tiriamos žinomų visuomenei asmenų bylos, kartais pasitaikančios organizuoto nusikalstamumo „bosų“, katalikų dvasininkų bylos. Pastaraisiais atvejais žiniasklaida kartu su parapijiečiais aktyviai dalyvauja teismo procese ir visaip bando komentuoti proceso eigą bei sprendimus (pvz., kai dvasininkai teisiami už ginklų laikymą arba dėl seksualinio pobūdžio veikų). Dar neįsiteisėjus teismo nuosprendžiui, žiniasklaida vertina bausmę (arba per griežta,

arba per švelni, bet niekad – adekvati). Abiem atvejais įtariami galimi savanaudiški teisėjo motyvai, nes žiniasklaida dažnai šiuo požiūriu komentuoja sprendimus ir nuosprendžius. Be to, žiniasklaida plačiai komentuoja pasitaikančias formalaus pobūdžio teisėjų klaidas, jas sureikšmina. Tačiau teisingą bylos sprendimą lemia teisingas esminių bylos aplinkybių, kurios teisiškai yra svarbios, nustatymas. Tuo tarpu apie kruopštų, kasdienį teismų darbą publikacijų nebūna, teigiama teismų veikla neaprašinėjama. Todėl visuomenėje formuojamas neigiamas teismų darbo įvaizdis, kuris kiekvienoje kitoje byloje „*a priori*“ sukuria išankstinę neigiamą nuostatą apie teismų darbą. Teisėjai yra tokie patys žmonės kaip ir kiti. Tokia socialinė aplinka neabejotinai emociškai juos veikia ir apsunkina jų kasdienį darbą. Reikia specialių pastangų tai įveikti.

Žiniasklaidos poveikį viešajai nuomonei ir kartu jos daromą įtaką teisėjų darbui teisėjai negali priskirti nei normalaus, nei nenormalaus poveikio jiems kategorijai. Teisėjų nuomone, šis poveikis yra išskirtinis, galbūt būdingas pereinamojo laikotarpio valstybei. Apskritai teisėjai mano, kad žiniasklaida poveikį daro asmenims, kurie bijo būti šantažuojami arba panašiai. Todėl principingi, neteikiantys pagrindo būti šantažuojamais, teisėjai nebijo galimo žiniasklaidos bandymo daryti poveikį teisėjui konkrečioje byloje. Teisėjai turi sugebėti dirbti savo darbą objektyviai ir principingai, nepaisydami tos specifinės aplinkos, kurią sukuria žiniasklaida.

Visi apklaustieji teisėjai nurodė, kad buvo bandymų juos papirkti, tačiau karjeros pradžioje. Todėl teisėjai šią problemą įvardija taip: jeigu neimi, kai siūlo, tai paskui niekas ir nebesiūlo. Kadangi apklaustieji teisėjai turi nemažą profesinį stažą, todėl dabar jokių siūlymų duoti kyšį jie jau nebesulaukia.

Tokia bendra apklaustųjų teisėjų nuomonių apie pačių teisėjų socialinę padėtį ir darytą jiems neįprastą poveikį charakteristika.

Be anksčiau minėtų dalykų, teisėjai interviu metu bendrai vertino galimą nusikalstamų organizacijų veiklą Lietuvoje bei šio pobūdžio nusikalstamumo susiformavimo priežastis.

Organizuoto nusikalstamumo susiformavimas siejamas su bendra socialine, taip pat ir ekonomine, Lietuvos raida per dešimties metų pereinamąjį laikotarpį. Pirmiausia tik atkūrus nepriklausomybę Lietuvos visuomenei ir kartu valdžios atstovams stigo supratimo apie rinkos

ekonomiką. Pirminio kapitalo kaupimo laikotarpiu privatizavimo tvarka teisiškai buvo netobula, įstatymai dėl minėto supratimo stokos buvo „skylėti“ ir leido kurti kapitalą nelabai teisėtais būdais (kaip dabar mūsų visuomenė ir valdžios, turinčios pakankamai rinkos ekonomikos žinių, įvardytų). Taigi pirminis privatizavimas dėl rinkos ekonomikos žinių stokos buvo ydingas.

Tačiau antroji privatizavimo banga vyko tokiomis sąlygomis, kai tarp valdininkų ir privatizuotojų nusistovėjo korupciniai ryšiai ir kai kurie įstatymai jau buvo specialiai pertvarkyti. Šešėlinėje ekonomikoje jau iš anksčiau buvo sukaupta nemaža kapitalo ir jis dar buvo padidintas korumpuotai privatizuojamu turtu. Visa ekonominė raida: anksti prasidėjęs privatizavimas už čekius, beveik 100 kartų padidėjusi infliacija, įmonių valdymas, kad jos negautų pelno. Buvo nelegaliai sudaromi sandoriai užsienio valiuta, todėl tokių ieškinių negalima buvo teisiškai ištirti. Kadangi skolininkai laiku negrąžindavo tokių paskolų, atsirado būtinybė jas „išmušinėti“. Tai reiškia, kad pradėta samdyti žmones, kad jie neteisėtais būdais priverstų grąžinti paskolas. Taigi turto prievartavimas Lietuvoje atsirado priverstinai, ne taip, kaip, tarkime, Italijoje, kur jis gyvuoja dėl organizuoto nusikalstamumo grupuočių iniciatyvos. Lietuvoje ši iniciatyva priklausė ekonomikos, finansų, verslo srityje dirbantiems žmonėms savivaliaujant labai didelės infliacijos sąlygomis. Todėl, pavyzdžiui, plačiai pagarsėjusi organizuoto nusikalstamumo grupuotė „Vilniaus brigada“ (kaip ir kitos) buvo gąsdinimo įrankis, jas pasitelkus buvo sprendžiamos turto teisėto ir neteisėto valdymo problemos. Manoma, kad žinomi organizuoto nusikalstamumo grupių vadeivos yra tik statytiniai, vykdantys svetimus nurodymus. O tikrieji jo veikėjai arba ekonominių finansinių interesų grupės liko šešėlyje. Manyčiau, dėl šių aplinkybių teisėjas, nagrinėjęs organizuoto nusikalstamumo bylą, vengė išsamiai atsakyti į interviu metu užduodamus klausimus, nepanoro nuoširdžiai bendrauti aptardamas aktualius „aštrius“ klausimus, lyg bijodamas ar nepasitikėdamas.

1993 m. įvesti nacionaliniai pinigai – litai. Iki tol laikinųjų pinigų – talonų – galiojimo laiku šešėlinis pelnas buvo perpaskirstomas tarp verslo ir nusikalstamo verslo. 1993–1994 m. padaryti Baudžiamojo kodekso pakeitimai pareiginių nusikaltimų padėtį iš esmės pakeitė, apvertė „aukštyn kojomis“. Pareigūnai, kurie atlikdavo neteisėtus veiksmus, staiga tapo ne pareigūnais ir neteko baudžiamosios atsakomybės

už savo neteisėtus veiksmus. Atrodė, kad tokie įstatymo pakeitimai buvo specialiai sukurti tam, kad baudžiamosios atsakomybės neliktų. Taigi tyčiniai valstybinių įmonių bankrotai įvyko be jokios atsakomybės. Taip didelis turtas nusėdo į įvairių interesų grupių nuosavybę („kišenę“). Valdžios institucijos prieš savo norą buvo įveltos į skirtingų interesų grupių tarpusavio „karus“. Buvo investuojama į nelegalų verslą. Kai neturi valstybės institucijų licencijos, tai valstybė lyg ir nesiima atsakomybės. Plito korupcija.

Nelegalus verslas (azartiniai lošimai (tuo metu nelegalūs), prostitucija, kontrabanda, finansiniai nusikaltimai) dažnai susiję su valdžios institucijomis. Azartiniai lošimai ir prostitucija susiję visiškai, o kontrabandos – didele dalimi. Kontrabanda dideliais kiekiais iš esmės yra organizuoto nusikalstamumo verslas. Jam būdinga konkurencija. Konkurentai vieni su kitais susidoroja teisėsaugos institucijų „rankomis“. Daugelis tokio pobūdžio bylų atrodo kaip atsitiktinės, pavienės, nesiejamos su nusikalstamų organizacijų veikla, nes daug institucijų viena kitą dengia (pvz., muitininkai, pasienio policijos pareigūnai ir pan.). Be to, kontrabandos bylose daug kur figūruoja bedarbiai ir „sąvartyno“, t. y. degradavę, žmonės. Šie statytiniai pigiai kainuoja organizuotam nusikalstamam verslui. Be to, ir kitokio pobūdžio bylos į teismą ateina kaip pavienių nusikaltėlių bylos. Tačiau iš to, kaip jie gerai buvo informuoti, kokia ekonomiškai tikslinga veikla padaryta, galima spręsti, kad ta nusikalstama veikla buvo profesionaliai organizuota, atliekama versliškai.

Kartais baudžiamosiose ir civilinėse bylose galima konstatuoti, kad: 1) bylos priešteisminėje stadijoje nepadaryta viskas, kas buvo tikslinga (netgi būtina) padaryti; 2) procesas buvo specialiai vilkinamas; 3) tarsi specialiai netinkamai aprašyti (parašyti) dalykai, svarbūs procesiniu požiūriu. Taigi čia gali būti korupcijos padarinių raiška, nors ta korupcija nebūtinai gali būti susijusi su organizuoto nusikalstamumo sritimi.

Beje, tam tikra dalis netinkamai tirtų bylų gali būti susijusi su darbuotojų nesugebėjimu, profesinės kompetencijos stoka. Mat tik atkūrus Lietuvos nepriklausomybę atsirado neigiama nuostata teisininkų atžvilgiu. Buvo sakoma, kad sovietiniais laikais teisininkai tarnavo sovietinei sistemai, kuri buvo represinė. Buvo pradėta teisėsaugos institucijų reforma (kurios raida dabar kritikuojama). Valdžios nepasitikėjimas profesionaliais teisininkais inspiravo po socializmo ekonomikos žlugimo atsiradusių nereikalingų specialistų, turinčių aukštąjį išsimoksli-

nimą, perkvalifikavimą į teisininkus. O tas perkvalifikavimas vyko pusę metų. Nors taip parengti teisininkai ir neužimdavo aukštų postų, tačiau 1993–1994 m. buvo daug neprofesionaliai tirtų bylų, jų padariniai juntami ligi šiol. Institucijų reforma, be abejonės, buvo svarbi, tačiau šis jos aspektas nepasiteisino. Buvo padaryta žala teisininko prestižui, apskritai žmonėms ir valstybės interesams. Daugeliu atvejų buvo pažeistos žmogaus teisės dėl kompetencijos stokos. Šios peripetijos taip pat buvo naudingos organizuotam nusikalstamumui atsirasti, plisti bei stiprėti.

Taigi nusikalstamų organizacijų veiklos rodikliai dažniau ir daugiau pastebimi civilinėse bylose. Baudžiamosiose bylose šie rodikliai mažiau pastebimi ir pasireiškia maždaug 10 proc. bylų. Be to, baudžiamosiose bylose pasitaiko atvejų, kai žemesniųjų teismų teisėjai, ypač nedidelėse vietovėse, kartais rodo nepagrįstą gailestingumą. Tikėtina, jog taip būna dėl to, kad teisėjas dėl vienokių arba kitokių priežasčių bijo priimti griežtą nuosprendį. Kartais į rajonus įžymūs advokatai iš sostinės arba kitų didžiųjų miestų atvažiuoja turėdami aukšto lygio profesionalo įvaizdį. O tas įvaizdis daro įtaką (spaudimą) teisėjui. Mat garsūs advokatai rajonuose dažniausiai gina vietinių žymių žmonių interesus.

Komentuodami organizuoto nusikalstamumo veiklos priežastis korupcijos problemą nagrinėjantys teisėjai nurodė, ką neatidėliotinai būtina tobulinti šalyje. Manoma, kad teismo valdžios veikla ir tos veiklos sąlygos turi būti tobulinamos, kad teisminė valdžia taptų iš tiesų visaverte valdžia (tarkime, kaip ir įstatymų leidžiamoji valdžia). Reikia tobulinti šalies ūkio rinkos mechanizmą, subalansuoti mokesčius ir jų administravimą, įmonių veiklos teisinį reguliavimą. Kartais valstybė per daug smulkmeniškai kišasi į ūkio reikalus, o kai kur trūksta teisinio reguliavimo rinkos ekonomikos ir demokratinės visuomenės sąlygomis. Ir tada jį pakeičia tarp verslininkų gyvuojanti vadinamoji „paprotinė teisė“. Nėra aiškių taisyklių, kaip elgtis, o esamos taisyklės parašytos „sunkia“ kalba, taigi net profesionalui teisininkui arba ekonomistui sunku jas suprasti. Todėl sakoma, kad įkliūva dažniausiai „nusikaltėlis nevykėlis“.

Valstybei labai brangiai kainuoja įstatymų vykdymo administravimas. Pavyzdžiui, kai keliems tūkstančiams kreditorių galima grąžinti tik po 5 litus iš skolininko nedidelio turto, nors iššvaistęs jų turtą asmuo kiekvienam iš jų skolingas dešimtis ir šimtus tūkstančių litų. Tuo tarpu

vien tik vykdomųjų raštų administravimas šiuo atveju valstybei kainuoja 32 tūkst. litų, nors nukentėjusiesiems iš to administravimo menka nauda.

Teisėjai taip pat komentuoja reiškinį, kurį jie įvardija kaip „valstybinį reketą“. Pavyzdžiui, suinteresuotas asmuo, kuris atgauna jam priklausančius 30 litų, turi sumokėti antstoliams už šio sprendimo vykdymą 50 litų, iš jų 15 litų valstybė negrąžina, jie paliekami valstybei. Tai keletas tobulintinų materialinio pobūdžio dalykų.

Tačiau teisėjai taip pat kritikavo nuostatą, kai Teisėjų tarybos pirmininkas yra būtent Aukščiausiojo Teismo pirmininkas. Taip neturėtų būti, tai pažeidžia demokratinio administravimo principus (nes tokiu atveju Aukščiausiojo Teismo pirmininkas pats save administraciškai kontroliuoja) ir kėsinasi tam tikra prasme į teisėjų nepriklausomumą.

Apskritai teisėjai mano, kad bandymai daryti jiems neteisėtą poveikį, ypač pasireiškiantį grasinimais ir kerštu teisėjui dėl bylos sprendimo eigos, dėl priimto nuosprendžio, yra neteisinga visuomenės nuostata, nes keliose instancijose bylą nagrinėja ištisas teisėjų kolektyvas (6, 9+ ar net 11, 12 teisėjų). Taigi kartais kerštaujama niekuo dėtiems žmonėms, o grėsmė būna labai reali ir įtikinama, reikalaujanti imtis neatidėliotinų apsaugos priemonių. Be to, iš esmės kolegialus bylų sprendimo būdas yra argumentas ir korupcijos prevencijos naudai.

Taigi teisėjų veiklos srityje yra daug skirtingo pobūdžio problemų, kurios tarpusavyje yra labai glaudžiai susijusios. Todėl jas spręsti reikia taip pat kompleksiškai.

PROKURORAI

Tik trys prokurorai pageidavo susitikti asmeniškai su problemą tiriančiu mokslo darbuotoju. Geras dalykas yra tai, kad visi šie prokurorai dirba skirtingo lygio prokuratūrose, todėl interviu duomenų kompleksiškumas (visapusiškumas) padidėja. Dar vienas prokuroras, kurio specializacija yra organizuoto nusikalstamumo veiklos tyrimas, sutiko susitikti ir duoti interviu mokslininkui ne kaip nukentėjęs nuo organizuoto nusikalstamumo, o tik kaip tiriantis organizuotam nusikalstamumui priskiriamas bylas. Visi prokurorai mano, kad drastiški bandymai paveikti juos buvo organizuoto nusikalstamumo suplanuoti ir apgalvoti

būdai daryti įtaką jų darbui. Įtaką prokurorams organizuoto nusikalstamumo atstovai bandė daryti įvairiais būdais. Vieną prokurorą, tyrusį turto prievartavimo baudžiamąją bylą, kurioje kaltinamaisiais buvo patraukti keturi asmenys, du iš jų grasino nušauti arba kitaip sunkiai sužaloti. Kitų kaltinamųjų artimieji ir vieno iš jų darbdavys kėsinosi papirkti prokurorą. Prokuroras paaiškino, kad asmuo, kuris siūlo kyšį, gali būti patrauktas baudžiamojon atsakomybėn. Apie kėsinimąsi papirkti prokuroras pranešė savo tiesioginiam vadovui. Minėtų asmenų baudžiamoji byla buvo perduota toliau tirti kitam prokurorui. Dar iš vieno prokuroro buvo pavogtas automobilis ir pranešta, kad tai padaryta kerštaujant jam už baudžiamosios bylos iškėlimą. Taip pat buvo pagrasinta, kad vėliau bus kėsinamasi į paties prokuroro gyvybę, jis bus sužalotas, jeigu baudžiamosios bylos nenutrauks. Tačiau prokuroras baudžiamąją bylą baigė tirti ir atidavė teismui kaltinamuosius, iššvaisčiusius svetimą turtą. Trečias prokuroras 1998–1999 m. tyrė organizuoto nusikalstamumo vadeivos baudžiamąją bylą. Tas vadeiva, prieš iškeliant jam baudžiamąją bylą, pakeitė savo gyvenamąją vietą (turi dvigubą pilietybę) ir apsigyveno Maskvoje (Rusija). Kaltinamojo motina, gyvenanti Lietuvoje, atėjo pas prokurorą ir pareiškė, jog prokuroras neturi užmiršti, kad augina mokyklinio amžiaus vaikus, kad juos galima pagrobti, jeigu jis vyks apklausti kaltinamojo į Maskvą. Be to, ir patį prokurorą ten gali nužudyti. Nors grasino pagyvenusi moteris, tačiau jos žodžių tikrumu ir grasinimų realumu prokuroras neabejojo. Jie buvo labai rimti, nes buvo pareikšti nusikalstamos grupuotės vardu. Ši nusikalstama grupuotė yra tarptautinė, tarp vadeivų yra žmonių, susijusių su buvusiomis KGB struktūromis. Vieno vadeivos brolis nuteistas 14 metų laisvės atėmimo už nužudymą, kitas – pagal sutartį kariauja Čečėnijoje. Nusikaltėlių vadeivos iš pradžių „geruoju“ bandė įtikinti prokuratūros darbuotojus, kad geriau būtų, jeigu tik jie vieni kontroliuotų miesto teritoriją ir neįleistų į ją totorių mafijos (iš Pavolgio), kuri veržiasi į miestą ir yra labai žiauri. Tačiau prieš kelerius metus jie sumušė du Lietuvos valstybės saugumo departamento darbuotojus (gaujos nariai nežinojo, kur tiedu dirba), nes jie tarp rusiškai kalbančių kalbėjo lietuviškai. Chuliganiški organizuotų nusikaltėlių veiksmai nacionalinio priešiškumo pagrindu leido atlikti organizuotą šios nusikalstamos grupuotės likvidavimo operaciją (STT, VSD, MPD ir kt.). Ji buvo išsklaidyta. Tam tikrą susidomėjimą šios tarptautinės nusikalstamos grupuotės narių likimu parodė

Ingušetijos (Kaukazas) prezidentas Auševas ir buvusio Rusijos prezidento Jelcino aplinkos žmonės. Todėl prokuroras mano, kad ši grupuotė yra labai stipri, tarptautinė ir kad asmenys, žinomi kaip grupuotės vadeivos, yra tik statytiniai. Tikrieji vadovai yra aukštuose visuomenės arba valdžios sluoksniuose įvairiose šalyse, taip pat ir Lietuvoje. Juo labiau kad pagrindinis šios nusikalstamos grupuotės verslas yra prekyba narkotikais, pornografijos skleidimas, iš dalies – ginklai, skolų „išmušinėjimas“. Jie aktyviai šantažuoja valstybės pareigūnus ir teisėsaugos pareigūnus; patys fabrikuoja kompromituojančią pareigūnus medžiagą, sukuria faktus, o paskui – šantažuoja. Be to, šio miesto teritorija yra Vilniaus ir Kauno nusikalstamų grupuočių kovos arena dėl įtakos ir kontrolės šiame mieste. Todėl darbo sąlygos šiame regione teisėsaugos institucijoms yra labai sunkios ir gana pavojingos. Todėl teisėsaugos institucijų darbo vietose įrengtos vaizdo kameros. Prokuroro butas saugomas, įrengtos techninės apsaugos priemonės. Šeimos nariai instruktuoti, kaip saugiai elgtis, vaikai ypač saugomi, kad vieni ilgai nebūtų, kad nebendrautų ir nieko neimtų netgi iš pažįstamų žmonių.

Taigi, prokuroro nuomone, teisėsaugos institucijų darbuotojai, taip pat ir jis pats, dirba nuolatinės psichologinės įtampos sąlygomis. Šią nuolatinę įtampą sunku iškęsti, susigyventi su ja neįmanoma, tačiau esant nuolatinei specialiųjų valstybės tarnybų pagalbai dirbti galima, galima vykdyti savo funkcijas. Prokuroro nuomone, naudingas jo darbui yra tas faktas, kad jis nusiųstas čia dirbti iš kitos Lietuvos vietovės, šioje vietovėje yra nevietinis, todėl neturėjo jokių išankstinių ryšių tame mieste prieš pradėdamas dirbti prokuroru. Juo labiau, kaip jau buvo minėta, yra nuolat padeda specialiosios tarnybos, tiesioginė vadovybė ir Generalinės prokuratūros darbuotojai.

Taigi visi prokurorai, kurie davė interviu, kreipėsi ir aptarė problemą (kėsinimąsi neteisėtais būdais paveikti prokurorų darbą) su tiesioginiais savo vadovais, taip pat ir su Generaline prokuratūra. Visais atvejais buvo imtasi priemonių apsaugoti prokurorus nuo organizuotų nusikaltėlių galimo neteisėto poveikio ateityje. Be abejo, kaip jau minėta, patys prokurorai ir jų šeimos taip pat ėmėsi savisaugos priemonių (naudotis techninėmis priemonėmis ir laikytis saugaus bendravimo taisyklių). Prokurorai turi teisę nešiotis tarnybinį šaunamąjį ginklą ir jį panaudoti, naudoti specialiąsias priemones. Galimas neteisėtas nusikalstamų grupuočių poveikis ateityje yra ganėtinai realus, nes prokurorai ti-

riamuoju laikotarpiu paprastai patyrė vidutinio intensyvumo poveikį (2–4 kartus).

Per tiriamąjį laikotarpį prokurorams buvo kėsinamasi duoti kyšį. Prokurorai tokiais atvejais įspėdavo apie galimą baudžiamąją atsakomybę kyšio davėjui, tačiau baudžiamųjų bylų pagal tuos faktus nebuvo iškelta. Prokurorų nuomone, baudžiamąją bylą iškelti paprastai neužtenka įrodymų.

Prokurorai konstatuoja, kad jų darbo sąlygos yra daug sunkesnės negu teisėjų. Pirmiausia prokurorai yra „priešakinėse kovos linijose" ten, kur visuomenė ir valstybė susiduria su organizuotu nusikalstamumu ir bando jį pažaboti. Antras dalykas – prokurorai dirba pagal pavaldumo santykius organizuotoje struktūroje. Įstatymai, be abejo, nustato, kad savo įgaliojimus baudžiamajame procese prokuroras vykdo laikydamasis tik įstatymo, nepaisydamas jokių organų ir pareigūnų. Prokuratūros pareigūnai pagal įstatymą yra nepriklausomi, kai vykdo savo įgaliojimus. Savo ruožtu prokuroras kontroliuoja, kad parengtinio tardymo organai vykdytų įstatymus, kontroliuoja, ar teisėtai iškeliama baudžiamoji byla. Tai labai svarbios prokuroro funkcijos, nes tardomieji veiksmai ir kardomasis kalinimas suteikia santykinai daugiau galimybių pažeisti įstatymus, žmogaus teises operatyviniame darbe, ikiteisminiame bylos tyrime negu teismo proceso (teismo posėdžio) metu. Tokia procesinė prokurorų padėtis, matyt, determinuoja tai, kad jiems dar didesnį spaudimą negu teisėjams daro žiniasklaida ir kitų valdžių atstovai, politikai bei pareigūnai, kuriems pavaldūs prokurorai, arba prokurorams pavaldūs darbe asmenys.

Teisėjus dažniau bandoma paveikti kėsinimusi papirkti, o prokurorus labai daug kas stengiasi paveikti grasinimais, šantažu arba darydami atvirą spaudimą darbo funkcijų įgyvendinimo procese. Prokurorai mano, kad kyšiai siūlomi anksčiausiems vadovams, kad reguliuojant prokurorų veiklą pasitaiko nemaža ir politinės korupcijos atvejų. Žiniasklaida vaidina svarbų vaidmenį korupcijos procese, ji dažnai užsiima šantažu. Žiniasklaida prisideda prie materialinių korupcijos išteklių perdalijimo ir už tai gauna savo dalį. Žurnalistai būna nusikaltėlių tarpininkai. Politinę korupciją prokurorai išreiškia taip: „visoms besikeičiančioms valdžioms esi blogas, jeigu principingai vykdai savo pareigas". Spaudimas pasireiškia tiesioginiais grasinimais, kad atleis iš darbo, kad specialiai kompromituos, kad prokuroras nevertas pasitikė-

jimo ir pan. Prokurorų nuomone, šitokia padėtis rodo, jog nusikalstamos grupuotės Lietuvoje turi ryšių anksčiausiuose ekonominiuose, finansiniuose ir valdžios sluoksniuose. Visa tai iš principo apsunkina prokuratūrų darbą, griauna pasitikėjimą sistemos (institucijos) viduje.

Prokurorai komentavo organizuoto nusikalstamumo Lietuvoje raidą, jo pasireiškimo ypatumus. Tie ypatumai yra dėsningi pereinamojo laikotarpio iš socializmo į rinkos ekonomiką valstybei. Dar sovietiniais laikais buvo nemažos apimties šešėlinė ekonomika. Socializme buvęs „visos liaudies turtas“ imtas perskirstyti. Vyko Lietuvos perdalijimas tiesiogine prasme nusavinant turtą arba per įvairius pseudodarinius. Tą nusavinimą (vogimą) vykdė tam tikras uždaras ratas žmonių. Buvo išgrobstyti bankai. Mat požiūris į buvusį socialistinį turtą buvo nihilistinis: viena vertus, jis nebuvo vertinamas, antra vertus, buvo laikomas tarsi bešeimininkiu. Mat socialistinė turto valdymo sistema iširo, naujos valstybinio valdymo institucijos kūrėsi ne taip sparčiai, visuomenėje ir valstybėje buvo stokojama rinkos ekonomikos žinių. Buvęs ir naujai besukuriantis ekonomikos ir finansų valdymo aparatas pasirodė įveltas į minėto turto grobstymą (pseudobankininkai, pseudopramonininkai, revizoriai ir pan.). Be to, prasidėjo ir privatizavimas, sudaręs sąlygas piktnaudžiauti valstybėje. Nusikalstamas verslas dalyvavo privatizacijoje. Iš dalies dėl to vėliau žlugo arba buvo išgrobstyta dalis stambių įmonių ir bankų (bankrutavo 19 bankų). Vystantis rinkos ekonomikos santykiams ir perpaskirsčius buvusį socialistinį turtą susikaupė nemažai kapitalo įvairių finansinių ir ekonominių grupuočių ir atskirų žmonių rankose. Į nesąžiningu būdu gaunamų kreditų ir šiaip turto perskirstymą visuomenėje pradėjo pretenduoti ir nusikaltėliai profesionalai, ir naujai į nusikalstamą verslą atėję asmenys, kurie užsiiminėjo sukčiavimu, spekuliacija, vėliau – kontrabanda. Buvę partiniai darbuotojai ir nusikalstamo pasaulio atstovai ėmė vienytis. Kartu augusių ir sportavusių žmonių grupės įsiliejo į nusikaltėlių gretas. Buvo reketuojami naujieji verslininkai, korumpuoti valdžios struktūrų aparato darbuotojai.

Organizuoto nusikalstamumo grupuotės, sudarytos internacionaliniu principu, aktyviau pradėjo reikštis uostamiestyje ir kitose Lietuvos vietovėse, kur gyventojų sudėtis daugiatautiškesnė, yra tarp jų ir asmenų, turinčių dvigubą pilietybę. Šios grupuotės greitai įsitraukė į tarptautinio organizuoto nusikalstamumo struktūras. Nusikalstamas

verslas įsitvirtino gana triukšmingai – buvo daug nužudymų, turto sprogdinimų, padegimų ir pan.

Antroji organizuoto nusikalstamumo banga ritasi jau pažengusios rinkos ekonomikos sąlygomis. Sukrovusios stambų (Lietuvos mastu) kapitalą į valdžios viršūnes veržiasi įvairios finansinės ir ekonominės grupuotės. Nešvarūs pinigai legalizuojami, investuojami į legalų verslą. Paplitęs mokesčių nemokėjimas, alkoholio distribucija. Baudžiamosios bylos vilkinamos. Valdžioje dirba neprofesionalūs žmonės, nesugebantys atsilaikyti prieš nusikaltėlius profesionalus. Kontrabanda vešint korupcijai toliau plinta. Valdžios nesugeba rasti patikimų ekspertų finansinėms ekonominėms byloms tirti. Nusikalstamos veiklos imitavimo modelis taikomas prieštaringai. Visi šie požymiai reiškia organizuoto nusikalstamumo tobulėjimo padarinius. Organizuoto nusikalstamumo grupuotės surengė išpuolius prieš valstybės, taip pat ir teisėsaugos, institucijas: įvykdyti sprogdinimai prie policijos nuovadų, Kauno m. valstybinės mokesčių inspekcijos, padegti arba susprogdinti teisėjų, prokurorų, policijos darbuotojų automobiliai arba gyvenamieji namai, sodo namai ir pan. 1999 m. sausio 25 d. buvo nužudytas (nušautas) Panevėžio apygardos prokuratūros Organizuotų nusikaltimų ir korupcijos tyrimo skyriaus vyriausiasis prokuroras. 2000 m. Panevėžio mieste nužudytas policininkas ir prokuroro pavaduotoja. Taigi 1997–1998 m. daugėjo nusikaltimų, susijusių su šaunamųjų ginklų, sprogmenų panaudojimu. Šių sprogdinimų pagrindiniai motyvai buvo kerštas teisėsaugos institucijoms už aktyvią veiklą prieš organizuotą nusikalstamumą. Šiauliuose konfliktuojant suskilusios nusikalstamos grupuotės nariams, vieniems kitus žudant arba kėsinantis nužudyti, kartu buvo keršijama ir teisėsaugos bei kitoms valstybės institucijoms. Sprogstamieji užtaisai susprogdinti prie policijos komisariatų, Šiaulių m. valstybinėje mokesčių inspekcijoje, viešose vietose – benzino kolonėlėje, viešbutyje, prekybos įmonėse. Sprogimo Šiaulių m. valstybinėje mokesčių inspekcijoje padariniai labai sunkūs – 40 žmonių nukentėjo, viena mokesčių inspekcijos darbuotoja žuvo.

Tokią padėtį ir tokį organizuoto nusikalstamumo reiškimosi būdą lėmė nemaža aplinkybių. 1997 m. liepos mėn. buvo panaikintas 1993–1997 m. galiojęs Prevencinio sulaikymo įstatymas (BPK 50–1 str.). Todėl 1997 m. rudenį buvo legalizuota daug besislapstančių organizuotų grupių narių. Iš laisvės atėmimo vietų 1996–1997 m. sugrįžo organi-

zuotų grupių nariai, kurie 1993–1994 m. buvo patraukti baudžiamojon atsakomybėn. Tarp šių grupuočių narių vėl kilo konfliktų dėl įtakos zonų, nesutarimų dėl nusikalstamo verslo valdymo. Be to, sumažėjo galimybės grupuočių nariams gauti nusikalstamą pelną dalyvaujant viešuose privatizuojamo turto aukcionuose, prievartaujant turtą (pvz., už pusę kainos nukentėjusiesiems parduoti pavogtus iš jų automobilius). Susiaurėjus šiai nusikalstamo pelno gavimo sričiai, vėliau susikūrusios, sąlyginai skurdžios nusikalstamos grupuotės, nepaklusdamos ankstesniems nusikalstamumo lyderiams, vėl ėmėsi smurto.

Pastaruoju metu valstybės, ypač teisėsaugos, institucijos ėmėsi dar veiksmingesnių priemonių turto prievartavimo nusikaltimams, ekonominiams, finansiniams ir bankiniams nusikaltimams, kontrabandai, korupcijai (taip pat ir politinei korupcijai) išaiškinti. Todėl keičiantis ekonominei ir politinei padėčiai šalyje, keitėsi ir organizuotų nusikalstamų susivienijimų daromų nusikaltimų struktūra bei jų veiklos metodai. Apskritai organizuoto nusikalstamumo struktūros pradėjo persiorientuoti į taikų bendradarbiavimą ir kriminalinės rinkos pasidalijimą be smurtinių veiksmų. Jos dabar orientuojasi į nusikaltimus, kurie nesukelia didelio atgarsio visuomenėje, o nusikalstama veikla be didelės rizikos yra pakankamai pelninga. Be to, jie išplėtė savo legalų verslą. Organizuotos nusikalstamos grupuotės tampa vis profesionalesnės, ieško naujų partnerių užsienyje (tiek Rytuose, tiek Vakaruose ir Šiaurės Europoje). Jos palaiko ryšius su Rusijos, Baltarusijos, Lenkijos, Vokietijos ir kitų šalių organizuoto nusikalstamumo struktūromis.

Organizuotas nusikalstamas verslas jau sukaupė didelius finansinius išteklius, todėl pradeda aktyviai reikštis ir strateginėse ekonomikos srityse (energetikoje, didmeninėje prekyboje, finansuose). Pagrindinės organizuoto nusikalstamumo rūšys (kryptys), pasak prokurorų, yra šios:

- akcizinių prekių kontrabanda (naftos produktai, alkoholis, tabako gaminiai);
- prekių importas klastojant dokumentus (dirbtinai sumažinant mokesčių išlaidas);
- korupcinių ryšių plėtojimas finansų ir kredito įstaigose (kyšininkavimas, kreditų panaudojimas ne pagal paskirtį, dokumentų klastojimas kreditų teikimo procedūrose ir pan.);
- sukčiavimas naudojantis suklastotais fizinių ir juridinių asmenų dokumentais;

– padirbtų pinigų platinimas;
– prekyba narkotikais ir ginklais;
– prekyba žmonėmis ir prostitucijos organizavimas;
– nelegalios migracijos organizavimas;
– automobilių vagystės ir prekyba vogtais automobiliais.

Pastarosios penkios veiklos rūšys savo apimtimi gal ir nelabai didelės, tačiau Lietuva nėra didelė valstybė, todėl visų šių nusikalstamo verslo krypčių (rūšių) prevencija yra vienodai svarbi. Prevencinė veikla tapo svarbia valstybinės politikos dalimi. Šios politikos prioritetai yra nusikalstamų susivienijimų ir organizuotų grupių nusikalstamos veiklos prevencija, jų rengiamų ir padarytų nusikaltimų atskleidimas bei ištyrimas, jų ekonominės galios (ekonominio potencialo) griovimas, nusikalstamu būdu sukaupto turto išėmimas, ypač tokio turto kaupimo prevencija, įstatymų tobulinimas [3; 4; 29; 34; 35; 39; 41; 42]. Be abejo, Lietuvai tampant Europos Sąjungos nare nusikalstamų grupuočių veiklos kryptys šiek tiek kis.

Kadangi organizuoto nusikalstamumo Lietuvoje problema jau yra tarptautinio pobūdžio, todėl šiai problemai spręsti neužtenka vienos valstybės pastangų. Pasaulis darosi vis labiau integruotas, ir atskira valstybė nepajėgi veiksmingai kovoti su tarptautiniu organizuoto nusikalstamumo reiškiniu. Reikalinga veiksminga tarpvalstybinio bendradarbiavimo sistema, kad būtų saugu ir stabilu ne tik Lietuvoje ar kurioje kitoje valstybėje, bet ir visoje Europoje [1; 9; 10; 13; 14; 15; 16; 33; 46].

Duodami interviu prokurorai taip pat nurodė problemiškus, reikalingus neatidėliotino sprendimo arba bent veiksmingų pastangų teisėsaugos institucijų veiklos tobulinimo bei valstybės ekonominių, finansinių, politinių saugumo pagrindų stiprinimo dalykus. Visi šie dalykai, pasak prokurorų, išplaukia iš jų kasdienės veiklos.

Prokurorai, kaip ir teisėjai, labai prieštaringai vertina faktą, kad atkūrus Lietuvos nepriklausomybę atsirado išankstinė neigiama nuostata prieš praktikoje (ne moksle) dirbančius teisininkus. Pradėta teisėsaugos institucijų reforma iš esmės buvo reikalinga. Tačiau tuo metu į prokuratūras atėjo daug atsitiktinių žmonių, kurie socializmo ekonomikai žlugus tapo nereikalingi ankstesnėse darbo vietose. Daugelis tų žmonių dalyvavo Sąjūdžio veikloje, apskritai buvo aktyvūs siekdami Lietuvos nepriklausomybės. Jie manė, kad teisininkais profesionalais, dirbančiais praktinį teisininko darbą, ypač teisėjo, prokuroro, policijos

pareigūno, pasitikėti negalima. Taigi tie atliekami specialistai persikvalifikavo į teisininkus, nes darbas teisėsaugos institucijose ir sovietiniais laikais, ir pereinamuoju laikotarpiu buvo gerai mokamas bei garantavo nemažas socialines garantijas. Taigi teisinės kompetencijos žinių stoka ir tai, kad teisėsaugos institucijų darbuotojų darbo krūvis smarkiai padidėjo, nes nusikalstamumas smarkiai tobulėjo, davė nemažai nepageidautinų valstybei ir visuomenei padarinių. Nors ir gaudami nemažus atlyginimus, nauji darbuotojai nesugebėjo tinkamai tirti bylų, apskritai atlikti tardytojo darbą, stokojo sąžiningumo – nespėdami laiku atlikti darbo klastodavo procesinius dokumentus. Stažuotojai ėmė „veltėdžiauti“, t. y. vengti gerai dirbti, todėl bylos ėmė strigti. Taigi mitas, kad nebūnant geru specialistu teisininku galima lengvai daryti karjerą, sužlugo. Tačiau keičiantis valdžioms Lietuvoje ir jau nepriklausomoje Lietuvoje kai kurių teisėsaugos institucijų darbuotojų grupių atlyginimams smarkiai padidėjus, vėl atsirado atsitiktinių žmonių, atėjusių į teisėsaugos institucijas politiniu pagrindu, t. y. todėl, kad priklausė tuo metu esančiai valdžioje partijai, o kiti darbuotojai tuo pačiu neoficialiu pagrindu buvo atleidžiami iš darbo. Taigi svarbiose valstybei institucijose atsirado vadinamasis „politinis susipriešinimas“. Taip susidarė kliūtys normaliai dirbti profesionalaus teisininko darbą; didžiausia kliūtis yra nekompetentingo viršininko, kuris yra „vestuvių generolas“ (t. y. užimantis postą, bet nesugebantis kvalifikuotai dirbti), spaudimas. Taigi tas suskirstymas į „savus“ ir „nesavus“ pagal politinį priklausomumą partijoms sukūrė profesionalumo stoką valstybėje ir melą darbo santykiuose. Geri atlyginimai neužtikrina, kad ateis dirbti geri specialistai. Matyt, tai būdinga visoms jaunoms demokratijoms.

Valstybėse, kuriose veikia organizuoto nusikalstamumo grupuotės, labai svarbu veiksmingai panaudoti įslaptintus liudytojus, liudytojų apsaugos programas, ieškoti įvairių bendradarbiavimo su nusikalstamo organizuoto verslo grupių nariais būdų ir modelių. Prokurorų nuomone, šioje srityje visą veiklą, nukreiptą prieš organizuotą nusikalstamumą, reikia tobulinti. Bendradarbiavimo modelis būtų daug veiksmingesnis, jeigu būtų patobulintas taip, kad žmogus, kuris suteikė labai vertingos informacijos, nebūtų kaltinamas. Turi būti sudarytos išankstinės sutartys su bendradarbiaujančiais organizuoto nusikalstamumo nariais (JAV pavyzdžiu), nes dabar valstybė sako maždaug taip: pirma suteik informacijos, o mes paskui pažiūrėsime, iš anksto nieko neža-

dame. Taigi taip žlugdoma daugelyje šalių pasiteisinusi idėja.

Kaip jau minėta, prokurorai mano, kad politinė korupcija reiškiasi per kadrų politiką valstybėje, kad tai reikia išgyventi ir tobulėjant demokratijai normalizuoti padėtį.

Trūksta gerų ekspertų organizuoto nusikalstamumo ir apskritai ekonominio ir finansinio pobūdžio baudžiamosioms byloms tirti; dirbantys šioje srityje ekspertai turėtų tobulinti savo kvalifikaciją. Mat rinka smarkiai išsiplėtė, nusikalstama rinka taip pat, tad vis daugiau reikia minėtų ekspertų. O ekspertas rengiamas 5–7 metus. Taip pat reikia tobulinti tam darbui atlikti reikiamų techninių priemonių bazę.

Prokurorai mano, kad dar yra dubliavimosi įvairių valstybės institucijų veikloje (pvz., Vyriausioji antikorupcinė komisija dirba Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos darbą). Kai kuriais atvejais neskelbtinos (slaptos) informacijos perpaskirstymas tarp prokuratūrų, STT ir VSD tarnybų nėra naudingas valstybei ir visuomenei apskritai.

Svarbu stiprinti savivaldą; yra spręstinų problemų muitinėse ir mokesčių inspekcijoje, pasienio tarnybose (pvz., korupcija ir pan.).

Prokurorai nurodo dar vieną tarptautinio lygio problemą, kuri vienodai svarbi visoms suinteresuotoms šalims. Labai vilkinami procesai, susiję su nusikaltėlių išdavimu kitai valstybei. Apskritai tarptautinės teisinės pagalbos klausimai sprendžiami sunkiai. Didelės ir turtingos šalys ignoruoja mažesnes šalis. Kiekviena šalis užsienio šalių prašymus vykdo paskiausiai, pirmiausia rūpinasi reikalais šalies viduje. Šalių, turinčių skirtingas teisės sistemas, teisininkai sunkiai bendrauja. Kiekvienos šalies teisininkai nenori suprasti ir atsižvelgti į kitos šalies teisės sistemos ir procesinių dokumentų ypatumus, o reikalauja, kad viskas būtų padaryta pagal jų šalyje galiojančius procesinius dokumentus. Bet tai juk šalių bendradarbiavimas, ir galima būtų susitarti bei lanksčiai spręsti, pavyzdžiui, tarpvalstybinę organizuoto nusikalstamumo problemą. Be to, nedidelėms šalims svarbi ir vertėjų problema, ypač vertėjų, kurie turėtų teisininko išsimokslinimą, problema.

Taigi ir prokurorų veiklos srityje yra daug įvairaus pobūdžio spręstinų problemų. Prokurorai dirba daug sunkesnėmis sąlygomis negu teisėjai. Susidaro įspūdis, kad iki bylos teisminio nagrinėjimo stadijos, organizuoto nusikalstamumo atstovai ir apskritai bylos baigtimi suinteresuoti asmenys stengiasi paveikti prokurorų sprendimus įvairaus pobūdžio spaudimu.

PAGRINDINĖS IŠVADOS

■ Pagrindiniai tyrimo metodai buvo anoniminės apklausos anketa ir formalizuotas (kokybinis) interviu. Anketas užpildė 332 teisėjai, arba 55,5 proc. visų teisėjų, ir 596 prokurorai, arba 75,4 proc. visų prokurorų.

Tik trys teisėjai pareiškė norą duoti formalizuotus (kokybinius) interviu ir dar vienas teisėjas buvo paprašytas duoti interviu ne kaip nukentėjęs nuo organizuoto nusikalstamumo, o tik kaip tyręs organizuotam nusikalstamumui priskiriamą baudžiamąją bylą.

Tik trys prokurorai pareiškė norą duoti formalizuotus (kokybinius) interviu. Dar vienas prokuroras, kurio specializacija yra organizuoto nusikalstamumo veiklos tyrimas, sutiko duoti interviu.

Visi apklaustieji ir davusieji formalizuotus (kokybinius) interviu pateikė mokslo darbuotojui (tyrėjui) griežtą reikalavimą užtikrinti jų nuomonių anonimiškumą. Todėl surinkti duomenys ir jų interpretacija pateikiami apibendrintai.

■ Teisėjų ir prokurorų korpuso Lietuvoje pagrindinės statistinės charakteristikos yra šios:

– didžioji dalis (62,1 proc.) teisėjų dirba žemiausio lygio (apylinkių) teismuose;
– šiuose teismuose dirba didžiausia moterų teisėjų dalis (58,3 proc.);
– apylinkių prokuratūrose dirba didžioji dalis prokurorų (69,3 proc.);
– šiose prokuratūrose dirba didžiausia moterų prokurorių dalis (43,3 proc.);
– iki 40 metų amžiaus yra apie 40 proc. teisėjų ir apie 60 proc. prokurorų;
– beveik 60 proc. teisėjų ir šiek tiek daugiau kaip 40 proc. prokurorų turi didesnį negu 10 metų darbo teisėsaugos institucijose stažą;

– Lietuvos apygardų teismuose dirba beveik 85 proc. teisėjų, turinčių didesnį negu 10 metų darbo teisėsaugos institucijose stažą;
– Lietuvos apeliaciniame teisme, kuris įkurtas daug vėliau, tik 46,4 proc. teisėjų turi minėtą darbo stažą;
– administraciniuose teismuose šiek tiek daugiau kaip pusė teisėjų turi minėtą darbo stažą.

Bendra tendencija yra tokia: kuo aukštesnio lygio teismas arba prokuratūra, tuo vyresnio amžiaus ir didesnį darbo teisėsaugos institucijose stažą turintys darbuotojai ten dirba.

Be to, prokurorų korpusas per nepriklausomybės laikotarpį buvo daug labiau atnaujintas negu teisėjų. Kartu galima teigti, kad nemažai buvusių prokurorų tapo teisėjais.

■ Anketas užpildžiusių teisėjų ir prokurorų pasiskirstymas pagal amžių, lytį, darbo vietą ir darbo stažą atitinka teisėjų ir prokurorų statistinį pasiskirstymą pagal minėtus rodiklius.

■ Neteisėto poveikio per pastaruosius penkerius metus (1995–2000) asmeniškai nepatyrė nuo 83,4 proc. iki 94,9 proc. anketas užpildžiusių teisėjų. Pagal įvairias neteisėto poveikio rūšis jie pasiskirsto taip: kėsinimosi papirkti asmeniškai nepatyrė 83,4 proc.; grasinimų – 84,9 proc.; fizinės žalos – 94,9 proc.; šantažo – 94,6 proc.

■ Bandymų daryti neteisėtą poveikį teisėjo šeimai, giminėms ir draugams per pastaruosius penkerius metus nepatyrė nuo 94,6 proc. iki 97,3 proc. anketas užpildžiusių teisėjų. Pagal įvairias neteisėto poveikio rūšis jie pasiskirsto taip: bandymų papirkti šeimą, gimines arba draugus nepatyrė 94,6 proc. teisėjų; grasinimų – 95,5 proc.; fizinės žalos – 96,7 proc.; šantažo – 97,3 proc.

■ Teisėjai, asmeniškai patyrę per pastaruosius penkerius metus (1995–2000) bandymus papirkti, sudaro 12,9 proc. anketas užpildžiusių teisėjų; kuriems buvo grasinta – 12,1 proc.; kuriems buvo padaryta fizinė žala[*] – 2,4 proc.; kurie buvo šantažuoti – 2,4 proc.

Maždaug kas aštuntas teisėjas asmeniškai patyrė grasinimus ir kėsinimąsi papirkti.

■ Bandymai daryti neteisėtą poveikį teisėjo šeimai, giminėms ir draugams per pastaruosius penkerius metus pasiskirsto taip: bandymai

[*] Fizinės žalos pobūdis, kurį apibūdino teisėjai, faktiškai neatitinka jos definicijos. Iš esmės čia pateikti faktai apie materialinę žalą ir turinius nusikaltimus (vagystes).

papirkti – 2,7 proc. anketas užpildžiusių teisėjų; grasinimai – 2,1 proc.; fizinė žala – 0,3 proc.; šantažo atvejų nebuvo.

■ Lietuvoje neteisėtas poveikis teisėjams asmeniškai yra beveik šešis kartus dažnesnis negu tokio paties pobūdžio poveikis jų šeimai, giminėms arba draugams per pastaruosius penkerius metus.

■ Didžiausia teisėjų dalis neteisėtą poveikį patyrė tik vieną kartą: trys ketvirtadaliai – visų, patyrusių fizinę žalą; pusė – visų, patyrusių grasinimus; pusė – visų šantažuotų teisėjų; šiek tiek mažiau kaip vienas ketvirtadalis teisėjų, kuriuos buvo bandoma papirkti.

■ Didžiausią grasinusiųjų teisėjams dalį (apie 90 proc.) sudaro tardomieji (kaltinamieji). Teisėjus papirkti dažniausiai bando tardomojo (kaltinamojo) advokatai (trečdalis atvejų) ir tardomojo (kaltinamojo) giminaičiai (taip pat trečdalis atvejų). Asmenys, kurie kėsinosi papirkti teisėjus asmeniškai arba per šeimą, dažniausiai (90 proc.) siūlė pinigų (JAV dolerių); kiti – žadėjo atsilyginti dovanomis arba paslaugomis.

■ Bandymų paveikti teisėjų darbą įvairiais neteisėto poveikio būdais tikslas dažniausiai yra siekimas paveikti savo naudai padėtį teisme.

■ Apie patirtą neteisėtą poveikį policijai pranešė daugiau kaip pusė teisėjų, patyrusių fizinę žalą (kaip jau minėta, ta žala ne fizinė, o turtinio pobūdžio), daugiau kaip penktadalis visų teisėjų, patyrusių įvairų neteisėtą poveikį.

Tačiau apie bandymus papirkti, kurių teisėjai daugiausiai patyrė, pranešė tik du teisėjai (iš 52). Baudžiamosios bylos dėl kyšio davimo arba kyšio ėmimo yra labai kontraversiškos; teisėjai nenori veltis į tokio pobūdžio procesą, nes įrodinėjimo problema sunkiai sprendžiama.

■ 47 (14,2 proc.) anketas užpildžiusių teisėjų patyrė bandymus daryti neteisėtą įtaką nagrinėjamose civilinėse bylose. Apie 40 proc. mėginimų užmegzti ryšį su teisėju priskirtini besibylinėjantiems arba jų atstovams. Poveikis buvo daromas per valdžios atstovus (taip pat ir politikus), kurie tarpininkavo besibylinėjantiems (taip nurodė 1,8 proc. apklaustųjų). Žiniasklaida taip pat pasitelkiama ginti vienų arba kitų besibylinėjančiųjų interesus.

■ Vystantis rinkos ekonomikai Lietuvoje daugėja turtinio (ekonominio) pobūdžio civilinių bylų. Šios bylos tapo labiau ekonomiškai, finansiškai reikšmingos, nes jos reguliuoja vis turtingesnio turinio santykius. Todėl atsiranda vis didesnė ekonominė paskata paveikti bylų sprendimus naudinga besibylinėjančioms šalims linkme.

■ Moterys teisėjos daug mažiau už teisėjus vyrus patiria neteisėtų bandymų paveikti jų darbą pagal visas tirto neteisėto poveikio rūšis.

■ Žemesnių lygių (apylinkių) teismų teisėjai patiria mažiau neteisėtų bandymų paveikti jų darbą negu aukštesnių lygių teismų teisėjai. Tačiau vidurinio lygio (apygardų) teismų teisėjai dažniausiai patiria neteisėtų bandymų paveikti jų darbą.

Dažniausiai stengiamasi papirkti administracinių teismų teisėjus (maždaug kas penktą); kas dešimtą – Lietuvos Aukščiausiojo Teismo ir Lietuvos apeliacinio teismo teisėją; kas dvyliktą – apylinkės teismo teisėją.

■ Tik 2 proc. apylinkių teismų teisėjų, 1,7 proc. apygardų teismų teisėjų ir 3,6 proc. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų (iš viso 6 asmenys) atsakė, kad jiems per pastaruosius penkerius metus (1995–2000) darytas poveikis buvo organizuoto nusikalstamumo suplanuotas. Toks poveikis dažniausiai buvo daromas ne vieną, o 2–4 kartus.

■ Teisėjų amžius ir jų darbo stažo trukmė neturi įtakos tikimybei patirti neteisėtą poveikį.

■ Net 108 (32,5 proc.) teisėjai, besiremiantys savo pačių tirtomis bylomis, mano, kad korupcija paplitusi visuomenėje. Dauguma šių teisėjų korupcijos faktų pastebėjo tik keliose tirtose bylose – 84 (25,3 proc.), t. y. vienas ketvirtadalis anketas užpildžiusių teisėjų. 17(5,1 proc.) teisėjų nurodė, kad korupcijos atvejai galėjo sudaryti net dešimtadalį jų tirtų finansinio ekonominio pobūdžio, kontrabandos, valstybinio turto privatizavimo, žalos atlyginimo bylų.

Penktadalis Aukštesniojo administracinio teismo teisėjų atsakė, kad korupcinių ryšių visuomenėje numano esant visose finansinio ekonominio pobūdžio bylose.

■ Teisėjai, turintys didesnį negu penkerių metų darbo stažą, aktyviau reiškia savo nuomonę apie korupciją visuomenėje, nes mano, kad turi užtektinai patirties spręsti apie tai. Teisėjai, turintys 10–19 metų darbo teismuose stažą, du su puse karto dažniau už kitų amžiaus grupių teisėjus apie korupciją visuomenėje atsakė teigiamai.

■ Teisėjai vyrai daug dažniau už moteris teisėjas konstatuoja esant korupcinių ryšių visuomenėje.

■ Dauguma apklaustųjų teisėjų mano, kad jiems taikytas neteisėtas poveikis buvo organizuoto nusikalstamumo narių inspiruotas.

Teisėjai mano, kad jų profesija susijusi su tam tikra rizika, su tam tikra nuolatine įtampa. Prie šios įtampos reikia mokėti prisitaikyti ir su ja „susigyventi“.

Teisėjai patys stengiasi užtikrinti savo ir savo šeimos saugumą tiek darbo, tiek ir gyvenamojoje aplinkoje.

■ Teisėjai mano, kad jie yra visiškai nepriklausomi priimdami konkrečius sprendimus konkrečiose bylose. Jiems jokio spaudimo nedaro nei jų teismų vadovai, nei aukštesniųjų teismų vadovai. Tačiau šiame tyrime nustatyta, kad yra tam tikrų bandymų paveikti teisėjus kitų (ne teisinės) valdžių iniciatyva, pavyzdžiui, Seimo narių, politikų ir pan.

■ Teisėjai teigiamai vertina galiojančią teismų Lietuvoje sistemą, ypač korupcijos prevencijos visuomenėje prasme.

■ Visi apklaustieji teisėjai nurodė, kad spauda, kaip „ketvirtoji valdžia“, iš esmės daro spaudimą teisėjams, kartais pati to nenorėdama. Tačiau dažnai spauda siekia tam tikro „efekto“; kartais ji, teisėjų manymu, būna angažuota tam tikrų interesų grupių ir tiesiogiai tarnauja šių interesų grupių tikslams.

■ Žiniasklaida turi didelę galią formuojant viešąją nuomonę, taip pat – ir apie teismų darbą. Visuomenėje formuojamas neigiamas teismų darbo įvaizdis. Dėl to atsiranda išankstinė neigiama nuostata apie teismo darbą kiekvienoje konkrečioje byloje, kurią spauda komentuoja.

■ Žiniasklaidos poveikį viešajai nuomonei ir kartu jos daromą įtaką teisėjų darbui teisėjai negali priskirti nei normalaus, nei nenormalaus poveikio jiems kategorijai. Jie mano, kad šis poveikis yra išskirtinis, galbūt būdingas pereinamojo laikotarpio valstybei.

Teisėjai turi sugebėti dirbti savo darbą nepriklausomai ir principingai, nepaisydami tos specifinės aplinkos, kurią sukuria žiniasklaida.

■ Organizuoto nusikalstamumo susiformavimą teisėjai sieja su bendra socialine ekonomine Lietuvos raida per dešimties metų pereinamąjį laikotarpį. Šešėlinėje ekonomikoje dar sovietiniais laikais buvo sukaupta nemaža kapitalo. Atkūrus nepriklausomybę vykęs pirminis privatizavimas buvo ydingas dėl rinkos ekonomikos žinių stokos.

Antrasis privatizavimo etapas vyko tokiomis sąlygomis, kai tarp valdininkų ir privatizuojančiųjų nusistovėjo korupciniai ryšiai ir kai kurie įstatymai jau buvo specialiai naudingai pertvarkyti.

Turto prievartavimas Lietuvoje yra netradicinis, „priverstinis“. Lietuvoje jis atsirado ne dėl organizuoto nusikalstamumo struktūrų, o dėl ekonomikos, finansų, verslo srities žmonių savivalės labai didelės infliacijos sąlygomis (skolų „išmušinėjimas“, atliekamas samdytų žmonių).

Žinomi organizuoto nusikalstamumo vadeivos Lietuvoje yra tik statytiniai, vykdantys svetimus nurodymus. Tikrieji jo veikėjai ir ekonominių finansinių interesų grupės lieka šešėlyje.

■ Per pastaruosius penkerius metus (1995–2000) neteisėto poveikio asmeniškai nepatyrė nuo 84,4 proc. iki 96,1 proc. užpildžiusių anketas prokurorų. Pagal įvairias neteisėto poveikio rūšis jie pasiskirsto taip: grasinimų asmeniškai nepatyrė 84,4 proc.; kėsinimosi papirkti – 86,6 proc.; šantažo – 94,1 proc.; fizinės žalos – 96,1 proc.

■ Bandymų daryti neteisėtą poveikį prokuroro šeimai, giminėms ir draugams per pastaruosius penkerius metus nepatyrė nuo 96,1 proc. iki 97,0 proc. anketas užpildžiusių prokurorų. Pagal įvairias neteisėto poveikio rūšis jie pasiskirsto taip: grasinimų savo šeimai, giminėms arba draugams nepatyrė 96,1 proc. prokurorų; bandymų papirkti – 96,5 proc.; fizinės žalos – 96,8 proc.; šantažo – 97,0 proc.

■ Prokurorai, asmeniškai patyrę per pastaruosius penkerius metus (1995–2000) grasinimus, sudaro 14,1 proc. nuo anketas užpildžiusių prokurorų skaičiaus; kuriuos buvo kėsinamasi papirkti –11,0 proc.; kuriuos buvo bandoma šantažuoti – 3,2 proc.; kuriems buvo padaryta fizinė žala* – 1,3 proc.

Grasinimus patyrė kas septintas, o bandymus papirkti – kas devintas prokuroras.

■ Bandymai daryti neteisėtą poveikį prokuroro šeimai, giminėms ir draugams per pastaruosius penkerius metus (1995–2000) pasiskirsto taip: grasinimai – 1,4 proc. visų anketas užpildžiusių prokurorų; bandymai papirkti – 1,0 proc.; fizinė žala – 0,5 proc.; šantažas – 0,2 proc.

■ Lietuvoje neteisėtas poveikis prokurorams asmeniškai yra daugiau kaip devynis kartus dažnesnis, negu tokio paties pobūdžio poveikis prokuroro šeimai, giminėms arba draugams per pastaruosius penkerius metus.

---

* Prokurorų, kaip ir teisėjų, atsakymuose apie fizinę žalą pateikti duomenys apie patirtą materialinę žalą, t. y. žalą, padarytą jų nekilnojamajam turtui, automobiliui, arba apie vagystes iš butų, automobilių ir pan.

■ Didžiausia prokurorų dalis patyrė vidutinio intensyvumo (2–4 kartus) neteisėtą poveikį: maždaug pusė visų prokurorų, patyrusių grasinimus; apie du trečdaliai visų prokurorų, kuriuos buvo bandoma papirkti; apie vienas trečdalis visų prokurorų, kurie buvo šantažuojami arba patyrė fizinę žalą.

Neteisėtus bandymus paveikti prokurorų darbą tik po vieną kartą patyrė panašus prokurorų skaičius: maždaug pusė visų prokurorų, patyrusių grasinimus; daugiau kaip vienas trečdalis – kuriuos buvo kėsinamasi papirkti; beveik du trečdaliai – šantažuotųjų ir tų, kuriems buvo padaryta fizinė žala.

■ Netiesėtą poveikį prokurorams dažniausiai bando daryti tardomieji (kaltinamieji): apie 90 proc. grasinimų, vieną trečdalį bandymų papirkti ir pusę visų šantažo atvejų padaro būtent jie. Labai aktyvūs bandydami papirkti prokurorą yra tardomojo (kaltinamojo) advokatai. Jie padaro vieną trečdalį visų bandymų papirkti prokurorus ir didžiąją dalį visų pakartotinių šio pobūdžio bandymų.

Dviem trečdaliais atvejų grasinimai prokurorams buvo išsakomi darbo kabinete arba teismo salėje, teisme.

Populiariausias būdas šantažuoti prokurorą – pasitelkiant spaudą (prokurorų nuomone, paperkant žurnalistus).

Dažniausiai prokurorus bandyta papirkti pinigais.

Grasinimų pobūdis buvo labai rimtas – grasinimus nužudyti, susprogdinti patyrė apie 40 proc. visų prokurorų, kuriems asmeniškai arba jų šeimoms buvo grasinta.

■ Dažniausiai pasikartojantis (dviem trečdaliais aprašytų atvejų) įvairaus pobūdžio poveikio tikslas – noras paveikti bylos tyrimo eigą. Grasinimų atvejais – dar ir tai, kad grasinantieji nesutiko su kaltinimo pobūdžiu.

■ Mažiau kaip pusė patyrusių neteisėtą poveikį prokurorų atsakė į klausimą, ar pranešė apie tai policijai. Tačiau akivaizdus neigiamas prokurorų požiūris dėl kreipimosi į policiją.

Kai kurie prokurorai įvairius grasinimus jiems arba jų šeimoms traktuoja kaip neatsiejamą nuo jų profesijos esmės; tam tikra dalis prokurorų tame poveikyje neįžvelgia nusikaltimo sudėties (pvz., grasinimai realiai negalėjo būti įvykdomi).

Prokurorai mano, kad apie bandymus papirkti policijai pranešti netikslinga, nes tai sunku įrodyti.

■ Tik 22 (3,7 proc.) anketas užpildę prokurorai mano, kad bandymai daryti neteisėtą poveikį jiems asmeniškai arba per jų šeimą, gimines arba draugus buvo nusikalstamų grupuočių suplanuoti ir apgalvoti būdai daryti įtaką prokurorų darbui.

■ Keturis kartus (absoliutiniais skaičiais) daugiau prokurorų negu teisėjų mano, kad jie patyrė būtent organizuoto nusikalstamumo poveikį. Iš palyginamųjų rodiklių (procentų nuo atsakiusių į anketas skaičiaus) galima spręsti, jog minėtos nuomonės laikosi didesnė dalis prokurorų negu teisėjų.

■ Neteisėta įtaka (spaudimas) prokurorams baudžiamosiose bylose ir kituose darbo baruose dažniausiai daroma per aukštesnio rango prokurorus, kurie kontroliuodami gali duoti žodinius nurodymus tiriant baudžiamąsias bylas, skundus, kontroliuojant baudžiamosios bylos tyrimą, palaikant valstybinį kaltinimą teisme, ginant valstybės interesus, nagrinėjant turimą medžiagą ir rengiant civilinius ieškinius, kurių sumos yra labai didelės – iki 7 mln. litų ir daugiau.

Neteisėtą įtaką (spaudimą) prokurorai patiria per žiniasklaidą, valdžios atstovus. Laimėjusi per 1996 m. rinkimus politinė partija darė nemažą spaudimą, ypač rajonų lygmeniu.

Žiniasklaida arba kiti suinteresuoti asmenys siūlo prokurorams mokėti trigubo tarnybinės algos dydžio atlygį už sistemingai teikiamą reikalingą informaciją.

Dar vienas būdas daryti spaudimą prokurorams – rašyti nepagrįstus skundus Teisės departamentui, organizuoti prokurorų darbo tarnybinius patikrinimus kuriant tam tikslui specialias komisijas.

■ Prokurorus dažniausiai bandoma paveikti per įvairaus pobūdžio neteisėtą spaudimą, šantažą bei grasinimus. Galima teigti, kad tam tikra prokurorų dalis gali būti sisteminių korupcinių ryšių akiratyje tiesiogiai neturėdama materialinės naudos sau, nes yra priversta juose dalyvauti dėl spaudimo per pavaldumo santykius, per politinio gyvenimo peripetijas. Teisėjus dažniausiai bandoma paveikti bandymais papirkti.

Šios abi tendencijos iš dalies išreiškia realią socialinę praktiką Lietuvoje – kad teisėjai pasiduoda korupcijai, o prokurorai – įvairaus pobūdžio neteisėtam spaudimui pirmiausia, tik vėliau – korupcijai.

■ Moterys prokurorės daug mažiau už prokurorus vyrus patiria neteisėtų bandymų paveikti jų darbą pagal visas tirto neteisėto poveikio

rūšis. Jos taip pat ir organizuoto nusikalstamumo suplanuotą neteisėtą poveikį patyrė daug rečiau negu prokurorai vyrai.

■ Apygardų prokuratūrų prokurorai dažniau patiria bandymų daryti neteisėtą poveikį jų darbui. Ketvirtadalis visų anketas užpildžiusių apygardų prokurorų patyrė grasinimus, o maždaug kas septintas – kėsinimąsi papirkti. Tuo tarpu apylinkių prokuratūrose ir Generalinėje prokuratūroje tik kas dešimtas ten dirbantis ir užpildęs anketą prokuroras patyrė grasinimus arba kėsinimąsi papirkti.

■ Kas dešimtas apygardoje dirbantis prokuroras mano, kad patirtas neteisėtas poveikis buvo organizuoto nusikalstamumo struktūrų apgalvotas ir suplanuotas. Tuo tarpu taip mano tik 2,2 proc. apylinkių prokurorų ir 4,2 proc. Generalinės prokuratūros prokurorų. Dažniausiai tas poveikis buvo daromas tik vieną kartą. Tačiau daugiau kaip pusė visų teigiamai atsakiusių apygardų prokuratūrų prokurorų galimą organizuoto nusikalstamumo poveikį patyrė intensyviausiai – nuo 2 iki 7 kartų.

■ Prokurorų amžius neturi įtakos tikimybei patirti neteisėtą poveikį.

■ Daugiausiai neteisėto poveikio patiria prokurorai, turintys nuo 5 iki 9 metų darbo stažą. Beje tokį stažą dažniausiai turi apygardų prokuratūrų prokurorai.

Prokurorai, dirbantys prokuratūroje mažiau negu 5 metus, maždaug du su puse karto dažniau patiria neteisėtus organizuoto nusikalstamumo bandymus paveikti juos, palyginti su prokurorais, kurie prokuratūroje dirba jau 5–9 metus arba 30 ir daugiau metų.

Tačiau 20–29 metų darbo prokuratūroje stažą turintys prokurorai nurodė, kad jie visiškai nepatyrė organizuotų nusikaltėlių inspiruotų bandymų paveikti jų darbą. Dauguma kitų įvairų darbo stažą turinčių prokurorų minėtą poveikį patyrė tik po vieną kartą.

■ 184 (30,9 proc.) prokurorai, besiremiantys savo pačių tirtomis bylomis, mano, kad korupcija paplitusi visuomenėje. Dauguma šių prokurorų (131, arba 22,0 proc.) nurodė korupcijos atvejus tik keliose bylose. 16 (2,7 proc.) prokurorų teigė, kad korupcijos atvejų galėjo būti net dešimtadalyje jų tirtų finansinio ekonominio pobūdžio, kontrabandos, pareigūnų, tarnautojų bylose, o 17 (3,0 proc.) – kad tai buvo daugumoje arba visose šio pobūdžio bylose.

■ Maždaug du kartus daugiau prokurorų vyrų negu prokurorių moterų konstatuoja esant korupcinių ryšių visuomenėje.

■ Prokurorų darbo stažas nemažai koreliuojasi su jų nuomone apie korupciją – didėjant prokurorų darbo stažui daugėja prokurorų, teigiamai manančių apie korupcijos paplitimą visuomenėje, tačiau tas didėjimas pagal darbo stažo trukmės grupes nėra nuoseklus.

Galima konstatuoti, kad profesinės patirties kriterijus yra svarbus prokurorų ekspertinei nuomonei apie korupcijos paplitimą.

■ Visi apklaustieji prokurorai mano, kad jiems taikytas neteisėtas poveikis buvo organizuoto nusikalstamumo grupuočių inspiruoti bandymai paveikti prokurorų darbą. Visi prokurorai patyrė didžiulį poveikį. Visi jie kreipėsi dėl to į savo tiesioginius vadovus arba į Generalinę prokuratūrą, specialiąsias tarnybas.

Prokurorai, kaip ir teisėjai, mano, kad teisėsaugos institucijų darbuotojai dirba nuolatinės psichologinės įtampos sąlygomis ir dėl to jų darbo sąlygos yra ypač sunkios. Be to, prokurorai konstatuoja, kad jų darbo sąlygos yra daug sunkesnės negu teisėjų, nes jie yra „priešakinėse kovos su organizuotu nusikalstamumu linijose“ ir dirba pagal pavaldumo santykius organizuotoje struktūroje.

Prokurorai turi teisę nešiotis tarnybinį šaunamąjį ginklą ir jį naudoti, prireikus naudoti specialiąsias priemones. Jie imasi asmeninės iniciatyvos apsaugoti save, savo būstą ir artimuosius, teisėsaugos institucijų darbo vietose yra įrengtos vaizdo kameros.

■ Lietuvos įstatymai nustato, kad savo įgaliojimus baudžiamajame procese prokuroras vykdo klausydamas tik įstatymo, nepaisydamas jokių organų ir pareigūnų.

Tačiau procesinė prokurorų padėtis determinuoja tai, kad jiems dar didesnį spaudimą negu teisėjams daro žiniasklaida ir kitų valdžių atstovai, politikai bei pareigūnai, kuriems pavaldūs prokurorai, arba prokurorams pavaldūs darbe asmenys.

■ Prokurorų veiklos reguliavimo srityje nemaža ir politinės korupcijos atvejų. Politinę korupciją prokurorai išreiškia taip: „visoms besikeičiančioms valdžioms esi blogas, jeigu principingai vykdai savo pareigas“. Žiniasklaida taip pat dalyvauja šiame politinės korupcijos procese ir gauna savo naudos dalį.

Padaugėjo atsitiktinių (neprofesionalių) žmonių, atėjusių į teisėsaugos institucijas politiniu pagrindu, t. y. todėl, kad priklauso tuo metu

esančiai valdžioje partijai, o kiti darbuotojai tuo pačiu neoficialiu pagrindu atleidžiami iš darbo. Taip atsirado vadinamasis „politinis susipriešinimas“ svarbiose valstybei institucijose.

■ Prokurorų nuomone, organizuotas nusikalstamumas Lietuvoje turi ryšių anksčiausiuose ekonominiuose, finansiniuose ir valdžios sluoksniuose. Nusikalstamas verslas dalyvavo privatizacijos procese. Kontrabanda esant korupcijai toliau plinta. Visa tai iš principo apsunkina prokuratūrų darbą, griauna pasitikėjimą sistemos (institucijos) viduje.

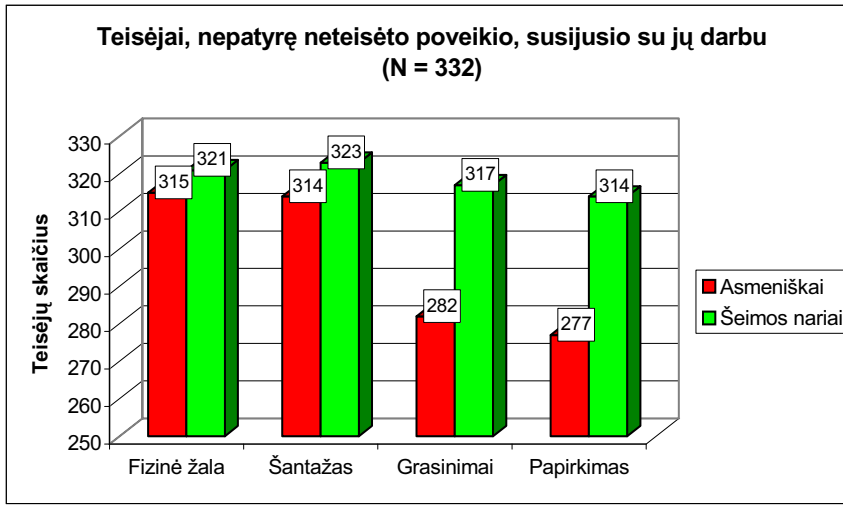
■ Prokurorai mano, kad organizuoto nusikalstamumo Lietuvoje problema jau yra tarptautinio pobūdžio, todėl šiai problemai spręsti neužtenka vienos valstybės pastangų. Šiandieninis pasaulis darosi vis labiau integruotas, reikalinga veiksminga tarpvalstybinio bendradarbiavimo sistema, nukreipta prieš organizuotą nusikalstamumą. Tačiau šalių, turinčių skirtingas teisės sistemas, teisininkai sunkiai bendrauja, be to, didelių šalių teisininkai ignoruoja mažų šalių teisininkų prašymus.

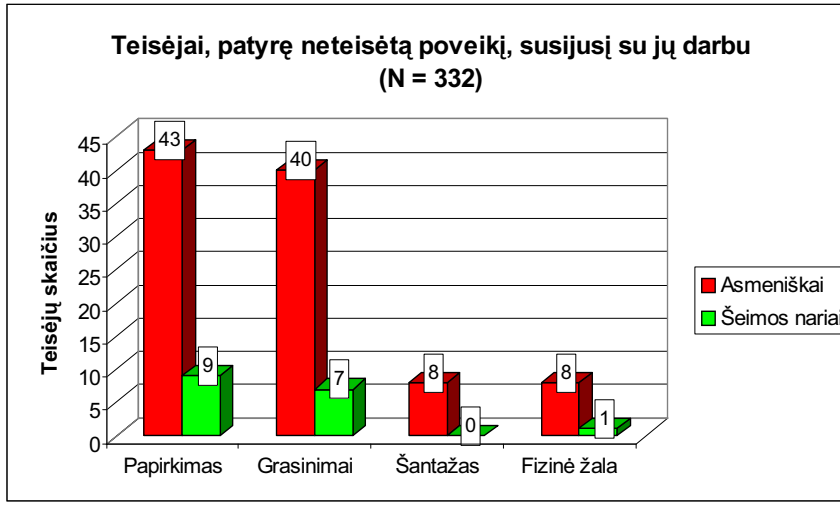
■ Baudžiamojo teisingumo sistemoje teisėjai ir prokurorai užima skirtingą padėtį. Todėl organizuoto nusikalstamumo atstovai ir visi, kurie bando paveikti bylos tyrimą sau palankia linkme, tai daryti stengiasi iki teisminio nagrinėjimo stadijos pradžios. Todėl įgyvendindami savo darbo funkcijas prokurorai ir jų kontroliuojami teisėsaugos institucijų darbuotojai pirmiausia patiria įvairialypį spaudimą, grasinimus, šantažą, tik vėliau – bandymus papirkti. Šis įvairialypis spaudimas dažnai reiškiasi per pavaldumo ryšių grandinę.

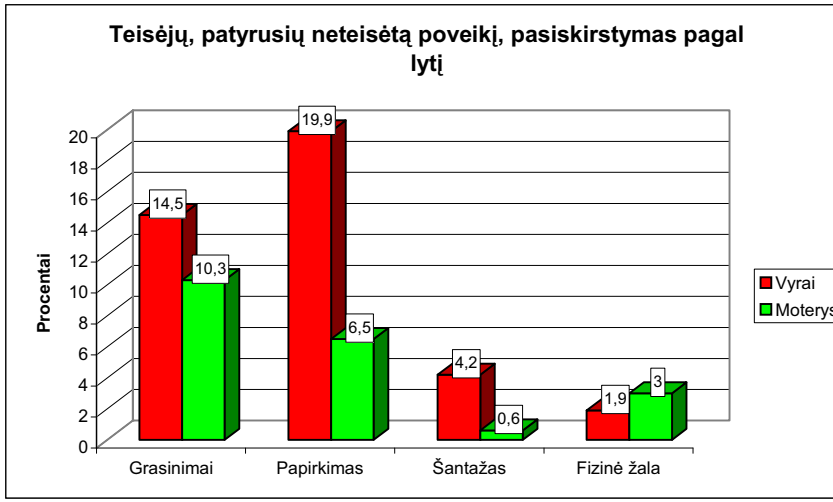
Tuo tarpu teisėjus iš esmės bandoma paveikti vienu būdu – bandymu papirkti, nes jie yra nepavaldūs. Be to, visi būdai būna išbandyti ikiteisminio tyrimo stadijoje.

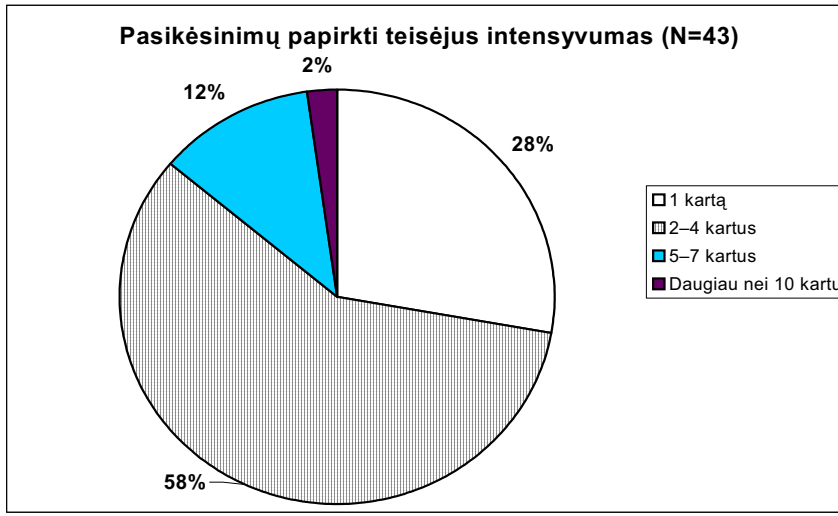
Tačiau bandymų paveikti teisėjus ir prokurorus būdai rodo tam tikrą socialinę praktiką visuomenėje. Todėl iš dalies gali numanyti, kad teisėjus dažniau galima papirkti negu prokurorus. Prokurorai priversti pasiduoti minėtam įvairialypiam spaudimui, todėl materialinio pobūdžio korupcija jiems mažiau būdinga negu teisėjams.

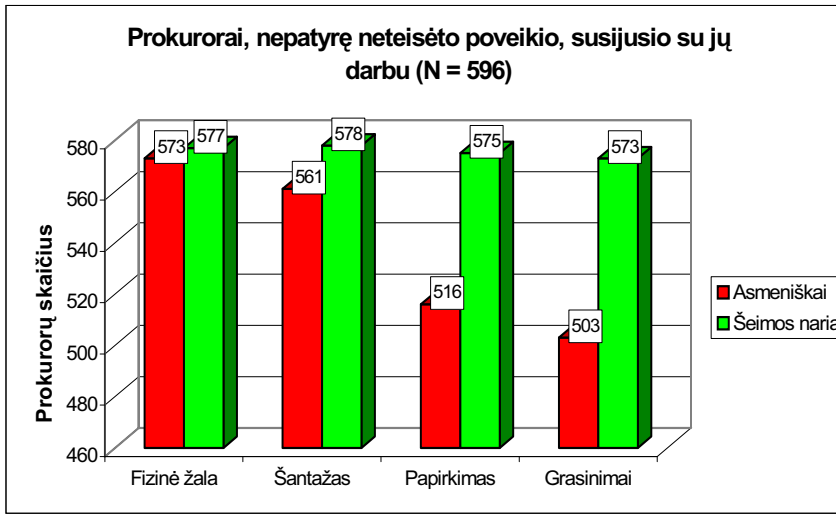
PRIEDAS (10 diagramų)

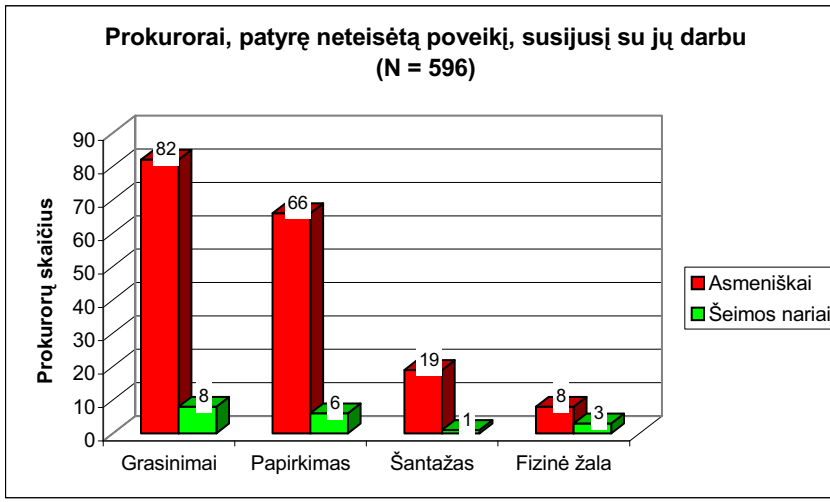

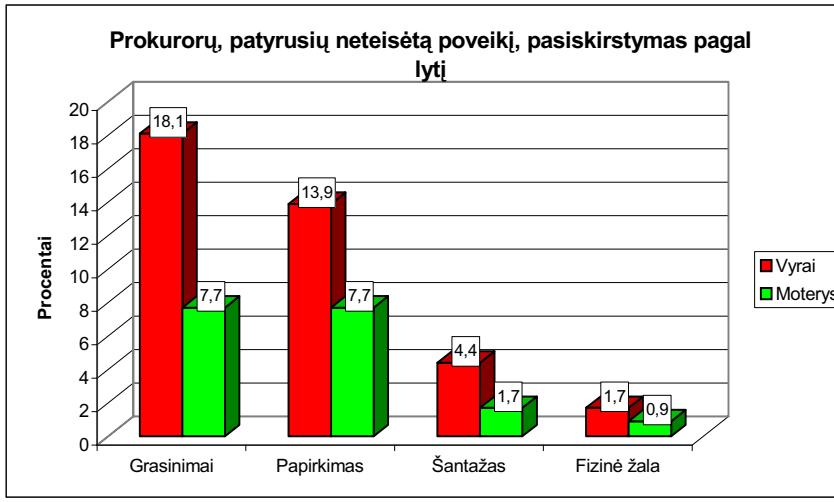

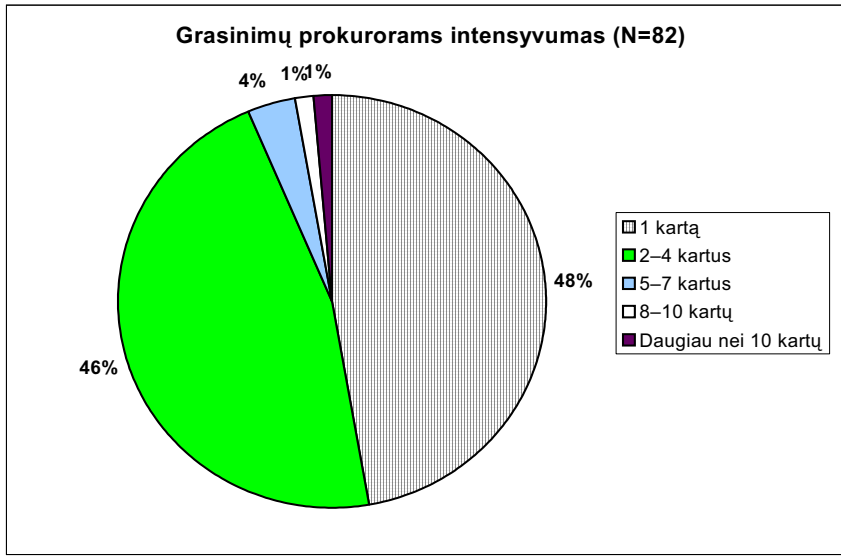

Teisėjų, patyrusių neteisėtą poveikį, pasiskirstymas pagal lytį
Procentai
20
18
16
14
12
10
8
6
4
2
0
14,5
10,3
19,9
6,5
4,2
0,6
1,9
3
Grasinimai
Papirkimas
Šantažas
Fizinė žala
Vyrai
Moterys

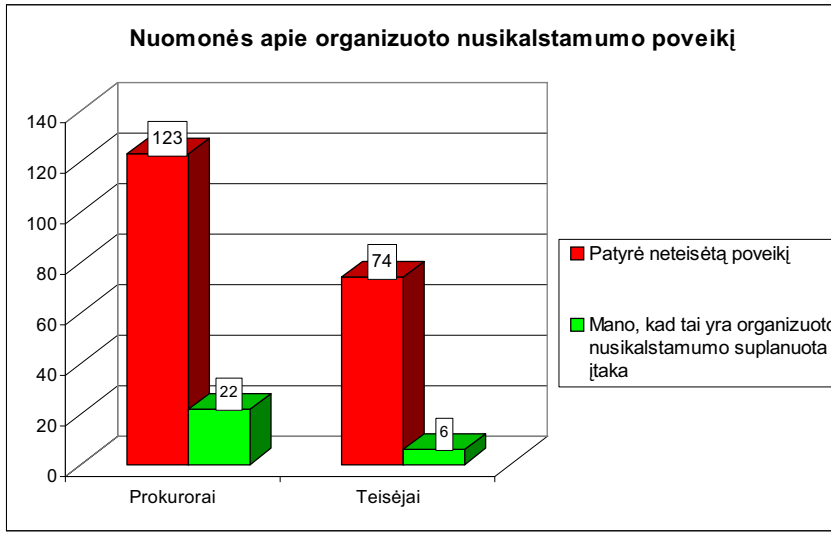

Pasikėsinimų papirkti teisėjus intensyvumas (N=43)
2%
12%
28%
58%
1 kartą
2–4 kartus
5–7 kartus
Daugiau nei 10 kartų

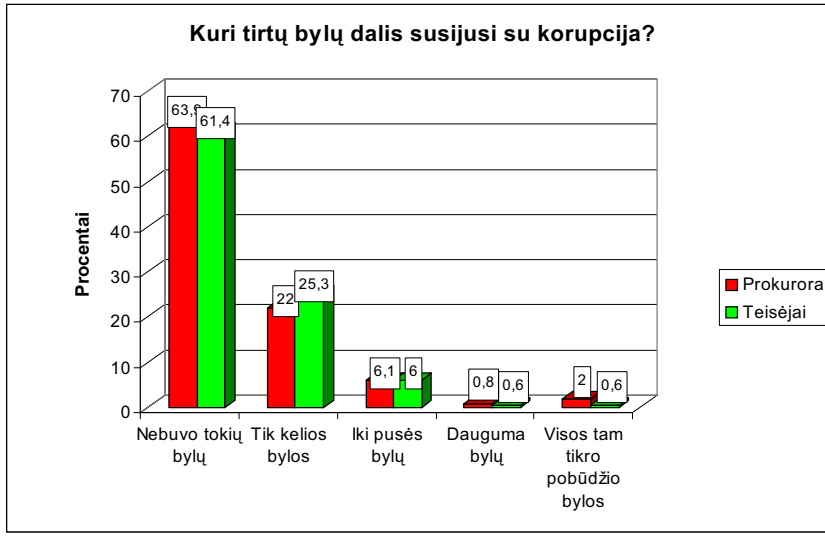

Prokurorai, nepatyrę neteisėto poveikio, susijusio su jų darbu (N = 596)
Prokurorų skaičius
580
560
540
520
500
480
460
573
577
561
578
516
575
503
573
Fizinė žala
Šantažas
Papirkimas
Grasinimai
Asmeniškai
Šeimos nariai

Prokurorai, patyrę neteisėtą poveikį, susijusį su jų darbu (N = 596)
Prokurorų skaičius
90
80
70
60
50
40
30
20
10
0
82
8
66
6
19
1
8
3
Grasinimai
Papirkimas
Šantažas
Fizinė žala
Asmeniškai
Šeimos nariai

Prokurorų, patyrusių neteisėtą poveikį, pasiskirstymas pagal lytį
Procentai
20
18
16
14
12
10
8
6
4
2
0
18,1
7,7
13,9
7,7
4,4
1,7
1,7
0,9
Grasinimai
Papirkimas
Šantažas
Fizinė žala
Vyrai
Moterys

Grasinimų prokurorams intensyvumas (N=82)
4%
1%
1%
48%
46%
1 kartą
2–4 kartus
5–7 kartus
8–10 kartų
Daugiau nei 10 kartų

Nuomonės apie organizuoto nusikalstamumo poveikį
140
120
100
80
60
40
20
0
123
22
74
6
Prokurorai
Teisėjai
Patyrė neteisėtą poveikį
Mano, kad tai yra organizuoto nusikalstamumo suplanuota įtaka

Kuri tirtų bylų dalis susijusi su korupcija?
Procentai
70
60
50
40
30
20
10
0
63,6
61,4
22
25,3
6,1
6
0,8
0,6
2
0,6
Nebuvo tokių bylų
Tik kelios bylos
Iki pusės bylų
Dauguma bylų
Visos tam tikro pobūdžio bylos
Prokurorai
Teisėjai

ASSUMPTIONS AND DEFINITIONS OF THE SURVEY, RESPONDENTS AND SURVEY METHODS

Issues related to organised crime and its prevention are at present extensively analysed in Europe and other continents. The research focuses on its influence on the activities of different social groups and their pre-conditions. Much attention is paid to the study of the conditions under which law enforcement institutions operate in this aspect [see No. 1; 5; 6; 10; 12; 16; 17; 19; 29; 30; 31; 32].

In the Finnish National Research Institute of Legal Policy under the supervision of dr. Kauko Aromaa was prepared a questionnaire and a formalised interview for the survey of attempts at irregular influence on prosecutors' and judges' work. In this monograph the results of Lithuanian part of research are presented. Accodingly the agreement with dr. Kauko Aromaa, the author of the research analysis in Lithuania prof. dr. Genovaitė Babachinaitė publishes the monograph in Lithuania, and dr. Kauko Aromaa publishes Finnish part of research in Finland. The Survey coordinator and organiser was dr. Kauko Aromaa, the Institute's Director for Research, and the Survey was sponsored by the Finnish Ministry for Foreign Affairs. It is, of course, in the interest of Finland to be aware of social developments in the neighbouring Baltic countries and it is important for Lithuania as well. Since, for example, organised crime is a trans-national problem and corruption also occurs on both the national and trans-national level. Hence, a common social area characterised by similar urgent problems that can best be solved together is emerging.

The preparation for the distribution and distributing of questionnaires itself took place from October 1999 to January 2000. The field study was carried out by the staff of the Law Institute under the supervision of V. Valeckaite, Deputy Director, and prof. dr. G. Babachinaitė. The questionnaires were distributed to all Lithuanian judges and prosecutors who held these posts during the 2000 survey.

The questionnaires were sent out by post and delivered within one week. Filled-in questionnaires were sent by post and collected personally virtually within two months. Every respondent sent their replies (a filled-in questionnaire individually; or upon the request of the respondents, answers were collected from them by the staff of the Law Institute). All respondents wanted as much anonymity of the survey as possible, therefore, they sometimes distrusted post-office employees, this was especially true for those who live in small settlements where everyone knows one another. Therefore, anonymity of the survey was fully ensured: the questionnaires were distributed anonymously, they were filled in anonymously and returned anonymously.

At the time of the questioning, there were 598 judges and 790 prosecutors in Lithuania, therefore, questionnaires were sent out to a total of 1,388 people.

The questionnaires were filled in by:

332 judges or 55.5 percent of the total number of judges;

596 prosecutors or 75.4 percent of the total number of prosecutors.

Total: 928 persons or 66.8 percent of all the respondents.

As we can see, prosecutors were almost twice as active in filling out the questionnaires. The reason for this might be that, prior to the survey, we approached the Prosecutor General and the Minister of Justice asking them to act as intermediaries (respectively for prosecutors and judges). Since prosecutors are subordinate to the Prosecutor General's Office, we think that the mediation letter of the Prosecutor General encouraged them to be more active during the survey. Meanwhile, the mediation letter of the Minister of Justice did not make such an impact as judges are independent, i. e. they are not subordinated to the Minister of Justice. Of course, there might be other factors that determined such big differences in the respondents' level of activity.

The object of the survey was the assessment of judges or prosecutors of their own working conditions, of possible violence at work or of the nature of the work performed. Thus the survey comprised all possible unlawful attempts to influence the work of prosecutors or judges. Direct violence or threats to the judge,

prosecutor or their family members here is supplemented by other possible ways of exerting or attempting to exert „unlawful influence“: bribery, blackmail, harassment, libel or insults, other manifestations of revenge directed at the respondent or their family members, relatives or other persons important to the respondent or at their property. As we can see, the object of this survey is broader than in general studies of violence at work, it is also broader than the survey of the impact of organised crime on the work of prosecutors or judges. The aim of the latter survey is to disclose the spread of unlawful attempts to influence the work of judges and prosecutors related to the issue of feeling of safety at work, the problem of recognition of the significance of this work, the problem of ensuring favourable conditions for the work of judges and prosecutors in order to maximally protect judges and prosecutors from the likelihood to experience not only different manifestations of pressure from organised crime but also any other type of pressure (e. g., political or related to the relations of subordination, etc.).

The form (questionnaire) prepared for this purpose had to be adapted to the Lithuanian situation. The questionnaire was adopted by the author of data analysis of the scientific research prof. dr. G. Babachinaitė for Lithuanian reality. Taking into account the fact that prosecution and judicial systems of different countries (including Finland and Lithuania) differ and considering the necessity to survey judges of Lithuanian courts of different levels and prosecutors of different prosecutor's offices using the same unified questionnaire, the most universal interpretation of the term „person under prosecution“ used in the questionnaire should be a natural or legal person interested in such resolution of the case that corresponds to their interests or interests represented by them. The said natural or legal person can act through their representatives. In this case, a representative need not to be understood as a lawful representative but in general any natural or legal person who expresses an interest of illegal nature in the process of the investigation of the issue in question. Moreover, a lawful representative of the interested natural or legal person can also express an interest of illegal nature. The survey comprises all these persons. In a more narrow context of the standards of the Code of Criminal Procedure of the Republic of Lithuania, „person under prosecution“

should be understood as a person under investigation, a suspect, the accused, a defendant and a convicted person.

During the adaptation process, the unified form (questionnaire) was supplemented with questions on the distribution of victimisation processes of the kind described above in Lithuania, i. e. not with respect to a specific natural or legal person but in general. Based on their own experience of working as a judge or a prosecutor, the respondents were asked to assess the spread of corrupt relations in our society; indicate the types of cases where they are most often present (e. g. general economic, financial, etc.). Thus the respondents gave their expert opinions on this particular issue.

Generally speaking, judges' and prosecutors' questionnaires contain characteristics (spread and scope) of the object of the survey defined above, a qualitative description of the object of the survey and expert assessment provided by the respondents (the surveyed) from a narrower point of view than that of the object of the survey.

As mentioned above, Lithuania and Finland have quite a number of peculiarities in their penal and criminal procedure laws, the structure of their prosecutor's office and court system is different, however, the object of the survey has been laid down in one unified questionnaire to allow comparisons of the data.

It is important to briefly discuss general statistical characteristics of the respondents in Lithuania [statistical information for this analysis was taken from No. 28 (see references)]

Distribution of Judges and Prosecutors by Workplace and Gender

Respondents	1 January 2000		
	Total	Among them women	
		Abs. figure	Percent
Judges	599	299	49.9
District courts	372	217	58.3
County courts	130	51	39.2
Administrative courts	32	15	46.9
The Lithuanian Court of Appeal	28	9	32.1
The Lithuanian Supreme Court	37	7	18.9
Prosecutors	808	336	41.6
District prosecutor's offices	560	242	43.2
County prosecutor's offices	162	63	38.9
Prosecutor General's Office	86	31	36.0

Moreover, the Lithuanian Constitutional Court, that has a special status within the judicial system, employs 9 judges, one of them was woman.

As we can see, the majority of judges worked at courts of the lowest level, i. e. district courts (62.1 percent). These courts employed the largest share of women judges (58.3 percent). A similar situation can be observed in the system or prosecutors' offices: the majority of prosecutors work in district prosecutors' offices (69.3 percent) and district prosecutors' offices employ the largest share of women prosecutors (43.2 percent). Moreover, district prosecutors' offices employ relatively fewer women than district courts.

Distribution of Judges and Prosecutors by Age and Length of Employment[*] (%)

Respondents	1 January 2000			
	Total	Under 40 years of age	Length of employment at law enforcement institutions	
			Up to 3 years	More than 10 years
Judges	100	39,2	4,3	57.6
District courts	100	46,2	6,7	45.4
County courts	100	27,7	-	83.8
Administrative courts	100	40,6	3,1	53.1
Lithuanian Court of Appeal	100	32,1	-	46.4
Lithuanian Administrative Court	100	13,5	-	100.0
Prosecutors	100	59,8	12,7	42.7
District prosecutors' offices	100	64,6	16,1	34.5
County prosecutors' offices	100	51,9	4,9	58.0
Prosecutor General's Office	100	43,0	5,8	67.4

It is evident that the age and length of employment of judges is different from that of prosecutors. Judges under 40 account for less than 40 percent of all judges, whereas prosecutors account for as much

[*] In this case, length of employment means length of employment at law enforcement institutions.

as 60 percent. On the other hand, nearly 60 percent of judges and a little more than 40 percent of prosecutors have worked at law enforcement institutions for more than 10 years. Thus their ratio is inverse. Moreover, the length of employment at law enforcement institutions of almost 85 percent of judges working at that time at Lithuanian county courts exceeds 10 years; all judges employed at the Lithuanian Supreme Court had more than 10 years' of work experience. However, at the Lithuanian Court of Appeal that was established later, only 46.4 percent of judges had the length of employment at law enforcement institutions exceeding 10 years; at administrative courts the respective number judges is a little more than 50 percent.

The common trend is that higher level courts and prosecutors' offices employ older staff with a greater length of employment.

Thus it can be stated that the composition of prosecutors has been more considerably renewed than that of judges. However, it is also true that many former prosecutors have become judges, as the work of judges means more prestige.

These are the main statistical features of respondents in Lithuania.

Empirical results obtained using the method of questionnaires have been processed (calculated) according to the SPSS-9 methodology. This work was performed by Vaidas Kalpokas, scientific researcher of the Law Institute.

This survey utilised another survey method, i. e. formalised qualitative interview with judges and prosecutors who wished to meet the scientific worker (prof. dr. Genovaitė Babachinaitė) dealing with this issue and wanted to have a more in-depth discussion on the issues related to organised crime and sometimes to the influence of other social forces on the work of judges and prosecutors. Out of all the respondents, only six persons requested such a meeting. However, qualified interviews were conducted with 4 judges and 4 prosecutors by interviewing, according to this methodology, one more judge and prosecutor who possessed extensive practical experience in investigating cases related to organised crime. Qualitative interviews were conducted by prof. dr. Genovaitė Babachinaitė. All the interviewees set a strict requirement for the scientific worker to ensure (if only external) anonymity so that their opinions would be impossible

to identify. Therefore, the data collected and their interpretation is presented in a generalised manner. During these qualitative interviews, all the respondents found it difficult to discuss the concept of organised crime in broader terms that the definition in the Penal Code of the Republic of Lithuania allows. Incidentally, the issue of defining organised crime is important in all countries. In all countries this definition has some original peculiarities, therefore, the analysis of the problem of trans-national organised crime is particularly complicated [see No. 17; 29; 32; 37; 42; 44; 45].

EMPIRICAL RESULTS OF THE QUESTIONNAIRE SURVEY AND THEIR INTERPRETATION

J U D G E S

This section of the monograph presents and interprets data obtained using the method of a questionnaire survey of judges. First of all it is important to discuss the general situation (1995–2000) in the field of unlawful attempts to influence judges' work. However, one should first of all pay attention to the fact that only a very small number of judges have experienced attempts at irregular influence. Judges who have had no personal experience of such influence make up from 83.4 to 94.9 percent by different types of irregular influence. Experience of attempts at irregular influence on judges' families, relatives and friends is even more limited. Between 94.6 to 97.3 percent of judges who filled in the questionnaires have not experienced such influence. Thus, this paper further deals only with the situation of the remaining judges. They make up about seven percent on average. This situation is well illustrated by Table 1 and 2 provided below.

As we can see, a relatively small number of judges have experienced unlawful attempts to influence their work. Approximately one in eight judges has experienced two most common types of irregular influence, i. e. threats and attempted bribery. Causing physical harm to a judge comes second according to the intensity of manifestations of irregular influence. However, this indicator is not high: only 8 (2.4 percent) judges have had physical harm inflicted upon them in the course of the last five years. The intensity of manifestation of this irregular influence on judges is five times lower that the intensity of manifestations of the first two types of influence. The remaining type of irregular influence on judges, i. e. blackmail, has the same intensity of manifestation (is second). The same number of judges, i. e. 8 (2.4 percent) have been blackmailed during the last five years. The intensity

of this irregular influence on judges is also five times lower than the intensity of manifestation of the first two types of influence.

Table 1. **General Characteristics (Scope) of Unlawful Attempts at Influence on Judges' Work**

No.	Types of Irregular Influence on Judges	Judges			
		Have not experienced irregular influence		Have experienced irregular influence	
		Abs. number of judges who said they had no such experience	Percent of the total number of those who filled in the questionnaires	Abs. number of judges who said they had such experience	Percent of the total number of those who filled in the questionnaires
1.	Have persons under prosecution or their representatives (official or other) attempted to bribe you in the course of the last five years	277	83.4	43	12.9
2.	Have persons under prosecution or their representatives (official or other) threatened you in the course of the last five years	282	84.9	40	12.1
3.	Have persons under prosecution or their representatives (official or other) caused physical harm to you in the course of the last five years	315	94.9	8	2.4
4.	Have persons under prosecution or their representatives (official or other) attempted to blackmail you in the course of the last five years	314	94.6	8	2.4
	N = 332				

Table 2. **General Characteristics (Scope) of Unlawful Attempts at Influence on Judges' Work through Influence on the Family, Relatives and Friends**

No.	Types of Irregular Influence on Judges' Family, Relatives and Friends	Judges' Families, Relatives and Friends			
		Have not experienced irregular influence		Have experienced irregular influence	
		Abs. number of judges who said they had no such experience	Percentage of the total number of those who filled in the question-naires	Abs. number of judges who said they had such experience	Percentage of the total number of those who filled in the question-naires
1.	Have persons under prosecution or their representatives (official or other) attempted to bribe your family, relatives or friends in the course of the last five years	314	94.6	9	2.7
2.	Have persons under prosecution or their representatives (official or other) threatened your family, relatives or friends in the course of the last five years	317	95.5	7	2.1
3.	Have persons under prosecution or their representatives (official or other) caused physical harm to your family, relatives or friends in the course of the last five years	321	96.7	1	0.3
4.	Have persons under prosecution or their representatives (official or other) attempted to blackmail your family, relatives or friends in the course of the last five years	323	97.3	0	0

N = 332

Thus, as we can see, the types of irregular influence on a judge's family, relatives or friends are distributed identically according to the degree of the intensity of their manifestation, however, their intensity is many times lower than that of direct unlawful attempts to influence judges personally. The intensity of threats to family, relatives and friends is almost six times lower than that of direct threats to a judge. The situation with regard to attempts to bribe a judge's family, relatives or friends is similar. These attempts are approximately five times less common than attempts to bribe a judge. There have been no occurrences at all of the remaining two types of irregular influence on a judge's family, relatives or friends (except for one case where physical harm was caused (0.3 percent)).

Hence, after the comparison of the data from both tables, we can draw the general conclusion that irregular influence exerted on judges personally in Lithuania has been almost six times more frequent than influence of the same nature on a judge's family, relatives or friends in the course of the last five years. In Lithuania, efforts are basically made to influence judges' work by unlawful attempts to exert irregular influence on judges personally.

Now it would be important to investigate the intensity of irregular influence on judges personally and the data on its frequency.

Table 3. **Intensity (Frequency) of Unlawful Attempts to Influence Judges Personally**

Frequency of Irregular Influence	**Types of Irregular Influence on Judges**							
	Attempts to bribe		Threats		Causing physical harm		Blackmail	
	Abs. number	Percent of total number	Abs. number	Percent of total number	Abs. number	Percent of total number	Abs. number	Percent of total number
No experience of such influence	277	83.4	282	84.9	315	94.9	314	94.6
Once	12	3.6	21	6.3	6	1.8	4	1.2
2–4 times	25	7.5	18	5.4	2	0.6	3	0.9
5–7 times	5	1.5						
8–10 times			1	0.3			1	0.3
More than 10 times	1	0.3						
Not answered	12	3.6	10	3,0	9	2.7	10	3.0
Total	332	100.0	332	100.0	332	100.0	332	100.0

As we can see, the greatest number of judges have experienced irregular influence only once: three quarters of all judges who have suffered physical harm; half of those who have received threats; half of the judges of all those who have been blackmailed and a little less than a quarter of all the judges who have experienced attempts to bribe them.

Irregular influence of average intensity (2–4 times) has also been experienced by quite a large number of judges who filled in the questionnaires: almost two thirds of those who have undergone attempts of bribery, almost half of those who have received threats, almost half of the judges who have been blackmailed and a quarter of all those who have suffered physical harm.

Eight judges (or 2.4 percent of all those who filled in the questionnaires) have experienced particularly intensive attempts to influence judges' work in unlawful ways: 6 judges (1.8 percent) have been offered bribes on numerous occasions (5–7 times, and one more than 10 times); one judge has received threats 8–10 times; one judge has been blackmailed 8–10 times as well. Physical harm caused to judges requires for a separate explanation. Obviously, the expectation from this question was to obtain data on physical harm caused to a judge as a person. However, according to the judges' replies, only a few judges have suffered such harm. Under this item, they provided information on the damage caused to their real estate, cars or on thefts from their apartments and cars or thefts of their cars.

The following is the data on the intensity (frequency) of unlawful attempts to influence judges' work through influence on their family, relatives or friends.

Since unlawful attempts to influence judges' work through influence on their family, relatives or friends are rare in this survey, therefore, the intensity (frequency) of this influence is not multi-layered (of many degrees). There have been no cases of blackmail at all. Judges' families, relatives and friends have received threats and suffered physical harm only once: families of all, i. e. 7, judges (2.1 percent) have received threats and the wife of 1 judge (0.3 percent) suffered physical harm. She was pushed (but not beaten up) by unidentified persons during the period when the judge pronounced the sentence sentencing the defendant to long-term imprisonment.

Table 4. **Intensity (Frequency) of Irregular Influence on a Judge's Family, Relatives or Friends**

Frequency of Irregular Influence	Types of Irregular Influence on a Judge's Family, Relatives or Friends							
	Attempts to bribe		Threats		Causing physical harm		Blackmail	
	Abs. number	Percent of total number	Abs. number	Percent of total number	Abs. number	Percent of total number	Abs. number	Percent of total number
No experience of such influence	314	94.6	317	95.5	321	96.7	323	97.3
Once	6	1.8	7	2.1	1	0.3		
2–4 times	3	0.9						
5–7 times								
8–10 times								
More than 10 times								
Not answered	9	2.7	8	2.4	10	3.0	9	2.7
Total	332	100.0	332	100.0	332	100.0	332	100.0

Attempts to bribe a judge's family, relatives or friends have been experienced once by two thirds of the judges (6 or 1.8 percent); one third (3 or 0.9 percent) have experienced them 2–4 times.

In general, one can draw the conclusion that the majority of judges have experienced unlawful attempts to influence their work personally or through influence on their family, relatives or friends only once: from one half to three quarters of the judges and, by some types of influence, all the judges who gave positive answers to the question. The second conclusion is that the most intensive, i. e. repeated, attempt is the attempt to bribe a judge personally or through the judge's family members, relatives and friends.

Now it is important to discuss more specifically who, by what methods (where and how), for what purposes and for what reasons has attempted to exert irregular influence on a judge's work and also whether this was reported to the police.

Table 5. **Who Has Made Attempts At Irregular Influence on Judges**

Who Has Attempted to Exert Irregular Influence	Types of Irregular Influence on Judges							
	Attempts to bribe		Threats		Causing physical harm		Blackmail	
	Abs. number	Percent of total number	Abs. number	Percent of total number	Abs. number	Percent of total number	Abs. number	Percent of total number
Persons under prosecution (defendants)	3	0.9	22 (2)*	6.6 (0.6)	2	0.6	1	0.3
A relative of the person under prosecution (defendant)	4 (1)	1.2 (0.3)	1	0.3			1	0.3
Friends (witnesses) of the person under prosecution (defendant)			2	0.3			(1)	(0.3)
Acquaintances of the person under prosecution (defendant)	2	0.6	1	0.3				
Lawyer of the person under prosecution (defendant)	5 (3)	1.5 (0.9)						
Total **N = 332**	14 (4)	4.2 (1.2)	26 (2)	7.8 (0.6)	2	0.6	2 (1)	0.6 (0.3)

While commenting threats, judges indicated more specifically who has behaved in this way. As we can see, the majority of those who made threats (about 90 percent) were persons under prosecution

* The brackets indicate repeated attempts and their percentage in the total number of judges who filled in the questionnaires.

(defendants). Moreover, they are active and make attempts to influence judges' work: by using blackmail, causing physical harm or attempted bribery. However, most frequently attempts to bribe judges are made by lawyers of the person under prosecution (defendant) (one third of the cases). Relatives of the person under prosecution (defendant) are also rather active in their attempts to bribe a judge (also approximately one third of the cases).

While commenting the situation with regard to irregular influence on their family, relatives and friends, the judges referred to only two specific cases indicating who had exerted such influence. Threats have been made once to a judge's family by friends of the person under prosecution (defendant) (witnesses): 0.3 percent of all the judges who filled in the questionnaires. The second identified case was an attempt of a person under prosecution (defendant) to bribe the judge's family – respectively 0.3 percent.

As we can see, only about one third of the judges who have experienced different attempts at irregular influence on their work identified concrete persons who have made these attempts. In other descriptions, it is impossible to identify concrete persons who have exerted influence because the content of the descriptions is very indefinite and vague.

Information on how and where attempts at this influence have been made is also rather scarce.

Threats to judges and their family, relatives or friends:

by phone (at work) – 2(1) judges or 0.6 (0.3) percent of all those who filled in the questionnaires

in the courtroom, in court – 15(1) judges or 4.5 (0.3) persent of all those who filled in the questionnaires

by letter – 2 judges or 0.6 percent of all those who filled in the questionnaires

in the press – 1(1) judge or 0.3 (0.3) persent of all those who filled in the questionnaires

Total – 20(3) judges or 6.0 (0.9) persent of all those who filled in the questionnaires

Attempts to bribe a judge, their family, relatives or friends:

by phone (at work) – (1) judge or (0.3) persent of all those who filled in the questionnaires

in the courtroom, in court – 2 judges or 0.6 percent of all those who filled in the questionnaires

in the judge's Office – 6 judges or 1.8 percent of all those who filled in the questionnaires

Total – 8(1)* judges or 2.4 (0.3) percent of all those who filled in the questionnaires

Attempts to blackmail a judge, their family, relatives or friends:

by phone (at work) – 1 judge or 0.3 percent of all those who filled in the questionnaires

by phone (at home) – 1 judge or 0.3 percent of all those who filled in the questionnaires

in the press – (1) judge or (0.3) persent of all those who filled in the questionnaires

Total – 2(1)* judges or 0.6 (0.3) percent of all those who filled in the questionnaires

N = 332

Physical harm has been caused to one judge at home (0.3 percent) and to one judge's wife on the street (0.3 percent).

In general, about one quarter of all the judges who experienced different attempts at irregular influence on their work indicated how and where they had taken place. More than two thirds of attempts have occurred in court, in the courtroom or even in the judge's office.

The characteristics of different methods of influence on judges, their families, relatives or friends are not comprehensive, since the descriptions given by the judges were very laconic and abstract.

Nature of threats:

killing, explosion, physical violence – 8(1)* judges or 1.8 (0.3) percent of all those who filled in the questionnaires

abstract threats of revenge – 12(1) judges or 3.6 (0.3) persent of all those who filled in the questionnaires

problems at work – 1(1) judge or 0.3 (0.3) percent of all those who filled in the questionnaires

Total – 21(3) judge or 6.3 (0.9) percent of all those who filled in the questionnaires

* The brackets indicate repeated attempts and their percentage in the total number of judges who filled in the questionnaires.

What bribes were offered:

Cash – 15(1) judges or 4.5 (0.3) percent of all those who filled in the questionnaires

presents, services – 2(1) judges or 0.6 (0.3) percent of all those who filled in the questionnaires

Total – 17(2) judges or 5.1 (0.6) percent of all those who filled in the questionnaires

Nature of blackmail:

problems at work – 1 judge or 0.3 percent of all those who filled in the questionnaires

Nature of physical harm:

vandalised car – 3(1)* judges or 0.9 (0.3) percent of all those who filled in the questionnaires

damaged real property – (1) judge or (0.3)* percent of all those who filled in the questionnaires

theft from car – 1 judge or 0.3 percent of all those who filled in the questionnaires

theft from apartment – 1 judge or 0.3 percent of all those who filled in the questionnaires

car theft – 1 judge or 0.3 percent of all those who filled in the questionnaires

judge's wife pushed (but not beaten up) – 1 judge or 0.3 percent of all those who filled in the questionnaires

judge beaten up – 1 judge or 0.3 percent of all those who filled in the questionnaires

Total – 8(2) judges or 2.4 (0.6) percent of all those who filled in the questionnaires

N = 332

As we can see, more specific descriptions of the nature of threats, blackmail and attempts at bribery were given by less than half of the judges of all those who received threats, personally or through threats to their family, and one third of the judges who experienced attempts to bribe them personally or through their families. Half of all the threats received by judges were very serious: a threat to kill, a threat of

* The brackets indicate repeated attempts and their percentage in the total number of the judges who filled in the questionnaires.

physical violence and explosion. The other half of them were abstract threats of revenge.

Persons who attempted to bribe judges personally or through their families most often (90 percent) offered cash (US dollars); others offered to repay them in the form of presents or services.

In fact, the nature of physical harm characterised by the judges does not meet its definition. As we have mentioned, the judges here have basically presented facts of material damage and crimes against judges' property (thefts). However, the judges consider these thefts to have been committed in revenge for judges' unfavourable decisions or with the aim to intimidate them. Only one judge said that his wife had been pushed (but not beaten up) on the street. One judge also said that he was beaten and injured around 1996–1997. These are the cases that fall under the definition of physical harm.

The aim (reason) of threats or the intentions with which threats were made: dissatisfaction with the sentence, the type of accusation – 13 (3.9 percent); sought to change the pretrial detention measure – 1 (0.3 percent); tried to influence the situation in court – 1 (0.3 percent). Other judges did not give specific definitions of these things when describing the situation. Similarly, the aim (reason) of the attempts bribe was: an attempt to influence the situation in court – 13 (3.9 percent) and a wish to influence the course of proceedings – 1 (0.3 percent). Other judges gave no specific descriptions of these things.

The aim (reason) of blackmail was also: an attempt to influence the situation in court – 2 (0.6 percent). Other judges provided no explanations of this.

Thus, as we can see, the aim that is most frequently repeated in different types of influence is an attempt to influence the situation in court. However, the reason for the majority of threats is disagreement with the sentence and the crime for which the person was convicted. So, from the point of view of the course of proceedings, these threats were „*post factum*".

Judges' replies to the question on whether irregular influence was reported to the police:

judges who have received threats personally or to their family:

yes (once) – 10 judges or 3.0 percent of all those who filled in the questionnaires

no – 20 judges or 6.0 percent of all those who filled in the questionnaires

judges who or whose families have been offered bribes:

yes (once) – 2 judges or 0.6 percent of all those who filled in the questionnaires

no – 24 judges or 7.2 percent of all those who filled in the questionnaires

judges who have been blackmailed:

yes (several times) – 1 judges or 0.3 percent of all those who filled in the questionnaires

judges who have suffered physical harm:

yes (once) – 4 or 1.2 percent of all those who filled in the questionnaires

yes (several times) – 1 or 0.3 percent of all those who filled in the questionnaires

Irregular influence was most often reported to the police by judges who had suffered physical harm: more than half of all the judges to whom the physical harm was caused. However, one must bear in mind the fact that the cases identified as „physical harm" are in fact crimes against property and the judge himself/herself is interested to report them to the police.

Judges who had been threatened were quite active in reporting this to the police: more than one fifth of all the judges who had experienced any type of irregular influence.

Out of 52 judges who had been offered bribes personally or through their family, only 2 judges reported this to the police. This is because criminal cases involving giving a bribe or accepting a bribe are very controversial and judges are probably reluctant to get involved in this type of proceedings because they raise a question: why was it you who was offered a bribe? The judges themselves gave different comments on their reluctance to report this to the police. E. g., proposals were not concrete, discussions about this were stopped on the judge's initiative, therefore, there was no point in reporting it to the police; that when the judge refused to discuss it, proposals were not repeated, that it makes no sense to report this to the police, since the police is not the kind of institution that would be able and should deal

with this problem; that it would have been impossible to prove the attempts of bribery; that a bribe was offered by a lawyer (i. e. a colleague working in the legal field). In one case the judge reported to the prosecutor the claim of the defendant's relatives that a less strict sentence had not been passed although the investigator had taken the money offered for this purpose. As we can see, the judges' motives as to why there is no need to report attempts to bribe to the police differ greatly. However, the negative attitude of judges to this is obvious.

The judges were asked to consider whether all these threats, attempts at bribing or blackmail or the physical harm caused to the judges or their family, relatives or friends by persons under prosecution or their representatives (official or other) in the course of the last five years had been planned and deliberate ways of organised crime influencing judges' work. Only 6 judges or 1.8 percent of all the judges who filled in the questionnaires (N = 332), gave positive answers. The following data shows the intensity (frequency) of the phenomena of this kind:

once	2	0.6 percent
2–4 times	4	1.2 percent
not answered	18	5.4 percent

As we can see, a relatively large number (18) of judges gave no answers to this question. The situation of judges who answered this question is not optimistic: the number of judges who have experienced irregular influence is 2–4 times higher than the number of those who have experienced this influence only once. However, in general, according to judges' estimations, the contribution of organised crime into irregular influence on judges is not large compared with the total scope of irregular influence on judges according to the results of this study. Theoretically, this contribution may amount to one twentieth to one seventh of the total scope. The judges indicated the ways in which representatives of organised crime made attempts at irregular influence on judges:

threats by phone	1	0.3 percent
attempts to influence the situation in court	1	0.3 percent
attempt at bribing	2	0.6 percent

As we can see, the description of the situation is rather poor, moreover, not all the judges gave at least such a scanty definition of the

situation. This may be partially related to the fact that half of those who gave positive answers to this question requested a personal meeting with the scientific worker researching this problem.

However, it is important to investigate replies to other questions related to the activities of organised crime in Lithuania.

The judges assessed their practical experience only with regard to the situation in handling civil cases (separately). As many as 47 judges (14.2 percent) out of the total number of the judges who filled in the questionnaires told of the attempts at irregular influence in this field of judges' activities (N = 332). This data is presented more broadly (in greater detail) in the following Tables 6 and 7.

Table 6. **Attempts at Irregular Influence on Judges in Civil Cases**

Versions of Answers	**Judges**		
	Abs. number	Percent in the total number	Percent in the number of those who answered this question
No	262	78.9	84.8
Yes	47	14.2	15.2
All who answered this question	309	93.1	100.0
Not answered	23	6,9	
All who filled in the questionnaires	332	100.0	

As it was usual in this study, quite a large number of judges gave no reply to this question at all. There were 6.9 percent of them. Judges who answered in the positive thus comprise a larger share (15.2 percent) than those who gave positive replies to question (1.8 percent) about influence of organised crime. While comparing this data with that analysed above, we can come to the conclusion that unlawful attempts to influence judges' work occur considerably more often in civil cases than, e. g., in criminal cases. For Lithuania, as a country in transition, this kind of situation is objectively natural, since personal freedom and other related values have not yet acquired such

significance as in countries with more advanced democracy and property and ownership relations have relatively more significance.

In civil cases, attempts at irregular influence on judges were executed in different ways. However, a certain number of replies are not concrete. Many judges who gave positive answers to this question failed to provide more comprehensive explanations of their answer (12 or 3.6 percent). The methods of influencing judges are illustrated by Table 7.

Table 7. **Methods of Irregular Influence on Judges in Civil Cases**

Methods of Irregular Influence	**Indicators of Judges' Answers**	
	Abs. number	Percent out of total number
Attempt at bribing	14	4.2
Influence through authorities (including politicians)	6	1.8
Attempt to approach the judge, attempt to find possibilities to communicate with the judge and thus form his/her favourable opinion	4	1.2
Influence through media	3	0.9
Unjustified complaints to other authorities, challenging judges	2	0.6
Influence through judges of higher courts	1	0.3
Search at a judge's apartment conducted by the Special Investigation Service	1	0.3
Methods of influence not specified	4	1.2
Gave positive answers but did not describe methods of influence	12	3.6
(N = 332)		

While making a more detailed analysis of all the answers to this question provided in a free form, i. e. evaluating judges' attempts to define the situation in more specific terms, we can draw several conclusions: since Lithuania is a small country according to the number of its population, the spheres of people's general communication

overlap. One also has to bear in mind the fact that until the middle of this century traditional personal contacts of Lithuanians took the form of family relations (even among strangers). The judges are not surprised by the fact that parties to the proceedings (first of all we have in mind civil procedure) try to approach the judge. And this „contact" is not necessarily related to the attempts to bribe, threaten or blackmail, etc. A person expects a conversation with the judge wanting the judge to understand his/her situation better. This person does not even ask the judge to rule in his/her favour. The person simply does not trust the civil procedure as such and thinks that the possibilities offered by this procedure are not sufficient to ensure that a fair decision will be taken and try to compensate for this by having a conversation with the judge. In their own right, judges try to dissociate themselves from any communication of this nature with the parties to the proceedings or their representatives in a case: they do not establish any contacts with the parties to the proceedings and their representatives not during case hearings.

About 40 percent of attempts to establish a contact with a judge were attempts to bribe the judge. These attempts were first of all made by representatives of the parties to the proceedings or by the parties themselves.

A relatively common phenomenon is a certain influence exerted on judges through representatives of authorities. Most frequently judges mentioned Members of Parliament (politicians) who act as intermediaries for one of the parties to the proceedings or sometimes even identify which experts should be called to the court hearing, etc.

Judges' critically view the role played by the media in law enforcement. They think that parties in civil cases, especially those where representatives of authorities enquire about the course of the proceedings, get the press involved and an article containing a certain opinion is published before the hearing of the case. All of this, in judges' opinion, puts pressure on the court, impedes the work of the court and forms a negative public opinion about the prestige of the courts.

The content of judges' opinions indicates that people are unable to understand the role of the court, especially the fact that it is an independent judicial authority, therefore, they write unjustified

complaints to the Ministry of Justice and organise all kinds of commissions that „check“ their work.

Sometimes judges of higher courts also ask not to „inflict harm“ on one or another party in a case.

One judge said that during the first year of his employment as a judge, parties to the proceedings or their representatives approached him several times asking him to rule in their favour and promised a certain remuneration. The judge, of course, refused, therefore during the second and third year of his employment no one bothered him with such proposals any longer.

Another judge whose apartment was searched by the staff of the Special Investigation Service interpreted this fact as pressure on him or even a certain type of „revenge“. However, he did not explain this in more detail.

The judges were also surveyed (asked to answer the question) on the spread of corruption in the society based on the materials of criminal, civil and administrative cases heard by them which allowed to presume the existence of current (or former) corrupt relations. On the other hand, we know that organised crime also manifests itself through corrupt relations within the society [see No. 7, 10, 12, 22, 23, 27, 36, 41, 42, 43, 47, 49]. Thus, this assessment given by the judges also indirectly indicates the extent of organised crime and its possibilities. When giving answers to this question, the judges viewed the situation differently than in the questions analysed above which also were related to the problem of existence of organised crime.

The table No. 8 shows that this assessment is different. First of all, a relatively large number of judges confirmed the spread of corruption in the sphere of different cases investigated by them. As many as 108 judges (or 32.5 percent) who filled in the questionnaires gave positive answers to the question on the spread of corruption. This comprises one third of all the above-mentioned judges. The majority of judges, however, said they had noticed the existence of corruption only in a few cases of different types investigated by them. These were the answers of 84 (25.3 percent), i.e., a quarter of the judges who filled in the questionnaires. Quite a large number of judges (17, or 5.1 percent) indicated that corrupt relations could exist in as many as one tenth of different cases heard by them. Four judges (1.2 percent) said that

corrupt relations may be observed in the majority of cases or in all cases of certain types. Moreover, three judges said that corrupt relations within the society may be manifested in one quarter, one third or one half of the cases of different types investigated by them. Among all those who answered this question, they make up approximately 1 percent. Of course, it is very important to know in what types of cases the judges have observed the existence of corrupt relations within the society. Regretfully, the judges were not active when answering this question. Only a small number (14 or 4.2 percent) indicated the types of the cases heard by them. This scarce data is as follows:

financial–economic type	11 or 3.3 percent
smuggling	1 or 0.3 percent
cases of privatisation of state property	1 or 0.3 percent
cases regarding payment of damages	1 or 0.3 percent

Table 8. **Judges' Opinion on the Number of Criminal, Civil and Administrative Cases Heard by Them Where One Can Assume the Existence of Corrupt Relations within the Society**

Spread of Corrupt Relations Within the Society	Judges		
	Abs. number	Percent out of total number	Percent of the number all those who answered this question
There have been no such cases	204	61.4	65.4
Only a few cases	84	25.3	26.9
Approx. one tenth of the cases	17	5.1	5.4
One fifth			
One fourth	1	0.3	0.3
One third	1	0.3	0.3
About half	1	0.3	0.3
The majority of cases	2	0.6	0.6
In all cases of a certain type	2	0.6	0.6
All those who answered the question	312	94.0	100.0
Not answered	20	6.0	
All those who filled in the questionnaires (N)	332	100.0	

As we can see the majority of judges (11) provided more generalised answers: the existence of corrupt relations within the society may be judged based on financial–economic cases. Several judges (approximately 1 percent) gave more specific definitions of the financial–economic aspect and noted that they observed corrupt relations in all smuggling and state property privatisation cases and cases related to payment of damages. Thus, basically it is very difficult to judge in a generalised manner in what types of cases corrupt relations manifest themselves within the whole society (state), since this data is not very representative and reliable.

However, data on the existence of corrupt relations in different cases heard by the judges is generally reliable and sufficiently representative: as mentioned above, one third (32.5 percent) of all the judges who filled in the questionnaires gave positive answers to the question on the existence of corrupt relations. Meanwhile, only 6 judges (1.8 percent) thought that irregular influence exerted on them or their family members had been planned and deliberate ways of organised crime influencing judges' work. If we compare this data, it becomes evident that the data is controversial. Of course, not all corrupt relations within the society fall within the scope of organised crime activities, the majority of them may exist outside the sphere of organised crime. No doubt, corrupt civil servants may act on their own and not in an organised manner and these relations manifesting themselves once in a while may comprise the largest share of corrupt relations within the society. One, however, must bear in mind the fact that in the state which regulates the country's economy to a greater extent than it is appropriate to ensure the functioning of the market economy, a certain share of „shadow" resources (cash and other) within the economy is redistributed in such a way that those who make no direct contribution to the development of economic products can obtain a portion of this „shadow" profit. I think that these processes are not spontaneous or unorganised but occur as certain permanent, systematic and regular corrupt relations within the society. Systematic occurrence always reflects a certain degree of organisation. Therefore, one can state that corrupt relations of this type are organised but not necessarily fall within the scope of organised crime activities. Thus, the problem of defining organised crime becomes particularly important

[see No. 17, 29, 32, 37, 42, 44, 45]. It is important to clarify the boundaries of this definition in this research. It might be that part of organised corrupt relations within the society which we do not attribute to the sphere of organised crime do, in fact, belong to this sphere. One could probably also say that these organised, systematic and regular relations are partially related to the field of activities of the judiciary. Moreover, the data of this survey shows that judges experience not large number of unlawful attempts to influence their work. We cannot reject probability that some judges may be involved in these systematic corrupt relations without any unlawful external efforts partly due to the fact that we cannot state that the opposite is true: the results of the survey are contradictory.

Now it would be important to analyse whether there are certain dependencies between judges age, gender, workplace or lenght of employment and attempts at irregular influence to influence judges' work experienced by them.

Table 9. **Distribution of Judges Who Filled in the Questionnaires by Workplace**

Main Workplace	**Judges**		
	Abs. number	Percentage	Percentage of those who answered this question
District court	211	63.6	64.5
County court	62	18.7	19.0
Court of Appeal	11	3.3	3.4
Supreme Court	30	9.0	9.2
Constitutional Court	2	0.6	0.6
County administrative court	6	1.8	1.8
Higher administrative court	5	1.5	1.5
Total number of those who answered	327	98.5	100.0
Not answered	5	1.5	
Total	332	100.0	

The majority of respondents work at district courts (64.5 percent). Quite a large number of judges work at county courts (19.0 percent); the Supreme Court – 9.2 percent. This data more or less corresponds to the statistical distribution of judges by workplace: 62.1 percent of them work at district courts and 21.7 percent at county courts; the Supreme Court employs 6.2 percent.

Table 10. **Distribution of Judges Who Filled in the Questionnaires by Age**

Age	Judges		
	Abs. number	Percentage	Percentage of those who answered this question
25–29 years	9	2.7	2.8
30–39 years	113	34.0	34.6
40–49 years	130	39.2	39.8
50–59 years	55	16.6	16.8
60 years or older	20	6.0	6.1
Total number of those who answered	327	98.5	100.0
Not answered	5	1.5	
Total	332	100.0	

This shows that the majority of judges are young and still in their creative years. Judges between 30 and 49 years of age make up three quarters (74.3 percent) of all the respondents; approximately one sixth of the judges are persons from 50 to 59 years of age (16.8 percent). Only a small number among them are persons over 60 years (6.1 percent). Lithuanian statistics does not contain such comprehensive data. According to statistics, 39.2 percent of judges are younger than 40 years. Our respondents below the age of 39 comprise 37.3 of all those who answered this question. Thus the distribution of the surveyed judges probably corresponds to the statistical situation.

The length of employment is illustrated by the following table.

Table 11. **Distribution of Judges Who Filled in the Questionnaires by Length of Employment**

Length of Employment	Judges		
	Abs. number	Percentage	Percentage of those who answered this question
Less than 5 years	109	32.8	33.7
5–9 years	123	37.0	38.1
10–19 years	48	14.5	14.9
20–29 years	31	9.3	9.6
30 and more years	12	3.6	3.7
Total number of those who answered	323	97.3	100.0
Not answered	9	2.7	
Total	332	100.0	

The length of employment of one third of all the judges who were surveyed is less than five years. Almost 40 percent of judges have the average length of employment (5–9 years). The remaining 28.2 percent or a little more than one quarter of the judges have worked as judges very long or long: for ten or more years. Regretfully, we cannot compare this data with the data of Lithuanian statistical reporting, since such statistic reports do not exist. According to statistical reports, judges with the length of employment at law enforcement institutions exceeding 10 years constitute 57.6 percent and those who have worked at these institutions for less than 3 years constitute 4.3 percent. If we compare this data, we can state that the respondents had been employed at law enforcement institutions for a considerable period of time before becoming judges.

The general composition of judges who filled in the questionnaire by gender is illustrated by the following data:

women	199 or	47.9 percent,
men	167 or	50.3 percent,
total of those who answered	326 or	98.2 percent,
not answered	6 or	1.8 percent,
total	332 or	100.0 percent.

Hence, women constitute 48.8 percent and men 51.2 percent of all those who answered this question. According to statistics, the percentage of women among all the judges is 49.9 percent. This distribution of the respondents approximately corresponds to their statistical distribution.

The above-mentioned socio-demographic indicators that characterise the surveyed judges may be significant when analysing the distribution of attempts at irregular influence on judges.

Since positive indicators (judges who have experienced irregular influence) are low, the situation can be best described by the opposite indicators.

Table 12. **Judges Who Have Not Experienced Irregular Influence Personally (Internal Distribution by Gender and Workplace in Percent)**

Gender and Workplace	Judges Who Have Not Experienced Irregular Influence:				
	Threats	Attempts to bribe	Attempts to blackmail	Physical harm	Irregular influence in civil cases
Female	89.7	93.5* (3.5)	99.4* (2.1)	98.1	88.6
Male	85.5	80.1* (-3.5)	95.8* (-2.1)	97.0	81.8
District court	87.5	85.5	97.6	98.1	82.7
County court	83.9	88.3	96.7	95.1	89.5
Lithuanian Court of Appeal	90.9	90.9	100.0	100.0	100.0
Lithuanian Supreme Court	92.9	89.7	96.6	96.6	88.9
Lithuanian Constitutional Court	100.0	100.0	100.0	100.0	50.0
County Administrative Court	83.3	83.3	100.0	100.0	83.3
Higher Administrative Court	100.0	80.0	100.0	100.0	75.0

* These indicators are significant statistically; the brackets contain indicators of their significance.

According to socio-demographic indicators, the most important data item among the data being analysed is gender ratio (correlation). The general trend according to all types of irregular influence under investigation is the fact that female judges experience considerably less attempts to influence their work. Female judges receive 1.2 times less threats than men, they experience physical harm 0.6 times less frequently; they are blackmailed 2.1 times less frequently and the attempts to bribe them are 3.5 times less frequent.

The analysis of the relation of judges' workplace with the object of the survey, i. e. unlawful attempts to influence judges' work in the course of the last five years must take into account the fact that the Lithuanian Supreme Court has recruited a large number of new judges, other courts also accepted some new judges, mostly from lower courts. Therefore, objectively there cannot be any significant correlations.

When investigating the link between the judge's workplace, i. e. the level of court he/she is employed at, and attempts at irregular influence on the judge's work, one general trend comes into view: judges of lower courts experience less unlawful attempts to influence their work.

However, it becomes evident that judges of not the lowest level courts (district) but of middle level (county) courts experience unlawful attempts to influence their work most frequently. Irregular influence of quite a significant scope is experienced by the judges of the Lithuanian Supreme Court. Moreover, judges of the courts of all instances (except the Lithuanian Constitutional Court) experience a lot of attempts at bribing: this is experienced by 9.1 percent to 20 percent of judges of respective courts. Most frequently attempts are made to bribe judges of administrative courts (approximately every fifth), about every tenth judge of the Lithuanian Supreme Court, the Lithuanian Court of Appeal and county court and every twelfth judge of district courts.

The results of the survey allow us to determine that irregular influence is a more widely spread phenomenon in civil cases. However, general trends of data interrelation remain the same: female judges experience irregular influence in civil cases 1.7 times less frequently than male judges; however, irregular influence is experienced by 50 percent to 17.3 percent of judges working at courts of all levels. The indicator of 50 percent obtained at the Lithuanian Constitutional Court is, however, unreliable, since the questionnaires were filled in by just 2

out of 9 judges of this court. In general, approximately every fifth judge has experienced irregular influence in civil cases.

All female judges answered "no" to the question on whether unlawful attempts to influence judges in the course of the last five years have been planned and deliberate ways of organised crime to influence their work. However, only 96.3 percent of male judges said there had been no such cases, 1.2 percent said it had happened once and 2.5 percent that it had happened 2–4 times.

All the judges of the Lithuanian Court of Appeal, county administrative courts, the Higher Administrative Court and the Lithuanian Constitutional Court who filled in the questionnaires said that there had been no such cases. Just 2 percent of district court judges, 1.7 percent of county court judges and 3.6 percent of judges of the Lithuanian Supreme Court (6 persons in general) replied that the influence exerted on them in the course of the last five years had been planned by organised crime; in most cases such influence had been exerted on more than one occasion, 2–4 times.

The ratio of study indicators and judges' age and the length of their employment is shown in the following table.

Table 13. **Judges Who Have Not Experienced Irregular Influence Personally (internal distribution by Age and Length of Employment in Percent)**

Age and Length of Employment	Judges Who Have Not Experienced Irregular Influence:				
	Threats	Attempts to bribe	Attempts to blackmail	Physical harm	Irregular influence in civil cases
1	2	3	4	5	6
Age					
25–29 years	100.0	100.0	100.0	100.0	66.7
30–39 years	89.4	82.9	98.2	99.1	77.8* (-2.5)
40–49 years	87.7	86.2	97.7	96.9	90.3* (-2.2)
50–59 years	44.7	90.2	96.2	98.1	86.0
60 years or older	80.0	95.0	95.0	90.0* (-2.2)	94.4

* These indicators are statistically significant; the brackets contain indicators of their significance.

1	2	3	4	5	6
Length of Employment					
Less than 5 years	91.6	90.7	97.2	100.0	83.8
5–9 years	83.6	81.8	98.3	96.7	84.7
10–19 years	93.6	85.1	100.0	95.7	81.0
20–29 years	80.0	93.1	90.0* (-2.8)	96.7	89.7
30 or more years	91.7	91.7	100.0	91.7	90.9

The analysis of possible impact of judges' age on attempts at irregular influence on judges' work has to take into account statistical distribution and the distribution of this sample of judges by age. According to statistical data, approximately 40 percent of judges are under 40 years of age. According to the distribution of judges who filled in the questionnaires by age, three quarters of them are 30 to 49 years old. Moreover, one should also bear in mind that there very only 9 very young (under 29 years) judges in this sample; 55 judges belong to the age group of 50–59 and there were 20 judges over 60 years of age. Hence, the majority of judges working at courts of all levels are 30–49-year-old persons and county courts employ about 50 percent of judges under 40. So, the judges working at middle level courts experience unlawful attempts to influence their work more frequently than judges of higher courts. The attempts to bribe are rather actively directed (according to this study data) at judges of the courts of all levels. Based on this, we can draw the conclusion that judges' age is not a factor that has an impact on unlawful attempts to influence judges' work. However, data on physical harm caused to a judge personally (-2.2) and the family of a judge belonging to this age group (-3.9) is statistically significant, although their age groups are small: respectively 18 and 19 persons. Moreover, as we know, very few judges suffered physical harm which, as the results of the survey show, is basically damage caused to property and not physical harm.

Data on irregular influence in civil cases is more related to judges' age. However, correlations of two age groups that are significant from the statistical point of view, are mutually contradictory. Thus judges of a similar age find themselves in very different positions from the point of view of possible irregular influence that may be exerted in civil cases: irregular influence in civil cases has been experienced by 22.2 percent

(24 persons) of judges in the age group of 30–39 (the indicator of statistical significance (-2.5)) and 12 judges (9.7 percent) between 40 and 49 years (the indicator of statistical significance (-2.2)). Hence, data correlations are inverse.

In general, in making the assessment of the data on irregular influence in civil cases, a significant factor may be that with a developing market economy in Lithuania (1995–2000), the number of civil cases (especially of the property and economic type) has been increasing and the cases themselves have become more economically and financially significant because they regulate relations involving increasingly large property. Thus an economic stimulus is emerging to influence the rulings passed in the cases in favour of litigating parties.

In reply to the question whether threats, attempts at bribing or blackmail or the physical harm caused to a judge or his/her family, relatives or friends by persons under prosecution or their representatives (official or other) in the course of the last five years have been planned and deliberate ways of organised crime influencing judges' work, judges of different ages said that this had never been the case:

25–29 years	– 8 judges or 100.0 percent,
30–39 years	– 107 judges or 99.1 percent,
40–49 years	– 124 judges or 98.4 percent,
50–59 years	– 50 judges or 96.2 percent,
60 years and older	– 19 judges or 95.0 percent.

Thus, older judges more frequently relate irregular influence exerted on them with the activities of organised crime. The majority of them consider the influence exerted by organised crime to be rather active: exerted 2–4 times in most cases.

The comparison of the indicators of judges' length of employment with unlawful attempts to influence judges' work in different ways allows us to draw the general conclusions that there are no explicit links, except for the fact that judges who have worked at courts for 20–29 years have a greater and statistically more significant (2.8) likelihood to be blackmailed on numerous occasions. In general, judges who have not experienced irregular influence in the course of the last five years fall almost equally into groups with different length of employment

although, as mentioned above, three quarters of the judges who filled in the questionnaires have worked at courts for less than 10 years. On the one hand, judges who have worked at courts longer experience unlawful attempts to influence their work more frequently. On the other hand, judges who have worked at courts longer most often work at higher level courts where attempts at irregular influence on judges' work are more rare.

The same situation can be observed with regard to the connection between the length of employment of judges at courts and unlawful attempts to influence judges' work through the influence on the family. However, there are a few rather interesting indicators: the indicator on threats to the families of judges who have worked at courts for 20–29 years is statistically significant (3.4).

Another statistically significant (5.1) indicator is related to the physical harm caused on one occasion to the wife of a judge who has worked at the court for 30 and more years (1 of 11 judges who provided data on such length of employment told of such a case).

Data on attempts to exert irregular influence in civil cases shows that the frequency and the scope of this irregular influence experienced by judges with different length of employment is almost the same.

When asked whether they and their families experienced planned and deliberate ways of organised crime to influence their work, the judges with different length of employment said that this had never been the case:

Length of employment:

less than 5 years	– 104 judges or 100.0 percent,
5–9 years	– 115 judges or 97.5 percent,
10–19 years	– 44 judges or 95.7 percent,
20–29 years	– 29 judges or 96.7 percent,
30 and more years	– 12 judges or 100.0 percent.

Thus, based on this data, we can come to the conclusion that judges who have worked at courts for more than 5 years think they have enough experience to judge about possible ways of organised crime to influence judges' work. However, all of them told of the manifestations of organised crime of a similar scope and intensity (from 4.3 percent to 2.5 percent of those who answered this question). The scope of these manifestations, in judges' opinion, is not large.

Judges' assessments of corruption show that the situation in this field is different.

Table 14. **Judges' Opinion on Corrupt Relations within the Society Judging From Cases Heard by Them (Internal Distribution by Judges' Gender and Workplace in Percent)**

Socio-demographic Characteristics of Judges	Judges' Opinion: in what Percentage of the Cases Heard by Them Corrupt Relations Allegedly Existed							
	No such cases	Only a few cases	Approx. 1/10	Approx. 1/4	Approx. 1/3	Approx. half	The ma-jority of cases	All cases of certain types
Gender								
Female	73.3* (2.9)	19.3* (-2.9)	4.7	0.7	0.7			1.3
Male	57.8* (-2.9)	34.2* (2.9)	6.2			0.6	1.2	
Workplace								
District court	68.4	24.8	5.3			0.5	1.0	
County court	60.7	26.8	7.1	1.8* (2.1)	1.8* (2.1)			1.8
Lithuanian Court of Appeal	70.0	30.0						
Lithuanian Supreme Court	57.1	35.7	7.1					
Lithuanian Constitutional Court	100.0							
County Administrative Court	66.7	33.3						
Higher Administrative Court	20.0* (-2.2)	60.0						20.0* (5.5)

* These indicators are statistically significant; the brackets contain indicators of their significance.

Table 15. **Judges' Opinion on Corrupt Relations within the Society Judging from Cases Heard by Them (Internal Distribution by Judges' Age and Length of Employment in Percent)**

Socio-demographic Characteristics of Judges	Judges' Opinion: in what Percentage of the Cases Hear b Them Corrupt Relations Allegedly Existed							
	No such cases	Only a few cases	Approx. 1/10	Approx. 1/4	Approx. 1/3	Approx. half	The majo-rity of cases	In all cases of certain types
Age								
25–29 years	66.7	33.3						
30–39 years	58.9	31.8	7.5	0.9			0.9	
40–49 years	71.0	21.8	4.8			0.8	0.8	0.8
50–59 years	62.3	30.2	3.8		1.9* (2.2)			1.9
60 years or older	73.7	21.1	5.3					
Length of employment								
Less than 5 years	72.6	25.5	0.9* (-2.5)				0.9	
5–9 years	62.4	26.5	6.8	0.9		0.9	0.9	1.7
10–19 years	50.0* (-2.3)	36.4	13.6* (2.5)					
20–29 years	66.7	26.7	3.3		3.3* (3.0)			
30 and more years	81.8	9.1	9.1					

As in other questions analysed above, there are most correlations in the internal distribution of judges' opinions on this question by gender. Female judges' opinion that there have been no corruption-related cases among cases heard by them is three times more frequent than that of male judges. This indicator is significant from the statistical point of view (2.9; - 2.9). These were the answers given by three quarters of female judges and more than a half of male judges. The opinion of male and female judges that the existence of corrupt relations within the society could be presumed in only a few cases is also statistically significant (2.9; - 2.9). This was the most frequent

* These indicators are statistically important; the brackets contain indicators of their significance.

positive answer to this question: one fifth of women and a little over one third of men answered "yes".

Quite a large number of judges working at courts of all levels (except the Lithuanian Constitutional Court) said that there could be some manifestations of corruption within the society. Similar answers were given by judges of all general jurisdiction courts of all four levels: district, county, Court of Appeal and the Supreme Court, since the same cases during the proceedings are referred from a lower to a higher court, appeal and cassation. Thus it can be assumed that this data is reliable. The answers of the judges of county courts are statistically significant when they indicate in what percentage of cases (1/4 or 1/3) they observed possible corrupt relations.

The situation in administrative courts is similar. It is important to consider the fact that one fifth of the judges of the Higher Administrative Court said they suspected the existence of corrupt relations within the society in all cases of a certain type (for data on the type of these cases, see page 127–128).

Judges' opinion on the spread of corruption varies only slightly depending on their age. The variation is also similar depending on the length of employment of judges. It can be said that judges who have worked at courts for more than five years, express their opinions more actively because they think that they have sufficient experience to make such judgements. Some correlations related to judges' length of employment at courts are statistically significant: e. g., judges who have worked at courts form 10–19 years answered "yes" to the question on the existence of corruption within the society 2.5 times more frequently than judges of other age groups.

PROSECUTORS

This section of the monograph presents an interpretation of data obtained using the method of a questionnaire survey of prosecutors. First of all it is important to discuss the general situation in the field of unlawful attempts to influence prosecutors' work. The number of prosecutors who filled in the questionnaires is almost twice as large as

that of judges; as mentioned above, the questionnaires were filled in by three quarters of prosecutors working in Lithuania during the period of the survey. The situation related to the general data of the survey is illustrated by Table 16 and 17 below.

Table 16. **General Characteristics (Scope) of Unlawful Attempts to Influence Prosecutors' Work**

No.	Types of Irregular Influence of Prosecutors	Prosecutors			
		Have not experienced irregular influence		Have experienced irregular influence	
		Abs. number of prosecutors who said they had no such experience	Percentage of the total number of those who filled in the questionnaires	Abs. number of those who said they had such experience	Percentage of the total number of those who filled in the questionnaires
1.	Have persons under prosecution or their representatives (official or other) threatened you in the course of the last five years	503	84.4	82	14.1
2.	Have persons under prosecution or their representatives (official or other) attempted to bribe you in the course of the last five years	516	86.6	66	11.0
3.	Have persons under prosecution or their representatives (official or other) attempted to blackmail you in the course of the last five years	561	94.1	19	3.2
4.	Have persons under prosecution or their representatives (official or other) caused physical harm to you in the course of the last five years	573	96.1	8	1.3
	N = 596				

Table 17. **General Characteristics (Scope) of Unlawful Attempts at Influence on Prosecutors' Work through Influence on the Family, Relatives and Friends**

No.	Types of Irregular Influence of Prosecutors' Family, Relatives and Friends	Prosecutors' Families, Relatives and Friends			
		Have not experience irregular influence		Have experienced irregular influence	
		Abs. number of prosecutors who said they had no such experience	Percentage of the total number of those who filled in the questionnaires	Abs. number of those who said they had such experience	Percentage of the total number of those who filled in the questionnaires
1.	Have persons under prosecution or their representatives (official or other) threatened your family, relatives or friends in the course of the last five years	573	96.1	8	1.4
2.	Have persons under prosecution or their representatives (official or other) attempted to bribe your family, relatives or friends in the course of the last five years	575	96.5	6	1.0
3.	Have persons under prosecution or their representatives (official or other) caused physical harm to your family, relatives or friends in the course of the last five years	577	96.8	3	0.5
4.	Have persons under prosecution or their representatives (official or other) attempted to blackmail your family, relatives or friends in the course of the last five years	578	97.0	1	0.2

N = 596

As we can see, the majority of prosecutors who filled in the questionnaires, i. e. between 84.4 percent and 96.1 percent, have not personally experienced any irregular influence in the course of the last five years (1995–2000). Between 96.1 percent and 97.0 percent prosecutors have not experienced any attempts at irregular influence on a prosecutor's family, relatives and friends.

Therefore, the paper further deals with the situation related to the remaining prosecutors. On average, they constitute over 7 percent of all the prosecutors who filled in the questionnaires.

The most common type of irregular influence experienced by prosecutors is threats. One out of seven prosecutors experienced threats. Attempts at bribing have been experienced by every ninth prosecutor out of all those who filled in the questionnaires. However, only 3.2 percent of prosecutors have experienced attempts to blackmail them (or one in thirty one) and 1.3 percent (or one in seventy six) have suffered physical harm. Thus, the prosecutors have been blackmailed four times less frequently that threatened and blackmail has been three times less frequent than attempts at bribing. They have suffered physical harm on even fewer occasions, i. e. approximately ten times less frequently than they have received threats or experienced attempts at bribing.

The situation of irregular influence on a prosecutor's family, relatives or friends is illustrated by Table 17.

Thus, as we can see the types of irregular influence on a prosecutor's family, relatives or friends are distributed identically according to the degree of the intensity of their manifestation if threats and attempts at bribing are considered, however, the intensity of their manifestation is many times lower than direct threats and attempts to bribe the prosecutors themselves. The intensity of threats to the family, relatives and friends is ten times lower than direct threats to a prosecutor. A similar situation is with regard to attempts to bribe a prosecutor's family, relatives or friends. These attempts are eleven times less frequent than the attempts to bribe a prosecutor personally.

The remaining two types of irregular influence on a prosecutor's family, relatives or friends are not identical according to the degree of their intensity in comparison to the influence on prosecutors personally. In contrast to prosecutors, family members of prosecutors

have experienced physical harm more frequently than blackmail. However, in both cases, the intensity of their manifestation was also many times lower than that of the influence on prosecutors: approximately three times lower in the case of physical harm and as many as sixteen times less frequent in the case of blackmail.

Hence, after the comparison of the data from both tables, we can come to a general conclusion that irregular influence exerted on prosecutors personally has been over nine times more frequent than influence of the same nature on a prosecutor's family, relatives or friends in the course of the last five years. Therefore, it can be assumed that efforts are basically made to influence prosecutors' work through unlawful attempts to exert irregular influence on prosecutors personally.

Now it would be important to investigate the intensity of irregular influence on prosecutors personally and the data on the frequency of this influence on every individual prosecutor.

Table 18. **Intensity (Frequency) of Unlawful Attempts to Influence Prosecutors Personally**

Frequency of Irregular Influence	**Types of Irregular Influence on Prosecutors**							
	Threats		Attempts at bribing		Blackmail		Causing physical harm	
	Abs. number	Percent of total number	Abs. number	Percent of total number	Abs. number	Percent of total number	Abs. number	Percent of total number
No experience of such influence	503	84.4	516	86.6	561	94.1	573	96.1
Once	39	6.5	24	4.0	11	1.8	5	0.8
2–4 times	38	6.4	37	6.2	6	1.0	2	0.3
5–7 times	3	0.5	2	0.3	2	0.3		
8–10 times	1	0.2						
More than 10 times	1	0.2	3	0.5			1	0.2
Not answered	11	1.8	14	2.3	16	2.7	15	2.5
Total	596	100.0	596	100.0	596	100.0	596	100.0

As we can see, the majority of prosecutors who have experienced irregular influence comprises prosecutors who have experienced this influence rather often, i. e. influence of medium intensity (2–4 times): approximately half of all the prosecutors who have received threats, a little less than two thirds of all the prosecutors who have been offered bribes and about one third of all the judges who have been blackmailed or have suffered physical harm. A similar number of prosecutors have experienced unlawful attempts to influence prosecutors' work once: approximately half of all the prosecutors who have received threats, more than one third of those who have undergone attempts to bribe them and the majority, i. e. almost two thirds, of those who have been blackmailed and those to whom physical harm has been caused.

Thirteen prosecutors (or 2.2 percent of all those who filled in the questionnaires) have experienced particularly intensive attempts to influence prosecutors' work in unlawful ways: as many as 5 (0.9 percent) prosecutors have been threatened many times (from 5 to more than 10 times); 5 (0.9 percent) prosecutors have been offered bribes on numerous occasions (from 5 to more than 10 times); 2 (0.3 percent) prosecutors have been blackmailed 5-7 times and one has suffered physical harm more than 10 times.

As in judges' replies on physical harm, prosecutors' replies also contain data on the material damage caused to them, i. e. damage caused to their real estate, a car or on thefts from apartments, cars, etc. Thus, prosecutors like judges have not experienced physical harm, although the question was formulated explicitly with a view to clarify whether physical harm has been caused to prosecutors. Therefore, this must be taken into account while making an assessment of data on the physical harm caused to prosecutors.

The following is the data on the intensity (frequency) of unlawful attempts to influence prosecutors' work through influence on their family, relatives or friends (table 19).

Since unlawful attempts to influence prosecutors' work through influence on their family, relatives or friends are rare according to the data of this survey, there are not many degrees of their frequency per individual prosecutor. Attempts to influence prosecutors personally or through prosecutors' family, relatives or friends most often were of medium intensity, i. e. in the majority of cases 2–4 times. This is the

number of threats and attempts at bribing experienced by the families, relatives or friends of half of the prosecutors who gave positive answers to these questions; in the case of physical harm: respectively two thirds and in the case of blackmail: all (1 person or 0.2 percent out of the total number of the prosecutors who filled in the questionnaires).

Table 19. **Intensity (Frequency) of Irregular Influence on a Prosecutor's Family, Relatives or Friends**

Frequency of Irregular Influence	Types of Irregular Influence on a Prosecutor's Family, Relatives or Friends							
	Threats		Attempts at bribing		Causing physical harm		Blackmail	
	Abs. number	Percent of total number	Abs. number	Percent of total number	Abs. number	Percent of total number	Abs. number	Percent of total number
No experience of such influence	573	96.1	575	96.5	577	96.8	578	97.0
Once	4	0.7	2	0.3	1	0.2		
2–4 times	3	0.5	3	0.5	2	0.3	1	0.2
5–7 times								
8–10 times								
More than 10 times	1	0.2	1	0.2				
Not answered	15	2.5	15	2.5	16	2.7	17	2.9
Total	596	100.0	596	100.0	596	100.0	596	100.0

In all the remaining cases, prosecutors' families, relatives or friends have experienced irregular influence once. The families, relatives or friends of only 2 prosecutors have suffered harm more than 10 times. However, a relatively large number of prosecutors (about 3 percent) have not answered this question at all.

In general, only 2.5 percent of prosecutors or their family members have undergone particularly intensive attempts to exert irregular influence on prosecutors' work. The majority (between one half and two thirds) of prosecutors and their family members have undergone attempts at irregular influence 2–4 times; less than half of those who gave positive answers had experienced attempts at irregular influence only once.

Another conclusion is that repeated threats to prosecutors and their families, relatives or friends were the most frequent.

Now it is important to discuss more specifically who, by what methods (where and how), for what purposes and for what reasons has attempted to exert irregular influence on a prosecutor's work and also whether this has been reported to the police.

Table 20. **Who Has Made Attempts at Irregular Influence on Prosecutors**

Who has Attempted to Exert Irregular Influence	**Types of Irregular Influence on Prosecutors**							
	Threats		Attempts at bribing		Causing physical harm		Blackmail	
	Abs. number	Percent of total number	Abs. number	Percent of total number	Abs. number	Percent of total number	Abs. number	Percent of total number
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Persons under prosecution (defendant)	46 (2)*	7.7 (0.3)	9 (1)	1.5 (0.2)			3	0.5
A relative of the person under prosecution (defendant)	2 (2)	0.3 (0.3)	8 (1)	1.3 (0.2)			2 (1)	0.3 (0.2)
Friends (witnesses) of the person under prosecution (defendant)	2 (1)	0.3 (0.2)	(1)	(0.2)				
Acquaintances of the person under prosecution (defendant)			3 (2)	0.5 (0.3)				
Lawyer of the person under prosecution (defendant)	2	0.3	8 (5)	1.3 (0.8)				

* The brackets indicate repeated attempts and their percentage out of the total number of the prosecutors who filled in the questionnaires.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Co-workers (the superior or other colleagues) of the person under prosecution (defendant)			1 (1)	0.2 (0.2)				
Anonymous person							1	0.2
Total	52 (5)	8.7 (0.8)	29 (11)	4.9 (1.8)			6 (1)	1.0 (0.2)
N = 596								

Thus attempts at irregular influence on prosecutors are most often made by persons under prosecution (defendants): about 90 percent of threats, one third of the attempts at bribing and all attempts to blackmail are made by these persons. A small number of prosecutors have experienced influence exerted by relatives or friends of the person under prosecution (defendant). Lawyers of the person under prosecution (defendant) are especially active in making attempts to bribe a prosecutor. They make one third of all the attempts at bribing prosecutors and the majority of all repeated attempts of this type.

Sometimes prosecutors are blackmailed anonymously. One prosecutor described a situation at his home which occurred due to the content of blackmail although this probably could not be called blackmail. For the purposes of revenge to the prosecutor for his lawful procedural actions, an anonymous male and a female voice phoned repeatedly the prosecutor's wife and said that the prosecutor was being unfaithful to her. This would cause the wife's hysterics, jealousy and this finally resulted in the spouses' mutual distrust and tension in the marital relations.

In general, prosecutors gave a rather vague description of the situation in which attempts to exert irregular influence on them had been made. About 40 percent of the prosecutors who had received threats, more than half of those who had been offered bribes and two thirds of those who had been blackmail gave no indication at all of who had done that. Due to the very general content of the descriptions, it is impossible to distinguish specifically who has made these attempts.

A similar situation can be observed in the prosecutors' descriptions on who has tried to exert irregular influence on their family, relatives and friends. Attempts have been made to bribe a prosecutor's family, relatives or friends by: 1 (0.2 percent) – a relative of the person under prosecution; 1 (0.2 percent) the lawyer of the person under prosecution and 2 – acquaintances of the person under prosecution (defendant). As we can see this data is even more scarce than the data commented above.

The following data as been obtained with regard to how and where attempts have been made to exert influence of different types.

Threats to prosecutors and their family, relatives or friends:

by phone (at work) – 4(1)* prosecutors or 0.6 (0.3) percent of all those who filled in the questionnaires

by phone (at home) – 3(1) prosecutors or 0.5 (0.2) percent of all those who filled in the questionnaires

in the office – 16(1) prosecutors or 2.7(0.2) percent of all those who filled in the questionnaires

in the courtroom, in court – 14(1) prosecutors or 2.3 (0.2) persent of all those who filled in the questionnaires

by letter – 1(1) prosecutor or 0.2(0.2) percent of all those who filled in the questionnaires

from a place of imprisonment – 4 prosecutors or 0.7 percent of all those who filled in the questionnaires

elsewhere – 2 prosecutors or 0.4 percent of all those who filled in the questionnaires

Total – 44(5) prosecutors or 7.4(0.8) percent of all those who filled in the questionnaires

N=596

Threats to prosecutors have in most cases been voiced personally in their offices: more than one third of all the threats. Another third is made up of the cases where the prosecutor has been threatened in the courtroom or in court. Prosecutors are also threatened from places of imprisonment as well. In general, threatening prosecutors at home is not common.

* The brackets contain repeated attempts and their percentage in the total number of the prosecutors who filled in the questionnaires.

Attempts to bribe a prosecutor, his/her family, relatives or friends:

in the office – 13 prosecutors or 2.2 percent of all those who filled in the questionnaires

by phone (at home) – (1) [*] prosecutor or (0.2) percent of all those who filled in the questionnaires

Total – 13(1) prosecutors or 2.2 (0.2) percent of all those who filled in the questionnaires

Attempts to blackmail a prosecutor, his/her family, relatives or friends:

by phone (at work) – 3 prosecutors or 0.5 percent of all those who filled in the questionnaires

by phone (at home) – (2) prosecutors or (0.3) percent of all those who filled in the questionnaires

in the office – 1 prosecutor or 0.2 percent of all those who filled in the questionnaires

in the press – 6 prosecutors or 1.0 percent of all those who filled in the questionnaires

Total – 10(2) prosecutors or 1.7(0.3) percent of all those who filled in the questionnaires

Our knowledge on the circumstances under which physical harm has been caused is even more limited: 1 prosecutor is psychologically depressed because his friend, also a prosecutor, was murdered at the beginning of 1999.

After summarising the data provided, we can state that the most popular place where threats and attempts to bribe a prosecutor have been made is first of all the prosecutor's office and the court, the courtroom, i. e. an official place as well: two thirds of threats and almost all attempts to bribe a prosecutor have been made here.

However, prosecutors think that the most common way to blackmail a prosecutor is by involving the press and bribing journalists. For example, they said that an independent television channel had shown a report containing biased information that a prosecutor tried to delay the investigation of certain cases; in another case there was an article in the press about another prosecutor saying that previously

[*] The brackets contain repeated attempts and their percentage in the total number of the prosecutors who filled in the questionnaires.

when he worked in the police, he „manufactured“ a case against the present defendant and acted in the manner degrading his (the defendant's) honour and dignity; in general, according to prosecutors, the press publishes libel, i. e. discloses false facts about the investigation of a criminal case. In general, only about half of all the prosecutors out of all those who had experienced different attempts to influence their work personally or through their families indicated where and how these attempts had been made.

The nature of different types of influence experienced by prosecutors (personally or through their families, relatives or friends) is characterised by the data below.

Nature of threats:

killing, explosion, physical violence – 17(3)[*] prosecutors or 2.9(0.5) percent of all those who filled in the questionnaires

abstract threat of revenge – 18(1) prosecutors or 3.0(0.2) percent of all those who filled in the questionnaires

problems at work – 3(1) prosecutors or 0.5 (0.2) percent of all those who filled in the questionnaires

threatening messages – 5(1) prosecutors or 0.8(0.2) percent of all those who filled in the questionnaires

Total – 42(6) prosecutors or 7.0 (1.0) percent of all those who filled in the questionnaires

What bribes have been offered:

cash – 37(5) prosecutors or 6.2 (0.8) persent of all those who filled in the questionnaires

presents, services – 4(1) prosecutors or 0.7 (0.2) percent of all those who filled in the questionnaires

Total – 41(6) prosecutors or 6.9 (1.0) persent of all those who filled in the questionnaires

Nature of blackmail:

unfavourable press articles – 7 prosecutors or 1.2 percent of all those who filled in the questionnaires

problems at work – 3 prosecutors or 0.5 percent of all those who filled in the questionnaires

[*] The brackets contain repeated attempts and their percentage in the total number of the prosecutors who filled in the questionnaires.

problems in the family – 1 prosecutor or 0.2 percent of all those who filled in the questionnaires

discrediting information – 2 prosecutors or 0.3 percent of all those who filled in the questionnaires

emotional pressure – 1 prosecutor or 0.2 percent of all those who filled in the questionnaires

Total – 14 prosecutors or 2.3 percent of all those who filled in the questionnaires

Nature of physical harm:

vandalised car – 2 prosecutors or 0.3 percent of all those who filled in the questionnaires

damaged real property – 1 prosecutor or 0.2 percent of all those who filled in the questionnaires

theft from car – 1 prosecutor or 0.2 percent of all those who filled in the questionnaires

car theft – 1 prosecutor or 0.2 percent of all those who filled in the questionnaires

theft from apartment – 1(1) [*] prosecutor or 0.2(0.2) percent of all those who filled in the questionnaires

Total – 6(1) prosecutors or 1.0 (0.2) percent of all those who filled in the questionnaires

N = 596

As we can see the nature of threats and blackmail and the manner in which attempts at bribing had been made were more specifically discussed by approximately half of all the prosecutors who had received threats personally or through threats to their family, almost two thirds of prosecutors who had been offered bribes personally or in other ways specified above and about two thirds of prosecutors who had been blackmailed. The nature of threats is very serious. Threats to kill and threats of cruel physical violence as well as threats of explosions were received by approximately 40 percent of the prosecutors among all who had been threatened personally or whose families had received threats. Half of the threats were expressed not specifically but as a general threat of revenge after some time (e. g. after serving the term of

[*] The brackets contain repeated attempts and their percentage in the total number of the prosecutors who filled in the questionnaires.

imprisonment) or in the near future, i. e. that prosecutors will immediately have problems, e. g. at work. A certain number of prosecutors have undergone less serious emotional stress because they had only received threatening hints.

Persons who have attempted to bribe prosecutors offered cash in most cases (9 out of 10 cases). Some prosecutors said they had been offered „millions", „round sums", etc. However, there was only one case when a prosecutor said he had been offered US dollars; in other cases no specific information was given.

The nature of blackmail of prosecutors is interesting because half of all the prosecutors who described the nature of blackmail said that the press had been used for such purposes, i. e. unfavourable articles had been published.

Prosecutors were rather often blackmailed by threatening them with future problems at work. One prosecutor indicated that blackmailers would report to his superiors through influential persons about some property allegedly acquired by him (allegedly using money accumulated in illegal ways) and this would worsen his relationships with co-workers and superiors and the prosecutor would have to prove that this was not true.

As has been mentioned, the nature of physical harm described by prosecutors does not correspond to its actual definition. As we can see from the data presented here, this is basically material (economic) damage. However, prosecutors think they have experienced this damage due to the fact that certain persons wanted revenge for certain procedural actions (in a criminal case) taken by them, e. g. following the detention of suspects on the basis of operational information. Prosecutors think that all the material losses indicated above are related to their position, i. e. the nature of the work they perform. For example, one prosecutor indicated that his wife had become a victim of thefts on many occasions and assumed that this had been done deliberately because he was a prosecutor. So no physical harm has been caused either to prosecutors or their families.

The aim (reason) of threats or the purpose of threats made: attempts to influence the situation in court – 2 (0.4 percent); objections with regard to the verdict, the nature of charges – 11 (1.8 percent); a wish to change the pre-trial detention measure – 2 (0.3 percent); a wish

to influence the course of proceedings – 7 (1.2 percent). 22 prosecutors gave answers about these reasons, others did not give specific descriptions of these circumstances.

The aim (reason) of attempts at bribing is very similar to the purpose of threats: wanted to influence the course of proceedings – 20 (3.4 percent), there were two repeated attempts to achieve this aim; wanted to change the pre-trial detention measure – 4 (0.6 percent); there were three repeated attempts to achieve this aim; wanted to obtain information (in August 1998, some cash was offered in return for disclosing a murderer's name) – 1 (0.2 percent). Thus, the reasons and aims of attempts at bribing were described by only 26 or 4.4 percent of prosecutors out of all those who filled in the questionnaires. They make up only one third of the prosecutors who have undergone attempts to bribe them personally or through their families.

The aims (reasons) of blackmail: wanted to mitigate the pre-trial detention measure – 1 (0.2 percent); objected to the verdict, the nature of charges – 1 (0.2 percent).

Thus, as we can see, the most frequent aim in all types of influence, i. e. a wish to influence the course of proceedings, was present in two thirds of all the described cases. In the case of threats, in addition to the objections with regard to the nature of charges, half of the threats have been made with this aim. Moreover, there was another aim among the attempts at irregular influence on prosecutors' work, i. e. the wish to mitigate the pre-trial detention measure (arrest). Thus, the aim of the majority of attempts at irregular influence on prosecutors' work was timely from the point of view of the course of proceedings rather than „post factum" as in the case of influence on judges.

Prosecutors' replies to the question on whether irregular influence has been reported to the police:

those who have received threats personally or to their family:

yes (once) – 11 or 1.8 percent of all those who filled in the questionnaires

no – 35 or 5.8 percent of all those who filled in the questionnaires

Total – 46 or 7.6 percent of all those who filled in the questionnaires

those or whose families have been offered bribes:

yes (once) – 7 or 1.2 percent of all those who filled in the questionnaires

yes (several times) – 2 or 0.3 percent of all those who filled in the questionnaires

no – 21 or 3.6 percent of all those who filled in the questionnaires

Total – 30 or 5.1 percent of all those who filled in the questionnaires

those who have been blackmailed:

no – 6 or 1.0 percent of all those who filled in the questionnaires

those who have suffered physical harm:

yes (once) – 1 or 0.2 percent of all those who filled in the questionnaires

yes (several times) – 2 or 0.4 percent of all those who filled in the questionnaires

no – 1 or 0.2 percent of all those who filled in the questionnaires

Total – 4 or 0.8 percent of all those who filled in the questionnaires

As we can see, few prosecutors who had experienced different types of influence answered this question: about half of all those who had received threats personally or through their family; about half of all those who had been offered bribes personally or through their family; and about a third of those who had been blackmailed or suffered physical harm. Therefore, it is difficult to say whether this data is truly reliable and whether we can draw a reliable conclusion that the majority of prosecutors have never reported those incidents to the police. The prosecutors', like the judges', attitude towards reporting to the police is clearly negative. Some prosecutors have different arguments justifying their refusal to approach the police. Some prosecutors thought that, e. g. threats were not realistic or feasible (e.g., when a person threatened to shoot a prosecutor following the completion of a long-term imprisonment sentence). Some prosecutors interpret threats made to them personally or to their families as inseparable from the essence of their profession because they receive threats or experience psychological pressure regularly or every day. A certain number of prosecutors do not view threats, for example, as constituting a real crime.

Prosecutors who have experienced irregular influence of different types most often report this to their direct superior, the Senior

Prosecutor or approach the Prosecutor General. In the case of serious threats, bodyguards would be assigned to the prosecutor and on several occasions criminal cases related to threats to prosecutors have been filed by the police.

Prosecutors are especially reluctant to report to the police or their superiors attempts at bribing because they think that this course of action is inexpedient as an attempt to bribe is difficult to prove. Like judges, prosecutors do not want to get involved in the procedure of this type, since they consider it to be very controversial.

The motives behind prosecutors' negative attitude towards this problem are diverse, however, the most important thing is that this negative attitude is the most common and popular.

Prosecutors were asked to assess whether all these threats, attempts at bribing or blackmail or physical harm caused to a prosecutor personally or their family, relatives or friends by persons under prosecution (defendants) or their representatives (official or other) in the course of the last five years had been planned and deliberate ways of organised crime influencing prosecutors' work. The assessments given by prosecutors are as follows:

there have been no such cases	547	91.8 percent
once	14	2.3 percent
2–4 times	6	1.1 percent
5-7 times	2	0.3 percent
not answered	27	4.5 percent
Total	596	100.0 percent

Hence, positive replies to this question were given by 22 or 3.7 percent of the prosecutors out of all those who filled in the questionnaires. Their number is twice as large as the number of judges who gave positive answers to this question. However, a significant number of the prosecutors, 27 or 4.5 percent, did not answer this question at all.

The majority of prosecutors who said 'yes' to question about influence of organised crime indicated that they had experienced irregular influence only once. They make up almost two thirds of all the prosecutors who have positive replies. The number of prosecutors who have experienced irregular influence 2–4 times is three times bigger that the number of prosecutors who have undergone repeated attempts

(5–7 times) that, in their opinion, have been attempts of organised crime to exert irregular influence on prosecutors' work.

However, the general contribution of organised crime to irregular influence exerted on prosecutors is not significant in comparison to the whole scope of irregular influence on prosecutors according to the results of this survey. Theoretically, it can comprise from one tenth to one quarter in the total number of all the prosecutors who filled in the questionnaires.

The prosecutors indicated the ways in which representatives of organised crime attempted to exert irregular influence on prosecutors:

threats by phone	3	0.5 percent
attempt to influence the course of proceedings	4	0.7 percent
attempt at bribing	2	0.3 percent
thefts (car theft and theft from apartment)	2	0.3 percent
vague description	2	0.3 percent
Total	13	2.2 percent

As we can see, only 13 prosecutors out of 22 of those who gave positive replies to the question on the attempts of organised crime to exert irregular influence on prosecutors commented to some extent the ways in which this had been done. Representatives of organised crime most frequently tried to influence the course of proceedings or made threats by phone.

As mentioned above, only three prosecutors requested a personal meeting with the scientific worker investigating the problem.

The question on the prosecutors' practical experience of irregular influence on their work in cases other than criminal cases was answered only by 29 or 4.9 prosecutors out of 596 prosecutors. 33 or 5.5 percent did not answer this question and the remaining 534 or 89.6 percent gave negative replies. The practical experience of the type mentioned above was described by prosecutors very „vaguely". However, the general conclusion from their comments can be that this influence is most often exerted through the prosecutors of higher rank who while applying their control give oral instructions on the course the investigation of a case has to take. This influence is exerted when the prosecutor investigates complaints, controls the investigation of a criminal case, supports the state accusation in court, defends interests

of the state, analyses the available material and prepares civil claims for very large amounts: up to 7 million litas and more. Judges ask prosecutors whether they can rule in favour of the defendant. While investigating reports on crimes, pressure is often applied with the aim to file a criminal case or trying to obtain a refusal to file a criminal case. The pressure is exerted by using higher-ranking authority, imperious expression of opinion verbally, by phone (extremely rarely in writing). Prosecutors have also noticed that influence may be exerted on them by employing higher-ranking prosecutors, the media and representatives of authorities. The media or other interested persons offer money for the needed information or offer to pay for the systematic provision of information a regular remuneration exceeding the prosecutors' salaries by three times. Influence may be exerted in any case where a citizen or a private company litigates with the state (the customs office, the tax inspectorate, the Government, etc.). Another way to apply pressure to a prosecutor is to write unfounded complaints to the Law Department, to organise work checks by setting up a commission for this purpose, etc. Thus it is very difficult for a prosecutor to be independent and follow his/her principles in the face of complicated social relations in the field of prosecutors' work. To sum up, we can draw the conclusion that attempts to influence prosecutors are most often made through different types of pressure described above rather than by bribing.

The prosecutors were asked to answer the question on the spread of corruption within our society based on the materials of criminal cases investigated by them. They were asked in what percentage of different cases investigated by them they could assume the existence of former (or existing) corrupt relations within the society not from the point of view of prosecutors but based on the materials of these cases in general.

Prosecutors gave a different assessment with regard to the spread of corruption as compared to their answers about possible planned ways of organised crime to exert irregular influence on prosecutors. In the latter case, 91.8 percent of prosecutors said that this had never been the case. However, only 63.9 percent of the prosecutors said that there had been no cases where one could assume the existence of corrupt relations within the society.

Table 21. **Prosecutors' Opinion on the Number of Different Cases Investigated by Them Where One can Assume the Existence of Corrupt Relations Within the Society**

Spread of Corrupt Relations within the Society	Prosecutors		
	Abs. number	Percent out of total number	Percent of the number of all those who answered this question
There have been no such cases	381	63.9	67.4
Only a few cases	131	22.0	23.2
Approx. one tenth of the cases	16	2.7	2.8
One fifth	3	0.5	0.5
One fourth	1	0.2	0.2
One third	7	1.2	1.2
About half of the cases	9	1.5	1.6
The majority of cases	5	0.8	0.9
In all cases of a certain type	12	2.0	2.1
All those who answered the question	565	94.8	100.0
Not answered	31	5.2	
All those who filled in the questionnaires (N)	596	100.0	

Therefore, we can make an assumption that a significant share of corrupt relations within the society exist outside the field of activities of organised crime (according to its current definition). However, there might be more corrupt relations involved in organised crime that it is evident at a first glance. This requires qualitatively deeper social research. On the other hand, as mentioned above (p. 128), corruption-related processes within the society nevertheless are not spontaneous and unorganised but manifest themselves as certain constant, systematic and regular processes within the society even if they are not the manifestations of organised crime. Thus, the prosecutors' answers point indirectly to the extent to which organised crime is developed and its possibilities and they are also an indirect indication of general systematic and regular social processes within the society.

Now it is important to comment on the prosecutors' answers on the intensity of the spread of corrupt relations within the society. The majority of prosecutors, 131 out of 565, who answered this question

said that they had assumed the existence of corrupt relations only in a few cases. They make up one quarter of all the prosecutors who answered the above-mentioned question. However, the remaining 53 prosecutors (9.4 percent) or almost one in ten prosecutors indicated quite a big likelihood of the spread of corrupt relations within the society. Among them, 17 persons or 3.0 percent said they had observed this in the majority or all the cases (materials) of a certain type investigated by them. However, more extensive comments on the types of these cases were given only by approximately one in four prosecutors who said 'yes' to the question on the existence of corrupt relations within the society. This data is given below:

financial–economic type	27 (3)*	or 4.5 (0.5) percent
smuggling	10 (3)	or 1.7 (0.5) percent
related to organised crime	3	or 0.5 percent
drugs-related cases	2	or 0.3 percent
state property privatisation cases	1 (1)	or 0.2 (0.2) percent
cases involving officials, civil servants	6 (1)	or 1.0 (0.2) percent
trafficking of illegal migrants across state border	1	or 0.2 percent
Total	50 (8)	or 8.4 (1.3) percent

More than half of the prosecutors who commented the type of cases said that these were cases of the financial–economic type. One in eight prosecutors said these were cases of officials, civil servants or their family members. Other prosecutors gave more specific descriptions of the financial–economic type and said they had observed corrupt relations in all cases related to smuggling (in particular of nonferrous metals, cigarettes and alcohol), to the privatisation of state property, trafficking of illegal migrants across the state border as well as drugs-related cases.

In their comments, the prosecutors also pointed out to financial cases related to issuing a loan and failure to repay it or obtaining a bank loan knowing that there would be no possibilities to repay it (verbal agreement between the borrower and a bank employee). This happens in property extortion cases and in the cases of defendants who

* The brackets indicate repeated versions of the answers, when one prosecutor indicated a few types of cases.

have family relations with high-ranking officials; in the cases of plunder of property on a large scale and cases of fraud, also in the cases related to the oil market and squander of property. In smuggling-related cases there is often an agreement between the carrier and a customs official. Some prosecutors pointed out that it has often been possible to assume the existence of corrupt relations between persons under prosecution and judges who heard their cases in court and that cases of economic-financial type are one of the manifestations of corruption within the society in general. The same assessment was given by prosecutors with regard to the cases where the accused and the defendants are financially rich and politically influential persons.

As we know, in Lithuania, drugs-related cases and cases related to trafficking illegal migrants across the state border have been traditionally associated with the activities of organised crime. On the one hand, however, based on prosecutors' answers, it is difficult to make general judgments as to what types of cases are conducive to the manifestations of corrupt relations in the country because this data is not very reliable. On the other hand, the survey data on the existence of corrupt relations within the society and its intensity are reliable and representative: as mentioned above, 30.9 percent of all the prosecutors who filled in the questionnaires gave positive replies to the question (i. e. about one third). Thus, in this case, based on the survey of prosecutors' opinions, we can state that a certain number of prosecutors may find themselves within the range of these systematic corrupt relations although they sometimes do not receive any material benefits from these relations because they are forced to be involved in them due to the pressure applied through the relations of subordination or through the peculiarities of political life. The results of the questionnaire survey do not allow us to deny this.

Now it would be important to analyse whether there are certain dependencies between prosecutors' age, gender, workplace or length of employment and attempts at irregular influence to influence prosecutors' work experienced by them. This data might allow us to determine certain tendencies of social processes in this field.

Therefore, first of all it is necessary to analyse these particular socio-demographic characteristics of the prosecutors' surveyed based on the results of this questionnaire survey. It is also important to

compare these characteristics with respective statistical socio-demographic indicators of prosecutors.

Table 22. **Distribution of Prosecutors Who Filled in the Questionnaires by Workplace**

Main Workplace	Prosecutors		
	Abs. number	Percentage	Percentage of those who answered this question
District prosecutor's office	424	71.1	72.1
County prosecutor's office	111	18.6	18.9
Office of the Prosecutor General	53	8.9	9.0
Total number of those who answered	588	98.7	100.0
Not answered	8	1.3	
Total	596	100.0	

The most number of prosecutors work at district prosecutor's offices (72.1 percent).

Almost one fifth of the prosecutors surveyed (18.9 percent) work at county prosecutor's offices. Almost one prosecutor in ten (9.0 percent) works at the Prosecutor General's Office. This data is more or less consistent with the statistical distribution of prosecutors by workplace: according to statistical indicators, 69.3 percent of prosecutors work at district prosecutor's offices, about one fifth (20.0 percent) at county prosecutor's offices and 10.6 percent at the Prosecutor General's Office.

As we can see, the majority of prosecutors are young and still in their creative years: prosecutors between 25 and 49 years of age make up four fifths (81.7 percent) of all the respondents. Approximately one tenth of prosecutors (12.3 percent) are between 50 and 59 years of age. A small number among all the prosecutors (6.0 percent) are older. Lithuanian statistics does not contain such comprehensive data. Accordingly statistical data, prosecutors under 40 account for as much as 60 percent. While making comparisons between this data, we can

state that the distribution of the surveyed prosecutors by age corresponds to the statistical situation.

Table 23. **Distribution of Prosecutors Who Filled in the Questionnaires by Age**

Age	Prosecutors		
	Abs. number	Percentage	Percentage of those who answered this question
25–29 years	167	28.0	28.5
30–39 years	193	32.4	32.9
40–49 years	119	20.0	20.3
50–59 years	72	12.1	12.3
60 years or older	35	5.9	6.0
Total number of those who answered	586	98.3	100.0
Not answered	10	1.7	
Total	596	100.0	

The length of employment is illustrated by the following table:

Table 24. **Distribution of Prosecutors Who Filled in the Questionnaires by Length of Employment**

Length of Employment	Prosecutors		
	Abs. number	Percentage	Percentage of those who answered this question
Less than 5 years	241	40.4	41.1
5–9 years	213	35.7	36.3
10–19 years	61	10.2	10.4
20–29 years	49	8.2	8.3
30 years and more	23	3.9	3.9
Total number of those who answered	587	98.5	100.0
Not answered	9	1.5	
Total	596	100.0	

The length of employment of as many as 40.4 percent of prosecutors is less than five years. More than a third of prosecutors have the average length of employment (5–9 years). The remaining prosecutors, i. e. more than one fifth (22.5 percent), have worked as prosecutors for a long or a very long period of time. Regretfully, we cannot compare this data with the data of Lithuanian statistical reporting, since such statistic reports do not exist. According to statistical reports, prosecutors who have worked at law enforcement institutions and not only prosecutor's offices for more than 10 years account for more than 40 percent and those who have worked there for up to 3 years account for 16.1 percent at district prosecutor's offices and for only about 5 percent at county prosecutor's offices and the Prosecutor General's Office. If we compare this data, we can state that the composition of prosecutors has been more considerably renewed than that of judges.

The general composition of prosecutors who filled in the questionnaires by gender is illustrated by the following data:

women	235 or 39.4 percent
men	351 or 58.9 percent
total of those who answered	586 or 98.3 percent
not answered	10 or 1.7 percent
Total	596 or 100.0 percent

According to statistical indicators, women holding positions of prosecutors account for 41.6 percent. Thus, the data obtained during the questionnaire survey corresponds to the statistical distribution of prosecutors by gender in Lithuania.

The above-mentioned demographic indicators that characterise the surveyed prosecutors may be significant when analysing the distribution of attempts at irregular influence on prosecutors.

Since positive indicators (i. e. prosecutors who have experienced irregular influence) are low, the situation can be best described by the opposite indicators.

According to socio-demographic indicators, the most important data item among the data being analysed is the gender ratio (correlation). The general trend in the distribution by gender is that female prosecutors experience considerably less attempts to influence

their work. Female prosecutors receive 3.5 times less threats than male prosecutors; the frequency of attempts to bribe them is 2.3 times lower; female prosecutors receive 1.7 times less threats and 0.9 times less frequently experience physical harm. Irregular influence in other fields of work experienced by female prosecutors is 2.6 times less frequent than that experienced by male prosecutors.

Table 25. **Prosecutors Who have not Experienced Irregular Influence Personally (internal distribution by gender and workplace in percent)**

Gender and Workplace	Prosecutors Who have not Experienced Irregular Influence:				
	Threats	Attempts to bribe	Attempts to black-mail	Physi-cal harm	Irregular influence in other fields of work
Female	92.3* (3.5)	92.3* (2.3)	98.3	99.1	97.8* (2.6)
Male	81.9* (-3.5)	86.1* (-2.3)	95.6	98.3	92.8* (-2.6)
District prosecutor's office	88.1* (2.4)	89.0	97.4	99.0	94.8
County prosecutor's office	76.6* (-3.2)	86.2	94.5	97.3	95.3
Prosecutor General's Office	88.7	90.4	96.2	98.1	94.0

An important fact that influences the distribution by workplace is that prosecutors' length of employment at prosecutor's offices is generally shorter; as many as 12.7 percent of those working at prosecutor's offices have worked at law enforcement institutions for less than three years (according to the data of statistical reporting). However, county prosecutor's offices employ prosecutors who have the longest employment record at a prosecutor's office, that is probably why they have received much more threats, i. e. approximately three times more than prosecutors working at other prosecutor's offices.

* These indicators are significant statistically; the brackets contain indicators of their significance.

Meanwhile, prosecutors working at district prosecutor's offices have the shortest length of employment at a prosecutor's office, therefore, they have experienced the smallest amount of irregular influence. As we can see, the characteristics of prosecutors who have not received any threats is statistically significant. However, in all other cases there are no statistically significant correlations. Prosecutors working at county prosecutor's offices in general experience more attempts to influence their work. The general trend in the situation of prosecutors working in all types of prosecutor's offices is that prosecutors most often receive threats and very rarely suffer physical harm and undergo attempts at blackmail. More specifically, threats have been received by 11.9 percent of all the surveyed prosecutors of district prosecutor's offices, attempts at bribing have been experienced by 11 percent, attempts at blackmail by only 2.6 percent and physical harm has been caused to 1 percent of district prosecutors. At county prosecutor's offices, threats have been made to as many as 23.4 percent of prosecutors, 13.8 percent have undergone attempts to bribe them, physical harm has been caused to 2.7 percent and attempts at blackmail have been experienced by also a small number of prosecutors working at county prosecutor's offices, i. e. only 4.5 percent. In this respect, prosecutors of the Prosecutor General's Office are in a similar situation as districts prosecutors: 11.3 percent of them have received threats, 9.6 have experienced attempts at bribing, 3.8 attempts at blackmail and 1.9 have suffered physical harm.

The scope of irregular influence in other fields of work experienced by prosecutors of all prosecutor's offices is similar: from 4.7 percent to 6.0 percent.

Generally, it can be said that approximately one fourth of all prosecutors working at county prosecutor's offices have received threats and attempts at bribing have been made against about one in seven prosecutors. Meanwhile, only one in ten prosecutors working at district prosecutor's offices and at the Prosecutor General's Office have received threats or have been offered bribes.

In reply to the question whether illegal attempts to influence prosecutors in the course of the last five years (1995–2000) have been planned and deliberate ways of organised crime influencing their work,

prosecutors of different types of prosecutor's offices said that this had never been the case:

district prosecutors – 407 or 97.8* percent (3.5)
county prosecutors – 92 or 89.3* percent (- 4.0)
prosecutors of the Prosecutor General's Office – 46 or 95.8 percent

Thus, only 2.2 percent of district prosecutors and 4.2 percent of prosecutors of the Prosecutor General's Office have a different opinion, however, as many as 10.7 percent of county prosecutors, or one in ten, think that this influence has been planned and deliberately exerted by organised crime groups. The intensity of the influence of organised crime is illustrated by the following data:

	once	**2–4 times**	**5–7 times**
district prosecutors	– 7, or 1,7* percent (-2,0)	2, or 0,5* percent (-2,2)	–
county prosecutors	– 5, or 4,9 percent	4, or 3,9* percent (3,1)	2, or 1,9* percent (3,0)
Prosecutors of the Prosecutor General's Office	– 2, or 4,2 percent	–	–

The majority of prosecutors who answered 'yes' to this question have experienced possible influence of organised crime only once. However, possible influence of organised crime was most frequently experienced by prosecutors working at county prosecutor's offices: more than half of all the prosecutors who answered 'yes' to this question had experienced it from 2 to 7 times.

The distribution of replies to the above-said question by gender is as follows (that it has never been the case):

female prosecutors 225 or 99.1* percent (3.0)
male prosecutors 318 or 94.1* percent (-3.0)

As we can see, the distribution of answers by gender is statistically significant. Men have experienced irregular influence planned by

* These indicators are statistically significant; the brackets contain indicators of their significance.

organised crime in the course of the last five years a few times more frequently and intensively: 13 or 3.8 percent of male prosecutors have experienced it once and 7 or 2.1 percent have experienced it 2–7 times.

The ratio of the survey indicators and prosecutors' age and their length of employment is shown in the following table.

Table 26. **Prosecutors Who have not Experienced Irregular Influence Personally (internal distribution by age and length of employment in percent)**

Age and Length of Employment	Prosecutors Who have not Experienced Irregular Influence:				
	Threats	Attempts to bribe	Attempts to blackmail	Physical harm	Irregular influence in other fields of work
Age					
25–29 years	85.0	86.2	98.8	98.2	96.3
30–39 years	85.4	87.5	97.4	98.4	94.1
40–49 years	84.5	91.3	96.6	99.1	97.2
50–59 years	90.1	88.7	89.9 (-3.4)	100.0	88.2* (-2.6)
60 years or older	91.4	97.1	97.1	97.1	97.0
Length of Employment					
Less than 5 years	88.4	90.8	98.8* (2.3)	98.8	97.9* (2.8)
5–9 years	81.0* (-2.5)	82.5* (-3.5)	95.7	98.6	92.7
10–19 years	86.4	94.8	94.8	98.3	94.6
20–29 years	91.7	91.7	95.7	100.0	90.9
30 years or more	91.3	100.0	90.9	95.5	90.5

While analysing the possible impact of the age on attempts at irregular influence on prosecutors' work, it is worthwhile to consider in parallel the statistical distribution of prosecutors by age. According to statistical data, approximately 60 percent of prosecutors are under 40 years of age. The age of district prosecutors is closest to the average: these prosecutor's offices employ 64.6 percent of prosecutors under 40 and county prosecutor's offices and the Prosecutor General's Office 51.9 percent and 43 percent respectively.

The majority of prosecutors who took part in the questionnaire survey were young people still in their creative years. Prosecutors of the age group of 25–49 years account for four fifths (81.7 percent) of all the respondents. Prosecutors between the age of 25 and 39 years account for 60.4 percent and between the age of 50 and 59 years for 12.1 percent of the surveyed prosecutors.

Thus, prosecutors who belong to the first three age groups that, as mentioned above, account for three quarters of all the prosecutors who filled in the questionnaires gave very similar replies to the given questions. Therefore, we can come to the conclusion that the age of prosecutors (for these age groups) is not a factor that has an impact on attempts at irregular influence on their work. A small exception is the age group of 50 to 59 years where there are statistically important differences in relation to attempts at blackmailing and attempts at irregular influence in other fields of work.

The analysis of the possible correlation of attempts at irregular influence and prosecutors' length of employment has to take into account the fact that as many as 40.4 percent of prosecutors have worked at law enforcement institutions for less than five years. More than one third of prosecutors have an employment record of 5 to 9 years. Therefore, while making complex comparisons between prosecutors' length of employment and their replies given in Table 26, we can state that irregular influence is mostly experienced by prosecutors whose employment record is from 5 to 9 years. Prosecutors with such length of employment receive a particularly large number of threats (19 percent) and are frequently offered bribes (17.5 percent).

These indicators are statistically significant. However, prosecutors who have worked at prosecutor's offices for less than 5 years, undergo the smallest number of attempts at irregular influence on their work. The survey characteristics of the prosecutors who have worked at prosecutor's offices for less than five years and have not experienced attempts at blackmailing and irregular influence in other fields of work are statistically significant.

In all other cases, there are no statistically significant correlations with regard to the length of employment.

When asked whether threats, attempts to bribe or blackmail or physical harm caused to a prosecutor or his/her family, relatives and

friends by persons under prosecution or their representatives (official or other) in the course of the last five years have been planned and deliberate ways of organised crime influencing the prosecutor's work, prosecutors of different ages said this has never been the case:

25–29 years	– 154 prosecutors or 96.3 percent
30–39 years	– 179 prosecutors or 95.7 percent
40–49 years	– 110 prosecutors or 96.5 percent
50–59 years	– 69 prosecutors or 97.2 percent
60 years and older	– 32 prosecutors or 94.1 percent

The distribution of prosecutors by age when answering the above-said question is very similar, therefore, we can state that there is no correlation between prosecutors' age and attempts of organised crime at irregular influence on prosecutors' work.

However, prosecutors aged 60 and older more often (5.9 percent) think that attempts at irregular influence on their work have been initiated by organised crime. A slightly smaller number of prosecutors belonging to other age groups (from 2.8 percent to 4.3 percent) think that influence on them has been planned by organised crime. The majority of prosecutors who answered this question think that the influence of organised crime has not been very intensive, because it has occurred only once (from 1.4 percent to 5.9 percent of all the prosecutors who answered 'yes' to this question).

The distribution of prosecutors by length of employment while answering question about influence of organised crime was as follows:

Less than 5 years	– 230 prosecutors or 98.7* percent (2.7)
5–9 years	– 192 prosecutors or 93.7* percent (-2.3)
10–19 years	– 54 prosecutors or 94.7 percent
20–29 years	– 48 prosecutors or 100.0 percent
30 years and more	– 20 prosecutors or 87.0* percent (-2.3)

As we can see, there are statistically significant correlations with regard to the time spent working at a prosecutor's office. First of all, prosecutors who have been working at a prosecutor's office for less than 5 years, experience illegal attempts of organised crime approximately 2.5 times more frequently than those who have been

* These indicators are statistically significant; the brackets contain indicators of their significance.

working at a prosecutor's office for 5–9 years or 30 and more years. However, prosecutors who have worked at a prosecutor's office for 20–29 years said they had never experienced any attempts at influencing their work initiated by organised crime. Meanwhile, as many as 13 percent of prosecutors who gave a positive reply to the above-mentioned question and are 30 years of age or older have experienced attempts of organised crime at exerting irregular influence. The majority of prosecutors with different length of employment (indicated) have experienced influence planned by organised crime only once.

The majority of prosecutors (between 90.5 percent and 97.9 percent) have not experienced irregular influence in other fields of their work. These indicators are statistically significant only for prosecutors who have worked at prosecutors' offices for less than 5 years (indicator of significance 2.8).

Thus, possible influence of organised crime has been experienced by only 9.5 percent – 2.1 percent of prosecutors who answered this question. Approximately every tenth prosecutor with the length of employment exceeding 20 years have experienced irregular influence in other fields of their work.

In general, prosecutors with a greater length of employment rely more on their experience as experts. The following are prosecutors' assessments of corruption in Lithuania (table 27).

There are more correlations of prosecutors' assessments of corruption according to four (gender, workplace, age, length of employment) socio-demographic indicators than those of judges.

However, the most correlations are found among the indicators on prosecutors' opinions on corruption by gender. This is natural, since female prosecutors undergo less attempts at irregular influence on their work. This fact probably determines their opinion on the spread of corruption within the society. Three out of four female prosecutors think they have never investigated cases where they could presume the existence of corrupt relations within the society. However, the same view is held by only about every second male prosecutor. Thus, male prosecutors approximately twice as frequently as female prosecutors (or twice as many prosecutors) state that corrupt relations exist in the society.

Table 27. **Prosecutors' Opinion on Corrupt Relations Within the Society Judging From Cases Investigated by Them (internal distribution by gender and workplace in percent)**

Socio-demographic characteristics of prosecutors	Prosecutors' opinion: in what percentage of cases investigated by them corrupt relations allegedly existed							
	No such cases	Only a few cases	Approx. 1/10	Approx. 1/4	Approx. 1/3	Approx. half	The majority of cases	All cases of certain types
Gender								
Female	77.7* (4.2)	16.5* (-3.0)	1.8	0.4	1.3	0.0* (-2.5)	0.4	1.8
Male	60.7* (-4.2)	27.5* (3.0)	3.6		1.2	2.7* (2.5)	1.2	2.4
Workplace								
District prosecutor's office	71.1* (3.1)	20.5* (-2.5)	3.2	0.7	0.5* (-2.6)	1.2	0.2* (-2.6)	2.4
County prosecutor's office	56.6* (-2.6)	32.1* (2.4)	2.8	0.9* (2.1)	2.8	1.9	0.9	1.9
Prosecutor General's office	59.2	26.5			4.1	4.1	6.1* (4.1)	

The opinion on the scope of the spread of corrupt relations within the society is similar among prosecutors of both genders, i. e. prosecutors of both genders think that they have identified the existence of corrupt relations in only a few cases. However, male prosecutors have identified this phenomenon about 1.5 times more frequently. Moreover, twice as many male prosecutors than female prosecutors think that corrupt relations within the society may be detected in approximately one tenth of the cases investigated by them, three times as many male prosecutors think that they existed in the majority of cases and about 1.5 times as many male prosecutors say this was so in all cases of certain type.

In terms of prosecutors' workplace, the greatest correlation can be observed in the answers of prosecutors working at county prosecutor's

* These indicators are statistically significant ; the brackets contain indicators of their significance.

offices. Prosecutors of county prosecutor's offices state that they can assume the existence of corrupt relations within the society based on the cases investigated by them over two times more frequently than prosecutors of district prosecutor's offices and the Prosecutor General's Office. However, a very significant fact is that about 40 percent of prosecutors of the Prosecutor General's Office also think that corrupt relations are quite widely-spread in the society. The majority of these prosecutors think that the existence of corrupt relations may be assumed in only a few cases (or one in four prosecutors of the Prosecutor General's Office who gave positive replies to this question). Every sixth prosecutor of the Prosecutor General's Office who gave positive replies to the question about corruption think that corrupt relations exist in one third or the majority of cases investigated by them. It is possible that prosecutors at district prosecutor's offices are unable or reluctant to be experts, i. e. they do not want to assume this responsibility in contrast to prosecutors with a longer employment record. Prosecutors working at county prosecutor's offices and the Prosecutor General's Office have a considerably longer employment record than prosecutors working at district prosecutor's offices.

Prosecutors' opinion on the spread of corruption within the society is almost not dependant on their age (table 28). Prosecutors between the age of 30 and 49 are probably slightly more active while giving assessments on the spread of corruption. It is possible that prosecutors of this age have quite a long employment record at prosecutors' offices that is further increasing with their age. There are quite significant correlations between the length of employment and opinions on corruption: with the increase in the length of employment, the number of prosecutors who think that corruption within the society exists increases, however, this increase is not gradual. The majority of prosecutors, i. e. as many as 57.1 percent, who think that corruption is quite widely spread within the society have worked at law enforcement institutions for 10–19 years. Out of them, 35.7 percent pointed out that corrupt relations might have existed in only a few cases, 8.9 percent said that this might have been observed in one tenth and 5.4 percent in about one half of cases and 3.6 percent said they might have existed in all cases of a certain type. These indicators are statistically significant.

In other two groups of prosecutors who have quite a long employment record (5–9 years and 20–29 years), the situation is similar. In general, the criterion of the professional experience of prosecutors is probably important in this case.

Table 28. **Prosecutors' Opinion on Corrupt Relations within the Society Judging From Cases Investigated by them (internal distribution by prosecutors' age and length of employment in percent)**

Socio-demographic characteristics of prosecutors	Prosecutors' opinion: in what percentage of cases investigated by them corrupt relations allegedly existed							
	No such cases	Only a few cases	Approx. 1/10	Approx. 1/4	Approx. 1/3	Approx. half	The majority of cases	In all cases of certain types
Age								
25–29 years	70.4	22.2	1.2	0.6	1.9	1.2	0.6	1.9
30–39 years	62.7	22.7	4.9* (2.0)	1.1	1.1	3.2* (2.2)	1.1	3.2
40–49 years	63.2	28.9	2.6	0.9	0.9	0.9	1.8	0.9
50–59 years	73.9	20.3	2.9		1.4			1.4
60 years or older	78.8	18.2						3.0
Length of Employment								
Less than 5 years	78.4* (4.7)	19.0* (-2.0)	0.9* (-2.5)	0.4	0.4	0.4		0.4* (-2.3)
5–9 years	62.0* (-2.1)	23.1	3.8	1.0	1.9	2.4	1.9* (2.0)	3.8* (2.2)
10–19 years	42.9* (-4.1)	35.7* (2.3)	8.9* (2.9)	1.8	1.8	5.4* (2.4)	1.8	1.8
20–29 years	63.8	27.7	2.1		2.1			4.3
30 years and more	70.0	30.0						

* These indicators are statistically significant; the brackets contain indicators of their significance.

RESULTS OF QUALITATIVE INTERVIEWS AND THEIR INTERPRETATION

JUDGES

As we have mentioned, only three judges requested a personal meeting with the scientific worker investigating this problem. Moreover, these judges do not think or are unable to confirm or deny that the attempts to influence them have been planned and deliberate ways of organised crime influencing their work. One judge had her summer house burnt down after she investigated the first racket (property extortion) case in Lithuania. However, this happened almost 13 years ago (in 1991). The calendar time limit of this survey is five years. Therefore, we questioned another judge who received threats a few years ago but did not express her wish to meet the scientific worker investigating this problem, although she had filled in the questionnaire earlier. She met the scientific worker upon his request, since she did not conceal her identity. Thus, we have obtained interviews from three judges who expressed their wish to meet the scientific worker and one more judge who is known for investigating the case of organised crime members and met the scientific worker when requested to do so. However, he agreed to give an interview not as a person who has suffered from organised crime but as an investigator of the case that can be attributed to organised crime.

Judges have received mostly very serious threats to kill (to stab) them in a civil case; a claimant in one civil case recoverer made threats by telephone to shoot the judge. In another case a threat was once made in a letter. This letter was subsequently published in an evening Vilnius newspaper. Threats to kill the judge were made by a person who had been found guilty of murder. One more judge was threatened with murder by a person suspected of dealing in narcotic substances, possession of weapons and robbery after he had been released from

two-month pre-trial detention. He made serious threats by phone to kill the judge.

As we have already mentioned, judges do not think or at least are not sure that these threats were made by representatives of organised crime. However, the majority of judges approached a prosecutor's office requesting to collect operational data. On one occasion a criminal case was filed in relation to threats made to an official. This case was filed against a friend of the suspect, since the phone call had been made from the friend's telephone. Voice-recording equipment was installed. The judge received these threats for the first time after working as a judge for three years. She spoke about this with the chief of the court, with the chief of a higher (county) court and filed a police report. The location where the judge lives is now under the constant surveillance of the security police. However, the judges' colleagues did not provide any psychological support to her. According to the judge, they might have 'cowered and become scared themselves'. They might have started to think that it was the 'fault' of the judge herself. In other cases, though, judges did not approach the prosecutor's office and did not report this to the police because they thought there would be insufficient evidence to establish the guilt.

All judges consider threats to be a major problem for them and their families. Almost all judges think that their work and profession involves a certain degree of risk and certain constant tension. One has to learn how to adapt to this tension and live with it. Otherwise it would be difficult to be a judge.

Judges take their own personal initiative to ensure their safety. Sometimes a person whose case should be heard by the judge lives in the same building, for example. Therefore, the chairman of the court hands over the case to another judge. Judges instruct their family members and especially their children not to accept any items, even sweets, from strangers, not to be lured to a remote place, etc.

At their workplaces, i. e. courts, judges are isolated from visitors. All issues are resolved by judges in such a way as to avoid face-to-face communication with visitors. For example, during administrative proceedings they work in the presence of police officers. Criminal proceedings are attended by defence counsels, prosecutors and other parties to the proceedings; civil proceedings are attended by the

litigants (who spy on each other) and/or their representatives, third interested parties, etc. Judges probably more often have to communicate with prosecutors.

Some judges think that their profession forces them to restrict their life-style slightly, since they have to think with what people they communicate in their free time, select people for personal relationships and friendship. In Lithuania, as a small country, closer communication and closer relationships involve certain obligations. You never know when your acquaintance or friend will ask you for something, whether this will cause a certain inconvenience related to the professional activities of a judge. Thus some judges, especially those whose family members are lawyers themselves, restrict their communications, communicate mostly with their work colleagues or relatives, i. e. this communication occurs in quite a close circle. This is particularly important in smaller areas. Judges there are often involved in "unfavourable" communication because everybody knows one another in rural areas. Judges try to protect themselves emotionally and try to avoid hearing cases of their acquaintances and ask judges from other areas to deal with these cases. However, some judges of bigger towns do not experience such problems, since they do not restrict their personal communication at all.

All judges think they are completely independent when they pass specific judgments in specific cases. No pressure is applied to them by chiefs of their courts or chiefs of superior courts.

Nevertheless, this questionnaire survey found that there are attempts to influence judges made on the initiative of other powers (other than the judiciary), e.g., Members of Parliament, politicians, etc. There were no judges among the interviewees who have experienced this.

Judges are of a favourable opinion about the Lithuanian court system, especially with regard to the prevention of corruption in the society. A number of judges are usually involved in the course of the investigation of a case (judges from the courts of first instance, appeals and cassation). Moreover, complicated cases are decided by a collegiate body consisting of 7 judges.

According to its competence, the Supreme Court forms a uniform court practice. Resolutions of the Senate of the Supreme Court are in

practice methodological instructions in the efforts to achieve uniformity of court practice throughout the country. Judges do not think that the said activities of the Supreme Court infringe the principle of judges' independence and impartiality and do not consider them to be external pressure.

Nevertheless, all the interviewees pointed out that the press, as the fourth power, is basically applying pressure to judges, sometimes not deliberately. The press often strives to achieve a certain 'effect', sometimes it serves the interests of certain groups in the society. In such cases it directly aids these interest groups in pursuing their aims. The media often allows themselves the privilege of deciding one or another case instead of judges. This is especially common (or always true) when cases of well-known public figures and sometimes of 'bosses' of organised crime or catholic priests are investigated. In the latter cases the media, together with parishioners, actively participate in trial proceedings and try to influence the course of proceedings and rulings. For example, this happens when priests stand trial for the possession of drugs or sexual acts. Before the sentence come into force, the media assesses the sentence (is it too strict or too mild but never adequate). In both cases possible selfish interests of the judge are suspected because the media often comments on judgements and sentences based on these aspects. Moreover, the media gives extensive coverage on formal mistakes made by judges and attribute too much significance to them. However, a fair resolution of the case is determined by the correct identification of the main circumstances of the case that have legal significance. However, there are no publications about thorough routine work of courts and positive activities of courts are not described. Therefore, a negative image of courts' work is formed in the society and this 'a priori' creates a negative bias concerning the work of courts in every subsequent case. Judges are human beings like all other people. Such social environment undoubtedly has its effects on them and makes their everyday work more difficult. Special efforts are required to deal with this.

Judges cannot attribute the impact of the media on public opinion and, at the same time, the media's impact on judges' work to the categories of regular or irregular influence. Judges think that this impact is exceptional and might be characteristic of a country in

transition. In general, judges think that the media exerts influence on persons who are afraid of being blackmailed, etc. That is why judges who follow the principles of integrity and give no grounds for blackmail are not afraid of possible attempts by the media to influence a judge in a specific case. Judges must be able to work independently and adhering to appropriate principles despite the specific environment created by the media.

All the interviewed judges pointed out that there had been attempts to give them a bribe, but this happened at the beginning of their career. Thus, the judges define this whole problem in the following way: if you do not take a bribe when it is offered, later nobody offers it any more. Since the interviewed judges have quite a long employment record, they do not receive any offers or undergo attempts to offer a bribe any more.

These are the general characteristics of the interviewed judges' opinions about the situation of judges themselves and irregular influence exerted upon them.

During the interviews, in addition to the above-mentioned things, judges gave general assessments of the possible activities of organised crime in Lithuania and the reasons for the emergence of this type of crime.

The emergence of organised crime is associated with Lithuania's general social and in particular economic development during the ten-year transitional period. First, when the country's independence was restored, Lithuania's public and state authorities did not have sufficient understanding of market economy. During the initial period of the accumulation of capital, privatisation procedures were deficient from the legal point of view, there were gaps in the legislation caused by the lack of understanding and this legislation allowed the creation of capital in the ways that were not completely legal (as now our society and governments that have enough knowledge of market economy would define). Thus the initial privatisation was deficient due to the lack of the knowledge of market economy.

However, the second wave of privatisation occurred in the situation where corrupt relations were established between civil servants and persons involved in privatisation and certain laws were specially amended to make them more favourable to certain groups. A

lot of capital had been previously accumulated in the shadow economy and it was further increased by privatising property in a corrupt way. The whole economic development was as follows: early privatisation through vouchers, a 100-fold increase in inflation, management of companies in order to prevent them from earning profit. There were illegal deals in foreign currency, therefore, related claims could not be legally satisfied. When borrowers failed to repay such debts on time, they had to be recovered using violent means. This means that special people were recruited to make borrowers repay debts through illegal means. Thus, the emergence of property extortion was not usual phenomenon in Lithuania in contrast to Italy, for example, where it exists on the initiative of organised crime. In Lithuania, this initiative belonged to people working in the field of economy, finance and business who used their arbitrary powers under the conditions of extraordinarily high inflation. Therefore, for example, the notorious organised crime gang Vilnius Brigade (and others) was an intimidation tool that was also used to solve the problems related to legal and illegal management of property. There is an opinion that well-known leaders of organised crime gangs are only placemen who carry out instructions given by somebody else. In the meantime, the real actors or economic-financial interest groups have remained 'in the shadow'. My opinion is that due to these circumstances the judge who dealt with organised crime related case avoided giving more comprehensive answers to the questions asked during the interview; he also isolated himself and put up a wall of defence to avoid more honest communication while discussing important 'sensitive' issues as if being afraid or distrusting the interviewer.

The year 1993 saw the introduction of the national currency, litas. Until then while temporary money, coupons, were used, redistribution of shadow profit between business and illegal business took place. In 1993–1994 amendments to the Criminal Code of the Republic of Lithuania were introduced that brought about radical changes in the status of crimes committed by officials. Officials who committed illegal acts suddenly were no longer officials and were exempt from criminal liability for their illegal actions. It seemed that such amendments to the law were introduced deliberately to abolish criminal liability. Thus, fraudulent bankruptcies of state-owned enterprises occurred without

any responsibility involved. Large assets thus fell into the hands ('pockets') of different interest groups. State authorities became involved against their will in mutual 'wars' of different interest groups. Investments were directed into illegal business. When there are no licences issued by state institutions, there apparently is no state responsibility. The escalation of corruption took place.

Illegal business (gambling (gambling during research time was illegal), prostitution, smuggling, financial crimes) is often related to state institutions. These connections exist within the whole field of gambling and prostitution and a major part of smuggling is also related to these institutions. Smuggling on a major scale is in principle the business of organised crime. This business is competitive. Competitors destroy one another with the 'hands' of law enforcement institutions. A lot of cases of this type seem as rare, one-off cases not associated with the activities of organised crime because a lot of institutions cover one another (e.g., customs officers, officials of the Border Police, etc.). Moreover, smuggling cases often involve unemployed people and people living in dumps, i. e. people living in degradation. These placemen provide cheap services to organised illegal business. Cases of other types also go to court as cases of criminals who act alone. However, judging by the information possessed by them and their economically targeted activities, one can draw a conclusion that this criminal act was professionally organised and carried out in a business-like manner.

In criminal and civil cases it is sometimes possible to state that: 1) during the pre-trial investigation of the case not everything that was expedient (or even necessary) was done; 2) the proceedings were deliberately delayed; 3) it seems that certain things important from the procedural point of view were deliberately described (written down) inappropriately. This might be the manifestation of corruption implications although this corruption is not necessarily related to the world of organised crime.

A certain share of inappropriately investigated cases may be related to employees' ignorance and lack of professional competence. Immediately following the restoration of Lithuania's independence a negative attitude towards lawyers was formed. It was said that under the Soviet regime lawyers served the repressive Soviet system. The

reform of law enforcement institutions was launched (its developments are criticised). State authorities' distrust in professional lawyers inspired the retraining specialists with higher education who became redundant following the collapse of the socialist economy into lawyers. This retraining process was completed within six months. Although lawyers trained in this way were not allowed into high-ranking positions, there were a lot of cases filed in an unprofessional way during 1993–1994 and their effects can still be felt. Of course, institutional reform was important, however, this aspect of the reform proved to be unjustified. The prestige of the lawyers' profession was damaged, harm was caused to the general population and the state interests suffered. There were a lot of violations of human rights that occurred due to the lack of competence. These events were also conducive to the emergence, spread and strengthening of organised crime.

The indicators of the activities of organised crime can be more frequently and to a greater extent observed in civil cases. In criminal cases these indicators are not so evident and manifest themselves in about 10 percent of cases. Moreover, in criminal cases one can observe that judges of lower courts and especially those working in smaller areas sometimes demonstrate unfounded compassion. This might be due to judges' fear to pass a stricter sentence caused by a wide range of reasons. Sometimes famous lawyers from the capital city or other major cities go to work on cases in smaller areas armed with their high-level image of a professional. This image influences (pressurises) a judge. In small areas famous lawyers most frequently defend the interests of local famous figures.

While commenting on the causes of the activities of organised crime and analysing the problem of corruption, judges indicated the areas that require urgent improvements in the country. There is an opinion that the judicial power is still developing and its activities and the conditions for these activities must be improved so that the judicial power becomes a full-fledged power (similarly to the legislative power). There is a need to improve the country's market mechanism, to balance taxes and their administration and legal regulation of corporate activities. The state sometimes meticulously interferes with the economic matters and in certain areas a lack of legal regulation under the conditions of market economy and democratic society can be

observed. This regulation is then replaced by the so-called 'customary law' that prevails among businessmen. There are no clear rules of behaviour and the existing rules are written in a 'complex' language that even a professional lawyer or an economist has difficulty to understand. That is why there is a saying that it is only 'criminals who are losers' most often get caught.

The administration of the implementation of laws creates huge costs to the state. For example, when several thousand creditors can be given only 5 litas each from the small assets of the borrower, although he has squandered their money and owes each of them tens and hundreds of thousand of litas. Meanwhile, the administration of writs costs the state 32 thousand litas although the injured parties hardly get any benefits from this administration.

Judges also commented on the phenomenon that they call the 'state racket'. For example, an interested person who wants to recover 30 litas owed to him has to pay 50 litas to bailiffs and the state keeps 15 litas from this amount. These are a few economic aspects that need to be improved.

Judges also criticised the provision that the Chairman of the Council of Judges is the Chairman of the Supreme Court. This should not be so, since it violates the principles of democratic administration (because in this case the Chairman of the Supreme Court carries out the administrative control of his own work) and poses a certain threat to the independence of judges.

In general, judges think that attempts to exert irregular influence on them, especially through threats or revenge to judges concerning the course of proceedings or a sentence imposed by them, is a mistaken attitude of the public because the case is investigated at courts of several levels by a large group of judges (6, 9 or even 11, 12 judges). This revenge is sometimes aimed at people who have not even been involved in the case, whereas the threats are very realistic and convincing and requires them to resort to immediate security measures. Moreover, the collective method of deciding cases is an argument for the benefit of corruption prevention.

Thus we can see that in the field of judges' activities there are a lot of problems of different nature that are closely interrelated. Therefore, these problems require complex solutions.

PROSECUTORS

Only three prosecutors requested a personal meeting with the scientific worker investigating the problem. A positive thing is that all these prosecutors work at prosecutor's offices of different levels, therefore, the interview data becomes more complex (comprehensive). Another prosecutor who specialises in investigating the activities of organised crime, agreed to meet the scientist and give an interview not as a victim of organised crime but just as a person who investigates cases attributed to organised crime. All the prosecutors think that drastic attempts to influence them have been planned and deliberate ways of organised crime influencing their work. Representatives of organised crime have attempted to influence prosecutors in many different ways. One prosecutor who investigated a criminal case of property extortion involving four accused persons, was threatened with murder or other serious harm by two of the accused. Relatives of other defendants and the employer of one of them attempted to bribe the prosecutor. The prosecutor explained that the person who offered a bribe could be subjected to criminal prosecution. The prosecutor also notified his immediate superior about the attempt to bribe him. The criminal case of the above-mentioned persons was handed over for further investigation to another prosecutor. One more prosecutor had his car stolen with a notice that this had been done in revenge to him for filing a criminal case. Threats were also made to kill or harm the prosecutor himself unless he dismissed the case. However, the prosecutor completed the investigation of the case and handed over the accused who had squandered other peoples money to court. The third prosecutor investigated a criminal case of a leader of organised crime during 1998–1999. Before a criminal case was filed against him, this leader had changed his place of residence (he has double citizenship) and went to live in Moscow (Russia). The mother of the accused who lives in Lithuania visited the prosecutor and said that the prosecutor should not forget that he has young children of schooling age who may be kidnapped if he went to interrogate the accused to Moscow. Moreover, the prosecutor himself might be killed there. Although the threats were made by an elderly woman, the prosecutor did not doubt that her words were true and threats were realistic. They were very

serious because they were made on behalf of a criminal group. This criminal group is trans-national, its leaders comprise people related to the former KGB structures. The brother of one of the leaders has been sentenced to 14 years of prison for murder and another brother fights in Chechnya under a contract. The leaders of organised crime first tried to reach a 'friendly' agreement with the employees of the prosecutor's office saying that it would be better for them alone to control the town's territory and keep away the Tatar mafia (from the River Volga region) that is trying to infiltrate the town and is very violent. A few years ago, however, they had beaten two employees of the Lithuanian State Security Department (members of the organised crime gang did not know where they worked) because they spoke Lithuanian among Russian speakers. The violent actions of organised crime on the basis of national hostility allowed to carry out an organised operation (of the Special Investigation Service, the State Security Department, the Tax Police Department, etc.) against this criminal group. The group was dispersed. A certain interest in the fate of the members of this trans-national criminal gang was expressed by Mr Aushev, President of Ingushetia (the Caucasus) and people close to former Russian President Yeltsin. Therefore, the prosecutor thinks that this group is very strong and trans-national and the persons known to be the leaders of this group are only placemen. The real leaders belong to high levels of the society or state authorities in different countries, including Lithuania. This is supported by the fact that the main business of this organised crime group is trade in drugs, dissemination of pornography and partly weapons and forceful exaction of debts. They use blackmail against state and law enforcement officials intensively; they also manufacture evidence that discredits officials and the blackmail them. Moreover, the territory of this town is the battlefield of Vilnius and Kaunas organised crime groups that aim to control this town and turn it into the zone of their influence. This makes the working conditions of law enforcement institutions very complicated and rather dangerous. That is why video cameras have been installed at law enforcement institutions. The prosecutor's apartment is also protected by guards, and technical security equipment has been installed there. The family members have received instructions concerning safe behaviour, special measures have been taken to protect children, not to leave them alone

for a long time, not to allow them to communicate with and take anything even from people they know.

According to the prosecutor, employees of law enforcement institutions generally work under constant psychological tension. The prosecutor thinks that his working conditions are also difficult due to psychological tension. This tension is difficult to bear, it is impossible to get used to it, however, the constant assistance of special state services makes it possible to work and perform one's functions. The prosecutor thinks that his work is facilitated by the fact that he has been transferred to work there from another location in Lithuania, he is not a local there and had no prior connections in that town before starting working as a prosecutor. Moreover, as has been said, he receives constant assistance from special services and support from his immediate superiors and the Prosecutor General's Office.

All the prosecutors who gave interviews had approached their immediate superiors and the Prosecutor General's Office and discussed the problem (attempts at irregular influence on prosecutors' work). In all cases, measures to protect prosecutors from possible future influence of organised crime were taken. No doubt, as has been said before, the prosecutors themselves and their families also employed self-protection measures (technical means and application of safe communication rules). Prosecutors have the right to carry an officially-issued gun, use it and employ special measures. The possible future influence of organised crime is quite realistic because during the survey period prosecutors generally experienced influence of medium intensity (2–4 times).

During the survey period, attempts were made to bribe prosecutors. In such cases, prosecutors warned the person who offered a bribe about the possible prosecution, however, no criminal cases have been filed based on these facts. Prosecutors think that there is usually insufficient evidence to file a criminal case.

Prosecutors state that their working conditions are much more difficult and complicated that those of judges. First of all, prosecutors find themselves 'in the line of fire' where the society and the state faces organised crime and tries to curb it. Second, prosecutors work in the system organised on the principle of subordination. Of course, the laws stipulate that the prosecutor shall use its authority in criminal

proceedings by following law without any regard to any institutions or officials. According to the law, officials of prosecutor's offices are independent while carrying out their official duties. In their own right, prosecutors ensure that pre-trial investigators follow the laws and control whether there are legal grounds for filing a criminal case. These are very important functions of prosecutors, since investigative actions and pre-trial detention provide comparatively more opportunities laws violations and infringement of human rights while carrying out operational activities and pre-trial investigation of a case than during trial proceedings (court hearing). Such procedural position of prosecutors probably determines the fact that they feel more pressure from the media and representatives of other powers, politicians and officials under whose subordination prosecutors work as well as persons subordinated to prosecutors at work.

While attempts at influencing judges are more often made by offering bribes, many people try to influence prosecutors through threats, blackmail or by openly putting pressure on them while prosecutors perform their official functions. Prosecutors think that bribes are offered to the highest state authorities and there is a lot of political corruption involved in the regulation of the activities of prosecutors. A significant role in the corruption process is played by the media which often uses blackmail. There is a redistribution of material resources of corruption and the media is involved in it and receives its share. Journalists sometimes are intermediaries of criminals. Political corruption is described by prosecutors in the following way: 'all changing governments are unhappy with you if you follow the principle of integrity while performing your duties'. Pressure is applied through direct threats of dismissal, deliberate defamation that the prosecutor is not trustworthy, etc. Prosecutors think that this situation indicates that organised crime in Lithuania has connections in the highest economic, financial and government structures. This in principle makes the work of prosecutor's offices more difficult and undermines trust within the system (institution).

Prosecutors commented on the evolution of organised crime in Lithuania and peculiarities of its manifestations. These peculiarities are natural for a country in transition from socialism to the market economy. Back in the Soviet times, the scale of 'shadow' economy was

rather significant. 'The property that belonged to all ordinary people' under socialism was redistributed. A redistribution of Lithuania's assets, in the literal sense of the word, occurred through the appropriation of property or through different quasi-structures. This appropriation (thefts) was carried out by a certain closed circle of people. Money was stolen from banks. The attitude towards the former socialist property was nihilistic: on the one hand, it was not highly valued, on the other hand, it was considered to be nobody's. The social property management system collapsed, new state administration institutions were not established fast enough and the society and the state lacked knowledge of market economy. In practice, the former and the newly established economic and financial management structure turned out to be involved in the plunder of the above-said property (pseudo-bankers, pseudo-industrialists, auditors, etc.). Moreover, privatisation was launched that created conditions for the abuse of powers in the state. Criminal business participated in the privatisation. This was partly the reason why a number of major enterprises and banks subsequently went bankrupt or were plundered (19 banks went bankrupt). With the evolving market economy and following the redistribution of the former socialist property, different financial and economic groups and individuals accumulated a lot of capital. Both professional criminals and newcomers to the illegal business who were involved in fraud, speculation and subsequently contraband started claiming their rights to unfairly obtained credits and general redistribution of property within the society. Former Communist party officials and representatives of the criminal world united their efforts. Groups of people who grew up and pursued sporting activities together joined criminal gangs. New businessmen and corrupt officials of the state authorities were racketeered.

Organised crime gangs set up on the international principle became more active in the Lithuanian port city and other locations in Lithuania where the structure of the population is more international and where there are people with double citizenship. These gangs soon became involved in trans-national organised crime. The organisation of organised crime was rather scandalous: there were a lot of killings, explosions, cases of arson, etc.

The second wave of organised crime came in the period of a more advanced market economy. Having accumulated a large (by Lithuanian standards) capital, different financial–economic groups try to find their way into the power. Dirty money is legalised and invested into legal business. Tax evasion and dealing in alcohol is widely spread. Investigations of criminal cases are delayed. Power belongs to non-professionals who are unable to resist professional criminals. With the help of corruption, smuggling is becoming increasingly common. Different governments fail to find reliable experts to investigate financial–economic cases. The criminal activity simulation model is used controversially. All these features signify that organised crime becomes more sophisticated. Organised crime gangs have carried out a number of attacks against state institutions, including law enforcement institutions: they were responsible for the explosions by several police stations, Kaunas state tax inspectorate, arsons or explosions of cars or houses, summer houses, etc. belonging to judges, prosecutors or police officers. Finally, the Chief Prosecutor of the Organised Crime and Corruption Investigation Unit of Panevėžys County Prosecutor's Office was killed (shot) on the 25th of January 1999. In 2000, a policeman and a deputy prosecutor were killed in Panevėžys again. Thus, the period from 1997 to 1998 was marked by the increase of crimes involving the use of firearms and explosives. The main motives behind these explosions were the revenge to law enforcement institutions for their active work against organised crime. In Šiauliai during the conflict of the members of a split criminal group who killed or attempted to kill one another revenge was simultaneously aimed at revenging law enforcement institutions and other state institutions. Explosive devices were detonated next to police commissariats, at Šiauliai City State Tax Inspectorate, in public places, such as a petrol station, a hotel, trade enterprises. The consequences of the explosion of Šiauliai City State Tax Inspectorate were very serious: 40 people were injured, one employee of the tax inspectorate was killed.

Such a situation and such manner of the manifestations of organised crime were caused by many circumstances. In July 1997, the Law on Pre-Trial Detention (Article 50-1 of the Criminal Procedure Code of the Republic of Lithuania) that was applied during 1993–1997 was abolished. Because of this, in the autumn of 1997 a lot of members

of organised crime gangs who had been in hiding rejoined the public life. Also, during 1996–1997 members of organised crime groups who were prosecuted during 1993–1994 returned from places of imprisonment. A new conflict concerning influence zones and disagreements regarding the management of illegal business arose between the members of these gangs. Another factor was that gang members now had less possibilities to receive illegal profit by taking part in the privatisation and public auctions of property being privatised or through extortion of property (e.g. to sell stolen cars back to their owners for half the price). After this area of illegal profit narrowed, later established and relatively poor criminal gangs disobeyed former criminal leaders and resorted to violence again.

State institutions, in particular law enforcement institutions, have been taking even more effective measures to disclose crimes related to property extortion, economic, financial and banking crimes, smuggling and corruption (including political corruption). Therefore, the changing economic and political situation in the country has also brought about changes in the structure of crimes committed by organised crime gangs and methods of their activities. In general, organised crime structures have started focusing on peaceful cooperation and sharing of the criminal market without violent actions. They are now focusing on crimes that do not produce obvious public reactions and criminal activities that do not involve major risk ensures them sufficient profit.

Moreover, they have expanded their legal business. Organised crime gangs are becoming increasingly professional and are looking for new partners abroad (both in the East and the West as well as North Europe). They maintain contacts with organised crime structures in Russia, Belarus, Poland, Germany and other countries.

Organised illegal business has accumulated significant financial resources and is starting to participate actively in strategic economic areas (energy sector, wholesale, finances). According to prosecutors, the main types (trends) of organised crime are as follows:

– smuggling of excise goods (oil products, alcohol, tobacco products);
– import of goods by falsifying documents (artificially reducing tax costs);

– promotion of corrupt relations at financial and credit institutions (bribery, use of credits not according to their intended purpose, falsifying documents in credit issue procedures, etc.);
– fraud by using falsified documents of natural and legal persons;
– distribution of counterfeit money;
– trade in drugs and weapons;
– trade in humans and organisation of prostitution;
– organisation of illegal migration;
– car thefts and dealing in stolen cars.

The last five types of activities are not very significant according to their scope, however, Lithuania is not a big country and prevention of all the trends (types) of this illegal business is of equal importance. Prevention activities have become an important part of the state policy. The priorities of this policy are: prevention of the criminal activities of criminal amalgamations and organised groups, disclosure and investigation of the crimes planned and committed by them; destruction of their economic power (economic potential), exaction of assets accumulated in an illegal way, in particular prevention of accumulation of such assets, improvements of the legislative framework [see No. 3, 4, 29, 34, 35, 39, 41, 42, 47]. Of course, when being in EU, the directions of organized crime activities got some changes.

Since the problem of organised crime in Lithuania has already acquired the trans-national character, efforts of one country aimed at solving this problem are not enough. Today's world is becoming increasingly integrated and individual state has no capacities to fight the phenomenon of international organised crime. An effective system of cooperation between states is needed to ensure sufficient security and stability not only in Lithuania or any other state but in the whole Europe [see No. 1, 9, 10, 13, 14, 15, 16, 33, 46].

While giving interviews, prosecutors pointed out to the aspects of the activities of law enforcement institutions that cause problems and require urgent solutions or at least effective efforts, as well as the aspects of the state economic, financial and political security that need to be strengthened. According to prosecutors, all these things come to light in their routine activities during the performance of their functions.

Prosecutors, like judges, give controversial opinions about the fact that, following the restoration of Lithuania's independence, a pre-formed negative bias emerged against practising lawyers (not law scientists). The institutional reform, which was in principle needed, was launched. However, a lot of random people who, following the collapse of the socialist economy, were no longer needed in their previous workplaces came to work to prosecutor's offices. A lot of these people participated in the activities of the National Independence Movement and actively contributed to the efforts to restore Lithuania's independence. They also thought that professional lawyers who were engaged in legal practice, especially those who worked as judges, prosecutors, police officers, could not be trusted. Thus those above-mentioned redundant specialists were retrained and became lawyers because work at law enforcement institutions had been well-paid and provided significant social guarantees during the Soviet times and in period of transition. Thus the lack of legal competence and knowledge and the fact that due to the sudden increase in the crime rate the workload of employees of law enforcement institutions considerably increased produced many effects unfavourable to the state and the society. Although paid high salaries, new employees were unable to ensure good quality of the investigation of cases and to do investigators' work in general, there was a lack of integrity, i. e. when unable to complete their work on time they falsified procedural documents, interns were 'sponging', which was manifested by their unwillingness to do good quality work, including delaying the investigation of cases. Thus, the myth that even without being a good specialist one can easily climb the career ladder, was destroyed. However, in the course of the change of powers after elections and after considerable increases in the salaries of certain groups of law enforcement officials in the independent Lithuania, some random people came to work to law enforcement institutions on political grounds, i. e. because they belonged to the party that was in power at that time, whereas other employees were dismissed on the same grounds. Thus the so-called 'political hostility' emerged in important state institutions. This produced obstacles for a normal professional work of a lawyer, the main obstacle is the pressure of an incompetent superior who holds a certain position but is unable to do skilled work.

This division into “insiders” and “outsiders” on the basis of political affiliations to parties gave rise to the lack of professionalism in the country and dishonesty in employment relations. Good salaries do not ensure that good specialists will come to do the job. This might be a feature characteristic of all young democracies. Countries where organised crime exists should focus on the effective use of secret witnesses, witness protection programmes, search for and models of different methods of cooperation with members of organised crime groups. Prosecutors think that all the activities against organised crime should be improved. The cooperation model would be more effective if it was improved to ensure that a person who provided very valuable information would not be charged. Advance agreements must be concluded with cooperating members of organised crime (following the example of the US). At the moment, the position of the state is more or less as follows: please provide us with the information and then we will see, we do not promise anything in advance. This way the idea that has been successfully implemented in many countries is ruined.

As we have mentioned, prosecutors think that political corruption manifests itself through the state policy of human resources, they have to live through this period and to establish order when democracy becomes more developed.

There is a lack of good experts for investigating organised crime related criminal cases and cases of economic and financial type; experts working in this field should upgrade their qualifications. The market, including criminal market, has expanded significantly and there is an increasing need for the above-mentioned experts. It takes from 5 to 7 years to train such an expert. The system of technical means required for this work should also be improved.

Prosecutors think that there is still duplication in the activities of different state institutions (e. g. the work of the General Anti-Corruption Commission and the General Ethics Commission overlaps). In certain cases redistribution of classified (secret) information between prosecutor’s offices, the Special Investigation Service and the State Security Department is not beneficial either to the state or the public at large.

Another important issue is strengthening self-government, there are problems that need to be solved in customs offices and the Tax

Inspectorate, Border Services (e. g. corruption, etc.).

Prosecutors point out to another international problem that is equally important to all interested countries. There are considerable delays in the proceedings related to the extradition of criminals to another country and in general it is difficult to solve issues of international legal assistance. Large and rich countries ignore small countries. Every country fulfils foreign countries' requests only after dealing with domestic matters. Lawyers working in countries with different legal systems have problems communicating between themselves. Lawyers of each country are reluctant to understand and take into account the peculiarities of other countries' legal systems and procedural documents and demand everything to be done according to the procedural documents valid in their country. But this is cooperation between countries and agreement could be reached and international problem of organised crime, for example, could be dealt with in a flexible manner. Moreover, small countries face an important problem of interpreters/translations, especially those who would have legal education.

In the field of prosecutors activities there are also problems that have to be solved. The working conditions of prosecutors are more complicated than those of judges. One can get the impression that until the trial proceedings, representatives of organised crime and persons who are generally interested in the outcome of the case try to influence prosecutors' decisions through the application of different types of pressure.

MAIN CONCLUSIONS

• The main survey methods were an anonymous questionnaire and a formalised (qualitative) interview. The questionnaires were filled in by 332 judges, or 55.5 percent of all the judges, and 596 prosecutors, or 75.4 percent of all the prosecutors.

Only three judges expressed their wish to give formalised (qualitative) interviews and one more judge was asked to give an interview not as a victim of organised crime but only as a person who had investigated a criminal case attributed to organised crime.

Only three prosecutors expressed their wish to give formalised (qualitative) interviews. One more prosecutor who specialises in investigating the activities of organised crime agreed to give an interview.

All the interviewees set a strict requirement to the scientific worker (researcher) to ensure the anonymity of their opinions. Therefore, all the collected data and their interpretation is presented in a generalised way.

• The main statistical characteristics of Lithuanian judges and prosecutors are as follows:

– the majority of judges (62.1 percent) work at the lowest level (district) courts;
– these courts employ the largest share of female judges (58.3 percent);
– the majority of prosecutors (69.3 percent) work at district prosecutor's offices;
– these prosecutor's offices employ the largest share of female prosecutors (43.3 percent);
– about 40 percent of judges and about 60 percent of prosecutors are under the age of 40;
– almost 60 percent of judges and a little over 40 percent of prosecutors have worked at law enforcement institutions for more than 10 years;

– nearly 85 percent of judges working at Lithuanian county courts have worked at law enforcement institutions for more than 10 years;
– only 46.4 percent of judges working at the Lithuanian Court of Appeal that was established later have the above-said length of employment;
– a little over a half of the judges working at administrative courts have the above-said length of employment.

The general trend is as follows: the higher the level of a court or a prosecutor's office, the older employees with a longer employment history at law enforcement institutions they employ.

Moreover, during the period of independence, the composition of prosecutors has been more considerably renewed than that of judges. It is also possible to state that a lot of former prosecutors have become judges.

• The distribution of judges and prosecutors who filled in the questionnaires by age, gender, workplace and length of employment corresponds to the statistical distribution of judges and prosecutors according to these indicators.

• Between 83.4 and 94.9 percent of the judges who filled in the questionnaires have not experienced irregular influence personally in the course of the last five years (1995–2000). Their distribution by different types of irregular influence is as follows: 83.4 percent of them have not personally experienced any attempts to bribe them, 84.9 percent have not received any threats, 94.9 percent have not suffered physical harm and 94.6 percent have not been blackmailed.

• Between 94.6 percent and 97.3 percent of judges who filled in the questionnaires have not experienced any attempts at irregular influence on a judge's family, relatives and friends in the course of the last five years. Their distribution by different types of irregular influence is as follows: 94.6 percent of judges have not experienced any attempts to bribe their family, relatives or friends; the respective figures for threats, physical harm and blackmail are 95.5 percent, 96.7 percent and 97.3 percent respectively.

• Judges who have personally experienced attempts to bribe them in the course of the last five years (1995–2000) account for 12.9 percent of the number of judges who filled in the questionnaires; 12.1 percent

of the judges have been threatened, 2.4 percent have suffered physical harm* and 2.4 percent have been blackmailed.

Approximately one in eight judges have personally received threats and undergone attempts to bribe them.

• The distribution of attempts at irregular influence on a judge's family, relatives and friends in the course of the last five years is as follows: attempts at bribing have been made against 2.7 percent of all the judges who filled in the questionnaires; threats to 2.1 percent, physical harm has been caused to 0.3 percent; there have been no cases of blackmail.

• Irregular influence on judges personally has been nearly six times more frequent than influence of the same type on a judge's family, relatives or friends in the course of the last five years in Lithuania.

• The majority of judges have experienced irregular influence only once: three quarters of those who have suffered physical harm; half of all those who have received threats, half of the judges who have been blackmailed; and a little less than one quarter of the judges who have been offered bribes.

• The majority of those who have threatened judges (about 90 percent) are persons under prosecution (defendants). Attempts to bribe judges are most often made by lawyers of the person under prosecution (defendant) (one third of cases) and relatives of the person under prosecution (defendant) (one third of cases as well). Persons who attempted to bribe judges personally or through their families most often (90 percent) offered cash (US dollars) and others offered to reward judges in the form of presents or services.

• The purpose of the attempts to influence judges' work through different methods of irregular influence is most often an attempt to turn the situation in court to one's advantage.

• Irregular influence has been reported to the police by more than half of the judges who had suffered physical harm (as mentioned above, it was not physical harm but economic damage) and by over one fifth of all the judges who had experienced irregular influence of different types.

---

* The nature of physical harm described by judges does not, in fact, correspond to its definition. These are basically the facts of economic damage and crimes against judges' property (thefts).

However, only two judges (out of 52) filed police reports concerning attempts at bribing them although these attempts have been the most frequent. Criminal cases related to offering a bribe or taking a bribe are very controversial; judges are unwilling to get involved into proceedings of this type because the problem of proof is difficult to solve.

- 47 (14.2 percent) of the judges who filled in the questionnaires have experienced attempts at irregular influence in civil cases heard by them. About 40 percent of attempts to establish a contact with the judge are made by the litigants or their representatives. The influence has been exerted through representatives of the state authorities (including politicians) who acted as intermediaries for litigants (this was indicated by 1.8 percent of the respondents). The media is also called upon to defend the interests of one or another litigating party.
- With a developing market economy in Lithuania, the number of civil cases (especially of the property and economic type) has been increasing. The cases themselves have become more economically and financially significant because they regulate relations involving increasingly large property. Thus an economic stimulus is emerging to influence the rulings passed in the cases in favour of litigating parties.
- Female judges experience considerably less attempts at irregular influence on their work than male judges by all the types of irregular influence analysed.
- Judges of lower (district) courts experience less attempts at irregular influence on their work than judges of higher level courts. However, judges of mid-level (county) courts most frequently undergo attempts at irregular influence on their work.
- Attempts are most frequently made to bribe judges of administrative courts (approximately one in five), every tenth judge of the Lithuanian Supreme Court and the Lithuanian Court of Appeal and one in twelve judges of district courts.
- Only 2 percent of judges of district courts, 1.7 percent of judges of county courts and 3.6 percent of judges of the Lithuanian Supreme court (6 persons in general) said that influence exerted on them in the course of the last five years (1995–2000) has been planned by organised crime. Such influence has been most frequently exerted not once, but 2-4 times.

• The age and the length of employment of judges has no influence on their likelihood to experience irregular influence.

• As many as 108 (32.5 percent) judges think that corruption is widely spread in the society judging from the cases heard by them. The majority of these judges, i. e. 84 (25.3 percent), or one quarter of the judges who filled in the questionnaires, have observed the existence of corrupt relations only in a few cases investigated by them. 17 (5.1 percent) of judges said that corruption might have existed in as many as one tenth of all cases heard by them and related to financial or economic offences, smuggling, privatisation of state property or payment of damages.

One fifth of judges of the Higher Administrative Court said that they presume the existence of corrupt relations within the society in all the cases of the financial–economic type.

• Judges whose length of employment exceeds five years are more active when giving their views on corruption within the society because they think they have enough experience to judge about this. Judges who have worked at courts for 10 to 19 years gave positive replies about the existence of corruption within the society 2.5 times more frequently than judges belonging to other age groups.

• Male judges more often than female judges state that corruption within the society exists.

• The majority of interviewed judges think that irregular influence exerted on them has been inspired by members of organised crime.

Judges think that their profession involves a certain degree of risk and a certain constant tension. One must be able to adapt and get used to this tension.

Judges take personal initiative to ensure their and their families' safety both at work and at home.

• Judges think that they are totally independent when deciding specific cases. No pressure is applied on them by either chairmen of their courts or chiefs of higher courts. However, this questionnaire survey has found that there have been certain attempts to influence judges on the initiative of other (not judicial) powers, e.g. Members of Parliament, politicians, etc.

• Judges' views towards the court system of Lithuania is positive especially from the point of view of prevention of corruption within the society.

• All the interviewed judges said that the press, as the 'fourth power' is basically applying pressure on judges unintentionally. However, the press frequently aims to achieve a certain 'effect', sometimes it is engaged by certain interest groups and serves directly the aims of these interest groups.

• The media plays a significant role in the formation of the public opinion, including public views towards the work of courts. A negative image of the work of courts is formed in the eyes of the public. This determines the pre-formed negative opinion on the work of a court in every specific case that is commented on by the press.

• The influence of the media on the public opinion and its simultaneous effect on judges' work, cannot be attributed by judges either to the category of regular or irregular influence exerted on them. Judges think that this influence is exceptional, probably characteristic of a country in transition.

Judges must be able to do their job independently and adhering to strict principles despite the specific environment created by the media.

• Judges associate the emergence of organised crime with Lithuania's general social and economic development during the ten-year transitional period. A considerable share of capital was accumulated in the shadow economy back in the Soviet times. The initial privatisation that occurred following the restoration of independence was defective due to the lack of knowledge of the market economy.

The second privatisation phase was implemented in a situation when corrupt relations were established between officials and persons privatising property and some laws had been already specially amended to their advantage.

The emergence of property extortion in Lithuania has not been traditional but unusual. In Lithuania the initiative of its emergence belonged not to organised crime structures but to the people from the field of economy, finance and business who used their uncontrolled powers under the conditions of a very high inflation (e.g. violent recovery of debts carried out by recruited persons).

Well-known leaders of organised crime in Lithuania are only placemen who execute other people's orders. The real actors and economic and financial interest groups remain 'in the shadow'.

• In the course of the last five years (1995–2000), between 84.4 percent and 96.1 percent of prosecutors who filled in the questionnaires have not experienced irregular influence personally. Their distribution by different types of irregular influence is as follows: 84.4 percent have not received any threats, 86.6 percent have not experienced attempts to bribe them; 94.1 percent have not been blackmailed and 96.1 percent have not suffered any physical harm.

• Between 96.1 percent to 97.0 percent of prosecutors have not experienced attempts at exerting irregular influence on a prosecutor's family, relatives and friends in the course of the last five years. Their distribution by different types of irregular influence is as follows: 96.1 percent of prosecutors have not received any threats to their family, relatives or friends, the respective figure for attempts at bribing is 96.5 percent, physical harm 96.8 percent and blackmail 97.0 percent.

• Prosecutors who have personally received threats in the course of the last five years (1995–2000) account for 14.1 percent of the number of prosecutors who filled in the questionnaires; prosecutors who have experienced attempts to bribe them account for 11.0 percent, those who have experienced attempts at blackmail for 3.2 percent and those who have suffered physical harm[*] for 1.3 percent.

One in seven prosecutors have been threatened and attempts at bribing have been made against one in nine prosecutors.

• The distribution of attempts at exerting irregular influence on a prosecutor's family, relatives or friends in the course of the last five years (1995–2000) is as follows: threats – 1.4 percent of all the prosecutors who filled in the questionnaires, attempts at bribing – 1.0 percent, physical harm 0.5 percent and blackmail – 0.2 percent.

• In Lithuania, irregular influence exerted on prosecutors personally is over nine times more frequent than influence of the same nature exerted on a prosecutor's family, relatives of friends in the course of the last five years.

[*] The replies of prosecutors, like judges' replies, on physical harm contain data of economic damage incurred, i. e. damage caused to their real property or car, or data about thefts from apartments, cars, etc.

• The majority of prosecutors have experienced irregular influence of medium intensity (2–4 times): about one half of all the prosecutors who have received threats, about two thirds of all the prosecutors who have been offered bribes and about one third of all the prosecutors who have been blackmailed or suffered physical harm.

A similar number of prosecutors have experienced illegal attempts at influencing prosecutors' work only once: approximately one half of all the prosecutors who have received threats, over one third of those who have been offered bribes and almost two thirds of those who have been blackmailed and those who have suffered physical harm.

• Attempts at irregular influence on prosecutors is most often made by persons under prosecution (defendants): approximately 90 percent of threats, about one third of attempts to bribe and blackmail are made by these persons. Lawyers of the person under prosecution (defendant) are very active when attempting to bribe a prosecutor. They make one third of all the attempts to bribe prosecutors and the majority of all repeated attempts of this type.

In two thirds of the cases threats to prosecutors have been made at their office or in the courtroom or at court.

The most popular method of blackmailing a prosecutor is through the press (in prosecutors' opinion, by bribing journalists).

Attempts at bribing prosecutors have most frequently been made by offering cash.

The nature of threats has been very serious: about 40 percent of all the prosecutors have received threats of murder or explosions personally or such threats have been made to their families.

• The most frequent (in two thirds of the described cases) aim of influence of different types is a wish to influence the course of proceedings. In the case of threats, the reason is that the persons making threats do not agree with the nature of the charges brought against them.

• Less than one half of the prosecutors who had experienced irregular influence answered the question as to whether they reported this to the police. However, prosecutors obviously have a negative attitude towards approaching the police.

Some prosecutors consider threats made to them or their families as an inseparable part of their profession, a certain number of

prosecutors do not think that this influence constitutes a crime (e.g. threats could not have been actually realised).

Prosecutors think that it is not expedient to report attempts at bribing to the police because it is difficult to prove this fact.

• Only 22 (3.7 percent) of prosecutors who filled in the questionnaires think that attempts to exert irregular influence on them personally or through their families, relatives or friends have been planned and deliberate ways of organised crime influencing prosecutors' work.

• Four times (in absolute figures) more prosecutors than judges think that they have experienced the influence of organised crime. According to comparative indicators (percentage of those who have filled in the questionnaires) the share of prosecutors who are of this opinion is two times larger than that of judges.

• Irregular influence (pressure) on prosecutors in criminal cases and other fields of their work is most often exerted through higher-ranking prosecutors who, while carrying out the control, can give oral instructions in the investigation of criminal cases, dealing with complaints, controlling the course of criminal proceedings, supporting the state's charges in court, defending public interests and preparing civil claims for very large amounts of money, up to 7 million litas and more.

Irregular influence (pressure) is experienced by prosecutors through the media and representatives of state authorities. The political party that had won the election in 1996 applied quite considerable pressure, especially on the regional level.

The media or other interested persons offer remuneration to prosecutors that exceeds their regular salary by three times in return for the systematic provision of the required information.

Another method to apply pressure to prosecutors is to write unjustified complaints to the Law Department or to organise checks of prosecutors' work by setting up special commissions for this purpose.

• Attempts to influence prosecutors are most frequently made through illegal pressure, blackmail and threats of different nature. Thus it is very difficult for a prosecutor to be independent in the face of complicated social relations in the field of prosecutors' work. Attempts to influence judges are most often made through offering bribes.

These two tendencies are partly indicative of the actual social practice in Lithuania, i. e. that judges succumb to corruption and prosecutors first give in to illegal pressure and only then to corruption.

• Female prosecutors experience considerably less attempts than male prosecutors to influence their work by all types of irregular influence investigated. They have also experienced less irregular influence planned by organised crime than male prosecutors.

• Prosecutors working at county prosecutor's offices more often undergo attempts at irregular influence on their work. One fourth of all the county prosecutors who filled in the questionnaires have received threats and approximately one in seven have undergone attempts to bribe them. Meanwhile in district prosecutor's offices and at the Prosecutor General's Office only one in ten prosecutors who filled in the questionnaires have received threats or have been offered bribes.

• Every tenth prosecutor working in counties think that irregular influence experienced by them has been planned and deliberated by organised crime structures. Meanwhile, only 2.2 percent of district prosecutors and 4.2 percent of the prosecutors from the Prosecutor General's Office are of the same opinion. This influence has been most frequently exerted only once. However, over one half of all the county prosecutors who have positive replies to this question have experienced possible influence of organised crime most intensively, i. e. from 2 to 7 times.

• The age of prosecutors does not impact their likelihood to experience irregular influence.

• Irregular influence is mostly experienced by prosecutors whose length of employment is between 5 and 9 years. This length of employment is mostly characteristic of prosecutors working at county prosecutor's offices.

Prosecutors who have worked at a prosecutor's offices for less than 5 years experience illegal attempts of organised crime to influence them 2.5 times more frequently in comparison to prosecutors who have worked at a prosecutor's office for 5–9 or 30 and more years.

However, prosecutors who have worked at prosecutors' offices for 20 to 29 years pointed out that they had not experienced any attempts to influence their work inspired by organised crime whatsoever. The

majority of other judges with different length of employment have experienced the above-said influence only once.

• 184 (30.9 percent) of prosecutors think that there is a spread of corruption within the society judging from cases investigated by them. The majority of these prosecutors (131 or 22.0 percent) have noticed the existence of corruption in only a few cases. 16 (2.7 percent) of prosecutors pointed out that corruption might have existed in as many as one tenth of the cases relating to economic and financial crimes, smuggling, officials and civil servants and 17 (3.0 percent) said that it existed in the majority or all the cases of this type.

• Approximately twice as many male prosecutors than female prosecutors state the existence of corrupt relations within the society.

• There are considerable correlations between prosecutors' length of employment and their opinion on corruption: with the increase in prosecutors' length of employment, the number of prosecutors who think that corruption exists within the society increases, however, this increase by groups with different length of employment is not consistent.

It is possible to state that the criterion of professional experience is important to prosecutors' expert opinion on the spread of corruption.

• All the interviewed prosecutors think that irregular influence exerted on them has involved attempts to influence prosecutors' work inspired by organised crime. All the prosecutors have undergone very serious influence. All of them approached their immediate superiors of the Prosecutor General's Office or special services.

Prosecutors, like judges, think that staff of law enforcement institutions work under the conditions of a constant psychological tension, therefore, their working conditions are very complicated. Moreover, prosecutors state that their working conditions are much more difficult and more complicated that those of judges, since prosecutors find themselves 'in the line of fire in the fight against organised crime' and work in a structure based on subordination relations.

Prosecutors have the right to carry an officially issued gun and to use it as well as use special measures when needed. They take their own personal initiative to protect themselves, their homes and relatives;

video cameras have been installed at workplaces at law enforcement institutions.

• Lithuanian laws state that a prosecutor uses his or her authority in criminal proceeding only by following the law and without any regard to any institutions and officials.

However, the procedural position of prosecutors determine the fact that they experience even stronger pressure than judges from the media and representatives of other powers, politicians and officials under whose subordination the prosecutors work, as well as from the persons working under the subordination of prosecutors.

• There is quite a lot of corruption in the regulation of prosecutors' activities. Political corruption is defined by prosecutors in the following way: 'all changing governments are unhappy with you if you follow the principle of integrity while performing your duties'. The media is also involved in this process of political corruption and receives its share of benefits.

There has been an increase in the number of random (unprofessional) people who have come to work at law enforcement institutions for political reasons, i. e. because they belong to the political party that is in power, whereas other employees are dismissed due to the same unofficial reasons. This has given rise to the so-called 'political hostility' at institutions relevant to the state.

• In the prosecutors' opinion, organised crime in Lithuania has connections within the highest economic, financial and political levels. Illegal business was involved in the privatisation. Smuggling is becoming more wide-spread with the help of corruption. This in principle creates difficulties for the work of prosecutor's offices and destroys trust within the system (institution).

• Prosecutors think that the problem of organised crime in Lithuania has become a trans-national one, therefore efforts of one state are not enough to deal with it. Today's world is becoming more integrated and needs an effective international cooperation system aimed at fighting organised crime. However, lawyers of countries with different legal systems have communication difficulties, moreover, lawyers of large countries ignore requests made by lawyers of small countries.

• Judges and prosecutors have different positions within the system of criminal justice. Therefore, representatives of organised crime and all others who try to influence the investigation of a case and turn it to their advantage, try to do this before trial proceedings. Therefore, in the process of carrying out their functions, prosecutors and staff of law enforcement institutions controlled by them first experience multi-faceted pressure, threats and blackmail (and only then attempts at bribing). This multi-faceted pressure often manifests itself through the chain of subordination relations.

Meanwhile, attempts to influence judges are basically made in one way: by offering a bribe, because judges are not subordinate to any institution and, in addition to that, all the methods have usually been tested during the preliminary investigation.

However, the methods of attempts at influencing judges and prosecutors are indicative of a certain social practice within the society. Therefore, it is partly possible to presume that judges can be bribed more easily than prosecutors. Prosecutors are forced to succumb to the above-mentioned multi-faceted pressure, therefore, economic corruption is less characteristic of them than judges.

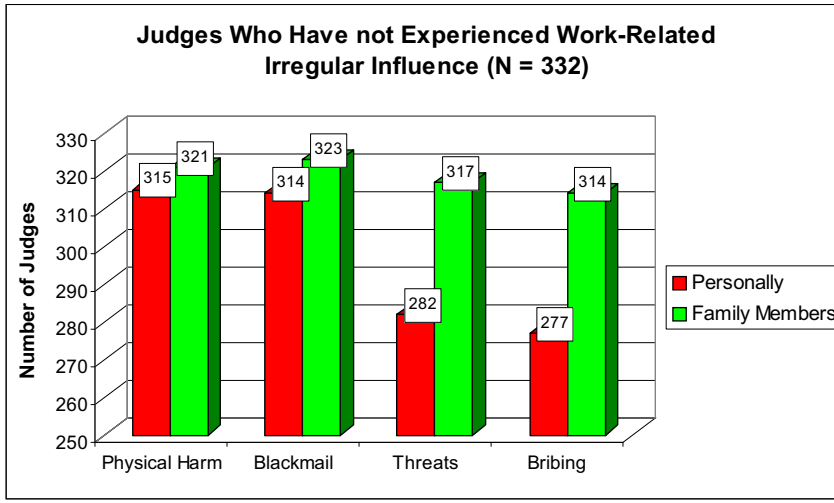
LITERATŪRA/REFERENCES

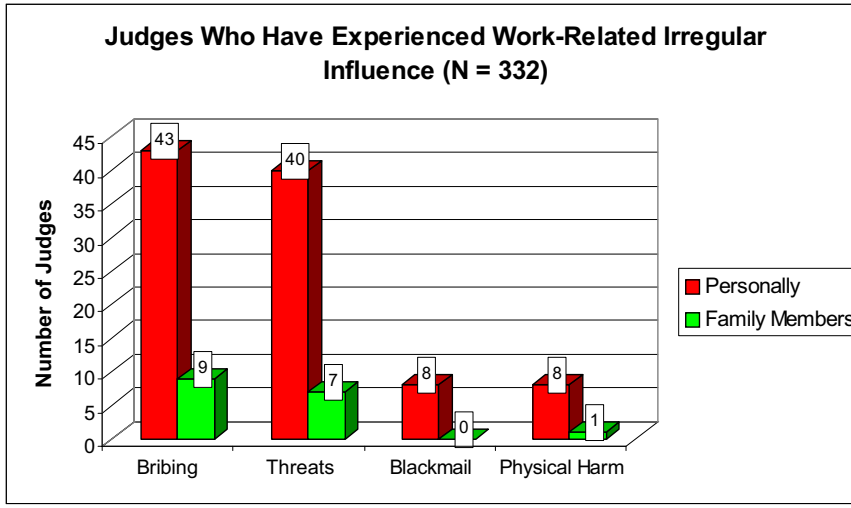
1. Adamoli S., Di Nicola A., Savona E. U., Zoffi R. Organised Crime Around the World. Helsinki, 1998.
2. Ancelis P. Dėmesingumas nusikaltimo aukai kaip prielaida kuriant atvirą visuomenę // Jurisprudencija: mokslo darbai. Vilnius: LTU, 2000. T. 15(7).
3. Anticorruption in Transition. A Contribution to the Policy Debate. The World Bank. Washington, 2000.
4. Ar Lietuva nori politinio skaidrumo? Įtakingiausių Lietuvos politinių partijų antikorupcinių rinkiminių programinių nuostatų ir Lietuvos gyventojų nuomonės apie korupciją apžvalga. Parengė A. Dobryninas, L. Žilinskienė. Vilnius, 2001.
5. Arlacchi P. Mafija ir verslas. Mafijos etika ir kapitalizmo dvasia. Vilnius: Tyto alba, 1998.
6. Aromaa Kauko, Lehti Martti. Foreign Companies and Crime in Eastern Europe. Hakapaino Oy, Helsinki, 1996.
7. Babachinaitė G., Bondzinskaitė I., Dvilaitis V. ir kt. Nusikaltimų aukų socialinė situacija ir teisinė apsauga Lietuvoje (Moks. red. G. Babachinaitė). Vilnius: Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras, Deiva, 1999.
8. Brienen M. E. I., Hoegen E. H. Victims of Crime in 22 European Criminal Justice Systems.
9. Changing Victim Policy: The United Nations Victim Declaration and Recent Developments in Europe. Helsinki: HEUNI, 1989.
10. De Ruyver B. Corruption and Organised Crime. Council of Europe. Strasbourg, 1997.
11. Domenech J. L. With regards to the Victim's Concerns Policies and Their Limits. INAVEM, 1997.
12. Einstein S., Amir M. Organized Crime: Uncertainties and Dilemmas. Chicago (Illinois), 1999.
13. Elias R. Victims Still: The Political Manipulation of Crime Victims. USA: Sage Publications, 1993.
14. Internal Note. Subject: Fight against Corruption. Actions Eligible for Financing from the Catch-Up Facility. Council of Europe, 1997.
15. Invisible Crimes: Their Victims and Their Regulation. Ed. by Pamela Davies, Peter Francis, Victor Jupp. St. Martin's Press, INC., 1999.
16. Junninen Mika, Aromaa Kauko. Crime Across the Border. Hakapaino Oy, Helsinki, 1999.

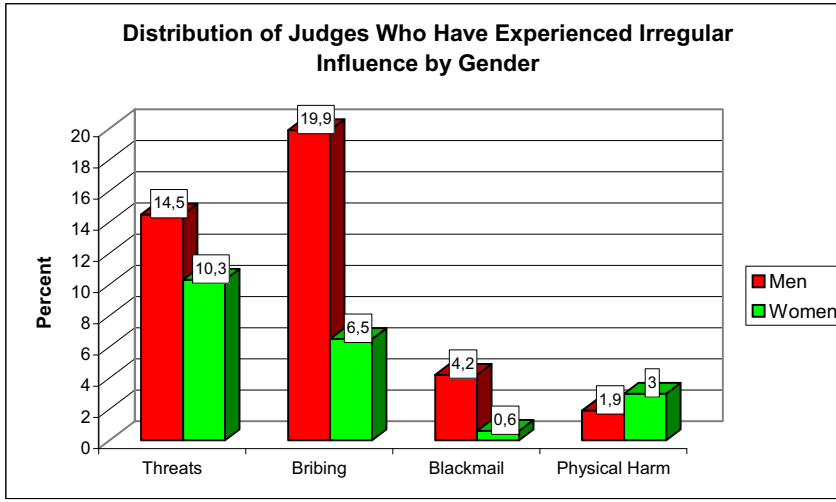
17. Justickis V. Organizuotas nusikalstamumas. Ekonominiai pagrindai // Jurisprudencija: mokslo darbai. Vilnius: LTU, 2001. T. 20(12).
18. Karmen A. Crime Victims: An Introduction to Victimology. USA: Wadsworth Publishing Company, 1996.
19. Kelly R. J. Organized Crime. A Global Perspective. New Jersey, 1986.
20. Knudsen K. Lithuania in a Period of Transition. Norway, Fafo report 186, 1996.
21. Korupcijos Lietuvoje tyrimas. Ataskaitą parengė: doc. dr. V. Gaidys ir doc. dr. D. Tureikytė. Vilnius, 1999.
22. Korupcinės situacijos Lietuvoje preliminarinis įvertinimas bei kovos su korupcija strategijos matmenų parengimas. Baigiamasis pranešimas. Vilnius, 1999.
23. Korupcinės situacijos Lietuvoje žemėlapis. Vilnius: Transparency International Lietuvos skyrius, 2003.
24. Mayhew P., van Dijk J. J. M. Criminal Victimisation in Eleven Industrialised Countries, Key Findings from the 1996 International Crime Victims Survey. Netherlands, WODC Onderzoek en beleid (Research and Policy) // Justitie. 1997. No. 162.
25. Mawby R. I., Walklate S. Critical Victimology. London: Sage Publications, 1998.
26. Monitoring in EU Accession Process: Corruption and Anti-corruption Policy Open Society Institute. Budapest, 2002.
27. New Directions from the Field: Victims' Rights and Services for the 21st Century. US. Department of Justice, USA, 2000.
28. Nusikalstamumas ir teisėsaugos institucijų veikla 1999. Criminality and the Law Enforcement Activity. Vilnius: Statistikos departamentas, 2000.
29. Nusikalstamumo ir kitų nepageidautinų socialinių procesų prevencijos problemos bei jų sprendimas Europos valstybėse. Vilnius: LTU, 2003.
30. Nusikalstamumo prevencija ir baudžiamoji politika pereinant į rinkos ekonomiką. Vilnius, 1995. T. 1.
31. Organized Crime: The National Security Dimension (August 29–September 2, 1999, Garmisch–Partenkirchen, Germany). Ed. under the Direction of the Conference Center, Georg C. Marshall Center, 1999.
32. Piesliakas V. Organizuotas nusikalstamumas: samprata ir definicija // Teisės problemos. 1993. Nr. 1.
33. Reining in Impunity for International Crimes and Serious Violations of Fundamental Human Rights: Proceeding of the Siracusa, Confe-

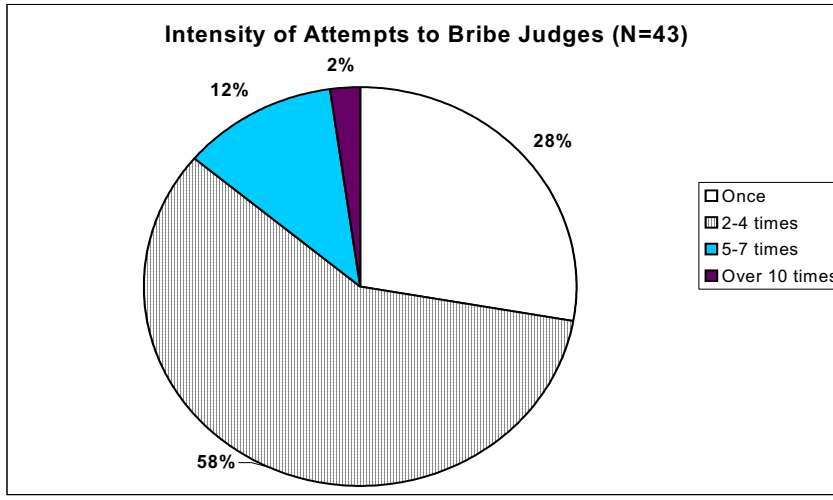
rence 17–21 September 1998. Nouvelles Études Pénales. Paris, 1998.
34. Report on the Organised Crime Situation in Council of Europe Member States – 1996. Council of Europe. Strasbourg, 1998.
35. Rose–Ackerman S. Reducing Bribery in the Public Sector // Corruption and Democracy. Ed. Duc V. Trang. Budapest, 1994.
36. Rose–Ackerman S. Korupcija ir valdžia: priežastys, padariniai ir reforma. Vilnius, 2001.
37. Ruggiero V. Organized and Corporate Crime in Europe. Ipswich, 1996.
38. Sarnoff S. K. Paying for Crime: the Policies and Possibilities of Crime Victim Reimbursement. Westport: Praeger Publisches, 1996.
39. Serious Crime and the Requirement of Respect for Human Rights in European Democracies. Council of Europe Publishing. Strasbourg, 1997.
40. Steinmetz C. H. D. A First Step towards Victimogical Risk Analysis: a Conceptual Model for the Prevention of „Petty" Crime // Crime Prevention. The National Swedish Council for Crime Prevention. Stockholm, 1982. No. 9.
41. Šimkus K. Nusikalstamų organizacijų savisaugos sistema // Kriminalinė justicija: mokslo darbai. Vilnius: LTA, 1996. Nr. 5.
42. Šimkus K. Organizuotas nusikalstamumas kaip grėsmė nacionaliniam saugumui // Jurisprudencija: mokslo darbai. Vilnius: LTU, 2000. Nr. 15.
43. Vaitiekus S. Korupcijos prevencijos sistema Lietuvoje: organizacijos ir veiksmų apžvalga. Transparency International Lietuvos skyrius. Vilnius, 2002.
44. Van der Heijden T. Assessing the Nature and Extent of Organised Crime in the European Union. Veldhoven (Netherlands), 17–20 March of 1998.
45. Van der Heijden T. Defining Organised crime. Council of Europe, Strasbourg, 1997.
46. Van Dijk J. J. M., Mayhew P., Killias M. Experiences of Crime Across the World. Key Findings of the 1989 International Crime Survey. Deventer, Boston, 1991.
47. Van Duyne P. C. Organised Crime, Corruption and Power. Council of Europe, Strasbourg, 1997.
48. Wergens A. Crime Victims in the European Unijon // The Crime Victim Compensation and Support Authority. Umea (Sweden), 1999.
49. Working Together for a Safe Society. Helsinki, The National Council for Crime Prevention, 1999.

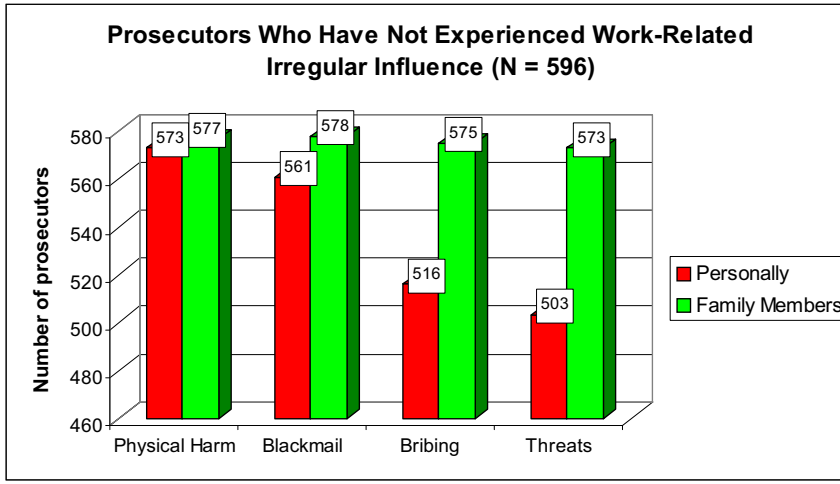
ANNEX (10 diagrams)

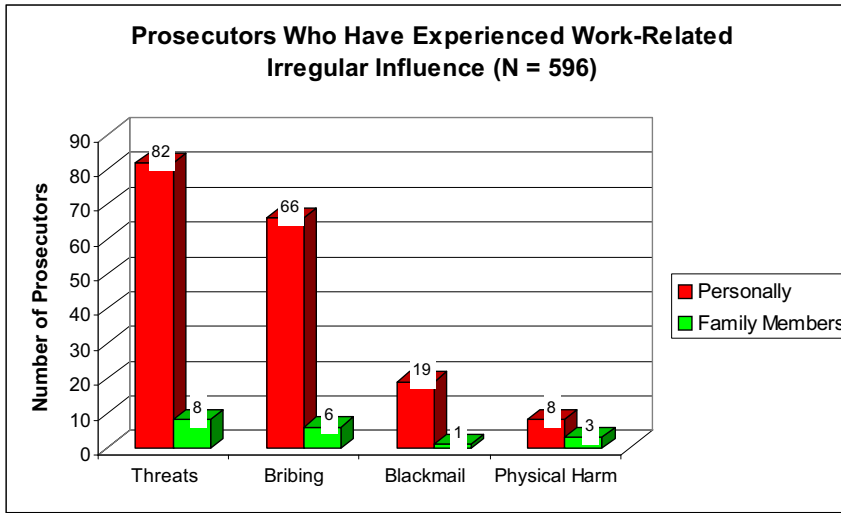

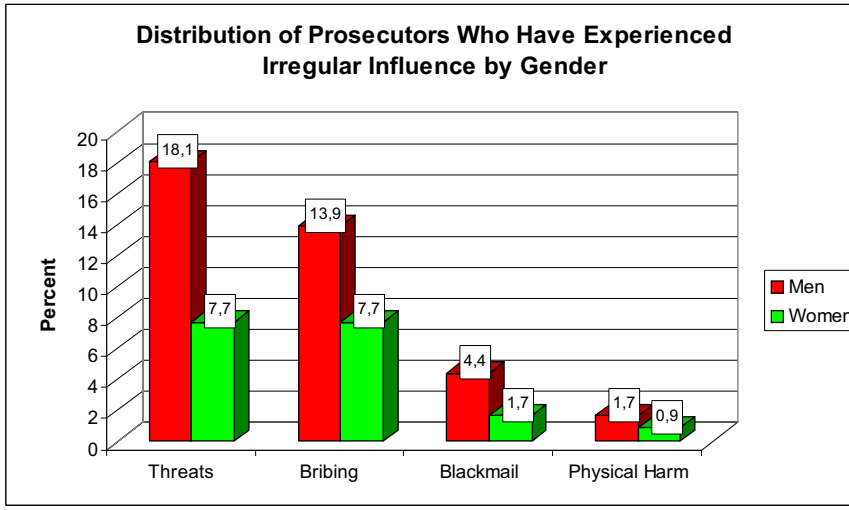

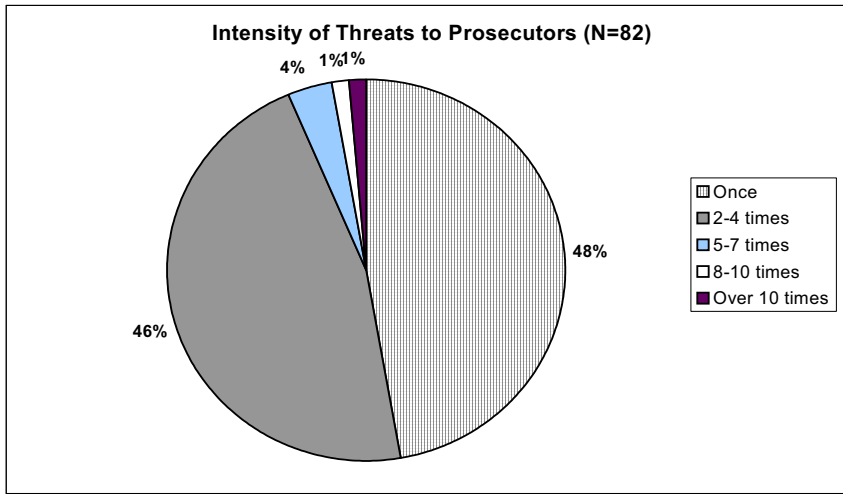

Distribution of Judges Who Have Experienced Irregular Influence by Gender
Percent
20
18
16
14
12
10
8
6
4
2
0
14,5
10,3
19,9
6,5
4,2
0,6
1,9
3
Threats
Bribing
Blackmail
Physical Harm
Men
Women

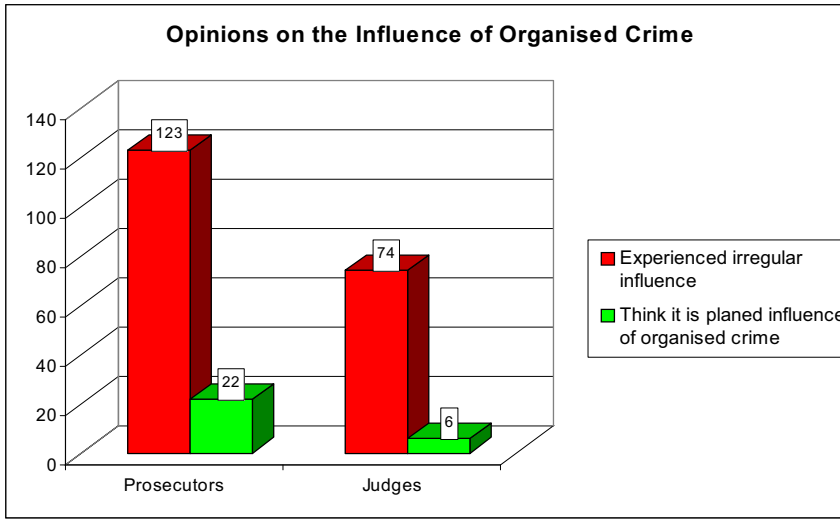

Intensity of Attempts to Bribe Judges (N=43)
2%
12%
28%
58%
Once
2-4 times
5-7 times
Over 10 times

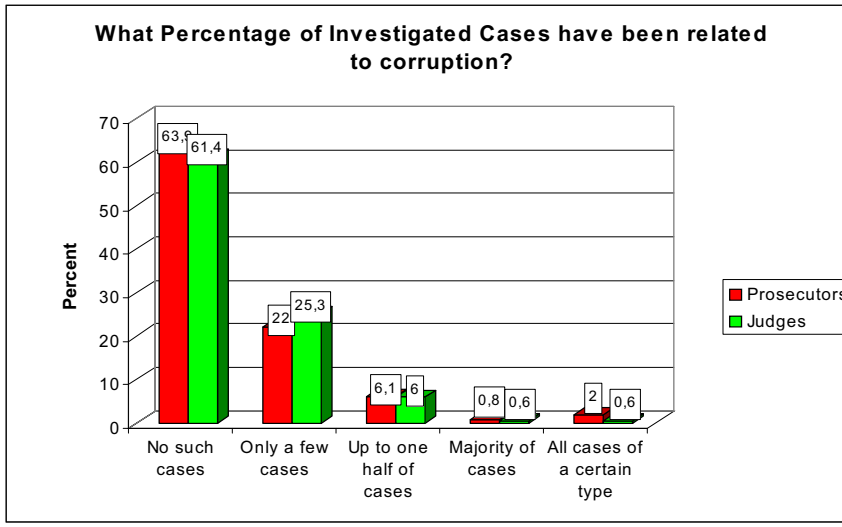

Prosecutors Who Have Not Experienced Work-Related Irregular Influence (N = 596)
Number of prosecutors
580
560
540
520
500
480
460
573
577
561
578
516
575
503
573
Physical Harm
Blackmail
Bribing
Threats
Personally
Family Members

Prosecutors Who Have Experienced Work-Related Irregular Influence (N = 596)
Number of Prosecutors
90
80
70
60
50
40
30
20
10
0
82
8
66
6
19
1
8
3
Threats
Bribing
Blackmail
Physical Harm
Personally
Family Members

Distribution of Prosecutors Who Have Experienced Irregular Influence by Gender
Percent
20
18
16
14
12
10
8
6
4
2
0
18,1
7,7
13,9
7,7
4,4
1,7
1,7
0,9
Threats
Bribing
Blackmail
Physical Harm
Men
Women

Intensity of Threats to Prosecutors (N=82)
4%
1%
1%
48%
46%
Once
2-4 times
5-7 times
8-10 times
Over 10 times

Opinions on the Influence of Organised Crime
140
120
100
80
60
40
20
0
123
22
74
6
Prosecutors
Judges
Experienced irregular influence
Think it is planed influence of organised crime

What Percentage of Investigated Cases have been related to corruption?
Percent
70
60
50
40
30
20
10
0
63,6
61,4
22
25,3
6,1
6
0,8
0,6
2
0,6
No such cases
Only a few cases
Up to one half of cases
Majority of cases
All cases of a certain type
Prosecutors
Judges

Prof. dr. Babachinaitė, Genovaitė

Ba-04 Teisėjų ir prokurorų profesijos viktimologinis aspektas: monografija. – Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2004. – 216 p., 20 diagramų, 60 lentelių.

Bibliogr.: p. 208–210.

ISBN 9955-563-83-4

Teisėjų ir prokurorų darbą Lietuvos visuomenė vertina nevienareikšmiškai, prieštaringai. Korupcijos problema taip pat vertinama nevienareikšmiškai, bet labiau neigiamai. Tačiau mokslinių šių problemų tyrinėjimų Lietuvoje nėra daug.

Šioje monografijoje pateikiami Lietuvos teisėjų ir prokurorų padėties, susijusios su jų profesine veikla, viktimologinio tyrimo rezultatai.

Knyga skirta teisininkams, sociologams, komunikacijų specialistams, socialinės politikos kūrėjams, taip pat visiems, besidomintiems šiuolaikinės visuomenės Lietuvoje socialinėmis problemomis.

UDK 347.96(474.5)

Genovaitė Babachinaitė
TEISĖJŲ IR PROKURORŲ PROFESIJOS VIKTIMOLOGINIS ASPEKTAS
Monografija

Redaktorė *Jūratė Balčiūnienė*
Korektūrą lietuvių kalba skaitė *Jūratė Balčiūnienė*
anglų kalba – *Gitana Irnienė ir Jurgita Marija Bagdonavičienė*
Rinkėja *Rima Tumėnienė*
Maketuotoja *Regina Bernadišienė*
Viršelio autorė *Stanislava Narkevičiūtė*

SL 585. 2004 12 16. 12,40 leidyb. apsk. l.
Tiražas 300 egz. Užsakymas .
Išleido Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius.
Tinklalapis internete www.mruni.lt
Elektroninis paštas leidyba@mruni.lt
Spausdino UAB „Baltijos kopija“, Kareivių g. 13 b, Vilnius.
Tinklalapis internete www.kopija.lt
El. paštas info@kopija.lt